

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

**RZECZNIKA PRAW
DZIECKA**

ZA ROK 2013

**ORAZ UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Warszawa 2014

*Traktuj dziecko jak dorosłego,
pamiętając o tym, że jest dzieckiem.*

Janusz Korczak

SPIS TREŚCI

I.	RZECZNIK PRAW DZIECKA	7
II.	OCHRONA PRAW DZIECKA	11
1.	PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA.....	11
1.1	Wystąpienia generalne.....	12
1.2	Sprawy indywidualne	21
2.	PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE	29
2.1	Wystąpienia generalne.....	30
2.2	Sprawy indywidualne	41
3.	PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH.....	64
3.1	Wystąpienia generalne.....	64
3.2	Sprawy indywidualne	69
4.	PRAWO DO NAUKI.....	75
4.1	Wystąpienia generalne.....	76
4.2	Sprawy indywidualne	85
5.	PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM.....	102
5.1	Wystąpienia generalne.....	102
5.2	Sprawy indywidualne	113
III.	POSTĘPOWANIA PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM NACZELNYM SĄDEM ADMINISTRACYJNYM I SĄDEM NAJWYŻSZYM.....	130
IV.	SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE	133
V.	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA	151
VI.	WSPÓLPRACA Z ORGANAMI WADZY ORAZ INSTYTUCJAMI UNII EUROPEJSKIEJ.....	166
VII.	WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA	174
VIII.	UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA.....	186
	UWAGI O STANIE PRZESTRZEGANIA PRAW DZIECKA	199
	ZAŁĄCZNIKI.....	217
	Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych	218
	Załącznik nr 2 – Wykaz spraw podjętych w latach 2007-2013.....	225

Załącznik nr 3 – Wykaz spraw podjętych w latach 2008-2013 z podziałem na kategorie	226
Załącznik nr 4 – Wykaz kategorii spraw zgłoszonych w 2013 roku.....	227
Załącznik nr 5 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych	228
Załącznik nr 6 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009-2013 – wykres	246
Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka	247
Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje i seminaria.....	262
Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka.....	268
Załącznik nr 10 – Skład osobowy Społecznej Rady Doradczej Rzecznika Praw Dziecka.....	273
Załącznik nr 11 – Postawy społeczne wobec bicia dzieci – raport z badań.....	275
Załącznik nr 12 – Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka.....	307

Art. 12.1 Rzecznik przedstawia Sejmowi i Senatowi, corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, informację o swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

(Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka, Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.)

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA

7 lipca 1991 roku Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Dziecka, co dla organizacji pozarządowych i środowisk działających na rzecz praw dzieci było impulsem do postulowania utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka. Rezultatem tych działań było wprowadzenie do Konstytucji RP z 1997 roku przepisu dającego podstawy prawne dla powołania Rzecznika. W art. 72 ust. 4 Konstytucja stanowi, że „Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”. Tym samym ustanowiono Rzecznika Praw Dziecka jako kolejny konstytucyjny organ kontroli państwa.

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka została przyjęta przez Sejm RP 6 stycznia 2000 roku. Zgodnie z nią Rzecznik stoi na straży praw dziecka, określonych w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka i innych przepisach prawa, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców.

W rozumieniu ustawy dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2, ust. 1). Rzecznik działa na rzecz ochrony praw dziecka, w szczególności:

- 1) prawa do życia i ochrony zdrowia,
- 2) prawa do wychowania w rodzinie,
- 3) prawa do godziwych warunków socjalnych,
- 4) prawa do nauki,
- 5) prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem.

Wszystkie podejmowane przez Rzecznika działania mają na celu zapewnienie pełnego i harmonijnego rozwoju dziecka oraz powinny być prowadzone z poszanowaniem jego godności i podmiotowości. Dzieci muszą być chronione przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania. Szczególną troską Rzecznik otacza dzieci z niepełnosprawnością.

Ustawa nadała Rzecznikowi uprawnienia o charakterze ostrzegawczym, sygnalizacyjnym oraz inicjatywnym. Przyznała mu kompetencje przedstawiania właściwym organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom ocen i wniosków, zmierzających do

skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawniania trybu załatwiania spraw w tym zakresie. Rzecznik może również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych.

Ustanowienie Rzecznika Praw Dziecka wraz z przysługującymi mu kompetencjami znacząco wzbogaciło wcześniejsze instrumentarium ochrony praw najmłodszych obywateli. Działalność Rzecznika umożliwia stałą i systemową analizę problemów dotyczących dziecka i rodziny.

Przyjęta 25 października 2008 roku nowelizacja ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka znacznie wzmocniła jego kompetencje, wyposażając go m.in. w uprawnienia do:

- wszczynania postępowań w sprawach cywilnych i administracyjnych oraz brania w nich udziału na prawach przysługujących prokuratorowi;
- występowania do właściwych organów o wszczęcie postępowania przygotowawczego oraz z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia;
- zaskarżenia decyzji administracyjnej;
- zbadania każdej sprawy na miejscu, nawet bez uprzedzenia;
- żądania od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji, a także udostępnienia akt i dokumentów.

Według znowelizowanej ustawy organy, instytucje i organizacje, do których zwróci się Rzecznik, w ramach prowadzonych przez siebie spraw są zobowiązane do udzielenia informacji w terminie najpóźniej 30 dni¹.

Następnym krokiem w zakresie kształtowania kompetencji Rzecznika było uchwalenie 10 września 2010 roku ustawy o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw². Rozszerzyła ona kompetencje Rzecznika poprzez przyznanie mu kolejnych uprawnień procesowych, do których należą:

- zgłaszanie udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym, wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz brania udziału w tych postępowaniach;
- występowanie do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka;

---

¹ Ustawa z dnia 24 października 2008 roku o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, Dz. U. Nr 214, poz. 1345.

² Ustawa o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 197, poz. 1307.

- wnoszenie kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia;
- branie udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Przywołana ustawa doprecyzowała zadania Rzecznika polegające na promowaniu i upowszechnianiu praw dziecka oraz metod ich ochrony, w tym szczególnej troski i pomocy – tak, by korespondowały one ze standardami ochrony praw dziecka, wyrażonymi m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w art. 13 Konwencji o Prawach Dziecka.

Wykonując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 października 2010 roku, w celu zapewnienia Rzecznikowi pełnej niezależności, nowelizacją z dnia 15 lipca 2011 roku wprowadzono do ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka przepisy stanowiące, że może on nadawać w drodze zarządzenia statut, który określa organizację pracy Biura, oraz powoływać i odwoływać swojego zastępcę.

Rzecznik Praw Dziecka wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura, które składa się z następujących jednostek organizacyjnych:

- Zespół Dziecięcego Telefonu Zaufania i Przyjęć Interesantów, do zadań którego należy udzielanie informacji i wsparcia oraz prowadzenie doraźnych interwencji;
- Zespół ds. Edukacji i Wychowania, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z respektowaniem prawa do nauki, opieką nad rodziną i dzieckiem, dostępem do dóbr kultury, rozrywki i wypoczynku, w tym także w sprawach związanych z działalnością sportową, artystyczną, rozwojem uzdolnień i zainteresowań;
- Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych, do zadań którego należy badanie prawa polskiego pod kątem jego zgodności ze zobowiązaniami międzynarodowymi, w szczególności z Konwencją o Prawach Dziecka oraz konwencjami i rekomendacjami uchwalonymi w ramach Rady Europy, sporządzanie opinii o projektach aktów prawnych w zakresie ich zgodności z wymienionymi dokumentami prawa międzynarodowego, analizowanie nowych instrumentów prawa międzynarodowego, analizowanie rządowych sprawozdań dla międzynarodowych organów kontroli, sporządzanie opinii i wniosków w zakresie zgodności ustaw z Konstytucją RP i umowami międzynarodowymi, udzielanie pomocy polskim dzieciom przebywającym za granicą;
- Zespół Spraw Rodzinnych i Nieletnich, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z wykonywaniem i przestrzeganiem prawa do wychowania

w rodzinie, pobytem w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz ochroną dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją i zaniedbaniem;

- Zespół Spraw Społecznych i Prawa Administracyjnego, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z przestrzeganiem prawa do godziwych warunków socjalnych i prawa do życia oraz ochrony zdrowia;
- Gabinet Rzecznika Praw Dziecka, do zadań którego należy merytoryczne i organizacyjne wspieranie zadań realizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka;
- Zespół Administracyjny, do zadań którego należy obsługa organizacyjno-administracyjna i finansowa Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka powołał:

- Zarządzeniem nr 23 z dnia 10 października 2013 roku Radę Doradczą Rzecznika Praw Dziecka,
- Zarządzeniem nr 24 z dnia 10 października 2013 roku Społeczną Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego przy Rzeczniku Praw Dziecka,
- Zarządzeniem nr 23 z dnia 31 lipca 2012 roku Społeczny zespół ds. bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni. Zespół działa pod przewodnictwem prof. Macieja Tanasia.

Urząd Rzecznika Praw Dziecka od 2000 roku pełnili kolejno: I kadencja – Marek Piechowiak (28 czerwca 2000 roku – 12 października 2000 roku), II kadencja – Paweł Jaros (16 lutego 2001 roku – 7 kwietnia 2006 roku), III kadencja – Ewa Sowińska (7 kwietnia 2006 roku – 30 czerwca 2008 roku), IV kadencja – Marek Michalak (25 lipca 2008 roku – 27 sierpnia 2013 roku), V kadencja – Marek Michalak – od 27 sierpnia 2013 roku.

II. OCHRONA PRAW DZIECKA

1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

Zgodnie z art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka państwo zobowiązane jest do zapewnienia każdemu dziecku najwyższego poziomu ochrony zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

W 2013 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **3 149** sprawy związane z prawem do życia i ochrony zdrowia, w tym:

- **396** na piśmie,
- **2727** podczas rozmów telefonicznych,
- **26** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących:

- przestrzegania praw małoletnich pacjentów,
- organizacji opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego,
- organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia,
- kosztów leczenia,
- błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych,
- ochrony prawa do życia,
- wypadków z udziałem małoletnich,
- stanu technicznego placów zabaw.

1.1 Wystąpienia generalne

W roku 2013 wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do życia i ochrony zdrowia dotyczyły:

- **dokonywania przez pielęgniarki/higienistki szkolne przeglądów higieny osobistej w szkołach i placówkach – wystąpienie z 22 stycznia 2013 roku**

W związku z przypadkami rozpoznania wszawicy w szkołach Rzecznik zwrócił się do kuratorów oświaty o upowszechnienie swojego stanowiska, że dzieciom objętym obowiązkiem szkolnym i obowiązkiem nauki przysługuje prawo do szczególnej opieki zdrowotnej³. W jej ramach pielęgniarka/higienistka szkolna winna rozpoznawać problemy zdrowotne i społeczne uczniów oraz wynikające z nich potrzeby w zakresie higieny osobistej, a czynności profilaktyczne muszą odbywać się w odpowiednich warunkach, z poszanowaniem godności dziecka.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **podjęcia działań zmierzających do podniesienia bezpieczeństwa dzieci na terenach kolejowych – wystąpienie z 18 lutego 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej w sprawie wypadków z udziałem dzieci na terenach kolejowych, do których doszło w wyniku porażenia prądem i upadku ze słupa trakcyjnego⁴. Zdaniem Rzecznika do wyeliminowania tych zdarzeń może przyczynić się zastąpienie określonych konstrukcji wsporczych oraz obowiązkowe oznakowanie tabliczkami ostrzegawczymi wszystkich słupów trakcyjnych.

W odpowiedzi Minister przedstawił statystyki obrazujące skalę problemu, w których uczestniczyli małoletni, wysokie koszty ewentualnej wymiany konstrukcji wsporczych oraz informację na temat programu edukacyjno-profilaktycznego, w ramach którego przeprowadzono szkolenia dla ponad 31 tysięcy dzieci⁵.

- **organizacji opieki medycznej nad dziećmi – wystąpienie z 6 marca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka podjął działania wyjaśniające w związku ze śmiercią dziewczynki, która nie uzyskała w odpowiednim czasie właściwej pomocy medycznej.

---

³ ZEW/500/12/2013/ESn.

⁴ ZSS/500/2/2013/KT.

⁵ TK-2-0731-10/1/13.

Przeprowadzona kontrola wykazała, że istniejący system organizacji Nocnej Pomocy Lekarskiej nie gwarantował dzieciom bezpieczeństwa zdrowotnego.

Rzecznik, w wystąpieniu do Ministra Zdrowia, wniósł o zwrócenie uwagi na poszczególne aspekty opieki medycznej nad dziećmi⁶. Podniósł, że istniejące rozwiązania w zakresie udzielania świadczeń w zakresie pomocy nocnej i świątecznej nie spełniają swojej roli i mogą zagrażać zdrowiu, a nawet życiu dzieci. Podmioty udzielające takich świadczeń nie są należycie kontrolowane pod względem wywiązywania się ze zobowiązań zawartych w kontrakcie. Poruszył również kwestię jakości nadzoru specjalistycznego prowadzonego przez konsultantów wojewódzkich w dziedzinie pediatrii oraz pilną potrzebę dokumentowania wszystkich działań lekarza w książeczce zdrowia dziecka.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że w wyniku kontroli przeprowadzonej przez NFZ w placówce medycznej w S. rozwiązano umowę ze świadczeniobiorcą i nałożono na niego karę finansową⁷. Narodowy Fundusz Zdrowia opracował projekt zarządzenia o prawidłowym prowadzeniu dokumentacji medycznej świadczeń udzielanych w ramach Nocnej Pomocy Lekarskiej.

Podzielił również stanowisko Rzecznika Praw Dziecka o konieczności opracowania wzoru i wprowadzenia książeczki zdrowia dziecka, która będzie indywidualną zewnętrzną dokumentacją medyczną. Ponadto Minister zapewnił Rzecznika, że wszelkie sygnały dotyczące uchybień w sprawowaniu opieki zdrowotnej nad dziećmi, wpływające do Ministerstwa Zdrowia, są badane i wyjaśniane przez konsultanta krajowego oraz konsultantów wojewódzkich w dziedzinie pediatrii.

- **oczekiwania na gwarantowane świadczenia zdrowotne z zakresu rehabilitacji medycznej dla dzieci z niepełnosprawnością – wystąpienie z 8 marca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia w sprawie długiego czasu oczekiwania na realizację zaleconych zabiegów z zakresu rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnością⁸. Wskazał, że występujące bariery w dostępie dzieci do świadczeń rehabilitacyjnych mogą rodzić poważne problemy zdrowotne w przyszłości, a wykonanie zabiegów po kilkunastu miesiącach czyni je nieskutecznymi.

Rzecznik wniósł o zbadanie i wyjaśnienie sprawy oraz podjęcie pilnych działań w celu wyeliminowania problemu.

---

⁶ ZSS/500/5/2013/EK.

⁷ MZ-MD-L-073-3939-2/BK/13.

⁸ ZSS/500/4/2013/PR.

W odpowiedzi Minister Zdrowia wyjaśnił, że świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej, finansowane ze środków publicznych, były kierowane do wszystkich potrzebujących rehabilitacji pacjentów (zarówno dzieci, jak i dorosłych)⁹. Minister zaznaczył, że lista oczekujących prowadzona była w sposób zapewniający poszanowanie zasady sprawiedliwego, równego, niedyskryminującego i przejrzystego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej. Nie uwzględniany był natomiast wiek pacjenta. Jedyne zakres przeznaczony wyłącznie dla dzieci dotyczył rehabilitacji z zaburzeniami wieku rozwojowego. Poinformował również, że stale wzrasta liczba podmiotów, które zawarły z Narodowym Funduszem Zdrowia kontrakty na świadczenia zdrowotne z zakresu rehabilitacji. Również wysokość środków finansowych przeznaczonych na ten cel w 2012 r. uległa, w porównaniu z rokiem 2010, zwiększeniu o blisko 27 mln zł. Ponadto, kontynuując działania podejmowane w ramach realizacji Programu Rządowego *Wczesna, Wielospecjalistyczna, Kompleksowa, Skoordynowana i Ciągła Pomoc Dziecku Zagrożonemu Niepełnosprawnością lub Niepełnosprawnemu oraz Jego Rodzinie*, prace prowadzi grupa ekspercka mająca wypracować rozwiązania zwiększające dostępność do świadczeń rehabilitacyjnych dla dzieci.

- **miejsc do wykonywania czynności toaletowo-higienicznych wobec małych dzieci – wystąpienie z 8 marca 2013 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej Rzecznik Praw Dziecka zaapelował o podjęcie działań legislacyjnych wprowadzających obowiązek tworzenia – na stacjach paliw, a także w innych miejscach użyteczności publicznej: centrach handlowych, dworcach autobusowych i kolejowych oraz lotniskach, udogodnień dla opiekunów dzieci, służących do wykonywania wobec nich czynności toaletowo-higienicznych¹⁰.

Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, w odpowiedzi z 17 maja 2013 r., wskazał na liczbę miejsc publicznych (400 w całej Polsce w tym 70 na stacjach benzynowych) przystosowanych do przewijania dzieci oraz wyraził pogląd, że wprowadzenie rozwiązań do przepisów z zakresu Prawa budowlanego wymaga pogłębionej analizy możliwości ich realizacji¹¹. Minister uznał, że aktualnie nie ma potrzeby rozwijania przepisów zmuszających inwestorów do projektowania takich pomieszczeń, a lepsze skutki przyniesie oddziaływanie środkami pozalegisłacyjnymi, takimi jak kodeksy dobrych praktyk, kampanie społeczne, informacje dla inwestorów, promowanie miejsc przyjaznych rodzicom.

---

⁹ MZ-UZ-ZR-71-30388-3/WS/13.

¹⁰ ZSS/500/7/2013/JZ.

¹¹ BP-2ml-0731-14/13.

- **udzielania świadczeń przez lekarzy pediatrów w podstawowej opiece zdrowotnej – wystąpienie z 21 marca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, po raz kolejny, wystąpił do Ministra Zdrowia z postulatem ułatwienia dzieciom dostępu do lekarza pediatry i zaproponował, by umożliwić pediatrom udzielanie świadczeń w ramach podstawowej opieki zdrowotnej¹². Rozwiązanie takie gwarantowałoby poprawę uzyskania przez dziecko właściwej pomocy medycznej.

W odpowiedzi Minister Zdrowia, uznając zasadność wniosku Rzecznika, poinformował, że zostanie on zrealizowany podczas nowelizacji ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.)¹³. Lekarz posiadający specjalizację w dziedzinie pediatrii będzie mógł być uznany za lekarza podstawowej opieki zdrowotnej. Ponadto, Minister powiadomił, że Prezes NFZ wydał zarządzenia, które dokonują zmian w systemie oceniania ofert. Dodatkowo będą punktowane zespoły, w których skład będą wchodzić lekarze pediatrii.

W dniu 21 marca 2014 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, która zrealizowała postulaty Rzecznika¹⁴.

- **wyceny procedur pediatrycznych – wystąpienie z 30 kwietnia 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Zdrowia wskazał na zbyt niską wycenę procedur pediatrycznych, skutkującą trudnościami finansowymi placówek medycznych udzielających świadczeń zdrowotnych dzieciom¹⁵. Podkreślił, że w szczególnie trudnej sytuacji finansowej znajdowały się placówki medyczne świadczące usługi z zakresu psychiatrii dla dzieci i młodzieży.

W odpowiedzi Minister Zdrowia powiadomił, że Narodowy Fundusz Zdrowia dokonał weryfikacji kosztowej 357 świadczeń zdrowotnych udzielanych dzieciom¹⁶. Analiza ponoszonych kosztów potwierdziła zasadność wprowadzenia zmian w ocenie kosztowności poszczególnych procedur medycznych, w tym procedur pediatrycznych.

Wątpliwości Rzecznika podzielił Konsultant Krajowy w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży, który również zwrócił się do Narodowego Funduszu Zdrowia o zmianę

---

¹² ZSS/500/8/2013/EK.

¹³ MZ-UZ-PR-71-30644-4/KM/13.

¹⁴ Ustawa, na dzień sporządzania Informacji, została przekazana Prezydentowi RP i Marszałkowi Senatu RP.

¹⁵ ZSS/500/13/2013/EK.

¹⁶ MZ-ZP-P-073-22102-12/AJ/12.

warunków realizacji świadczeń, mających na celu zwiększenie ich wagi punktowej. Narodowy Fundusz na podstawie rachunku kosztów przedstawionych przez świadczeniodawców, dokona analizy zasadności zwiększenia ww. świadczeń

- **powołania zespołów żywieniowych w szpitalach – wystąpienie z 2 maja 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia w sprawie żywienia dzieci w placówkach medycznych, w tym żywienia dojelitowego¹⁷. Rzecznik wskazał na potrzebę powołania w szpitalach wyspecjalizowanych zespołów żywieniowych, podniósł, że wykorzystanie wiedzy – specjalnie w tym celu przeszkolonych – lekarzy, pielęgniarek, dietetyków, może znacząco zwiększyć skuteczność leczenia dzieci.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister Zdrowia poinformował, że u hospitalizowanych dzieci systematycznie dokonywana jest ocena stanu odżywienia, zgodnie z zasadami określonymi przez Polskie Towarzystwo Żywienia Klinicznego Dzieci¹⁸. Ponadto w 92% szpitali funkcjonują (nieformalnie) postulowane zespoły żywieniowe. Nie wyklucza się jednak, przy kolejnych nowelizacjach, wprowadzenie sformalizowanych zespołów.

- **niekomercyjnych badań klinicznych – wystąpienie z 6 maja 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Zdrowia wskazał na brak rozwiązania w Polsce problemu niekomercyjnych badań klinicznych u dzieci, co stanowi przeszkodę w dostępności do specjalistycznej, niestandardowej terapii dla dzieci cierpiących na choroby nowotworowe¹⁹.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister Zdrowia przedstawił stanowisko, że obowiązujące przepisy pozwalają na prowadzenie niekomercyjnych badań klinicznych, ale jest to procedura bardzo kosztowna i pracochłonna²⁰. Badania kliniczne niekomercyjne podlegają tym samym regulacjom ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, co komercyjne badania kliniczne. Jednakże, aby umożliwić większą dostępność badań klinicznych niekomercyjnych, wysokość opłaty za złożenie wniosku do Prezesa Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych o rozpoczęcie niekomercyjnego badania klinicznego produktu leczniczego została znacznie obniżona w stosunku do opłaty w przypadku badania klinicznego komercyjnego. Ponadto poinformował, że trwają prace nad stworzeniem przepisów mających na celu uregulowanie

---

¹⁷ ZSS/500/11/2013/EK.

¹⁸ MZ-OZG-71-31973-1/EK/13.

¹⁹ ZSS/500/14/2013/EK.

²⁰ MZ-PLO-073-18709-2/OZ/13.

procedur prowadzenia badań klinicznych – bez podziału na badania komercyjne i niekomercyjne – na obszarze Unii Europejskiej. W związku z tym dokonywanie szczegółowych zmian w prawodawstwie polskim będzie możliwe po publikacji rozporządzenia w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej.

- **dostępu dzieci do lekarzy pediatrów – wystąpienie z 25 czerwca 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka wyraził poparcie dla postulatów wyrażonych w Memorandum Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego w sprawie miejsca specjalistów chorób wewnętrznych i pediatrów w systemie opieki zdrowotnej w Polsce²¹. Przesłaniem Memorandum była konieczność podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę dostępności dzieci do lekarzy pediatrów.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

W dniu 21 marca 2014 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił ustawę o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, która zrealizowała postulaty Rzecznika²².

- **szczonek dla dzieci – wystąpienie z 24 lipca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Głównego Inspektora Farmaceutycznego o podjęcie adekwatnych do wagi problemu działań związanych z wydaniem przez Inspektora komunikatu o wycofaniu z użycia preparatów szczonekowych podawanych dzieciom w bardzo wczesnym okresie życia²³. Zdaniem Rzecznika podana do publicznej wiadomości informacja była dla rodziców niezrozumiała i sprzyjała aktywizowaniu się grup będących przeciwnikami szczonek.

W odpowiedzi na wystąpienie, Główny Inspektor Farmaceutyczny poinformował o zastosowanych środkach upowszechniania informacji²⁴. Zapewnił Rzecznika, że na każde zapytanie rodziców, kierowane do Głównego Inspektora Farmaceutycznego, zostanie udzielona jasna i wyczerpująca odpowiedź. Poinformował, że dotychczas nie stwierdzono podejrzenia niepożądanego odczynów poszczonekowych.

---

²¹ ZSS/500/17/2013/EK.

²² Ustawa, na dzień sporządzania informacji, została przekazana Prezydentowi RP i Marszałkowi Senatu RP.

²³ ZSS/500/18/2013/EK.

²⁴ GIF-N-ZJP-4324/169-1/ML/13.

- **leczenia rozszczepów wargi i podniebienia – wystąpienie z 26 lipca 2013 roku**

Rzecznik wystąpił do Ministra Zdrowia o informację dotyczącą zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych dzieci dotkniętych wadą wrodzoną rozszczepu wargi i podniebienia oraz wdrożenia programu kompleksowego leczenia tych dzieci²⁵.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że powołał Zespół, który opracował program zdrowotny pt. *Wielospecjalistyczna opieka lecznicza nad dziećmi z wadami części twarzowej czaszki*²⁶. Jednocześnie Minister zapowiedział kontynuację prac nad zmianami rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu programów zdrowotnych w części dotyczącej ortodontycznej opieki nad dziećmi z wrodzonymi wadami części twarzowej czaszki.

- **dostępu do automatów telefonicznych na oddziałach pediatrycznych i psychiatrycznych dla dzieci – wystąpienie z 26 lipca 2013 roku**

Rzecznik, zaniepokojony doniesieniami o możliwości likwidacji automatów telefonicznych w placówkach medycznych, w szczególności na oddziałach pediatrycznych i szpitalach psychiatrycznych, wystąpił do Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, aby przy podejmowaniu decyzji, priorytetem było dobro dziecka i jego prawo do kontaktu z osobami bliskimi oraz instytucjami broniącymi jego praw²⁷.

W odpowiedzi Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej podzielił stanowisko Rzecznika i zapewnił, że dzieci przebywające na oddziałach pediatrycznych i psychiatrycznych nadal będą posiadały możliwość korzystania z aparatów telefonicznych zainstalowanych na tych oddziałach, a Urząd każdorazowo podejmie interwencję u przedsiębiorców telekomunikacyjnych w przypadku zgłoszenia wątpliwości bądź nieprawidłowości w zakresie realizacji praw dziecka – małego pacjenta²⁸.

- **rehabilitacji dzieci chorych na rdzeniowy zanik mięśni – wystąpienie z 31 lipca 2013 roku**

W związku z licznymi prośbami rodziców dzieci chorych na rdzeniowy zanik mięśni, rehabilitowanych w warunkach domowych i wentylowanych metodą nieinwazyjną, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia o utrzymanie możliwości rehabilitacji

---

²⁵ ZSS/500/21/2013/EK.

²⁶ MZ-MD-L-440-2469-29/EHM/13.

²⁷ ZSS/500/20/2013/EK.

²⁸ DDRT-WUD-0604-21/13/(6).

świadczonej przez fizjoterapeutę w domu dziecka oraz zachowanie liczby dotychczasowych wizyt lekarza i pielęgniarki w domu pacjenta²⁹.

W odpowiedzi Minister Zdrowia wskazał, że w wyniku zgłoszonych uwag, w projektowanym rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych w zakresie świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej, dokonano z udziałem nadzoru merytorycznego, zmian przepisów dotyczących warunków realizacji nieinwazyjnej wentylacji mechanicznej³⁰. Zmiany podyktowane były koniecznością zwiększenia dostępności do świadczeń opieki zdrowotnej, a określony wymiar udzielanych świadczeń, nie wpłynie na jakość i zapewnienie bezpieczeństwa pacjentów, ponieważ każdemu pacjentowi przysługują także świadczenia gwarantowane z zakresu rehabilitacji leczniczej (również w warunkach domowych).

- **bezpieczeństwa na placach zabaw – wystąpienie z 31 lipca 2013 roku**

Do Rzecznika wpłynęło wiele skarg dotyczących stanu technicznego lub likwidacji gminnych placów zabaw. Dotyczyły one zaniedbań, które mogły stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia dzieci. W związku z tym, Rzecznik wystąpił do prezydentów miast, burmistrzów i wójtów o podjęcie działań zmierzających do zachowania już istniejących placów zabaw oraz tworzenie nowych i zwrócenie szczególnej uwagi na stan techniczny obiektów i urządzeń do zabawy³¹. Rzecznik przypomniał, że zgodnie z Konwencją o Prawach Dziecka zapewnianie odpowiednich warunków do zabawy poprzez budowę i utrzymywanie placów zabaw jest realizacją prawa dziecka do wypoczynku.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **ochrony życia dzieci nienarodzonych – wystąpienie z 1 października 2013 roku**

Na podstawie informacji przekazanych w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej przez Przedstawicielkę Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej, w trakcie pierwszego czytania obywatelskiego projektu ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, które odnosiły się do przeprowadzenia zabiegów aborcyjnych w 24-25 tygodniu ciąży, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prokuratora Generalnego o udzielenie informacji dotyczących wszczęcia postępowania w tej sprawie³².

---

²⁹ ZSS/500/24/2013/EK.

³⁰ MZ-OZG-50-31739-111/DS./14

³¹ ZSS/500/23/2013/MW.

³² ZSR/440/522/2013/ER

W odpowiedzi Prokurator Generalny wyjaśnił, że Prokuratura Rejonowa Warszawa – Śródmieście w Warszawie przeprowadziła w tej sprawie postępowanie sprawdzające³³. W jego toku nie znalazła żadnych dowodów na to, że lekarze omijali procedury prawne lub medyczne, pozostawiając dzieci same sobie, aż do śmierci z wyiębienia, bądź uduszenia.

Wskazał, że w postępowaniu sprawdzającym dokonano szczegółowej analizy podnoszonych przez Przedstawicielkę Komitetu Inicjatywy Ustawodawczej oraz Fundację PRO – prawo do życia kwestii, a tezy stawiane przez ww. nie znalazły potwierdzenia.

W związku z powyższym stwierdzono, że brak jest danych uzasadniających podejrzenie, że zabiegi przerywania ciąży z przyczyn genetycznych są przeprowadzane w polskich szpitalach niezgodnie ze wskazaniami obowiązujących w tym zakresie przepisów i jako takie realizują znamiona przestępstwa określonego w art. 152 § 3 k.k. Prokurator Generalny poinformował, że w wyniku takich ustaleń odmówiono wszczęcia śledztwa w tej sprawie.

- **zagrożenia ciągłości działania Kliniki „Budzik” w Warszawie – wystąpienia z 9 grudnia 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Zdrowia i Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka wyraził zaniepokojenie, że trudności finansowe Kliniki „Budzik” mogą stanowić realne zagrożenie ciągłości działania tej unikalnej w skali kraju placówki medycznej³⁴. W związku z powyższym Rzecznik wniósł o pilne podjęcie działań zaradczych pozwalających na dalsze niezakłócone działanie Kliniki.

W odpowiedzi Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia poinformował, że ustalono nową, wyższą stawkę za jednostkę rozliczeniową w realizacji programu zdrowotnego – leczenie dzieci w śpiączce³⁵.

Minister Zdrowia wyjaśnił, że z Kliniką „Budzik” został podpisany aneks do umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej³⁶. Pozwoliło to na kontynuowanie działania Kliniki.

---

³³ PG Ko1 2461/13

³⁴ ZSS/500/32/2013/EK.

³⁵ NFZ/CF/DSOZ/2013/073/0890/W/34336/DRM.

³⁶ MZ-OZG-50-34299-2/JCM/13.

- **programu lekowego dla dzieci mających nadmiar żelaza we krwi – wystąpienie z 19 grudnia 2013 roku**

Rzecznik w wystąpieniu do Ministra Zdrowia wskazał na konieczność przyspieszenia działań w ramach programu lekowego skierowanego do dzieci, u których, ze względu na częste transfuzje krwi, w organizmie utrzymuje się wysoki poziom żelaza³⁷. Program ten został przyjęty przez Ministra 1 marca 2013 r., jednak w związku z niewykonaniem odpowiednich działań organizacyjnych nie został dotychczas skutecznie wdrożony. Opóźnienie realizacji programu naraziło chore dzieci na wielodniowe podawanie leku we wlewach, co powodowało zadawanie im dodatkowego bólu i cierpienia.

W odpowiedzi Minister Zdrowia tłumaczył, że jednostką koordynującą działania w ramach tego programu był Instytut Matki i Dziecka³⁸. Wyjaśnił, że opóźnienia w rozpoczęciu jego realizacji wynikały z długotrwałego wyboru świadczeniodawców, w tym niezłożenia ofert na dwukrotnie uruchomione postępowanie konkursowe. Poinformował także, że celem pełnej realizacji programu, w dniu 2 stycznia 2014 roku, Prezes NFZ powołał Zespół Koordynacyjny ds. Leczenia Nadmiaru Żelaza w Organizmie.

1.2 Sprawy indywidualne

W 2013 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do życia i ochrony zdrowia, dotyczyły m.in.:

- **prawa do bezpłatnych świadczeń medycznych**

Sprawy zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły problemów, jakie pojawiły się w związku z wprowadzeniem przez Narodowy Fundusz Zdrowia elektronicznego Wykazu Uprawnień Świadczeniobiorców³⁹. Pracownicy rejestracji medycznej często nie potrafili przekazać rodzicom podstawowych informacji o uprawnieniach ich dzieci do opieki zdrowotnej, o konieczności i sposobie uzyskania dla dziecka numeru PESEL. Błędnie informowali, że warunkiem uzyskania świadczenia medycznego dla dziecka jest posiadanie dokumentacji potwierdzającej prawo do ubezpieczenia. Natomiast w świetle obowiązujących przepisów dokumentacja ta jedynie wskazuje płatnika świadczonych usług.

---

³⁷ ZSS/500/34/2013/EK.

³⁸ MZ-PLA-460-15020-872/ISU/14.

³⁹ ZSS/441/87/2013/EK.

Wszystkim zgłaszającym się do Biura Rzecznika Praw Dziecka udzielano szczegółowych informacji, a w sprawach budzących wątpliwości Rzecznik występował o wyjaśnienia do poszczególnych placówek medycznych.

Podobnie jak w latach ubiegłych, wpływały sprawy związane z uzyskaniem świadczeń medycznych dla dzieci okresowo przebywających w Polsce, bądź ubezpieczonych przez zagranicznego ubezpieczyciela⁴⁰.

- **oczekiwania na uzyskanie świadczenia medycznego, w tym rehabilitacyjnego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszano sprawy dotyczące odległych terminów przyjęcia dziecka przez lekarzy specjalistów⁴¹, wykonania zabiegu operacyjnego⁴² lub rehabilitacji⁴³.

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych Rzecznikowi była pomoc medyczna udzielana w trybie pilnym, najczęściej w nocy⁴⁴. Brak jasnego podziału kompetencji między pionem ratownictwa medycznego, a strukturami Nocnej Pomocy Lekarskiej skutkowało przedłużającym się czasem oczekiwania na ratunek. Niektóre przypadki kończyły się tragicznie – zgonami dzieci⁴⁵. Rzecznik skierował w powyższej sprawie wystąpienie generalne do Ministra Zdrowia.

Inne sprawy dotyczyły leczenia dzieci za granicą⁴⁶. Wiązały się one ze zbyt długim oczekiwaniem na leczenie, domaganiem się leczenia za granicą pomimo istnienia takiej możliwości w kraju, niechęcią rodziców do poddawania dziecka kolejnym, czasochłonnym badaniom, co w ich opinii jedynie przedłużało termin podjęcia decyzji o potrzebie leczenia poza granicami kraju. Rzecznik zwracał się o wyjaśnienia, osobom zainteresowanym udzielał wyczerpujących informacji.

- **kosztów leczenia**

Rzecznika Praw Dziecka informowano, że niektóre preparaty lecznicze nie zostały objęte refundacją. Wskazywano także, że liczba pacjentów, którym refundacja została uprzednio przyznana uległa ograniczeniu bądź zmniejszeniu⁴⁷. Rzecznik występował w tych sprawach do Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji w Ministerstwie Zdrowia.

---

⁴⁰ ZSS/400/41/2013/EK.

⁴¹ ZSS/403/6/2013/EK, ZSS/400/28/2013/EK.

⁴² ZSS/403/31/2013/EK, ZSS/403/61/2013/EK.

⁴³ ZSS/45/18/2013/PR, ZSS/403/35/2013/EK.

⁴⁴ ZSS/403/40/2013/EK, ZSS/403/64/2013/EK, ZSS/403/42/EK, ZSS/403/43/2013/EK.

⁴⁵ ZSS/441/149/2013/EK.

⁴⁶ ZSS/401/35/2013/EK, ZSS/401/38/2013/EK, ZSS/403/45/2013/EK.

⁴⁷ ZSS/401/2/2013/EK, ZSS/401/13/2013/EK, ZSS/401/14/2013/EK.

Indywidualnym osobom wskazywał, w jaki sposób należy starać się o uzyskanie leku zastępczego lub pomocy finansowej na zakup leków.

Dla dzieci cierpiących na choroby ultraradkie problemem była ograniczona dostępność do określonych programów terapeutycznych. W tej sprawie do Rzecznika występowali rodzice chorych dzieci i przedstawiciele organizacji pozarządowych⁴⁸. Rzecznik badał zgłoszone przypadki, a w odpowiedziach informował o przyczynach ograniczeń, które najczęściej wynikały z typu choroby, objawów ubocznych będących następstwem przyjmowania leku lub brakiem efektów terapeutycznych.

Kolejne sprawy dotyczyły niedostatecznego finansowania działalności zakładów opiekuńczo-leczniczych i opiekuńczo-pielęgniacyjnych, w których znajdowały się dzieci przewlekle chore, objęte długoterminową opieką⁴⁹. Rzecznik występował do Ministra Zdrowia oraz Ministra Pracy i Polityki Społecznej o wyjaśnienie przyczyn trudności finansowych tych zakładów. Zwrócił się także do Ministra Sprawiedliwości o wyeliminowanie praktyki pomijania przez sądy rodzinne przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w procesie rozpoznawania spraw o umieszczenie dziecka w ZOLach. Organizował również spotkania z przedstawicielami resortów i parlamentu oraz prowadzącymi zakłady, osobiście wizytował placówki. Najczęstszym powodem braku wystarczających środków na pobyt dzieci w placówce była ich nieuregulowana sytuacja prawna. W konsekwencji nie było możliwe określenie płatnika zobowiązanego pokryć koszty żywienia i zakwaterowania dzieci w zakładzie. Rzecznik badał sytuację poszczególnych dzieci, będących pod opieką ww. zakładów i korzystając z uprawnień w zakresie wszczynania postępowań, zadecydował o konieczności zwrócenia się do właściwych sądów o uregulowanie sytuacji dziecka tak, aby możliwe było jego pełne finansowanie.

Do Rzecznika kierowano prośby o wsparcie finansowe dla indywidualnych osób. W takich sytuacjach przekazywano informacje o ustawowym braku możliwości wsparcia finansowego przez Rzecznika Praw Dziecka, a zainteresowanym wskazywano rodzaje oraz adresy instytucji i organizacji, do których mogą zwrócić się o pomoc finansową. W uzasadnionych przypadkach występowano w imieniu osoby potrzebującej pomocy⁵⁰.

---

⁴⁸ ZSS/401/46/2013/EK, ZSS/401/19/2013/EK, ZSS/401/23/2013/EK, ZSS/073/10/2013/EK.

⁴⁹ ZSS/403/10/2013/EK, ZSS/401/15/2013/EK, ZSS/401/11/2013/EK.

⁵⁰ ZSS/401/24/2013/EK, ZSS/410/16/2013/EK.

- **organizacji i funkcjonowania placówek medycznych**

Najczęściej zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka problemy z zakresu ochrony zdrowia dotyczyły wadliwej organizacji i funkcjonowania placówek medycznych, skutkujących ograniczeniem dostępu do świadczeń.

Wskazywano na: zmiany organizacyjne, w następstwie których przeniesiono placówkę specjalistyczną do większego miasta⁵¹ lub ją zlikwidowano, podpisanie przez NFZ kontraktów na świadczenia medyczne w wysokości niezapewniającej realnej dostępności do uzyskania wymaganego leczenia⁵², wadliwą organizację pracy placówek medycznych, nieuwzględniającą potrzeb chorego dziecka oraz niewystarczającą współpracę między placówkami medycznymi⁵³.

Przykładem tego typu spraw był brak dostępności w województwie dolnośląskim dla dzieci chorych na fenyloketonurię usług z zakresu leczenia chorób metabolicznych. Podpisany został przez NFZ kontrakt z placówką, która nie miała doświadczenia w konsultowaniu dzieci chorujących na fenyloketonurię. Na skutek interwencji Rzecznika Praw Dziecka zawarty został uzupełniający kontrakt z odpowiednią placówką medyczną.

Kolejnym przykładem interwencji Rzecznika było wznowienie, zawieszony od dwóch lat, pracy Poradni Diabetologicznej dla dzieci w Kaliszu. Przed interwencją, zamieszkałe w powiecie kaliskim dzieci chore na cukrzycę, musiały jeździć na konsultacje z zakresu diabetologii do Poznania.

Innym przykładem była interwencja Rzecznika w sprawie zapowiadanej likwidacji Poradni logopedycznej dla dzieci w Chojnicach. Na skutek działań Rzecznika władze samorządowe postanowiły współfinansować koszty utrzymania poradni, zapewniając dzieciom dostęp do specjalistycznych usług z zakresu logopedii⁵⁴.

- **przestrzegania praw małoletnich pacjentów**

Zgłaszane Rzecznikowi w tym zakresie sprawy dotyczyły utrudnień związanych z przebywaniem rodziców dziecka w szpitalu, możliwości obecności rodziców podczas wykonywania dziecku zabiegów medycznych, nieodpowiedniego traktowania dziecka w szpitalu, w tym lekceważenia jego potrzeb w zakresie prawa do zachowania intymności⁵⁵.

---

⁵¹ ZSS/403/16/2013/EK.

⁵² ZSS/401/10/2013/EK, ZSS/401/6/2013/EK, ZSS/401/28/2013/EK, ZSS/401/29/2013/EK, ZSS/402/23/2013/EK.

⁵³ ZSS/403/54/2013/EK, ZSS/403/23/2013/EK.

⁵⁴ ZSS/403/3/2013/EK, ZSS/403/16/EK, ZSS/403/71/2013/EK.

⁵⁵ ZSS/403/9/2013/EK, ZSS/403/24/2013/EK, ZSS/403/62/2013/EK, ZSS/403/79/2013/EK, ZSS/403/81/2013/EK.

Rzecznik, współpracując z Rzecznikiem Praw Pacjenta, udzielał odpowiedzi rodzicom, wskazywał możliwości postępowania w konkretnej sprawie, upowszechniał przepisy zawarte w ustawie z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta⁵⁶. Dokonywał analizy protokołów pokontrolnych z kontroli oddziałów psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży przeprowadzonej przez Rzecznika Praw Pacjenta oraz analizował informacje o wykonaniu zaleceń pokontrolnych. W przypadku stwierdzenia faktu nieprzestrzegania praw dziecka-pacjenta występował do organów założycielskich placówek⁵⁷ oraz do dyrekcji szpitala o wyjaśnienia, bądź dokonanie niezbędnych zmian w funkcjonowaniu placówki⁵⁸, a także zwracał się do konsultantów wojewódzkich z dziedziny psychiatrii dzieci i młodzieży o przeprowadzenie działań kontrolnych.

Za przykład może posłużyć sprawa małoletniego Marcina, przebywającego w szpitalu z powodu uzależnień i zaburzeń psychotycznych. Rodzice chłopca zwrócili się do Rzecznika, wskazując na nieprawidłowości w organizacji pracy oddziału, błędy w diagnostyce syna, brak terapii. Rzecznik wystąpił do dyrektora szpitala oraz dyrektora szkoły przyszpitalnej o wyjaśnienia. Zwrócił się także do Konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. Kontrola prawidłowości leczenia dokonana przez Konsultanta wojewódzkiego oraz wyjaśnienia złożone przez dyrektora nie potwierdziły zarzutów⁵⁹.

Kolejną sprawą była skarga matki chłopca przebywającego na oddziale psychiatrycznym (odwykowym) na brak możliwości korzystania przez syna z przepustek⁶⁰. Badanie skargi wykazało, że ze względu na szczególny charakter placówki i prowadzonych w niej terapii, nie jest możliwe urlopowanie dziecka za zgodą personelu, a jedynie w bardzo rzadkich przypadkach za zgodą sądu. O powyższym Rzecznik poinformował zgłaszającą.

Innym przykładem była sprawa, gdy do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka małoletniej dziewczynki, korzystająca z usług medycznych w ramach ostrego dyżuru w zakresie okulistyki w szpitalu w W.⁶¹ Skarżyła, że czas oczekiwania na przyjęcie dziecka przez lekarza był długi (oczekiwanie od godz. 21:00 do 01:30), brakowało informacji oraz nie uwzględniano potrzeb dziecka.

---

⁵⁶ ZSS/403/94/2013/EK.

⁵⁷ ZSS/403/80/2013/EK, ZSS/403/70/2013/EK.

⁵⁸ ZSS/403/67/2013/EK, ZSS/403/32/2013/EK.

⁵⁹ ZSS/403/80/2013/EK.

⁶⁰ ZSS/403/70/2013/EK, ZSS/403/72/2013/EK.

⁶¹ ZSS/403/53/2013/EK

Po interwencji Rzecznika usprawniono organizację pracy w ramach ostrego dyżuru. Na drzwiach gabinetu umieszczono informację, że dzieci do lat siedmiu przyjmowane są poza kolejnością. Ponadto, w odstępach godzinnych dokonywana jest weryfikacja oczekujących w kolejce tak, by dzieci poniżej lat siedmiu i osoby z ostrymi urazami były przyjmowane w pierwszej kolejności.

Następnym przykładem mogącym zobrazować tę kategorię spraw indywidualnych była sprawa, gdy do Rzecznika zgłosiła się matka dziecka leczonego w oddziale pediatrycznym w K., skarżąc się na niejasne informacje o prawach i obowiązkach opiekunów małoletnich pacjentów, które doprowadzały do konfliktów⁶². Rzecznik wystąpił do dyrekcji o usprawnienie pracy szpitala. Na skutek interwencji dokonano aktualizacji dokumentów wewnętrznych regulujących przebywanie rodziców razem z dzieckiem w szpitalu, zapewniając jasny przekaz o prawach małoletnich pacjentów.

- **błędów lekarskich i roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń medycznych oraz bezpieczeństwa procedur leczniczych**

Sprawy te związane były z błędami w stosowaniu procedur medycznych, w tym niestaranności w wykonywaniu zabiegów i zagrożeniem powstania powikłań lub przedłużeniem leczenia dziecka⁶³.

Kolejna grupa spraw dotyczyła: nieudzielania wystarczającej informacji o stanie zdrowia dziecka, utrudnionego dostępu do dokumentacji medycznej, niedoceniaenia znaczenia przeżyć emocjonalnych pacjenta, nieuwzględniania uwag rodziców zgłaszanych podczas terapii, przy jednoczesnym uznawaniu postępowania wobec dziecka za „zgodne z procedurą”⁶⁴.

Ponadto, Rzecznik nadal otrzymywał listy od rodziców, którym we wczesnym okresie ciąży urodziło się martwe dziecko. Przedmiotem korespondencji były wątpliwości dotyczące niejednoznacznych informacji o obowiązujących przepisach, w tym zasadności wydania określonej dokumentacji medycznej⁶⁵.

Inne skargi dotyczyły jakości pracy placówek świadczących usługi w zakresie medycyny niekonwencjonalnej⁶⁶, cen tych usług i ich skuteczności.

---

⁶² ZSS/403/67/2014/EK

⁶³ ZSS/402/2/2013/EK, ZSS/402/26/2013/EK, ZSS/402/4/2013/EK, ZSS/402/14/2013/EK, ZSS/402/15/2013/EK, ZSS/402/21/2013/EK, ZSS/402/22/2013/EK, ZSS/402/20/2013/EK, ZSS/402/28/28/2013/EK.

⁶⁴ ZSS/403/63/2013/EK, ZSS/403/37/2013/EK, ZSS/402/2/2013/EK.

⁶⁵ ZSS/403/60/2013/EK, ZSS/403/7/2013/EK.

⁶⁶ ZSS/403/49/2013/EK, ZSS/401/22/2013/EK, ZSS/410/2013/EK.

Oddzielną kategorię stanowiły sprawy, w których na skutek nieprawidłowości lub zaniedbań w postępowaniu lekarskim doszło do zgonu dziecka⁶⁷.

W każdym przypadku Rzecznik badał sprawę, występował do właściwych organów, w tym organów ścigania, monitorował podejmowane działania. Zwracał się o zmiany procedur, tak by wyeliminować błędy skutkujące śmiercią dziecka.

- **wypadków drogowych**

Rzecznik Praw Dziecka z urzędu podjął sprawę wypadku drogowego, który miał miejsce w miejscowości K.⁶⁸ W wyniku potrącenia przez samochód zginęło dwoje dzieci. Jak ustalono, jedną z przyczyn wypadku był brak chodnika przy przejściu dla pieszych, pozwalającego przechodniom oczekiwać – poza jezdnią – na wolne przejście na drugą stronę ulicy.

Rzecznik zwrócił się do Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad o niezwłoczne zainicjowanie prac projektowych i wykonawczych nad poprawą bezpieczeństwa drogi na tym odcinku, w tym instalację sygnalizacji świetlnej przy przejściu dla pieszych.

Na skutek interwencji przejście dla pieszych dodatkowo oznaczono pionowymi znakami drogowymi, a także została opracowana koncepcja poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego (projekt budowy chodnika, kładki, oznakowanie). Projekt znalazł się w planie zadań poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego, realizowanych w Programie Redukcji Liczby Ofiar Śmiertelnych.

- **stanu technicznego placów zabaw**

Do Rzecznika wpłynęło wiele skarg dotyczących złego stanu technicznego placów zabaw⁶⁹. Jedną z nich była sprawa zgłoszona przez mieszkańców osiedla w T.⁷⁰ Z pisma oraz załączonej dokumentacji fotograficznej wynikało, że urządzenia służące do zabawy mogły stwarzać niebezpieczeństwo dla dzieci z nich korzystających. Mieszkańcy od kilku lat bezskutecznie starali się o budowę nowego placu.

W związku z powyższym, Rzecznik wystąpił do zarządcy terenu o rozbudowę oraz odpowiednie wyposażenie placu, zapewniające bezpieczeństwo i komfort bawiącym się tam dzieciom.

---

⁶⁷ ZSS/402/5/2013/EK, ZSS/402/6/2013/EK, ZSS/402/9/2013/EK, ZSS/402/17/2013/EK, ZSS/401/51/2013/EK, ZSS/402/27/2013/EK.

⁶⁸ ZSS/441/49/2013/JZ.

⁶⁹ ZSS/441/342/2013/MW, ZSS/441/160/2013/MW.

⁷⁰ ZSS/441/274/2013/MW.

W wyniku tej interwencji do użytku oddany został plac zabaw z nowymi urządzeniami, posiadającymi niezbędne certyfikaty.

2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2013 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **24 698** spraw związanych z prawem dziecka do wychowania w rodzinie, w tym:

- **3 361** zgłoszono na piśmie,
- **20 743** podczas rozmów telefonicznych,
- **594** podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz ich współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu do środowiska rodzinnego,
- ograniczenia tzw. „adopcji ze wskazaniem”,
- szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- procedury przymusowego odebrania dziecka,
- treści wokand w sądach rodzinnych,
- prawidłowości wykonywania nadzoru nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez kuratorów,
- uprawnień pracowniczych związanych z rodzicielstwem,
- nieletnich oczekujących na umieszczenie w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- prac nad zmianami w ustawie z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- dostosowania prawa polskiego do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej.

W części wymienionych wyżej spraw, Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale IV – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

2.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do wychowania w rodzinie w 2013 roku dotyczyły:

- **organizacji szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka – wystąpienie z 21 stycznia 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Rzecznik zwrócił uwagę na istnienie systemowych niedostatków w organizacji szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka⁷¹. Postulował, aby zwiększyć ofertę godzinową szkoleń, tak aby zagwarantować dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej poczucie bezpieczeństwa i najlepsze warunki rozwoju. Rzecznik wskazał, że rozporządzenie regulujące kwestie szkoleń wprowadzie daje możliwość zwiększenia liczby godzin szkoleniowych, to przeprowadzone badanie ofert w tym zakresie pokazuje, że zdecydowana większość ogranicza się do wymaganego prawem minimum.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej przedstawił stanowisko, że ze względu na występujące w powiatach trudności w pozyskiwaniu kandydatów do tworzenia nowych rodzin zastępczych lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka przepisy ustawy z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁷² zostały ukształtowane w taki sposób, aby nie stanowiły bariery przy naborze kandydatów i nie zniechęcały ich zbyt wygórowanymi wymaganiami⁷³.

- **likwidacji policyjnych izb dziecka – wystąpienie z 22 stycznia 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych w związku z informacjami o planowanej przez resort likwidacji policyjnych izb dziecka. Problem miał dotyczyć m.in. w Radomia, Płocka, Częstochowy, Elbląga, Zielonej Góry⁷⁴. Rzecznik Praw Dziecka podkreślił, że zmniejszenie liczby policyjnych izb dziecka może utrudnić postępowanie procesowe prowadzone wobec małoletnich oraz pełnienie nadzoru przez sędziego rodzinnego nad czynnościami Policji realizowanymi na podstawie art. 37, 39 i 40 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, jak również utrudnić realizację gwarancji przysługujących nieletnim w związku z ich pobytem w policyjnych izbach dziecka.

---

⁷¹ ZEW/500/10-1/2013/ZA.

⁷² Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.

⁷³ DSR-I-0712-4-1-TU/12.

⁷⁴ ZSR/500/1/2013/AT.

W odpowiedzi z 28 lutego 2013 roku, Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że w resorcie została opracowana koncepcja reorganizacji policyjnych izb dziecka. Typując placówki do likwidacji brano pod uwagę lokalizację pozostałych izb⁷⁵. Uchylono też decyzję Komendanta Głównego Policji z dnia 30 grudnia 1999 roku, w sprawie terytorialnego zasięgu działania policyjnych izb dziecka. Jednocześnie Minister Spraw Wewnętrznych zapewnił, że dodatkowe środki związane z likwidacją niektórych izb dziecka, zostaną wykorzystane na poprawę warunków pozostałych izb, w których przebywają nieletni.

- **treści wokand w sądownictwie powszechnym, w szczególności sposobu wskazywania przedmiotu postępowania w sprawach o przysposobienie – wystąpienie z 8 marca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości zwrócił się o podjęcie działań mających na celu wprowadzenie praktyki prowadzącej do kształtowania treści wokandy w zakresie przedmiotu sprawy bez ujawnienia danych osobowych dziecka przysposobionego oraz uczestników postępowania. Ponadto, Rzecznik wnosił o podjęcie działań legislacyjnych celem systemowego uregulowania treści wokand⁷⁶.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości podzielił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i poinformował, że w Departamencie Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości, podjęto prace nad stworzeniem projektu nowego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych⁷⁷.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, któremu przekazano do wiadomości pismo kierowane do Ministra Sprawiedliwości, podzielił pogląd Rzecznika, że kwestie wokand należy jak najszybciej uregulować i zadeklarował gotowość do uczestnictwa w pracach nad zmianami⁷⁸.

- **zasady proporcjonalności w stosowaniu środka rozdzielenia dziecka od rodzica – wystąpienie z 12 marca 2013 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości, Rzecznik zwrócił się o ponowną analizę stosowania zasady proporcjonalności przy orzekaniu środka rozdzielenia dziecka od rodzica i podjęcie działań, które pozwolą na wyeliminowanie niewłaściwych praktyk, a tym samym doprowadzą do sytuacji, gdy umieszczenie dziecka w pieczy

---

⁷⁵ BMP-0791-1-1/2013/AD.

⁷⁶ ZSR/500/3/2013/AMIK.

⁷⁷ DSO-I-072-9/13/3.

⁷⁸ DOLiS-035-1021/13/AFS/33663.

zastępczej następować będzie jedynie po wyczerpaniu wszelkich form pomocy rodzicom dziecka⁷⁹. W szczególności Rzecznik wnosił o zorganizowanie szkoleń poszerzających wiedzę sędziów sądów rodzinnych m.in. z dziedzin takich jak pedagogika i psychologia.

Minister Sprawiedliwości poparł stanowisko Rzecznika⁸⁰. Wskazał, że zasada proporcjonalności wynika z przepisów prawa rodzinnego, niemniej nie została w nich wyrażona dosłownie. Jej stosowanie wymaga właściwej interpretacji, co w praktyce stwarza problemy. Dlatego w resorcie podjęto działania mające na celu doprecyzowanie istniejących przepisów.

- **wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją RP art. 27 § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich – wystąpienie z dnia 14 marca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Rzecznika Praw Obywatelskich z prośbą o rozważenie możliwości złożenia do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności art. 27 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z art. 2, art. 31, art. 41, art. 42 pkt. 2, art. 78 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁸¹. Rzecznik Praw Dziecka wskazał, że pobyt nieletniego w schronisku dla nieletnich w trybie art. 27 § 3 u.p.n. odbiega w sposób zasadniczy od przedłużenia tego pobytu na podstawie § 4 i 7 i nie podlega kontroli instancyjnej, co stanowi o jego niekonstytucyjności. W ocenie Rzecznika kwestionowany art. 27 § 3 u.p.n. nie gwarantuje ochrony praw nieletniego przed arbitralnym działaniem sądu w sytuacji skierowania sprawy nieletniego do rozpoznania w postępowaniu poprawczym.

W odpowiedzi Rzecznik Praw Obywatelskich poinformował, że wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o przedstawienie stanowiska w tej sprawie⁸². Minister Sprawiedliwości podzielił pogląd Rzecznika i zadeklarował podjęcie prac legislacyjnych nad nowelizacją ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

---

⁷⁹ ZSR/500/4/2013/MS.

⁸⁰ MS-MIK-072-1/13/2.

⁸¹ ZSR/500/5/2013/AT.

⁸² KKP-PG-1516/14-1038/14/BS.

- **działań nadzorczych przez prezesów sądów apelacyjnych nad działalnością sądów rodzinnych i kuratorów w sprawach prowadzonych w trybie postępowania nieprocesowego oraz postępowania wykonawczego – wystąpienie z 20 marca 2013 roku**

Rzecznik, w związku z wynikami przeprowadzonego badania sprawy dotyczącej dzieciobójstwa w Hipolitowie, postulował do prezesów sądów apelacyjnych o wzmocnienie działań nadzorczych nad działalnością sądów rodzinnych i kuratorów⁸³.

W odpowiedzi Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie zlecił sędziom orzekającym w sprawach rodzinnych zapoznanie się z treścią wystąpienia Rzecznika. Jego problematyka była również przedmiotem szkolenia dla sędziów⁸⁴.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie dostrzegając potrzebę podjęcia dodatkowych działań sprzyjających poprawie standardów orzekania w sprawach rodzinnych, zlecił objęcie tematyki wystąpienia Rzecznika rozszerzonym programem szkoleń przewidzianych dla sędziów i kuratorów w 2013 r.⁸⁵

Realizując postulaty zawarte w wystąpieniu Rzecznika z 20 marca 2013 r., Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie zlecił Prezesom Sądów Okręgowych apelacji warszawskiej rozważenie uwzględnienia zagadnień poruszonych w wystąpieniu, w trakcie zaplanowanych na 2013 r. lustracji i wizytacji. Ponadto, polecił rozważenie potrzeby zorganizowania szkolenia kuratorów i narad wydziałowych, w ramach których omówiona zostanie problematyka związana z zachowaniem szczególnego standardu ochrony praw dziecka i jego dobra⁸⁶.

Podobnie, Prezes Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie⁸⁷, Prezes Sądu Apelacyjnego w Łodzi⁸⁸, Prezes Sądu Apelacyjnego w Lublinie⁸⁹, Prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu⁹⁰, Prezes Sądu Apelacyjnego w Białymstoku⁹¹, Prezes Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu⁹², Prezes Sądu Apelacyjnego w Gdańsku⁹³ zlecieli Prezesom Sądów Okręgowych zapoznanie z problematyką ujętą w wystąpieniu Rzecznika i podjęcie niezbędnych działań nadzorczych

---

⁸³ ZSR/500/6/2013/KCH.

⁸⁴ Wiz SA-49-24/13.

⁸⁵ IV W-055-33/13.

⁸⁶ Wiz-400-150/13/R.

⁸⁷ W-5110-21/13.

⁸⁸ W.IV.42-2/13/R.

⁸⁹ Wiz. IV-47-16/13/R.

⁹⁰ IV W-410-10/13.

⁹¹ IV WW-41-18/13/C.

⁹² IV W-473-2/13.

⁹³ IV Wiz-055-124/13/C.

zarówno w toku bieżącej działalności, jak i w toku przeprowadzanych lustracji oraz wizytacji. Zlecono również objęcie poruszoną tematyką programów szkoleń przewidzianych dla sędziów i kuratorów.

- **ograniczenia tzw. „adopcji ze wskazaniem” – wystąpienie z 19 kwietnia 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości⁹⁴, Ministra Pracy i Polityki Socjalnej⁹⁵, Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny⁹⁶ postulował o przyjęcie zmian ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego zawartych w projekcie przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka. Zdaniem Rzecznika, obowiązujące uregulowania prawne w zakresie przysposobienia w niedostateczny sposób chronią dzieci przed zagrożeniami związanymi ze stosowaniem tzw. „adopcji ze wskazaniem”, a zapewnienie spójności procesu adopcyjnego doprowadzi do znacznego ograniczenia „podziemia adopcyjnego”.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poparł, co do zasady potrzebę postulowanych zmian i wyraził wolę dalszej dyskusji co do ich zakresu⁹⁷.

Minister Sprawiedliwości w odpowiedzi poinformował, że zlecił Instytutowi Wymiaru Sprawiedliwości analizę prawnoporównawczą oraz badanie aktowe w powyższym zakresie⁹⁸.

Sejmowa Komisja Polityki Społecznej i Rodziny przyjęła do prac propozycje Rzecznika.

- **zwolnienia od pracy na dziecko z zachowaniem prawa do wynagrodzenia – wystąpienia z 29 kwietnia 2013 roku i 30 lipca 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik zwrócił się z postulatem zmian legislacyjnych w zakresie przyznania pracownikowi zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia (art. 188 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeksu pracy), uzależniając ilość dni zwolnienia od ilości dzieci⁹⁹. Wskazał, że obecnie przysługujące 2 dni, niezależnie od ilości dzieci, nie zabezpieczają potrzeb w zakresie,

---

⁹⁴ ZSR/500/8/2013/MS.

⁹⁵ ZSR/500/9/2013/MS.

⁹⁶ ZSR/500/7/2013/MS.

⁹⁷ DSR-I-078-29-1-AK/KN/13.

⁹⁸ DPrC-I-072-8/13

⁹⁹ ZSS/500/10/2013/MW.

np. wizyt z dzieckiem u lekarza, czy spotkań rodzica w placówkach edukacyjnych. Jednocześnie Rzecznik wskazał na możliwość niezgodności przepisu z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie równego traktowania.

Analogiczne wystąpienie Rzecznik skierował do Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania¹⁰⁰.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej wskazał, że dni opieki nad dzieckiem (dziećmi) w wieku do 14 lat stanowią jedynie uzupełnienie szerokiego katalogu uprawnień pracowniczych związanych z rodzicielstwem i nie przewiduje zmian obowiązujących rozwiązań w tym zakresie¹⁰¹.

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania wyraził pogląd, że dla określenia, czy nie została naruszona zasada równego traktowania, a także zasada sprawiedliwości społecznej w kontekście art. 71 ust. 1 Konstytucji, zasadne jest zwrócenie się do Rzecznika Praw Obywatelskich o skierowanie wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności art. 188 k.p. z Konstytucją¹⁰².

- **organizowania i prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych – wystąpienie z 7 maja 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny o rozszerzenie zakresu trwających prac nad zmianami ustawy z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej o kwestie dopuszczalności organizowania i prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych przez powiaty oraz podmioty sektora pozarządowego na zlecenie samorządów poza ich terenem¹⁰³.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 czerwca 2013 r. znowelizował ustawę, wypełniając postulaty Rzecznika Praw Dziecka¹⁰⁴.

---

¹⁰⁰ ZSS/500/22/2013/MW.

¹⁰¹ DRP-I-4102-409-BL/JK/13.

¹⁰² BPRT-4420-115/2/13/APK.

¹⁰³ ZSR/500/11/2013/MS.

¹⁰⁴ Ustawa z dnia z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Dz.U z2013 poz.866.

- **skreślenia wychowanków z ewidencji placówek opiekuńczo-wychowawczych z powodu umieszczania ich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych – wystąpienie z 20 maja 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań eliminujących niezgodną z przepisami praktykę skreślenia wychowanków z ewidencji placówek opiekuńczo-wychowawczych¹⁰⁵.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej, za pośrednictwem wojewodów, wystąpił do dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych, przekazując im wskazówki do właściwego postępowania¹⁰⁶.

Natomiast Minister Sprawiedliwości, w ramach zewnętrznego nadzoru administracyjnego, zobowiązał prezesów sądów okręgowych do nadesłania informacji o ilości spraw, w których wydano orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej, skutkujące zwolnieniem małoletniego dziecka z placówki opiekuńczo-wychowawczej, wyłącznie z powodu jednoczesnego stosowania wobec niego środka wychowawczego w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo młodzieżowym ośrodku socjoterapii oraz o umorzonych postępowaniach wykonawczych wyłącznie z powodu umieszczenia małoletniego tytułem środka wychowawczego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo młodzieżowym ośrodku socjoterapii bez uprzedniego wydania orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej¹⁰⁷. Z przekazanej przez Ministra Sprawiedliwości informacji wynika, iż w okresie od 1 stycznia 2013 roku do 31 października 2013 roku odnotowano 17 spraw, w których wydano orzeczenia o zwolnieniu małoletniego z placówki opiekuńczo-wychowawczej z powodu zastosowania wobec niego środka wychowawczego. Z kolei w 12 innych sprawach postępowanie opiekuńcze zostało umorzone z powodu umieszczenia dziecka w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Jednocześnie Minister Sprawiedliwości wskazał, że treść wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka została przekazana do wiadomości wszystkim sędziom rodzinnym. Problematyka skreślenia wychowanków z ewidencji placówek opiekuńczo-wychowawczych zostanie poruszona w ramach dorocznych narad sędziów i objęta w 2014 r. lustracją w Sądzie Okręgowym w K.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ ZEW/500/22-1/2013/ZA.

¹⁰⁶ DSR-I-0712-7-1-TU/13.

¹⁰⁷ DWOiP III 072-11/13/3.

¹⁰⁸ DWOiP III 072-11/13.

- **skierowania wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności art. 188 k.p. z Konstytucją RP – wystąpienie z 30 września 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do Rzecznika Praw Obywatelskich o rozważenie możliwości złożenia do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności art. 188 k.p. z Konstytucją w części wskazującej na przyznanie dwóch dni na opiekę nad dzieckiem bez względu na to, czy w rodzinie wychowuje się jedno, czy więcej dzieci¹⁰⁹.

W odpowiedzi Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że podjęte zostały prace nad zbadaniem możliwości skutecznego zakwestionowania konstytucyjności art. 188 k.p. Po zakończeniu ww. prac Rzecznik zostanie poinformowany o zajęтым stanowisku¹¹⁰.

- **małoletnich matek przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach socjoterapeutycznych i wychowawczych oraz placówkach resocjalizacyjnych – wystąpienia z 25 października 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka postulował by nie rozdzielać małoletnich matek od ich dzieci.

W tej sprawie zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wskazując na potrzebę budowania mechanizmów zachęcających do tworzenia specjalistycznych zawodowych rodzin zastępczych oraz doprecyzowanie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w sposób, który małoletnim matkom umożliwi pobyt w placówkach opiekuńczo-wychowawczych razem z dziećmi¹¹¹. W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że urzędy wojewódzkie przekazywały informacje o przypadkach rozdzielenia małoletnich matek i ich dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych¹¹². W ocenie Ministerstwa właściwym rozwiązaniem byłoby rozwijanie rodzinnych form pieczy zastępczej, a w szczególności zwiększenia liczby miejsc, do których mogą być kierowane małoletnie wychowanki z dziećmi. Z uwagi na fakt, że najczęściej matek przebywa w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, zasadnym jest dostosowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych do potrzeb małoletnich podopiecznych z dziećmi.

Rzecznik przedstawił także wnioski Ministrowi Edukacji Narodowej¹¹³. Podkreślił, że obowiązujące przepisy nie przewidują możliwości przebywania małoletnich matek z dziećmi w placówkach socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych. W przypadku placówek socjoterapeutycznych jedynym rozwiązaniem dla tych matek jest powrót do domu lub pieczy

---

¹⁰⁹ ZSS/500/29/2013/MW.

¹¹⁰ RPO-749835-III/13/LN.

¹¹¹ ZEW/500/40/2013/ZA.

¹¹² DSR-I-078-50-1-KM/13.

¹¹³ ZEW/500/41/2013/ZA.

zastępczej, zaś w przypadku placówek resocjalizacyjnych – ewentualna zmiana środka wychowawczego lub warunkowe zwolnienie z placówki (jeśli tak się nie stanie, dziecko musi trafić do rodziny zastępczej). Minister Edukacji Narodowej podzielił troskę Rzecznika o potrzebę wspierania więzi małoletnich matek z dziećmi, także podczas ich pobytu w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii¹¹⁴. Wskazał, że zasadnym byłoby wprowadzenie systemowego rozwiązania dotyczącego pomocy nieletnim matkom.

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik Praw Dziecka wskazał na brak oddziałów w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych, w których małoletnie matki mogłyby przebywać wraz ze swoimi dziećmi i korzystać ze wsparcia oraz oddziaływań wychowawczych¹¹⁵. Minister Sprawiedliwości wyraził stanowisko, że zadania realizowane przez schroniska dla nieletnich i zakłady poprawcze oraz warunki, jakimi one dysponują, uniemożliwiają tworzenie oddziałów dla nieletnich matek i ich dzieci¹¹⁶. Zapowiedział ukierunkowanie działań na usprawnienie obecnie funkcjonujących instytucji i ich ewentualnie węższą specjalizację. Poprzez zmiany o charakterze organizacyjnym mogłyby one zapewnić opiekę i wsparcie małoletnim matkom w środowisku zbliżonym do rodzinnego np. w domach samotnych matek, dostosowanych w większym niż dotychczas stopniu do grupy matek z placówek resocjalizacyjnych. Uzasadnionym kierunkiem będzie też dążenie do zwiększenia liczby wyspecjalizowanych rodzin zastępczych.

- **ratyfikacji III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień o naruszeniu praw dziecka – wystąpienie z 4 grudnia 2013 roku.**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań ukierunkowanych na przedłożenie Radzie Ministrów wniosku o ratyfikację III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury skargowej¹¹⁷. Rzecznik wskazał, że podpisanie przez Polskę w dniu 30 września 2013 r. III Protokołu Fakultatywnego, nie spowodowało, że stał się on częścią polskiego porządku prawnego. Zgodnie z art. 19 ust. 1 niniejszego dokumentu, wejdzie on w życie po upływie trzech miesięcy od daty złożenia dziesiątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

---

¹¹⁴ DZSE-2-EM-040-102/2013.

¹¹⁵ ZEW/500/39/2013/ZA.

¹¹⁶ DWOiP III 072-24/13.

¹¹⁷ ZSM/500/3/2013/AJ.

Minister Edukacji Narodowej powiadomił Rzecznika, że w dniu 23 stycznia 2014 r. koordynowanie działań mających na celu realizację praw dziecka w Polsce, zostało przekazane Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej¹¹⁸.

- **sytuacji prawnej dzieci przebywających pod opieką zakładów opiekuńczo-leczniczych – wystąpienia z 19 grudnia 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości i Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o podjęcie działań celem uświadomienia i wyjaśnienia odpowiednio sędziom rodzinnym i władzom powiatów potrzeby objęcia systemem pieczy zastępczej dzieci, które pozbawione są opieki rodzicielskiej, a jednocześnie ze względu na swoje schorzenia przebywają pod opieką zakładów opiekuńczo-leczniczych, zakładów opiekuńczo-pielęgnacyjnych dla dzieci i zakładów rehabilitacji leczniczej¹¹⁹. Rzecznik wniósł o pilne podjęcie działań zaradczych pozwalających na wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie wydawania orzeczeń regulujących sytuację dzieci przebywających pod opieką dotychczas zajmujących się nimi zakładów oraz kwestii braku porozumienia między przedstawicielami samorządów terytorialnych a dyrektorami ww. zakładów.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że w resorcie prowadzone są analizy dotyczące problemu dzieci przebywających w zakładach opiekuńczo-leczniczych, zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych lub zakładach rehabilitacji leczniczej pozbawionych opieki rodziców biologicznych¹²⁰. Rzecznik został zapewniony, że każdorazowo w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości starosta zostanie pouczony o spoczywających na nim obowiązkach.

Minister Sprawiedliwości¹²¹ podzielił stanowisko Rzecznika i poinformował, że do wszystkich prezesów sądów okręgowych zostało przesłane pismo, w którym Ministerstwo Sprawiedliwości sygnalizuje podniesiony przez Rzecznika problem oraz w trybie art. 37f § 1 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 427 – jednolity tekst), zwraca się z prośbą o zbadanie jego skali i podjęcie stosownych działań, a także przypomnienie sędziom rodzinnym, że zgodnie z art. 112 kro dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

---

¹¹⁸ DSWM.IV.045.2.2014.

¹¹⁹ ZSR/500/17/2013/MS.

¹²⁰ DSR-I-073-I-1-MT/14.

¹²¹ DWOiP III 072-2/14/5.

- **ustanowienia kuratora dla małoletniego, przebywającego w Polsce bez opieki – wystąpienie z 23 grudnia 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik zwrócił uwagę na sytuację małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki oraz na konieczność zapewnienia im właściwej reprezentacji w postępowaniach sądowych i administracyjnych¹²². W wystąpieniu Rzecznik wskazał, że zabezpieczenie najlepszego interesu dziecka oraz kompleksowej jego ochrony i opieki powinno być priorytetem w działaniach podejmowanych przez sądy i właściwe instytucje. Wprowadzenie wnioskowanego rozwiązania wpisuje się także w postulat zawarty w oświadczeniu Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC), przyjętym podczas 17-tego dorocznego Zjazdu Rzeczników we wrześniu 2013 r.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości wyraził stanowisko, że instrumentem możliwym do wykorzystania dla zapewnienia dziecku właściwej reprezentacji, jest przepis art. 99 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹²³. Wykładnia wspomnianego przepisu daje podstawę do ustanowienia kuratora dla dziecka, którego rodzice nie mogą go reprezentować z przyczyn faktycznych, np. gdy nieznane jest ich miejsce pobytu. Natomiast w sytuacji, gdy rodzice pozostawiają dziecko bez opieki, istnieje dostateczna podstawa do wszczęcia sprawy o zawieszenie władzy rodzicielskiej, co z kolei skutkuje ustanowieniem opieki dla dziecka.

- **poszerzenia katalogu spraw, od których przysługuje skarga kasacyjna w sprawach cywilnych, o sprawy opiekuńcze rozstrzygane na podstawie Konwencji haskiej z 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę – wystąpienie z 23 grudnia 2013 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik zwrócił się o rozważenie możliwości podjęcia prac legislacyjnych nad zmianą Kodeksu postępowania cywilnego i rozszerzenia katalogu spraw z zakresu prawa rodzinnego, od których przysługuje skarga kasacyjna, o sprawy rozstrzygane na podstawie ww. Konwencji haskiej¹²⁴.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości przedstawił pogląd, że objęcie spraw tzw. konwencyjnych skargą kasacyjną wydłużyłoby czas postępowania, wywołując wątpliwość co do zgodności z zasadniczym celem Konwencji, tj. zapewnieniem niezwłocznego powrotu dziecka¹²⁵.

---

¹²² ZSM/500/5/2013/AJ.

¹²³ DPrC-I-072-23/13/7.

¹²⁴ ZSM/500/6/2013/AJ.

¹²⁵ DPrC-I-072-1/14.

2.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2013 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem do wychowania w rodzinie dotyczyły:

- **władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem**

Kwestie władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem pojawiały się wielokrotnie na tle spraw rozwodowych. Rodzice małoletnich w czasie toczącej się sprawy o rozwód, zwracali się do Rzecznika o monitorowanie postępowań oraz prosili o podjęcie działań, ze względu na nieprawidłowe sprawowanie władzy rodzicielskiej przez drugiego z rodziców¹²⁶.

Analiza materiału dowodowego zgromadzonego w aktach spraw o rozwód niejednokrotnie wskazywała, że informacje podawane przez zawiadamiających nie miały odzwierciedlenia w rzeczywistości, zmierzały do ukazania drugiego z rodziców w negatywnym świetle. Rzecznik Praw Dziecka podejmując interwencje kierował się przede wszystkim szeroko pojętym interesem dziecka.

Jak w poprzednich latach, Rzecznik, w celu zdiagnozowania sytuacji opiekuńczo-wychowawczej, zwracał się do sądów o udostępnienie akt spraw dotyczących małoletnich oraz do instytucji współpracujących z rodziną celem uzyskania szczegółowych informacji o sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i bytowej małoletnich. Występował również do szkół i przedszkoli o opinię o funkcjonowaniu małoletnich w tym środowisku. W przypadku ujawnienia nieprawidłowości Rzecznik podejmował działania mające na celu zabezpieczenie dobra dziecka¹²⁷.

Za przykład posłużyć może sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez rodziców dwóch uczniów Szkoły Podstawowej w W.¹²⁸ Z przesłanej informacji wynikało, iż ojciec jednego z ich kolegów, składał zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez rówieśników jego syna. Takie zachowanie ojca spowodowało, iż rodzice małoletnich

---

¹²⁶ ZSR/410/325/2013/AT, ZSR/410/1046/2013/UZ, ZSR/410/1082/2013/ER, ZSR/410/971/2013/AT, ZSR/410/208/2013/UZ, ZSR/410/996/2013/AT, ZSR/410/627/2013/ER, ZSR/410/1013/2013/UZ, ZSR/410/1064/2013/ER.

¹²⁷ ZSR/410/1218/2013/UP, ZSR/410/328/2013/DF, ZSR/410/889/2013/AMIK, ZSR/410/69/2013/KCH, ZSR/410/436/2013/UP, ZSR/410/328/2013/DF, ZSR/440/372/2013/DF, ZSR/410/612/2013/AZ, ZSR/410/117/2013/KCH, ZSR/410/485/2013/DF, ZSR/410/1261/2013/JP, ZSR/410/757/2013/AZ, ZSR/410/539/2013/DF, ZSR/410/46/2013/KCH, ZSR/410/539/2013/DF, ZSR/440/372/2013/DF, ZSR/410/14/2013UP, ZSR/410/1511/2013/DF, ZSR/410/40/2013/UP, ZSR/410/612/2013/AZ, ZSR/410/224/2013/JP, ZSR/410/891/2013/AMIK, ZSR/410/518/2013/UP, ZSR/410/117/2013/KCH, ZSR/410/859/2013/AMIK, ZSR/410/1440/2013/JP, ZSR/410/1092/2013/DF, ZSR/410/1511/2013/DF, ZSR/410/1411/2013/AZ, ZSR/410/1092/2013/DF, ZSR/410/485/2013/DF.

¹²⁸ ZSR/410/378/2013/UP.

zabronili swoim dzieciom kontaktu z kolegą. Konsekwencją takiego zachowania stało się wyobcowanie chłopca ze środowiska rówieśniczego.

Po zapoznaniu się z sytuacją opiekuńczo-wychowawczą dziecka okazało się, iż chłopiec uczestniczył w konfliktach wywoływanych przez ojca. Rówieśnicy małoletniego unikali kontaktu z chłopcem, obawiając się spraw sądowych. Natomiast matka chłopca, mimo, iż zamieszkiwała wspólnie z chłopcem, nie uczestniczyła w jego wychowaniu. Mając powyższe na uwadze Rzecznik wszczął postępowanie o wydanie zarządzeń opiekuńczych dot. małoletniego. Niepokój Rzecznika budził fakt, iż ojciec dziecka nie miał świadomości, że jego zachowania są nieprawidłowe i mogą mieć negatywny wpływ na funkcjonowanie chłopca w społeczeństwie. Wobec tego Rzecznik wniósł o zbadanie predyspozycji wychowawczych ojca. Biegła po zapoznaniu się z materiałem dowodowym oraz po przeprowadzeniu badania sędowo-psychiatrycznego rozpoznała u ojca małoletniego afektywne zaburzenia organiczne z nastawieniami urojeniowymi.

Wobec takiego stanu faktycznego, Rzecznik wniósł o ograniczenie władzy rodzicielskiej rodzicom małoletniego poprzez poddanie jej wykonywania nadzorowi kuratora, a także poprzez zobowiązanie ojca do podjęcia i kontynuowania leczenia psychiatrycznego. Odnośnie matki małoletniego, Rzecznik wniósł o zobowiązanie jej do podjęcia działań zmierzających do poprawy wzajemnych relacji i nawiązania właściwej współpracy w sprawach syna. Sąd uwzględnił wszystkie wnioski Rzecznika.

Zdarzały się sytuacje, że informacje przedstawione przez zawiadamiających, po weryfikacji, nie potwierdzały się.

Przykładem może być sprawa małoletniej Natalii zgłoszona Rzecznikowi Praw Dziecka przez dziadków ojczystych¹²⁹. Zgłaszający zwrócili się do Rzecznika z prośbą o objęcie nadzorem postępowania sądowego, gdyż zauważyli wiele nieprawidłowości w toczącym się z ich wniosku postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Ł. o ustalenie kontaktów z ich wnuczką. Zgłaszający zwracali uwagę na niewłaściwe w ich ocenie zachowanie matki dziewczynki, zarzucając jej, że źle opiekuje się małoletnią.

Rzecznik Praw Dziecka niezwłocznie podjął działania mające na celu weryfikację przedstawianych informacji.

Analiza zgromadzonej przez Sąd dokumentacji oraz okoliczności mających wpływ na sytuację małoletniej wskazywały, że informacje przekazywane przez dziadków nie znajdują odzwierciedlenia w rzeczywistości. Ustalono, że dziewczynka od czasu rozvodu rodziców przebywała pod opieką swojej mamy, która nie utrudniała kontaktów dziecka z jej tatą. Ojciec

---

¹²⁹ ZSR/410/1404/2013/KCH.

dziecka, który na stałe mieszkał za granicą, kontaktował się z matką dziewczynki i odwiedzał córkę w trakcie pobytów w Polsce.

Równocześnie ustalono, że opieka nad małoletnią sprawowana jest właściwie, a dziecko funkcjonuje w środowisku domowym i przedszkolnym prawidłowo. Małoletnia miała bardzo dobry kontakt z matką, która starała się kształtować w dziecku postawy szacunku i miłości wobec dziadków. Opinia Dyrektora Przedszkola w Ł. wskazywała, że zaobserwowane relacje pomiędzy matką i córką były bardzo serdeczne, dziewczynka ciepło wypowiadała się o mamie i chętnie rozmawiała na temat wspólnie spędzonego z nią czasu.

Na sytuację małoletniej negatywny wpływ miała jednak postawa dziadków ojczystych, którzy wkraczali w kompetencje rodziców oraz deprecjonowali matkę dziecka przedstawiając małoletniej jej negatywny obraz dążąc do podważenia jej autorytetu. Z analizy dokumentacji wynikało, że dziadkowie świadomie wprowadzali dziewczynkę w szczegóły sprawy rozwodowej, mimo, że obecne ich stosunki pozostawały poprawne. Babka małoletniej wprost oświadczyła, że chce bez ograniczeń uczestniczyć w procesie wychowawczym oraz sprawować opiekę nad swoją wnuczką, dla której urządziła w swoim domu „kącik”. Zachowanie dziadków było niepokojące również z tego względu, że mimo wielokrotnych rozmów z biegłymi z Rodzinnych Ośrodków Diagnostyczno-Konsultacyjnych, którzy zwracali im uwagę na ich niewłaściwe zachowanie względem matki małoletniej, dziadkowie nie dostrzegali konieczności zmiany postawy, która mogła w dalszej perspektywie doprowadzić u dziecka do zagrożenia prawidłowego rozwoju.

Ze względu na konieczność zmian w postawie dziadków oraz w obszarze pełnionej roli względem wnuczki, Rzecznik Praw Dziecka dwukrotnie zwrócił się do dziadków dziewczynki o skorzystanie z pomocy specjalistów. W szczególności podkreślał, że przekraczanie granic ingerencji w sprawowanie władzy rodzicielskiej staje się często ogniwem zapalnym dla konfliktów pomiędzy rodzicami, a dziadkami. Nie bez znaczenia pozostaje również wzajemny szacunek dziadków i rodziców przy jednoczesnym poszanowaniu woli rodziców oraz ich prawa do podejmowania ostatecznych decyzji w sprawach dziecka.

Ostatecznie Sąd Rejonowy w Ł. uregulował kontakty małoletniej z dziadkami bez możliwości nocowania, do czego dążyła głównie babka, zaznaczając, że małoletnia była z dziadkami bardzo zżyta i mieszkała z nimi przez pierwsze lata życia. Orzeczenie w tej sprawie jest prawomocne.

Kolejną sprawą obrazującą tę kategorię była sprawa, w której przed Sądem Okręgowym w K. toczyło się postępowanie powództwa Jacka W. przeciwko Paulinie W.

o rozwód¹³⁰. Pomiędzy stronami postępowania narastał konflikt, który uniemożliwiał prawidłowe wykonywanie władzy rodzicielskiej oraz sprawowanie opieki nad małoletnimi: Martyną i Nikołą. Postawy i działania rodziców doprowadziły do poważnego zaburzenia relacji rodzinnych oraz uniemożliwiały odbywanie kontaktów z dziećmi.

Ze względu na niebezpieczeństwo, że dalsze pogłębianie konfliktu poważnie zaburzy rozwój dzieci, Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do postępowania sądowego zgłaszając wniosek o zobowiązanie rodziców małoletnich do podjęcia i kontynuowania warsztatów umiejętności wychowawczych, celem zweryfikowania postaw rodzicielskich oraz psychoedukację w przedmiocie współpracy rodziców na płaszczyźnie wychowawczej i realizacji kontaktów, celem uświadomienia rodzicom konsekwencji włączania małoletnich w konflikty dorosłych.

Sąd Okręgowy w K. wydając orzeczenie rozwodowe uwzględnił wnioski Rzecznika Praw Dziecka w całości, zobowiązując rodziców dzieci do podjęcia terapii rodzinnej i warsztatów umiejętności wychowawczych w wyspecjalizowanej placówce zajmującej się terapią rodzinną i warsztatami umiejętności wychowawczych.

Inna sytuacja dotycząca kwestii związanych z władzą rodzicielską miała miejsce na gruncie sprawy nieletniej Natalii, która w 2012 roku urodziła syna Filipa¹³¹. Z uwagi na demoralizację, w 2010 r. wobec małoletniej został ustanowiony nadzór kuratora. Okazał się on nieskuteczny wobec całkowitego braku współpracy z jej strony. Natalia sprawiała problemy wychowawcze, często przebywała w zdemoralizowanej grupie rówieśniczej, notorycznie uciekała z domu. Lekceważyła obowiązek szkolny, przyznała się do używania alkoholu, narkotyków oraz tzw. dopalaczy. Z tego względu Sąd orzekł o umieszczeniu małoletniej w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym.

Jednocześnie, po urodzeniu przez nią dziecka, Sąd Rejonowy w W. wszczął z urzędu postępowanie o ustanowienie opiekuna prawnego dla chłopca, z uwagi na brak możliwości zapewnienia prawidłowej opieki zarówno ze strony nieletniej, jak i jej matki. Z tego samego względu Sąd wszczął postępowanie o wydanie zarządzeń wobec małoletniego zgodnie z art. 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. W międzyczasie Natalia została umieszczona w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w G.

W dalszej kolejności matka i ojczym Natalii – małżonkowie Monika i Grzegorz A. złożyli wniosek o ustanowienie ich opiekunami prawnymi oraz rodziną zastępczą dla

---

¹³⁰ ZSR/441/10/2013/KCH

¹³¹ ZSR/413/86/2013/KCH.

małoletniego Filipa, który przebywał pod ich opieką. Sąd po przeprowadzeniu postępowania dowodowego oddalił wnioski małżonków A., równocześnie umieszczając małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a w trybie zabezpieczenia w rodzinie zastępczej pełniącej funkcję pogotowia opiekuńczego.

Z uwagi na charakter sprawy, Rzecznik Praw Dziecka w trybie pilnym zwrócił się o przesłanie dokumentacji dotyczącej małoletniego Filipa i jego mamy, jak również zbadał sytuację nieletniej w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w G. Opinia psychologiczna w sprawie Natalii wskazywała, że nieletnia stara się zmienić swoje dotychczasowe postępowanie i, mimo pojawiających się trudności dziewczyna ciężko pracuje, aby nadrobić zaległości szkolne. Wychowanka podkreślała przywiązanie do dziecka i swoim zachowaniem wykazywała odpowiedzialność, jaką na siebie przyjęła. Jednocześnie z opinii pracowników Ośrodka wynikało, że dziewczyna powinna pozostać w Ośrodku co najmniej do czasu ukończenia szkoły gimnazjalnej, aby nadrobić zaległości w edukacji.

Rzecznik monitorował postępowanie toczące się przed Sądem Rejonowym w W., a następnie przed Sądem Okręgowym w G. Sąd II instancji po przeprowadzeniu postępowania w tej sprawie uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania przez Sąd Rejonowy w W. Postępowanie przed sądem I instancji nadal będzie monitorowane przez Rzecznika Praw Dziecka, a sytuacja opiekuńczo-wychowawcza dzieci na bieżąco weryfikowana. Aktualnie dziewczyna z dzieckiem przebywa w domu rodzinnym.

Sprawę innych dzieci, którym słowo „dom” kojarzyło się wyłącznie z bólem i upokorzeniem ujawniła podjęta przez Rzecznika kontrola Domu Dziecka w W. Małoletnie rodzeństwo Michała, Aleksandry i Pawła K. zostało umieszczone w placówce, bowiem regularnie doznawało przemocy fizycznej i psychicznej ze strony rodziców¹³². Szczególnie okrutny wobec nich był ojciec.

Sąd, kierując się koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom, wydał również postanowienie o zakazie kontaktów i porozumiewania na odległość ojca z małoletnimi. Po zapoznaniu się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy opiekuńczej, w szczególności po analizie opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego Rzecznik uznał, że zachodzi konieczność udziału w toczącym się postępowaniu z wnioskiem o pozbawienie ojca władzy rodzicielskiej. Sąd przychylił się do wniosku Rzecznika i pozbawił ojca władzy rodzicielskiej. Dom dziecka, w którym przebywają dzieci objął je pomocą psychologiczną, która przyniosła efekty.

---

¹³² ZSR/410/322/2013/AZ.

Jeszcze innym przykładem jest sprawa, gdy do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka z prośbą o pomoc w sprawie jej małoletniej córki¹³³. Z przekazanych informacji wynikało, że matka z córką padły ofiarą przemocy fizycznej oraz seksualnej ze strony ojca. Matka w celu zapewnienia bezpieczeństwa córce oraz sobie zamieszkała w Ośrodku Interwencji Kryzysowej i złożyła w Prokuraturze Rejonowej wnioski o zastosowanie środka zapobiegawczego m.in. w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego przez ojca dziewczynki.

Rzecznik zaniepokojony sytuacją opiekuńczo-wychowawczą małoletniej zwrócił się do Sądu Okręgowego w S. oraz do Prokuratury Rejonowej w S. o przesłanie akt toczących się postępowań, a do Prokuratury dodatkowo o wskazanie, czy został rozpoznany wniosek matki. Poinformowano, że ojcu zostały postawione zarzuty stosowania przemocy fizycznej oraz seksualnej wobec matki oraz córki, a także, że został zastosowany środek zapobiegawczy w postaci dozoru Policji, połączony z zakazem zbliżania się do pokrzywdzonych oraz nakazem opuszczenia wspólnie zajmowanego lokalu.

Nadto, Rzecznik zwrócił się do Ośrodka Interwencji Kryzysowej z prośbą o wskazanie, czy pracownicy placówki, w dniu przyjęcia matki i jej córki zauważyli na ciele matki oraz małoletniej ślady stosowanej przemocy fizycznej oraz w jakim stanie psychicznym oraz emocjonalnym się znajdowały. Z przesłanej odpowiedzi wynikało, że nie zauważono na ciele matki i córki śladów stosowania przemocy, a dziewczynka wydawała się dzieckiem spokojnym i radosnym. Z analizy akt postępowania przygotowawczego wynikało, iż rzetelnie przeprowadzone postępowanie nie dało podstaw do postawienia ojca małoletniej w stan oskarżenia. Nadto, z opinii biegłego psychologa obecnego podczas składania zeznań przez małoletnią wynika, iż brak jest podstaw do uznania, że dziewczynka padła ofiarą przemocy fizycznej, czy też seksualnej ze strony ojca. Biegły podkreślił, iż widoczna jest silna więź uczuciowa pomiędzy ojcem o córką bez oznak strachu.

Sąd Okręgowy w S. prowadząc postępowanie z powództwa ojca dziewczynki o rozwód dopuścił szereg dowodów, w tym dowód z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Również w tej opinii wskazano, że dziecko i ojca wiąże silna więź uczuciowa, a dziewczynka ujawnia potrzebę z nim kontaktu. Nie ulega wątpliwości fakt, iż rodzice małoletniej pozostają w ogromnym konflikcie, w który wklęta jest dziewczynka. Rzecznika Praw Dziecka zaniepokoiły docierające sygnały, że matka dziewczynki dokonała samookaleczeń. W związku z tym, Rzecznik niezwłocznie zgłosił swój udział w toczącym się postępowaniu o rozwód i wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii

---

¹³³ ZSR/440/14/2012/UP.

biegłych z zakresu psychologii i psychiatrii na okoliczność ustalenia, czy obecny stan psychiczny matki dziecka. pozwala na bezpośrednie sprawowanie opieki nad córką oraz czy nie zagraża dziecku. Sąd uwzględnił wniosek Rzecznika i dopuścił dowód z opinii biegłych. Postępowanie nadal pozostaje w toku.

- **kontaktów z dzieckiem**

W tego typu sprawach z prośbą o interwencję zwracali się rodzice dzieci, dziadkowie oraz rodzeństwo małoletnich. Zawiadamiający składali również skargi na działanie sądu orzekającego. Część zawiadomień dotyczyła nieprawidłowości dotyczących realizacji kontaktów ustalonych na mocy orzeczenia sądowego czy też postanowienia udzielającego zabezpieczenia na czas trwania postępowania¹³⁴.

Analiza spraw wykazywała ich wielowątkowy charakter. Długi czas trwania spraw wynikał z dużej ilości wniosków dowodowych zgłaszanych przez uczestników postępowania oraz długi okres oczekiwania na opinie Rodzinnych Ośrodków Diagnostyczno-Konsultacyjnych, na podstawie których określane były więzi łączące małoletnich z wnioskodawcami¹³⁵.

Rzecznik po zapoznaniu się z okolicznościami spraw, w odpowiedzi do zawiadamiających wskazywał na konieczność respektowania orzeczeń sądowych w przedmiocie ustalonych kontaktów przez sąd. Uświadamiał, że nieprzestrzeganie prawomocnych postanowień sądu jest naruszeniem obowiązującego prawa, jak również jest sprzeczne z dobrem dziecka. Zwracał uwagę, że ze względu na dobro dziecka oraz jego prawidłowy rozwój, konieczne jest utrzymanie systematycznych kontaktów z rodzicem, który nie sprawuje bezpośredniej opieki nad dzieckiem. Natomiast rodzic, który sprawuje bezpośrednią opiekę nad dzieckiem, powinien zachęcać małoletnich do utrzymywania kontaktu z drugim z rodziców oraz nie deprecjonować jego osoby. Uświadamiał, że postawa odwrotna może wywołać u dzieci konflikt lojalnościowy, co bezpośrednio będzie miało przełożenie na rozwój małoletnich.

Podjęmując interwencję w sprawach o kontakty, Rzecznik kierował do sądów wnioski o wysłuchanie w obecności biegłego psychologa małoletnich, którzy ukończyli 13 rok życia¹³⁶.

---

¹³⁴ ZSR/410/1004/2013/AT, ZSR/410/973/2013/DF, ZSR/410/85/2013/KCH, ZSR/410/1206/2013/ER, ZSR/410/582/2013/DF, ZSR/410/168/2013/AT, ZSR/410/100/2013/KCH, ZSR/410/163/2013/DF, ZSR/410/580/2013/DF, ZSR/410/162/2013/DF.

¹³⁵ ZSR/410/1375/2013/JP, ZSR/410/32/2013/UZ, ZSR/410/1223/2013/JP, ZSR/410/415/2013/UP.

¹³⁶ ZSR/410/1147/2013/AZ, ZSR/410/834/2013/PP.

Ten typ spraw ilustruje sprawa matki małoletniego Konrada, który po rozstaniu rodziców pozostał pod bezpośrednią opieką swojego ojca. W związku z utrudnianiem kontaktów przez ojca, Pani Aneta złożyła wniosek do sądu o ustalenie kontaktów ze swoim synem. Sąd Rejonowy w B. oddalił wniosek Pani Anety o ustalenie kontaktów z jej małoletnim synem Konradem.

Rzecznik dokonał analizy akt sprawy i zgłosił swój udział w postępowaniu zaskarżając postanowienie Sądu Rejonowego. Podniósł, że w opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, dopuszczonej przez Sąd I Instancji biegli wskazali, że małoletni odmawia kontaktu z matką, co może być wynikiem identyfikacji chłopca ze stanowiskiem i sytuacją życiową ojca. Negatywna postawa ojca wobec matki deprecjonuje ją w oczach syna, co mogło powodować u niego usztywnienie zachowań i poczucie bycia w koalicyjnej relacji z ojcem. Rzecznik Praw Dziecka wskazał, że negatywna postawa ojca wobec matki mogła mieć wpływ na relację z małoletnią siostrą Martą i w konsekwencji doprowadzić do rozpadu więzi chłopca z najbliższą rodziną. Rzecznik zauważył również, że Sąd I Instancji w uzasadnieniu postanowienia powołał się na fakt, że małoletni, w obecności biegłych wydających ww. opinię, wypowiedział się negatywnie na temat ewentualnych kontaktów z matką. Stanął na stanowisku, że Sąd I Instancji powinien kierować się jedną z naczelných zasad postępowania cywilnego – zasadą bezpośredniości w procesie. W związku z tym małoletni powinien być wysłuchany przed Sądem orzekającym. Rzecznik Praw Dziecka wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w P. wysłuchał małoletniego Konrada na okoliczność kontaktów z matką i po dokonaniu analizy akt sprawy zmienił zaskarżone postanowienie ustalając kontakty małoletniego z matką poza miejscem zamieszkania małoletniego, zobowiązując ojca do przywiezienia dziecka do miejsca zamieszkania matki oraz do odebrania go po kontakcie.

W niektórych sytuacjach rodzinnych, utrzymywanie stałych kontaktów z osobami bliskimi jest sprzeczne z dobrem dziecka. W takich przypadkach Rzecznik Praw Dziecka podejmował czynności kierując się przede wszystkim interesem dziecka¹³⁷.

Przykładem z tej kategorii jest sprawa matki dwójki małoletnich dzieci, która poprosiła o interwencję w sprawie z wniosku babki ojczystej, o ustalenie kontaktów z małoletnimi wnukami. W jej ocenie ustalenie kontaktów z babką mogło zaburzyć równowagę emocjonalną dzieci.

---

¹³⁷ ZSR/410/1466/2013/MM, ZSR/410/1465/2013/MM, ZSR/410/1156/2013/JP, ZSR/410/1524/2013/MM.

Analiza akt wykazała, iż między babką ojczystą, a matką małoletnich istniał silny konflikt. Jeszcze w trakcie trwania postępowania rozwodowego czynny udział w sporze pomiędzy rodzicami małoletnich brała babka ojczysta. Wywierała ona presję zarówno na matkę, jak i na małoletnie dzieci.

Rzecznik podjął decyzję o monitorowaniu postępowania sądowego. Sąd Rejonowy w S. oddalił wniosek babki o ustalenie kontaktów z małoletnimi. Z decyzją tą nie zgodziła się wnioskodawczyni i wniosła apelację. Sąd Okręgowy w K. dopuścił dowód z opinii biegłego psychologa w celu zweryfikowania, czy kontakty babki z małoletnimi nie zagrażają ich dobru. Opinia kategorycznie wykluczyła możliwość kontaktowania się babki z małoletnimi. Podkreślono brak pozytywnej więzi emocjonalnej. Dzieci ujawniły wobec babki zachowania o charakterze lękowym. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację wnioskodawczyni.

Inaczej przedstawiała się sprawa zgłoszona przez Panią Barbarę, dotycząca jej sześciolatniej córki¹³⁸. Oboje rodzice dziecka leczyli się psychicznie (schizofrenia i depresja). Rodzice małoletniej początkowo wspólnie ze sobą zamieszkiwali i opiekowali się dziewczynką mając duże oparcie w dziadkach ojczystych. Jednakże 1,5 roku po urodzeniu dziewczynki Państwo D. nakazali matce dziecka opuszczenie ich domu. Małoletnia została pod faktyczną opieką dziadków, którzy w 2006 roku wnieśli o ograniczenie rodzicom władzy rodzicielskiej i ustanowienie ich opiekunami zastępczymi. Natalia, jako wcześniak, urodziła się z licznymi powikłaniami poporodowymi (m.in. niedorozwój mowy, upośledzenie umysłowe). Potrzebowała specjalistycznej opieki. Matka małoletniej od kilku lat próbowała przejąć opiekę nad dzieckiem. Kobieta zaznaczyła, że mimo braku jakkolwiek obiektywnych zastrzeżeń co do sprawowania opieki na dzieckiem przez dziadków, nadużywają oni powierzonej im funkcji, utrudniając kontakty, dezinformując o stanie zdrowotnym dziecka, a także oczerniając ją przed innymi osobami.

Rzecznik, dostrzegając konsekwentne działania matki, jej regularne kontakty z dzieckiem, stałe monitorowanie zdrowia i edukacji Natalii, a także podnoszenie własnych kompetencji wychowawczych, wnioskował o zasięgnięcie opinii biegłych z Instytutu Ekspertyz Sądowych.

W wydanej opinii biegli stwierdzili, że predyspozycje, umiejętności wychowawcze i stan psychiczny nie pozwalają na zagwarantowanie przez matkę sprawowania pieczy adekwatnej do potrzeb małoletniej. Wskazali, iż konieczne jest utrzymywanie z małoletnią kontaktów i nawiązanie porozumienia między matką i babką dziecka.

---

¹³⁸ ZSR/410/385/2013/MS.

Rzecznik Praw Dziecka zaproponował podjęcie rozmów celem osiągnięcia porozumienia. W efekcie wypracowano ugode pozwalającą na utrzymywanie szerokich kontaktów matki z dzieckiem.

Sprawy zgłaszane Rzecznikowi dotyczyły także kontaktów pomiędzy rodzeństwem.

Przykładem jest sprawa małoletnich, których rodzice popełnili samobójstwo¹³⁹. Dzieci utraciły poczucie bezpieczeństwa i stabilizacji. Po śmierci rodziców nie zapewniono im instytucjonalnej pomocy psychologicznej.

Sytuacja opiekuńcza małoletnich Emilii, Sylwii, Łukasza oraz Wojciecha już wcześniej była mocno zaburzona. Dzieci wzrastały w rodzinie, w której była przemoc i brak reakcji na nią ze strony najbliższych krewnych. W rezultacie małoletni podzielili się na dwa obozy: Emilia i Łukasz identyfikowali się z ojcem i jego rodziną, odrzucili osobę matki oraz odsunęli się od pozostałej części rodzeństwa. Małoletnia Sylwia, która solidaryzowała się z matką oraz przejęła część jej obowiązków (dziewczynka wykonywała czynności pielęgnacyjne i opiekowała się najmłodszym bratem – Wojciechem), lepszy kontakt miała z rodziną matki.

Pobyt w pogotowiu rodzinnym dał dzieciom szansę na odbudowanie więzi i poprawę wzajemnych relacji. Opierając się na opiniach wydanych przez biegłych psychologów Sąd rozdzielił rodzeństwo: małoletni Emilia, Łukasz i Wojciech zostali zaadoptowani przez krewnych, natomiast małoletnia Sylwia została umieszczona w rodzinie zastępczej ustanowionej w osobie krewnej ze strony matki.

Analiza korespondencji pomiędzy opiekunami prawnymi małoletnich wskazywała na problemy we wzajemnej komunikacji. W związku z powyższym zasadna była ingerencja Rzecznika Praw Dziecka, mająca na celu wydanie postanowienia regulującego kontakty pomiędzy rodzeństwem oraz zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków i atmosfery w tym zakresie. Jednym z priorytetów Rzecznika Praw Dziecka w przedmiotowej sprawie było zapewnienie małoletnim pomocy psychologicznej. W tym celu zwrócił się on do instytucji współpracujących z rodzinami o objęcie dzieci pomocą psychologiczną. Monitorował sytuację opiekuńczo-wychowawczą dzieci do czasu zakończenia postępowania sądowego.

Typowym przykładem, gdzie nadopiekuńczość jednego z rodziców skutkowałą utrudnianiem kontaktów dziecka z drugim rodzicem była sprawa małoletniego Michała¹⁴⁰. Zgłaszająca do Rzecznika sprawę matka podnosiła, że kontakty ojca z synem przebiegają

---

¹³⁹ ZSR/411/14/2013/UZ.

¹⁴⁰ ZSR/410/1144/2013/UP.

nieprawidłowo. Jako przykład wskazywała, że mężczyzna bawi się ze swoim pięcioletnim synem na dywanie, a nie przy stole. Ponadto w jej ocenie podczas kontaktów syn był osowiały, co miało świadczyć, iż boi się ojca. Analiza akt sprawy, w tym sprawozdań obecnego podczas kontaktów kuratora wskazywała, iż chłopiec pozytywnie reagował na osobę ojca, jednakże odmawiał spotkań bez osób trzecich. Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zgłosił udział do toczącego się postępowania wnioskując o powołanie biegłego psychologa celem ustalenia, czy obawy dziecka wywołane są jego własnymi odczuciami, czy też są wynikiem negatywnych opinii o ojcu przekazywanych przez matkę. Sąd uwzględnił wniosek Rzecznika. Sprawa jest w toku.

- **rodzin zastępczych**

W sprawach tej kategorii Rzecznik niezwłocznie podejmował czynności wyjaśniające, zwracał się o podjęcie działań mających na celu zabezpieczenie dobra małoletniego dziecka¹⁴¹, analizował, czy zarówno rodzinom zastępczym, jak też dzieciom przebywającym pod ich opieką udzielono wsparcia oraz pomoc psychologiczną¹⁴².

W sprawie małoletniego Adama, jego siostra wskazywała, że matka chłopca nie posiada odpowiednich predyspozycji wychowawczych, aby sprawować opiekę nad synem, natomiast ona ma możliwość przejęcia opieki nad bratem¹⁴³.

Z materiału dowodowego wynikało, że matka chłopca nie radzi sobie z wychowaniem syna. Pomiędzy nią, a jej córką istniał bardzo głęboki konflikt, który spowodował zubożenie więzi rodzinnych. Chłopiec, z uwagi na brak porozumienia pomiędzy matką i siostrą, nie miał zapewnionej stabilizacji emocjonalnej, pozostawał w konflikcie lojalnościowym. Sąd Rejonowy ograniczył matce władzę rodzicielską poprzez umieszczenie małoletniego w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Małoletni po umieszczeniu w Rodzinnym Domu Dziecka bardzo dobrze zaczął funkcjonować w placówce, odzyskał stabilizację życiową.

Następnie Anna M. złożyła wniosek o ustanowienie jej rodziną zastępczą dla brata. Podnosząc, że brak jest podstaw, aby jej brat przebywał w instytucjonalnej pieczy zastępczej, kiedy ona ma odpowiednie warunki bytowe, aby zapewnić chłopcu opiekę. Z dokumentów znajdujących się w aktach sprawy wynikało, że siostra chłopca posiada odpowiednie warunki, aby opiekować się bratem, jednak jej kandydatura została negatywnie zaopiniowana przez

---

¹⁴¹ ZSR/413/84/2013/UP, ZSR/410/600/2013/AT, ZSR/410/1003/2013/AT, ZSR/410/1034/2013/AT, ZSR/413/22/2013/AT, ZSR/413/131/2013/AMIK, ZSR/413/75/2013/DF, ZSR/413/159/2013/ER, ZSR/410/1477/2013/MM, ZSR/410/176/2013/JP, ZSR/410/1309/2013/MM, ZSR/410/1176/2013/JP, ZSR/413/168/2013/MM, ZSR/413/193/2013/UP, ZSR/413/106/2013/AMIK, ZSR/413/80/2013/DF.

¹⁴² ZSR/413/2/2013/AMIK, ZSR/413/23/2013/AMIK.

¹⁴³ ZSR/410/1113/2013/ER.

Ośrodek Pomocy Społecznej. W opinii wskazano między innymi, że umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej u siostry, z uwagi na konflikt istniejący pomiędzy nią a jej matką, może mieć negatywne skutki na funkcjonowanie małoletniego. Sąd I instancji oddalił wniosek Anny M. o umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej. Od orzeczenia siostra chłopca złożyła apelację. Sprawa pozostaje w toku, Rzecznik na bieżąco monitoruje sytuację opiekuńczo-wychowawczą małoletniego, jak też postępowanie sądowe w II instancji.

Innym przykładem sprawy dotyczącej rodzin zastępczych może być sprawa rodzeństwa Z. pozostającego w pieczy zastępczej małżonków S.¹⁴⁴ Podnoszono, że rodzina zastępcza ma poważne problemy wychowawcze z najstarszym dzieckiem Patrykiem, który przez swoje zachowanie zagraża życiu i zdrowiu pozostałych członków rodziny, w tym własnemu rodzeństwu. Ze względu na trudną sytuację rodzeństwa, Rzecznik podjął natychmiastowe działania zmierzające do wyjaśnienia sytuacji małoletnich, w tym zwłaszcza małoletniego Partyka.

Z uzyskanych informacji wynikało, że w 2008 roku rodzina zastępcza Państwa S. nie wyraziła zgody na adopcję zagraniczną czwórki z 9-ciorga rodzeństwa Z., deklarując gotowość do wychowywania dzieci do czasu uzyskania przez nie pełnoletniości oraz zobowiązując się do utrzymania więzi z pozostałym 5-ciorgiem rodzeństwa przebywającym w Domu Dziecka. W trakcie pracy z rodzicami zastępczymi zebrano informacje, że rodzeństwo Z. pochodzi ze środowiska dysfunkcyjnego i było bardzo zaniedbane, wymagało szczególnej opieki. Państwo S. deklarowali wówczas, że są związani z rodzeństwem Z., które traktują jak własne dzieci i chcą w dalszym ciągu opiekować się nimi.

Pierwsze sygnały o problemach rodziny zastępczej z Patrykiem zaczęły docierać w sierpniu 2012 roku. Teresa i Tadeusz S. zgłaszali szereg uwag o pojawiających się problemach wychowawczych z Patrykiem, którym nie mogli podołać. Jednocześnie rodzice zastępczy generalizowali problemy chłopca przy jednoczesnym akcentowaniu jego złego wpływu na rodzeństwo.

Mimo intensywnego wsparcia ze strony odpowiedzialnych służb, rodzina zastępcza w 2013 roku poinformowała Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w S., koordynatora pieczy zastępczej oraz Sąd Rejonowy w S., że chcą rozwiązania rodziny zastępczej dla małoletniego Patryka ze względu na pojawiające się problemy. Z tego względu, został zwołany Zespół ds. okresowej oceny sytuacji rodzeństwa Z. Podjęto decyzję o konieczności zmiany rodziny zastępczej dla Patryka celem ochrony małoletniego przed negatywnym wpływem dotychczasowej rodziny zastępczej na dziecko, przy równoczesnym

---

¹⁴⁴ ZSR/413/119/2013/KCH.

zdiagnozowaniu, że dalszy pobyt pozostałej trójki rodzeństwa w rodzinie zastępczej Państwa S. nie zagraża ich dobru. Sąd Rejonowy w S. w trybie postanowienia zabezpieczającego umieścił małoletniego Patryka w pogotowiu rodzinnym małżonków M., gdzie objęto chłopca natychmiastową pomocą psychologiczną.

Ze względu na skomplikowaną sytuację rodzeństwa, sprawa pozostaje w zainteresowaniu Rzecznika Praw Dziecka do czasu jej wyjaśnienia.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się o pomoc wychowanek rodziny zastępczej, gdyż jego zdaniem rodzina ta niewłaściwie sprawowała nad nim opiekę¹⁴⁵. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz właściwego miejscowo Sądu Rodzinnego o wgląd w sytuację chłopca. Jak wynikało z uzyskanych przez Rzecznika informacji, chłopiec kontaktował się ze starszym sąsiadem zamieszkującym w pobliżu jego miejsca zamieszkania, który miał na chłopca negatywny wpływ. W wyniku przeprowadzonego postępowania Sąd orzekł o rozwiązaniu rodziny zastępczej, w której przebywał małoletni i umieszczeniu go (zgodnie z jego życzeniem) w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Sąd zadecydował również o zakazie kontaktowania się z starszym sąsiadem.

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłosiło się małżeństwo S. prowadzące niezawodową rodzinę zastępczą, w której przebywały dzieci z różnych powiatów¹⁴⁶. Rodzina poprosiła Rzecznika o pomoc w zawarciu z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie umowy na prowadzenie rodzinnego domu dziecka. Rzecznik Praw Dziecka nadzorował procedurę prowadzoną przez PCPR, w wyniku której z małżeństwem S. została zawarta umowa o prowadzenie rodzinnego domu dziecka, po spełnieniu przez ww. małżonków wszelkich warunków formalnych.

- **przysposobienia**

W sprawach tego rodzaju, Rzecznik badał zachowanie ciągłości w wychowaniu dziecka, zachowanie jego tożsamości etnicznej, kulturowej i językowej, odpowiednie relacje wiekowe pomiędzy dzieckiem, a przyszlými rodzicami adopcyjnymi, ich kwalifikacje, zdolności i umiejętności psychologiczno-pedagogiczne oraz zachowanie okresów probacyjnych¹⁴⁷.

---

¹⁴⁵ ZSR/413/169/2013/MM

¹⁴⁶ ZSR/413/168/2013/MM

¹⁴⁷ ZSR/410/1575/2013/MM, ZSR/411/41/2013/UZ, ZSR/411/32/2013/KCH, ZSR/411/34/2013/KCH, ZSR/411/35/2013/KCH, ZSR/411/20/2013/DF.

Podobnie jak w ubiegłych latach, wpływało wiele próśb o przyspieszenie postępowań sądowych oraz wsparcie działań mających na celu uregulowanie sytuacji prawnej dziecka¹⁴⁸.

Rodzice adopcyjni – małżonkowie Małgorzata i Andrzej poinformowali Rzecznika, że za pośrednictwem ośrodka adopcyjnego, złożyli do Sądu Rejonowego wniosek o przysposobienie małoletniej Blanki wraz z wnioskiem o wydanie zarządzenia tymczasowego o ustalenie okresu probacyjnego z małoletnią, który przez dwa miesiące nie został rozpoznany. Zaznaczyli, że w związku z brakiem decyzji sądu małoletnia nadal przebywa w placówce opiekuńczo-wychowawczej, pomimo, że mogą oni przejąć opiekę nad dzieckiem na czas trwania postępowania.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prezesa Sądu Rejonowego w W. o podjęcie pilnych czynności, mających na celu rozpoznanie wniosków wniesionych wskutek interwencji. Sąd Rejonowy w W. wydał zarządzenie tymczasowe ustalające okres osobistej styczności małoletniej z rodzicami adopcyjnymi.

Analiza spraw dokonanych przez Rzecznika wskazuje, że występowały zagrożenia dla dobra dziecka, w związku z nieprawidłowościami procesowymi w sprawach o przysposobienie.

Dla zobrazowania sytuacji może posłużyć sprawa małoletniego Bartosza, którą do Rzecznika Praw Dziecka zgłosił Dyrektor Regionalnego Ośrodka Pomocy Rodzinie w K.¹⁴⁹ Dyrektor wskazał na nieprawidłowości przy adopcji chłopca, gdyż w niewyjaśnionych okolicznościach o chłopcu dowiedziała się rodzina niewskazana przez Ośrodek. W sprawie przysposobienia procedował Sąd Rejonowy w J. Ośrodek Adopcyjny w R. poinformował również, że nie popiera wniosku złożonego przez ww. wnioskodawców, zwłaszcza, że nie są oni znani w Ośrodku i nie posiadają kwalifikacji do przysposobienia. Nadto do chwili złożenia wniosku o przysposobienie nie został ustanowiony dla małoletniego opiekun prawny, a Sąd Rejonowy w J. odmawiał udzielenia jakiegokolwiek informacji w tej sprawie.

W związku z powyższym, w trybie pilnym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego w J. z wnioskiem o poinformowanie o sytuacji chłopca, w tym zwłaszcza, czy został ustanowiony opiekun prawny. Tego samego dnia do Rzecznika Praw Dziecka napłynęły wyjaśnienia Prezesa Sądu Rejonowego w J. wraz z kserokopią postanowienia Sądu Rejonowego w J. o umorzeniu postępowania adopcyjnego, z uwagi na

---

¹⁴⁸ ZSR/411/29/2013/UP, ZSR/411/1/2013/KCH, ZSR/411/2/2013/KCH, ZSR/411/12/2013/UP, ZSR/411/3/2013/KCH, ZSR/411/27/2013/KCH, ZSR/411/31/2013/KCH, ZSR/411/8/2013/UP, ZSR/411/17/2013/UP, ZSR/411/26/2013/UP, ZSR/411/30/2013/UP.

¹⁴⁹ ZSR/411/4/2013/KCH.

cofnięcie wniosku przez małżeństwo zamieszkałe w J. Działania Rzecznika umożliwiły adopcję dziecka rodzinie z kwalifikacjami, która została wskazana przez właściwy ośrodek.

Rzecznik Praw Dziecka stoi również na straży przestrzegania zasady tajności postępowania o przysposobienie małoletniego. W związku z tą zasadą w odniesieniu do tzw. przysposobienia pełnego (art.121 k.r.i.o.), zgodnie z art. 49 ust.1 i 2 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, może być sporządzony nowy akt urodzenia przysposobionego, a dotychczasowy akt nie podlega ujawnieniu i nie wydaje się z niego odpisów, za wyjątkami określonymi w ustawie. Wskazać należy również, że adopcja pełna zwykła wywołuje ustanie praw i obowiązków przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem jego naturalnych krewnych.

Za przykład nierespektowania zasady tajności adopcji może posłużyć sprawa małoletniej Natalii, którą do Rzecznika Praw Dziecka zgłosili rodzice dziecka¹⁵⁰. Z przekazanych informacji wynikało, że dziewczynka została przysposobiona przez małżonków Katarzynę i Sławomira M., jednak już po uprawomocnieniu się orzeczenia doszło do sprzecznego z przepisami prawa ujawnienia informacji o przysposobieniu małoletniej wraz z ujawnieniem danych osobowych rodziców adopcyjnych.

Celem wyjaśnienia okoliczności, w których doszło do niezgodnego z przepisami prawa działania Sądu, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego w P. z wnioskiem o przedstawienie dokumentacji oraz informacji w tej sprawie. W opinii Rzecznika działania podjęte przez Sąd Rejonowy w P., I Wydział Cywilny godziły w dobro i interes małoletniej i jej rodziny oraz pozostawały w sprzeczności z literą prawa. Z tego względu, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o zajęcie stanowiska i zbadanie przedmiotowej sprawy w ramach nadzoru służbowego do Prezesa Sądu Okręgowego w L.

Z wyjaśnień Prezesa Sądu Okręgowego w L. wynikało, że uchybienia stwierdzone w procedowaniu Sądu Rejonowego w P. zostały omówione z Prezesem tego Sądu oraz Przewodniczącymi I Wydziału Cywilnego, a także III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, jak również z sędziami orzekającymi w tych Wydziałach, celem uniknięcia takich nieprawidłowości w przyszłości. Nadto, Prezes Sądu Okręgowego w L. pismem nadzorczym zwrócił się do Prezesa Sądu Rejonowego w P. o wyeliminowanie stwierdzonych uchybień w dalszej pracy orzeczniczej I Wydziału Cywilnego tego Sądu.

---

¹⁵⁰ ZSR/411/24/2013/KCH.

- **pobyty dzieci w placówkach**

Zgłaszane w 2013 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy pobytu dzieci w placówkach dotyczyły kwestii związanych z:

- **urlopowaniem wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych do placówek opiekuńczo-wychowawczych**

Urlopowanie wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych do placówek opiekuńczo-wychowawczych, stanowiło poważny i często trudny do rozwiązania problem. Dlatego pozostaje on w sferze stałego zainteresowania Rzecznika Praw Dziecka. W ocenie Rzecznika, odebranie dziecku możliwości pobytu w placówce opiekuńczo-wychowawczej podczas dni wolnych od zajęć szkolnych jest dowodem braku wiary w skuteczność oddziaływań wychowawczych oraz w możliwość poprawy zachowania wychowanka, co z kolei może stanowić element demotywuujący go do dalszej pracy nad sobą i pozbawiający nadziei na „lepsze jutro”¹⁵¹.

Przytoczona poniżej sprawa stanowi ilustrację szeroko rozumianego problemu niewłaściwej współpracy placówek systemu pieczy zastępczej z placówkami resocjalizacyjnymi. Powodem jej wszczęcia było pozyskanie przez Rzecznika Praw Dziecka informacji o niewyrażeniu zgody przez dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej na urlopowanie w czasie wakacji małoletniego Krzysztofa, przebywającego w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w R.¹⁵² Rzecznik wystąpił do dyrektora placówki przedstawiając swoje stanowisko w tej sprawie i podopieczny uzyskał zgodę na urlopowanie.

- **sytuacją prawną dla dziecka**

Podczas wizytowania placówki opiekuńczo-wychowawczej w S., Rzecznik Praw Dziecka uzyskał informację, że sytuacja opiekuńczo-wychowawcza małoletnich wymagała pilnego uregulowania prawnego przez sąd rodzinny, który działa w tym przypadku opieszale¹⁵³. Dyrektor placówki przedstawił Rzecznikowi pisemną informację dotyczącą

---

¹⁵¹ ZEW/48/41/2013/JK.

¹⁵² ZEW/414/112/2013/JK.

¹⁵³ ZSR/410/308/2014/ER, ZSR/410/310/2014/ER, ZSR/410/312/2014/ER, ZSR/410/314/2014/ER, ZSR/410/315/2014/ER, ZSR/410/317/2014/ER, ZSR/410/319/2014/ER, ZSR/410/320/2014/ER, ZSR/410/321/2014/ER, ZSR/410/322/2014/ER, ZSR/410/324/2014/ER, ZSR/410/325/2014/ER, ZSR/410/330/2014/ER, ZSR/410/332/2014/ER, ZSR/410/334/2014/ER, ZSR/410/336/2014/ER, ZSR/410/338/2014/ER, ZSR/410/340/2014/ER, ZSR/410/343/2014/ER, ZSR/410/345/2014/ER, ZSR/410/346/2014/ER, ZSR/410/353/2014/ER, ZSR/410/354/2014/ER, ZSR/410/355/2014/ER, ZSR/410/356/2014/ER, ZSR/410/358/2014/ER, ZSR/410/363/2014/ER, ZSR/410/364/2014/ER, ZSR/410/105/2014/ER

podopiecznych, z uwzględnieniem ich sytuacji rodzinnej i prawnej, która wymagała ingerencji Rzecznika.

Rzecznik zwrócił się do właściwych organów z wnioskiem o szczegółowe wyjaśnienie sytuacji dotyczących ww. małoletnich oraz o udostępnienie akt spraw sądowych dotyczących ich sytuacji opiekuńczo-wychowawczej. W reakcji na pilne działania Rzecznika Praw Dziecka trzynastoro małoletnich niezwłocznie opuściło placówkę, z uwagi na uregulowanie sytuacji prawnej dzieci, a wobec czternaścioro małoletnich toczy się postępowanie o przysposobienie oraz o władzę rodzicielską. Rzecznik na bieżąco monitoruje sytuację pozostałych dzieci przebywających w placówce oraz toczące się postępowania sądowe.

Inna sprawa dotyczyła Anety W., która została ubezwłasnowolniona częściowo z powodu upośledzenia umysłowego umiarkowanego z zaburzeniami zachowania. W trakcie trwania postępowania rozwodowego Aneta W. urodziła małoletnią Elwirę¹⁵⁴. Mąż Anety W. – Andrzej W. wystąpił z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa małoletniej. Zapadło prawomocne orzeczenie o zaprzeczeniu ojcostwa Elwiry.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy w C. w postępowaniu rozwodowym, w trybie zabezpieczenia umieścił małoletnią w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Dla małoletniej jednak nie ustanowiono opiekuna prawnego. Na skutek zawartej ugody mediacyjnej sąd umorzył postępowanie rozwodowe i uchylił postanowienie o zabezpieczeniu w sprawie umieszczenia małoletniej w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Odpis orzeczenia nie został jednak przez sąd doręczony do właściwych instytucji.

Małoletnia przebywała przez miesiąc w placówce opiekuńczej bez podstawy prawnej. Matka, jako osoba ubezwłasnowolniona, nie posiadająca pełnej zdolności do czynności prawnych nie mogła odebrać małoletniej z placówki. Nie mógł małoletniej odebrać także jej mąż Andrzej W., z uwagi na prawomocne orzeczenie o zaprzeczeniu ojcostwa. Ojciec biologiczny Elwiry W. pozostaje nieznan.

Dopiero na skutek interwencji Rzecznika, Sąd Rejonowy w M. jako sąd opiekuńczy wydał postanowienie regulujące sytuację prawną małoletniej.

– warunkami pobytu w placówkach

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła informacja o złych warunkach higieniczno-sanitarnych panujących w budynku, w którym czasowo przebywali wychowankowie

---

¹⁵⁴ ZSR/410/307/2013/PP

Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w D. Rzecznik w trybie pilnym zlecił Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w M. przeprowadzenie kontroli¹⁵⁵.

Ustalono, że dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w D. nie poinformował Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o zamiarze wykorzystania budynku do całodobowego przebywania dzieci. Placówka nie posiadała także decyzji Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o zatwierdzeniu jej do prowadzenia działalności obejmującej wydawanie posiłków oraz wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli żywności. Stwierdzono także inne liczne uchybienia w działalności placówki. Dyrektor został ukarany mandatem karnym i zobowiązany do usunięcia nieprawidłowości (m.in. wykonania prac ogólnoporzędowych, usunięcia usterek w łazienkach oraz toaletach, uzupełnienia wyposażenia łazienek i doposażenia pomieszczeń dla dzieci w koce i meble). Sprawa w toku.

– **kierowaniem do placówek wychowawczych dzieci nierealizujących obowiązku szkolnego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się Joanna – wychowanka Domu Dziecka w B., z prośbą o pomoc dla brata, który na wniosek dyrektora placówki, został skierowany do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w W. do czasu prawomocnego zakończenia postępowania o demoralizację (brak realizacji obowiązku szkolnego przez chłopca)¹⁵⁶. Rzecznik ustalił, że małoletni Mateusz S. często opuszczał zajęcia szkolne, ale w Domu Dziecka nie sprawiał problemów wychowawczych. Rzecznika Praw Dziecka zaniepokoiły informacje przekazane przez chłopca (doświadczenie przemocy fizycznej i psychicznej ze strony innych wychowanków ośrodka). Na skutek wystąpienia Rzecznika do dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w W. chłopiec został objęty wzmoczoną opieką. Dyrektor zwrócił się z wnioskiem do Sądu w S. o zawieszenie środka wychowawczego w postaci umieszczenia małoletniego w ośrodku wychowawczym. Sąd przychylił się do wniosku. Po reorganizacji Domu Dziecka w B. Mateusz wraz z siostrą zamieszkali w mieszkaniu filialnym w S. Chłopiec realizuje obowiązek szkolny.

---

¹⁵⁵ ZEW/461/75/2012/JK.

¹⁵⁶ ZEW/414/13/2013/ZA.

– **stosowaniem kar naruszających godność dziecka i prawa do kontaktu z rodziną**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka małoletnich Jakuba i Mateusza w sprawie niewłaściwego ich traktowania w Pogotowiu Opiekuńczym w L.¹⁵⁷ W toku badania sprawy Rzecznik ustalił, że w placówce jest stosowany niewłaściwy system karania wychowanków (m.in. ustna nagana udzielona na forum grupy przez wychowawcę/opiekuna/dyrektora, zakaz korzystania z telefonu komórkowego przez min. 3 dni). Wobec tego Rzecznik wystąpił do organu prowadzącego o dostosowanie wewnętrznych uregulowań do obowiązujących przepisów prawa. Niewłaściwe przepisy zostały zmienione. Ponadto z inicjatywy Rzecznika, Urząd Wojewódzki w L. zobowiązał wszystkich podległych mu dyrektorów wszystkich placówek opiekuńczo-wychowawczych do przeanalizowania funkcjonujących w placówkach dokumentów wewnętrznych pod kątem ich zgodności z prawami dziecka.

– **brakiem troski o wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych przebywających w szpitalach psychiatrycznych**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się Krzysztof R. z prośbą o pomoc w umożliwieniu mu kontaktów z małoletnim Robertem Z. – wychowankiem Domu Dziecka w L.¹⁵⁸ W toku czynności ustalono, że pracownicy placówki nie kontaktują się ze swoim długotrwale hospitalizowanym podopiecznym. W wyniku podjętej przez Rzecznika interwencji Zespół do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka Domu Dziecka w L. ustalił sposób i częstotliwość odwiedzin chłopca w szpitalu. Umożliwiony został też osobisty kontakt Krzysztofa R. (wychowawcy świetlicy środowiskowej L. do której w przeszłości uczęszczało dziecko) z małoletnim. Nadto, placówce udało się odnowić kontakty z ojczymem i jego rodziną, którzy zadeklarowali gotowość do zaangażowania się w sprawy chłopca.

• **małoletnich cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**

Kierowane przez cudzoziemców sprawy dotyczyły najczęściej legalizacji pobytu małoletnich cudzoziemców na terytorium Polski oraz toczących się wobec nich postępowań administracyjnych¹⁵⁹. Cudzoziemcy kwestionowali decyzje wojewodów i Szefa Urzędu do

---

¹⁵⁷ ZEW/440/148/2013/JR.

¹⁵⁸ ZEW/414/37/20123/JR.

¹⁵⁹ ZSM/470/1/2013/AJ, ZSM/470/9/2013/AJ, ZSM/470/10/2013/AJ, ZSM/470/16/2013/AJ, ZSM/470/18/2013/AJ, ZSM/470/43/2013/AJ, ZSM/470/44/2013/AJ, ZSM/470/58/2013/AJ, ZSM/470/72/2013/AJ.

Spraw Cudzoziemców nakazujące im i ich rodzinom opuszczenie Polski, twierdząc, że zostały one wydane z naruszeniem przepisów Konwencji o Prawach Dziecka oraz ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶⁰. Rzecznik Praw Dziecka analizował akta spraw uchodźczych, a w uzasadnionych przypadkach zgłaszał udział w postępowaniu.

Jako przykład podjętej przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji może posłużyć sprawa rodziny gruzińskiej, wobec której w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców toczyło się postępowanie w sprawie nadania statusu uchodźcy¹⁶¹. Wówczas Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzję o odmowie nadania rodzinie statusu uchodźcy oraz wydaleniu z terytorium RP. Decyzją objęta została żona wnioskodawcy oraz ich dwoje dzieci. Rada do Spraw Uchodźców utrzymała w mocy zaskarżoną decyzję.

W toku postępowania, wnioskodawca wielokrotnie oświadczał, że chciałby pozostać wraz z rodziną w Polsce ze względu na dobro małoletnich dzieci. Wskazywał, że małoletnia córka wnioskodawcy uczy się w polskiej szkole, osiąga bardzo dobre wyniki w nauce i aktywnie uczestniczy w zajęciach. Porozumiewa się w języku polskim oraz jest silnie zasymilowana z polską społecznością. Dziewczynka, ze względu na przewlekłą chorobę, jest poddana kompleksowemu leczeniu w Polsce. Kontynuacja leczenia w Gruzji byłaby w dużym stopniu ograniczona.

W związku z kolejnym wnioskiem w sprawie nadania rodzinie statusu uchodźcy, Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję celem umożliwienia rodzinie zalegalizowania pobytu w Polsce. W piśmie skierowanym do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, powołując się na art. 3 ust 1 Konwencji o Prawach Dziecka wskazał, że w przypadku wydalenia rodziny do kraju pochodzenia, edukacja małoletniej prowadzona dotychczas w polskiej szkole, zostałaby przerwana.

Z opinii psychologa wynikało, że dziewczynka zaaklimatyzowała się w Polsce, swobodnie posługuje się językiem polskim oraz jest emocjonalnie związana z tutejszą społecznością. Małoletnia wyrażała chęć pozostania w kraju i kontynuowania nauki w polskiej szkole.

Po dokonaniu sugerowanej przez Rzecznika analizy pod kątem skutków wydalenia rodziny, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców udzielił cudzoziemcom zgody na pobyt tolerowany na terytorium RP.

---

¹⁶⁰ Dz. U. z 2012 r. Nr 680.

¹⁶¹ ZSM/470/18/2013/AJ.

Liczną kategorię stanowiły sprawy dotyczące małoletnich umieszczonych w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców¹⁶² i oczekujących na wydanie lub wykonanie decyzji o wydaleniu z terytorium Polski. Badając je, Rzecznik Praw Dziecka miał na uwadze, że ciążące na organach państwa obowiązki nie ograniczają się tylko do kontroli zgodności postępowania organów administracyjnych z procedurą uchodźczą, lecz obejmują także konieczność zapewnienia im odpowiednich warunków socjalno-bytowych (zarówno w ośrodkach dla cudzoziemców ubiegających się o status uchodźcy, jak i w ośrodkach strzeżonych), czy możliwości realizacji przysługujących im praw, jak np. prawa do opieki medycznej, czy prawa do edukacji. W każdej ze zgłoszonych spraw Rzecznik występował do organu nadzoru o zbadanie zgłoszonych zarzutów i podjęcie działań zapewniających ochronę praw dziecka.

Ze skarg kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka wynikało, że umieszczenie w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców rodzin wraz z dziećmi było częstą praktyką. Detencji podlegali zarówno małoletni znajdujący się pod opieką osób dorosłych, jak i pozbawieni takiej opieki. Jediną przewidzianą w ustawie o cudzoziemcach alternatywą dla stosowania detencji, i to dotyczącą wyłącznie małoletnich pozbawionych opieki, była możliwość skierowania do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Rzecznik Praw Dziecka podczas prac legislacyjnych nad ustawą o cudzoziemcach wskazał, że należy zrezygnować z możliwości osadzania małoletnich cudzoziemców w ośrodkach strzeżonych, z uwagi na to, że reżim ograniczenia wolności jest dla dzieci przeżyciem traumatycznym i może negatywnie wpływać na ich rozwój psychofizyczny. Praktyka umieszczania dzieci w ośrodkach ogranicza wynikające z Konstytucji prawo małoletnich do nauki.

W uchwalonej przez Sejm w dniu 12 grudnia 2013 r. nowej ustawie o cudzoziemcach, uwzględnione zostały częściowo postulaty Rzecznika dotyczące rezygnacji z umieszczania dzieci w ośrodkach typu zamkniętego poprzez ograniczenie stosowania detencji względem małoletniego poniżej 15. roku życia. Wprowadzono także przepisy zapewniające dzieciom realizację prawa do uczestniczenia w zajęciach dydaktyczno-wychowawczych i rekreacyjno-sportowych.

---

¹⁶² ZSM/470/19/2013/AJ, ZSM/470/31/2013/AJ, ZSM/470/46/2013/AJ, ZSM/470/47/2013/AJ, ZSM/470/50/2013/AJ, ZSM/470/50/2013/AJ, ZSM/470/56/2013/AJ, ZSM/470/57/2013/AJ, ZSM/470/57/2013/AJ, ZSM/470/74/2013/AJ, ZSM/470/83/2013/AJ, ZSM/470/86/2013/AJ.

- **uprowadzenia dziecka za granicę**

Liczną grupę spraw, które były kierowane do Rzecznika Praw Dziecka, stanowiły sprawy dotyczące uprowadzenia dziecka za granicę¹⁶³. Rodzice tych dzieci, próbują zapewnić sobie w ten sposób korzystniejszą sytuację w zakresie postępowania dotyczącego władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Rzecznik Praw Dziecka informował wówczas o możliwości domagania się powrotu dziecka do miejsca stałego pobytu na podstawie orzeczenia sądu wydanego w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzoną w Hadze dnia 25 października 1980 r.¹⁶⁴.

Rozpatrując skargi dotyczące uprowadzenia małoletnich, Rzecznik zwracał uwagę, czy podczas toczącego się postępowania sąd uwzględnił wszystkie istotne dla sprawy okoliczności. W szczególności analizował, czy sąd dopuścił dowód z opinii biegłych celem wykluczenia istnienia negatywnych przesłanek, których wystąpienie stoi na przeszkodzie powrotowi dziecka do miejsca stałego pobytu. W przypadku, gdy postępowanie w trybie Konwencji haskiej zostało zakończone w I instancji, Rzecznik badał orzeczenie pod kątem tego, czy uwzględniało ono interes dziecka.

Przykładem sprawy, w której toczyło się postępowanie na podstawie Konwencji haskiej, była sprawa małoletniego chłopca, który został wywieziony z Grecji przez matkę – bez zgody ojca – do Polski¹⁶⁵. Ojciec dziecka wszczął postępowanie o wydanie syna. W tej sprawie Sąd Rejonowy w Ł. wydał orzeczenie, w którym zobowiązał matkę do wydania małoletniego ojcu. Od wspomnianego orzeczenia złożyła ona apelację. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu odwoławczym wnosząc o uwzględnienie pominiętych przez sąd I instancji wniosków dowodowych, w tym o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych. Sąd Okręgowy w Ł. podzielił stanowisko Rzecznika i wskazał na konieczność uzupełnienia materiału dowodowego przez Sąd I instancji. Ostatecznie Sąd Rejonowy w Ł., uwzględniając wnioski biegłych przedstawione w opinii, oddalił wniosek ojca o wydanie małoletniego do Grecji.

W innym postępowaniu prowadzonym w trybie Konwencji haskiej, ojciec dziecka – obywatel Wielkiej Brytanii, domagał się wydania małoletniej Sary do Anglii¹⁶⁶. W trakcie toczącego się postępowania z wniosku ojca dziecka, Sąd Rejonowy w P. dopuścił dowód

---

¹⁶³ ZSM/471/10/2013/AJ, ZSM/471/11/2013/AJ, ZSM/471/12/2013/AJ, ZSM/471/14/2013/AJ, ZSM/471/16/2013/AJ, ZSM/471/19/2013/AJ, ZSM/471/23/2013/AJ, ZSM/471/34/2013/AJ, ZSM/471/35/2013/AJ, ZSM/471/40/2013/AJ, ZSM/471/44/2013/AJ, ZSM/471/51/2013/AJ.

¹⁶⁴ Dz. U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528, zwana dalej: Konwencją haską.

¹⁶⁵ ZSM/471/10/2013/AJ.

¹⁶⁶ ZSM/471/51/2013/AJ.

z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność więzi łączących matkę i dziecko oraz ustalenia, czy powrót małoletniej do Anglii może narazić małoletnią na szkodę psychiczną lub fizyczną. W opinii wskazano, że między matką a córką istniała silna więź, wobec czego dziewczynka nie powinna zostać pozbawiona opieki matki i codziennego z nią kontaktu. Pomimo ww. opinii, Sąd I instancji zarządził wydanie małoletniej do Anglii. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu odwoławczym i wniósł o zmianę postanowienia Sądu I instancji wskazując na konieczność uwzględnienia opinii biegłych. Postępowanie zostało zakończone. Sąd Okręgowy w P. uwzględnił wniosek Rzecznika.

3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...).

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2013 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **2 886** spraw związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, w tym:

- **654** na piśmie,
- **2 160** podczas rozmów telefonicznych,
- **72** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- rent rodzinnych,
- świadczeń z pomocy społecznej,
- orzeczeń dotyczących niepełnosprawności,
- świadczeń rodzinnych,
- świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- problemów mieszkaniowych,
- eksmisji,
- ochrony majątku dzieci.

3.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do godziwych warunków socjalnych w roku 2013 dotyczyły:

- **inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do uznania utraty świadczeń otrzymywanych z funduszu alimentacyjnego – w związku ze śmiercią osoby zobowiązanej – za dochód utracony – wystąpienie z 18 lutego 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie inicjatywy ustawodawczej w sprawie zaliczenia utraconych świadczeń otrzymywanych z funduszu alimentacyjnego, związanych ze śmiercią osoby – do dochodu utraconego¹⁶⁷. Zgodnie

---

¹⁶⁷ ZSS/500/1/2013/MW.

z ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych¹⁶⁸ alimenty na rzecz dzieci oraz świadczenia pieniężne, wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, zaliczane są do dochodu rodziny w przeliczeniu na osobę oraz do dochodu osoby uczącej się, wobec czego często w związku z otrzymywaniem świadczeń z funduszu alimentacyjnego, dochód rodziny ubiegającej się o zasiłek rodzinny przekracza kryterium dochodowe wskazane w ustawie. W momencie śmierci osoby zobowiązanej wstrzymuje się wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego. W przypadku, kiedy są to świadczenia otrzymywane na podstawie wyroku sądu, bezpośrednio od zobowiązanego, można je uznać za dochód utracony¹⁶⁹, natomiast utrata świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego nie jest zaliczana do dochodu utraconego.

Minister poinformował, że z uwagi na możliwy zarzut nierównego traktowania, dokona analizy przepisów prawa i rozważy podjęcie działań w postulowanym przez Rzecznika zakresie¹⁷⁰.

- **uprawnień rolnika do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego na dziecko z niepełnosprawnością – wystąpienie z 8 marca 2013 roku**

Wobec zaistniałych rozbieżności dotyczących uprawnień rolnika do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie działań, które zapewnią rolnikom, że nie będą wykluczani z kręgu podmiotów uprawnionych do otrzymywania świadczenia pielęgnacyjnego¹⁷¹.

Minister potwierdził, że w obowiązującym stanie prawnym rolnik, który nie wykonuje zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, niezależnie od wielkości gospodarstwa rolnego, może ubiegać się o świadczenie pielęgnacyjne¹⁷². Organy administracji publicznej realizujące świadczenia rodzinne działają na podstawie przepisów prawa i mają obowiązek uwzględniać słuszne roszczenia rolników.

- **niewywiązywania się gmin z obowiązku wskazania dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia – wystąpienie z 27 maja 2013 roku**

W związku z niewykonywaniem nałożonego na gminy obowiązku wskazywania eksmitowanym dłużnikom (w tym kobietom w ciąży i małoletnim) tymczasowego pomieszczenia, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Transportu, Budownictwa

¹⁶⁸ Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992, z późn. zm.

¹⁶⁹ W związku z art. 3 pkt 23 lit. i ustawy o świadczeniach rodzinnych.

¹⁷⁰ DSR-IV-073-73-1-TW/13.

¹⁷¹ ZSS/500/6/2013/PR.

¹⁷² DSR-II-073-11-1-EK/13.

i Gospodarki Morskiej o wzmocnienie ochrony dzieci, którym nie przysługuje obligatoryjne prawo do lokalu socjalnego¹⁷³.

W odpowiedzi Minister podzielił pogląd Rzecznika, że problemem gmin jest niedobór tymczasowych pomieszczeń, których zasób powinny tworzyć¹⁷⁴. Minister, dostrzegając potrzebę rozwiązania tego poważnego problemu społecznego, wskazał na proponowane przez resort budownictwa szerokie rozwiązania legislacyjne, m.in. dotyczące orzekania, wyłącznie przez sąd, o uprawnieniu do zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego, co zapewni ochronę wszystkim osobom potrzebującym, wyeliminuje nadużycia, jak również wypełni postulaty i rozwiąże problemy podnoszone przez Rzecznika.

- **możliwości zajęcia w toku postępowania egzekucyjnego przeciwko rodzicom zastępczym świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka – wystąpienie z 9 sierpnia 2013 roku**

W opinii Rzecznika Praw Dziecka świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, określone w art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, z późn. zm.), jest świadczeniem przyznawanym w ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej i należy do grupy dochodów, których celem jest zapewnienie dziecku niezbędnego utrzymania. Jednocześnie do należności tej nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.) tworzących katalog wyłączeń spod egzekucji. Dlatego ww. środki pieniężne należy całkowicie wyłączyć z egzekucji.

Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o rozważenie włączenia wymienionego świadczenia do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji¹⁷⁵.

Minister Sprawiedliwości podzielił stanowisko Rzecznika oraz powiadomił, że przygotowując kolejną nowelizację procedury cywilnej w zakresie egzekucji, Ministerstwo Sprawiedliwości będzie miało na uwadze konieczność włączenia tych należności do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji¹⁷⁶.

---

¹⁷³ ZSS/500/9/2013/KT.

¹⁷⁴ BS-4mm-053-206/13/1721.

¹⁷⁵ ZSS/500/25/2013/KT.

¹⁷⁶ DPrC-I-072-15/13/2.

- **zmiany § 3 pkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy – wystąpienie z 9 sierpnia 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu zmianę § 3 pkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (Dz. U. z 30 maja 1996 r. Nr 60, poz. 281, z późn. zm.), poprzez rozszerzenie katalogu przypadków usprawiedliwiających nieobecność ubezpieczonego w pracy z powodu konieczności sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem w wieku do ukończenia 8 lat o przypadek niespodziewanego zamknięcia klubu dziecięcego oraz choroby niani lub dziennego opiekuna sprawującego opiekę nad dzieckiem¹⁷⁷.

Minister Pracy i Polityki Społecznej podzielił stanowisko Rzecznika i poinformował, że Ministerstwo podjęło prace nad rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy, w którym uwzględnione zostaną propozycje przedstawione przez Rzecznika¹⁷⁸.

- **urlopu macierzyńskiego w przypadku urodzenia wcześniaka – wystąpienie z 4 września 2013 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o wprowadzenie regulacji prawnej, która w przypadku narodzin wcześniaka gwarantowałaby kobiecie czas na powrót do sił po porodzie, a równocześnie pozwalałaby na wykorzystanie przez rodziców należnego im urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze po powrocie dziecka ze szpitala¹⁷⁹. Rzecznik postulował, by w przypadku urodzenia wcześniaka urlop macierzyński rozpoczynał swój bieg dopiero w dniu wypisania dziecka ze szpitala.

Odnosząc się do powyższych argumentów, Minister Pracy i Polityki Społecznej, w piśmie z 4 października 2013 r. stwierdził, że celem urlopu macierzyńskiego jest nie tylko opieka nad dzieckiem, ale także ochrona zdrowia kobiety oraz regeneracja jej sił w związku z ciążą i porodem¹⁸⁰. Stosownie do art. 3 ust. 3 ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską

---

¹⁷⁷ ZSS/500/26/2013/KZ.

¹⁷⁸ DPR-1-4102-658-JS/MP/13.

¹⁷⁹ ZSS/500/27/2013/JZ.

¹⁸⁰ DPR-I-4102-699-JS/AW/JK/AB/13.

Konwencji nr 103 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej ochrony macierzyństwa, okres urlopu, który ma być wykorzystany obowiązkowo po porodzie, zostanie określony przez ustawodawstwo krajowe, nie będzie on jednak w żadnym wypadku krótszy niż sześć tygodni.

- **programu dożywiania dzieci – wystąpienie z 30 września 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wyraził poparcie dla przedstawionej przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej propozycji wydłużenia okresu obowiązywania wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020¹⁸¹. Rzecznik podkreślił rolę programu w udzielaniu skutecznej pomocy dzieciom wymagającym zapewnienia posiłków i produktów żywnościowych. Zwrócił uwagę, że pomoc dzieciom z najuboższych rodzin powinna być zagwarantowana na tym samym poziomie, co w latach minionych i nie może być uzależniana od żadnych czynników zewnętrznych.

Wystąpienie nie wymagało udzielenia odpowiedzi.

- **warunków przyznawania uprawnienia do zasiłku macierzyńskiego w przypadkach niemożności sprawowania przez matkę osobistej opieki nad dzieckiem – wystąpienie z 19 grudnia 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka postulował, by zakres zastosowania art. 29 ust. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jedn. z 2010 r.: Dz. U. Nr 77, poz. 512, z późn. zm.) został rozszerzony o wszystkie trwałe przeszkody w sprawowaniu przez matkę osobistej opieki nad dzieckiem¹⁸². Przepis powinien obejmować także niepełnosprawność kobiety jako przyczynę niemożności sprawowania funkcji rodzicielskich (w szczególności opiekuńczych).

Ponadto Rzecznik domagał się zniesienia wymogu, by uprawnienie do zasiłku macierzyńskiego osoby ubezpieczonej w razie choroby i macierzyństwa, przejmującej od matki sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem, było uzależnione od posiadania również przez matkę statusu osoby ubezpieczonej z takiego samego tytułu. Wymaganie to jest nieproporcjonalne do wymiaru świadczeń przysługujących osobie uprawnionej, rygorystyczne i bezzasadnie limitujące dostęp do świadczeń.

---

¹⁸¹ ZEW/500/42/2013/JF.

¹⁸² ZSS/500/33/2013/JZ.

Zdaniem Rzecznika, kwestionowany przepis jest niezgodny z art. 2, art. 18, art. 32 ust. 1, art. 71 ust. 1 Konstytucji, jak również z jej art. 3 ust. 1 i 2 w zw. z art. 18 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka, a także nie w pełni rozwija normę konstytucyjną, wyrażoną w art. 71 ust. 1 Konstytucji, przyznającą rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

W piśmie z 3 stycznia 2014 r. Minister poinformował, że w najbliższym czasie zostanie skierowany do uzgodnień i konsultacji projekt nowelizacji ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw, opracowany przez Rządowe Centrum Legislacji¹⁸³. Projekt ten zostanie również przesłany do RPD w celu umożliwienia zgłoszenia uwag i propozycji konkretnych rozwiązań legislacyjnych.

3.2 Sprawy indywidualne

W 2013 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do godziwych warunków socjalnych, dotyczyły m.in.:

- **niealimentacji dzieci**

W tej kategorii, liczną grupę stanowiły sprawy, w których głównymi przyczynami niewykonywania obowiązku alimentacyjnego, były zła sytuacja majątkowa i życiowa zobowiązanych rodziców lub nacechowane złą wolą – zaniechanie.

Przykładem może być tu sprawa, w której Rzecznik został poinformowany, że od lipca 2008 r. ojciec uporczywie uchylał się od spełniania obowiązku alimentacyjnego wobec dzieci¹⁸⁴. Matka trzykrotnie wносиła do Prokuratury Rejonowej w Ch. o ściganie zobowiązanego do alimentacji. Trzykrotnie odmówiono wszczęcia dochodzenia o czyn z art. 209 § 1 Kodeksu karnego wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego. Zgodnie z treścią art. 325e § 1 Kodeksu postępowania karnego, tego rodzaju decyzja procesowa nie wymaga uzasadnienia. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka decyzja procesowa była przedwczesna. Podjęto ją w oparciu o niepełny materiał dowodowy. Wobec tego, Rzecznik zwrócił się do Prokuratora Okręgowego w T. o zbadanie sprawy w ramach zwierzchniego nadzoru służbowego pod kątem oceny zasadności wydanej decyzji procesowej. W wyniku interwencji Rzecznika nastąpiła niezwłoczna reakcja procesowa przewidziana w art. 327 § 1 Kodeksu postępowania karnego.

---

¹⁸³ DUS/071-86-ES/13.

¹⁸⁴ ZSS/412/88/2013/KT.

- **ochrony majątku dziecka**

Rzecznik Praw Dziecka podejmował działania w sprawach o ochronę majątku dziecka¹⁸⁵. W jednej z tych spraw, do Rzecznika zwróciła się matka 15-latka, prosząc o pomoc w sprawie alimentacyjnej. Analiza dokumentacji nie dała podstaw do podjęcia przez Rzecznika działań w sprawie o alimenty. Jednocześnie zauważono, że zarząd rodziców nad majątkiem dziecka nie był prawidłowy. Rzecznik zawiadomił o sprawie Sąd Rejonowy w Sz., który na podstawie art. 570 Kodeksu postępowania cywilnego¹⁸⁶ wszczął z urzędu postępowanie o wydanie zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim D.

- **procedury przyznawania świadczeń**

Do Rzecznika zwracali się opiekunowie ubiegający się o świadczenia rodzinne oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Sprawy dotyczyły m.in. niewłaściwego udzielenia informacji o procedurze przyznawania świadczeń rodzinnych, w tym wymaganych załączników przy składaniu wniosku¹⁸⁷. Przykładowo, matka, która napisała do Rzecznika, miała trudności z uzyskaniem załącznika do wniosku (zaświadczenia o składkach zdrowotnych ojca dzieci), co spowodowało opóźnienie złożenia dokumentów i nieprzyznanie zasiłku rodzinnego.

Rzecznik zwrócił się do Ośrodka Pomocy Społecznej w G. podkreślając, że na pracownikach ciąży obowiązek należytego oraz wyczerpującego poinformowania stron o wszystkich okolicznościach faktycznych i prawnych w danej sprawie. Na skutek interwencji pracownik socjalny Ośrodka udzielił wszelkich niezbędnych informacji i pomógł w zebraniu odpowiednich załączników. Dzieciom przyznano świadczenia rodzinne.

- **problemów mieszkaniowych**

Liczna grupa spraw zgłaszanych do Rzecznika w 2013 r. związana była z problemami mieszkaniowymi rodzin z dziećmi. Dotyczyły one najczęściej: braku własnego mieszkania, odmowy udzielenia pomocy mieszkaniowej przez władze samorządowe, długiego czasu oczekiwania na przydział lokalu, skreślenia z listy osób zakwalifikowanych do przydziału, niski standard i zły stan techniczny pomieszczeń, eksmisji z mieszkań do lokali socjalnych, długiego oczekiwania na lokal socjalny po eksmisji, małej powierzchni i niskiego standardu oferowanych lokali socjalnych, nieuwzględniania przy przydziale lokalu niepełnosprawności dzieci, nieodpowiedniego sąsiedztwa dla prawidłowego rozwoju dziecka.

---

¹⁸⁵ ZSS/441/209/2013/KT, ZSS/441/424/2013/KT, ZSS/441/483/2013/KT.

¹⁸⁶ ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn.zm.).

¹⁸⁷ ZSS/420/47/2013/MW.

W tego rodzaju sprawie do Rzecznika zwróciła się mieszkanka podwarszawskiej miejscowości, która wraz z mężem i dwójką małoletnich córek zamieszkiwała w wynajmowanym lokalu mieszkalnym, usytuowanym na pierwszym piętrze budynku wielorodzinnego¹⁸⁸. Pozbawiony standardowych wygód lokal był w złym stanie technicznym. Ściany mieszkania były popękane, z sufitu odpadał tynk, a podłoga w kuchni była spróchniała. Niepokój zainteresowanej budzili sąsiedzi, których charakteryzowała jako osoby społecznie dysfunkcyjne, dotknięte uzależnieniami i które – w jej ocenie – stanowiły zagrożenie dla pozostałych lokatorów budynku. Córki zainteresowanej były częstymi, mimowolnymi uczestniczkami awantur wszczynanych przez sąsiadów. W skierowanym piśmie utrzymywała, że jej wcześniejsze starania o uzyskanie od gminy innego mieszkania o wyższym standardzie, zlokalizowanego w miejscu sprzyjającym prawidłowemu rozwojowi jej dzieci, nie przynosiły oczekiwanego przez rodzinę rezultatu. Wskutek podjętej przez Rzecznika interwencji skierowanej do władz samorządowych, jej rodzinie przydzielono lokal mieszkalny z zasobu komunalnego.

- **eksmisji**

W sprawach dotyczących eksmisji rodzin z dziećmi pogłębił się problem egzekucji wyroków bez orzeczonego uprawnienia dłużników do lokalu socjalnego. Wprowadzone w tym zakresie zmiany przepisów umożliwiają przeprowadzanie eksmisji w okresie zimowym. Wykonanie eksmisji lokatorów z zajmowanych przez nich mieszkań wiąże się z obowiązkiem zapewnienia eksmitowanym pomieszczenia tymczasowego. Na mocy obowiązującej ustawy, w przypadku wykonywania przez komornika obowiązku opróżnienia lokalu, gmina winna zapewnić eksmitowanym pomieszczenia tymczasowe. W większości przypadków gminy wobec braku w swoim zasobie lokalowym pomieszczeń tego typu, wskazywały przeprowadzającym egzekucje komornikom noclegownie i schroniska dla bezdomnych jako miejsca, do których w ich ocenie można wyeksmitować dłużników.

W takiej sprawie o interwencję do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice dwójki małoletnich dzieci, zamieszkującej w jednym z miast Górnego Śląska¹⁸⁹.

W odpowiedzi na podjętą przez Rzecznika interwencję władze wspólnoty samorządowej gminy, do której należeli wnoszący o udzielenie im pomocy, zaoferowały im lokal mieszkalny z zasobu komunalnego.

---

¹⁸⁸ ZSS/422/180/2013/GR.

¹⁸⁹ ZSS/421/37/2013/GR.

- **procedury przyznawania świadczeń pielęgnacyjnych**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się opiekunowie i rodzice dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością, którym odmówiono prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej z uwagi na prowadzenie przez nich gospodarstwa rolnego.

W kwestii uprawnień do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego, zarysowały się dwa odmienne stanowiska. Pierwsze – reprezentowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – zakładało, że rolnik, który nie wykonuje zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej zdefiniowanej w art. 3 pkt 22 ww. ustawy, niezależnie od wielkości gospodarstwa rolnego, może ubiegać się o świadczenie pielęgnacyjne. Drugie zaś, wyrażone w uchwale Naczelnego Sądu Administracyjnego z 11 grudnia 2012 r. (I OPS 5/12), stanowiło, że prowadzenie gospodarstwa rolnego przez rolnika jest negatywną przesłanką do przyznania świadczenia pielęgnacyjnego. W związku z powyższą uchwałą, pomimo, że nie miała ona mocy wiążącej w stosunku do organów właściwych realizujących świadczenia rodzinne, wiele z tych organów odmawiało rolnikom przyznania świadczenia pielęgnacyjnego.

Za przykład komplikacji związanych z przedstawionym dualizmem stanowisk posłużyć może sprawa, w której rodzicowi dziecka z niepełnosprawnością odmówiono prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia z uwagi na prowadzenie gospodarstwa rolnego¹⁹⁰.

Rzecznik zwrócił się do właściwego Ośrodka Pomocy Społecznej w N. o wyjaśnienia w przedmiotowej sprawie. W wyniku interwencji Rzecznika rodzicowi – posiadającemu gospodarstwo rolne – przyznane zostało świadczenie pielęgnacyjne, o którym mowa w art. 17 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, z późn. zm.).

- **przyznawania dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia się dziecka oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka**

Przykładem tego typu spraw była odmowa rozpoznania, złożonego przez matkę dziecka, wniosku o przyznanie dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia się dziecka oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka¹⁹¹. W sprawie została wydana decyzja administracyjna przez Zastępcę Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w L., zaś odwołanie od tej decyzji zostało rozpoznane przez Samorządowe Kolegium

---

¹⁹⁰ ZSS/420/108/2013/KZ.

¹⁹¹ ZSS/420/121/2013/JZ.

Odwoławcze w N. Organy administracji obu instancji zgodnie uznały, że kobieta pozostawała pod opieką medyczną od 11. tygodnia ciąży, gdyż w tym tygodniu udzielono jej pierwszego świadczenia zdrowotnego. Z tego względu organy administracji uznały, że nie została spełniona ustawowa przesłanka pozostawania pod opieką medyczną nie później niż od 10. tygodnia ciąży. Natomiast w liście do Rzecznika skarżąca wyjaśniła, że wizyta u lekarza odbyła się w 11. tygodniu ciąży, jednak pierwszy raz udała się do zakładu opieki zdrowotnej przed upływem 10. tygodnia ciąży, aby zapisać się na wizytę lekarską. Z powodu dużej liczby pacjentek jej termin przypadł na 11. tydzień ciąży.

Rzecznik wniósł do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w K. skargi na decyzje administracyjne wydane w sprawie ustalenia uprawnienia do obu świadczeń, żądając uchylecia zaskarżonych decyzji oraz poprzedzających je decyzji organów I instancji¹⁹².

Sąd przychylił się do wniosków Rzecznika, uchylił zaskarżone decyzje oraz poprzedzające je decyzje organów I instancji.

- **przyznawania renty rodzinnej w drodze wyjątku**

Liczną grupę spraw zgłaszanych Rzecznikowi Praw Dziecka stanowiły sprawy dotyczące odmowy przyznania przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych renty rodzinnej w drodze wyjątku. W każdym ze zgłaszanych przypadków Rzecznik udzielał porad i wskazówek prawnych dotyczących możliwości i toku postępowania, a w uzasadnionych przypadkach dokonywał analizy rozstrzygnięć administracyjnych w tym przedmiocie.

Przykładem jednej z interwencji Rzecznika było wystąpienie do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie nieprzyznania renty małoletniej Julii po zmarłym ojcu¹⁹³.

W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany, że po ponownym rozpatrzeniu sprawy, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych postanowił przyznać rentę rodzinną dla małoletniej do ukończenia 16. roku życia. Decyzja skierowana została do realizacji przez właściwy oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

- **procedury przyznawania renty rodzinnej w ramach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego**

Sprawy z tej kategorii związane były z przewlekłym rozpatrywaniem wniosków. Przykładem może być prośba o pomoc, z jaką zwróciła się do Rzecznika matka Wiktorii, w sprawie należnej córce renty rodzinnej po zmarłym w Wielkiej Brytanii ojcu¹⁹⁴.

---

¹⁹² Sprawy oznaczone sygnaturami: III SA/Kr 935/13 oraz III SA/Kr 936/13.

¹⁹³ ZSS/420/102/2013/KZ.

¹⁹⁴ ZSS/400/10/2013/KZ.

Rzecznik wystąpił do Wydziału Realizacji Umów Międzynarodowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie o pisemne wyjaśnienie przyczyn przewlekłości postępowania oraz nadesłanie kopii ostatecznej decyzji wydanej przez organ w sprawie.

W efekcie Rzecznik został poinformowany o zakończeniu postępowania z brytyjską instytucją ubezpieczeniową oraz o przyznaniu na mocy ostatecznej decyzji renty rodzinnej na rzecz dziecka¹⁹⁵.

- **przyznawania świadczeń rodzinom zastępczym**

Ilustracją tego typu spraw jest skarga dotycząca odmowy przyznania rodzinie zastępczej spokrewnionej jednorazowego świadczenia na pokrycie kosztów związanych z potrzebami dziecka przyjętego do rodziny zastępczej¹⁹⁶.

Rzecznik wystąpił o wyjaśnienia i podjęcie działań na rzecz dziecka do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w W.¹⁹⁷ Wskutek interwencji, rodzinie zastępczej przyznano świadczenie na pokrycie kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka. Z uwagi na wyjątkowo ważny interes strony – konieczność niezwłocznego zaspokojenia życiowych potrzeb dziecka – decyzji przyznającej świadczenia nadano rygor natychmiastowej wykonalności.

---

¹⁹⁵ 440050/6120/2013/820197/RUM.

¹⁹⁶ ZSS/413/6/2013/KZ.

¹⁹⁷ I-MM-SRZ.073-61-13/1979/2013.

4. PRAWO DO NAUKI

Konwencja o Prawach Dziecka (art. 28 i 29) zapewnia każdemu dziecku prawo do nauki. Nauka powinna być ukierunkowana przede wszystkim na rozwijanie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka, rozwijanie szacunku dla praw człowieka oraz szacunku dla rodziców. Powinna przygotowywać do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie oraz rozwijać w dziecku poszanowanie dla środowiska naturalnego.

W 2013 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **6 834** spraw związanych z prawem do nauki, w tym:

- **1 290** na piśmie,
- **5 493** podczas rozmów telefonicznych,
- **51** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- ciężaru plecaków szkolnych,
- dowożenia dzieci do szkół i przedszkoli, w tym dzieci z niepełnosprawnościami,
- funkcjonowania w szkołach rady rodziców,
- konfliktów związanych z zachowaniem uczniów oraz współpracy szkoły z rodzicami,
- konkursów organizowanych przez kuratorów oświaty dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów,
- likwidacji lub reorganizacji szkół,
- naliczania i rozliczania dotacji przekazywanych placówkom niepublicznym na realizację zadań oświatowych,
- niewłaściwego zachowania nauczycieli i dyrektorów szkół zarówno w stosunku do uczniów, jak i ich rodziców,
- oceniania i klasyfikacji,
- organizacji uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym organizacji nauczania indywidualnego,
- organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach publicznych,
- prawidłowości wydawania orzeczeń dla dziecka z niepełnosprawnością,
- przepisów statutów szkół,

- realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego we właściwych warunkach,
- rekrutacji dzieci do szkół i przedszkoli,
- reorganizacji oddziałów i liczebności dzieci w oddziałach przedszkolnych i szkolnych,
- sposobu sprawowania nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły/placówki,
- stosowania przez nauczycieli niewłaściwych metod wychowawczych,
- stypendiów szkolnych,
- wypadków uczniów na terenie szkoły lub poza nią w czasie zajęć organizowanych przez szkołę,
- zapewnienia dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości realizowania wychowania przedszkolnego.

4.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do nauki w roku 2013 dotyczyły:

- **zapewnienia uczniom warunków do pozostawiania w szkole części podręczników i przyborów szkolnych – wystąpienia z: 23 stycznia, 22 marca, 18 września, 19 września 2013 roku**

Przeciążenie uczniów tornistrami nadal było tematem zgłaszanym w 2013 roku Rzecznikowi Praw Dziecka. W związku z powyższym Rzecznik wystąpił do Głównego Inspektora Sanitarnego z prośbą o udzielenie informacji na temat oceny warunków higienicznych co do możliwości pozostawiania przez uczniów w szkole części podręczników i przyborów szkolnych¹⁹⁸. Główny Inspektor Sanitarny w udzielonej odpowiedzi przekazał, że dyrektorzy 1398 szkół (spośród 16913 zbadanych) nie realizowali przepisów § 4a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach¹⁹⁹. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań obligujących dyrektorów szkół do realizacji obowiązujących przepisów²⁰⁰.

---

¹⁹⁸ ZEW/500/13/2013/ESn.

¹⁹⁹ GIS-PZ-HD-073-2/WO/13/2.

²⁰⁰ ZEW/500/18/2013/ESn.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, że zobowiązał kuratorów oświaty do podjęcia działań zapewniających przestrzeganie prawa w tym zakresie²⁰¹.

Monitorując stan przestrzegania praw ucznia, 18 września 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do kuratorów oświaty o informacje dotyczące realizacji przez dyrektorów szkół przepisów obligujących ich do zapewnienia uczniom właściwych warunków do pozostawienia w szkołach części podręczników i przyborów szkolnych²⁰². Z przekazanych przez kuratorów oświaty informacji wynikało, że nadal nie wszystkie szkoły przestrzegały obowiązujących przepisów²⁰³.

W reakcji na przekazane dane, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego o przeprowadzenie kontroli w zakresie realizacji wcześniej wydanych zaleceń²⁰⁴. Po przeprowadzeniu kontroli, Główny Inspektor Sanitarny poinformował, że większość badanych szkół podstawowych (97,8%) i gimnazjów (92,2%) zapewnia już miejsca na podręczniki i przybory. Mniej korzystnie przedstawiała się sytuacja w szkołach ponadgimnazjalnych, z których niespełna 80% realizuje obowiązujące przepisy w tym zakresie²⁰⁵.

Rzecznik nadal będzie monitorował powyższy problem i podejmował działania w celu pełnej realizacji przepisów regulujących tę materię.

- **odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli – wystąpienie z 15 lutego 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej (wcześniejsze wystąpienie z 4 kwietnia 2012 roku²⁰⁶) w sprawie naruszających prawa dziecka – ucznia orzeczeń wydanych przez komisje dyscyplinarne dla nauczycieli, postulując o zintensyfikowanie prac nad projektem rozporządzenia w sprawie komisji dyscyplinarnych²⁰⁷.

W wystąpieniu podkreślił, iż niemożliwa jest do zaakceptowania sytuacja, w której dyrektor szkoły nie reaguje na poniżanie ucznia i stosowanie wobec niego przemocy psychicznej, zaś Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna dla Nauczycieli przy Ministrze

---

²⁰¹ DKOW-WOKO/AAS-5015/54/13.

²⁰² ZEW/500/34/2013/JF.

²⁰³ RE-ED.571.1.2013, KO-II.576.2.2013.TK, KO.I.5533.229.2013.MM, RE.576.1.2013.JG, ŁKO.WSiK.0121.27.2013.GŻ, WNP.550.2.2013.DS, WNP.5532.206.2013, WNP.OKM.5533.19.2013, WNP.5532.1.37.2013.EK, WNP.550.3.12.2013, RE.557.22.2013, KOG.552.78.2013.PC, KO.I.020.365.2013, KO.II.571.72.2013.AG, ORE.576.22.2013, NP.021.5.2013.WB.

²⁰⁴ ZEW/500/36/2013/JF.

²⁰⁵ GIS-PZ-HD-0730-27/WO/13-2.

²⁰⁶ ZEW/500/7/2012/JF.

²⁰⁷ ZEW/500/14/2013/AM.

Edukacji Narodowej uznaje postępowanie dyrektora szkoły za prawidłowe, wskazując w uzasadnieniu, że kierował się on dobrem ogółu uczniów. Poparł tym samym stanowisko Wojewody Mazowieckiego w tym zakresie²⁰⁸. Rzecznik Praw Dziecka wyraził jednoznaczny pogląd, że nie można przestrzegać praw ogółu z pominięciem praw jednostki.

Minister Edukacji Narodowej w odpowiedzi poinformował Rzecznika, że w związku z podjęciem prac legislacyjnych nad zmianą ustawy – Karta Nauczyciela, kwestie dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli zostaną uwzględnione w projekcie założeń do ww. ustawy i przekazane do uzgodnień międzyresortowych²⁰⁹.

- **likwidacji bibliotek szkolnych – wystąpienie z 15 lutego 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka dokonał analizy projektu założeń z dnia 16 stycznia 2013 roku do ustawy o poprawie warunków świadczenia usług przez jednostki samorządu terytorialnego, który zakładał wprowadzenie rozwiązań polegających m.in. na stworzeniu możliwości wykonywania zadań biblioteki szkolnej przez bibliotekę publiczną²¹⁰. W wystąpieniu Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Ministrowi Administracji i Cyfryzacji krytyczne uwagi dotyczące projektowanych zmian zasad funkcjonowania bibliotek szkolnych w kontekście korzystania z nich przez uczniów, oraz sposobu realizowania przez jednostki samorządu terytorialnego proponowanych rozwiązań.

Minister Administracji i Cyfryzacji poinformował, że w związku z uwagami zgłoszonymi w trakcie uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych, dokonano zmiany założeń²¹¹. Po korektach założono możliwość łączenia funkcji bibliotek szkolnych i publicznych – biblioteka publiczna będzie mogła posiadać filię w danej szkole i w ten sposób wykonywać zadania biblioteki szkolnej. W związku z powyższym projektowane zmiany nie będą przewidywać likwidacji bibliotek szkolnych, ani utrudnienia do nich dostępu.

- **kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci z niepełnosprawnością oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach – wystąpienie z 18 lutego 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka ponownie przedstawił swoje uwagi w ramach prac legislacyjnych nad nowelizacją przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej

---

²⁰⁸ ADM.5842.1.88.2013.EW.

²⁰⁹ DWST-WPZN-423/21/BSZ/13.

²¹⁰ ZEW/500/15/2013/MT.

²¹¹ BM-ZPO-0790-3/2013.KW.

z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach (wcześniejsze wystąpienia generalne – 7 września 2012 roku oraz 27 grudnia 2012 roku²¹²)²¹³. Uwagi dotyczyły m.in. potrzeby doprecyzowania obowiązujących przepisów, na podstawie których wydawane są orzeczenia w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w związku z otrzymywanymi sygnałami o występowaniu trudności z uzyskaniem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dziecka zagrożonego niedostosowaniem społecznym.

Minister Edukacji Narodowej poinformował, że postulowane przez Rzecznika uzupełnienie przepisów (§ 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych) o sformułowanie „oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym” zostanie uwzględnione podczas prac legislacyjnych nad rozporządzeniem zmieniającym²¹⁴.

Minister Edukacji Narodowej podkreślił, że kwestie dotyczące kształcenia i wychowania dzieci zagrożonych niedostosowaniem społecznym stanowią przedmiot szczególnego zainteresowania resortu edukacji.

- **czasu emisji *Wieczorynki* w Programie Pierwszym Telewizji Polskiej – wystąpienie z 8 marca i 26 lipca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka dwukrotnie zwracał się do Prezesa Zarządu Telewizji Polskiej S.A. w sprawie utrzymania pory i czasu trwania programu dla dzieci, pn. *Wieczorynka*²¹⁵. Podkreślił, że telewizja publiczna powinna – zgodnie ze swoją misją – tworzyć różnorodny program, skierowany do różnych grup wiekowych, także do najmłodszych.

Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A. poinformował, że nie istniały plany likwidacji codziennej emisji programu, a od 1 września 2013 r. na antenie TVP Kultura – kanale telewizji naziemnej – pojawi się emitowana codziennie półgodzinna *Wieczorynka*²¹⁶. Prezes Telewizji zapewnił, że uruchomiony zostanie kanał przeznaczony wyłącznie dla widzów najmłodszych – TVP ABC, który będzie pierwszą stacją ukierunkowaną na dzieci i młodzież

---

²¹² ZEW/500/20/2012/MT.

²¹³ ZEW/500/1/2013/MT.

²¹⁴ DZSE-WSPE-EM-040-48/2013.

²¹⁵ ZSS/500/3/2013/JZ, ZSS/500/19/2013/MW.

²¹⁶ TVP/JB-388/2013, TVP/JB-388/2013.

w Polsce. Kanał dostępny jest od 15 lutego w naziemnej telewizji cyfrowej oraz wybranych sieciach operatorów kablowych.

- **„Informacji o wynikach kontroli: Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych”, przedstawionej przez Najwyższą Izbę Kontroli – wystąpienie z 11 marca 2013 roku**

Rzecznik przedstawił Przewodniczącemu Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP oraz Przewodniczącemu Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP uwagi dotyczące konieczności dostosowania przez nauczyciela, wynikających z programu nauczania, wymagań edukacyjnych, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi²¹⁷. Podkreślił, że podstawowym problemem, który uniemożliwia realizację istniejących przepisów jest niedostateczne przygotowanie nauczycieli oraz pracowników jednostek władzy terenowej do zmian w edukacji dzieci z niepełnosprawnością, zarówno ze względu na brak fachowej wiedzy w tym zakresie, jak i barierę mentalną.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował o działaniach podjętych w celu podniesienia efektywności kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami oraz planach w tym zakresie. Wdrażanie opracowywanych rozwiązań prawnych i organizacyjnych było kontrolowane i analizowane. Problematyka kształcenia uczniów niepełnosprawnych była obecna w tematyce prowadzonych kontroli w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego przez kuratorów oświaty. Z kolei realizacja planów nadzoru kuratorów oświaty była systematycznie monitorowana.

W związku z potrzebą doskonalenia nauczycieli w resorcie edukacji podjęte zostały prace nad stworzeniem systemu wspomagania przedszkoli, szkół i placówek.

- **organizacji konkursów przedmiotowych – wystąpienie z 27 marca 2013 roku**

W związku z informacjami o niejednorodnych regulaminach konkursów przedmiotowych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, organizowanych przez kuratorów oświaty, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o zapewnienie uczniom równego traktowania²¹⁸.

W udzielonych Rzecznikowi odpowiedziach Minister Edukacji Narodowej poinformował o podjętych działaniach, do których należą: realizacja projektu „Opracowanie i wdrożenie kompleksowego systemu pracy z uczniem zdolnym”, organizacja spotkania

---

²¹⁷ ZEW/500/16/2013/JF.

²¹⁸ ZEW/500/20/2013/AM.

z przedstawicielami kuratorów w celu rozpoznania problemu wyłaniania laureatów i finalistów konkursów oraz opracowania ujednoczonego systemu organizacji powyższych konkursów we wszystkich województwach²¹⁹.

- **przygotowania placówek do przyjmowania dzieci pięcioletnich i sześcioletnich objętych rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym i obowiązkiem szkolnym – wystąpienie generalne z 18 czerwca 2013 roku**

W związku z debatą społeczną dotyczącą wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej w kontekście obniżenia wieku szkolnego, Rzecznik przeprowadził badanie stanu przygotowania publicznych szkół podstawowych (prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego) do przyjmowania dzieci pięcioletnich i sześcioletnich objętych rocznym obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym i obowiązkiem szkolnym²²⁰. Badaniem objęto 94 szkoły. Jego wyniki wykazały m.in., że stan warunków realizacji przez szkoły działań edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych jest zależny od umiejętności zarządzania organizacją procesu opiekuńczo-edukacyjno-wychowawczego przez dyrektorów jednostek oświatowych i organy prowadzące. Wyniki wraz z wnioskami zostały przekazane Ministrowi Edukacji Narodowej w celu wykorzystania w pracach nad doskonaleniem przygotowania polskich szkół na przyjęcie sześciolatek²²¹.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **ustanowienia 20 września Ogólnopolskim Dniem Przedszkolaka – wystąpienie z 20 czerwca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Przewodniczącego Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP oraz do Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP o rozważenie ustanowienia 20 września Ogólnopolskim Dniem Przedszkolaka oraz wpisanie tego święta w karty kalendarza²²². Wyraził przekonanie, że ustanowienie Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka przyczyni się do popularyzacji wychowania przedszkolnego i wzrostu jego znaczenia w świadomości społecznej.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, doceniając wagę edukacji przedszkolnej w rozwoju i wychowaniu dziecka, ogłosił (uchwałą z dnia 13 września 2013 roku) dzień 20 września Ogólnopolskim Dniem Przedszkolaka.

---

²¹⁹ DZSE-AM-045-174/13, DZSE-AM-045-254/13, DZSE-AM-046-399/13.

²²⁰ ZEW/520/25/2013/EM.

²²¹ ZEW/500/23/2013/EM.

²²² ZEW/500/24/2013/EM.

- **aktywności fizycznej uczniów – wystąpienia z 28 czerwca oraz 3 października 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wnioskował ponownie do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań zobowiązujących dyrektorów szkół i nauczycieli wychowania fizycznego do uwzględniania w wewnątrzszkolnych zasadach oceniania stopnia wysiłku i wkładu pracy ucznia w wykonywanie zadań, co umożliwi dzieciom uzyskiwanie coraz wyższych ocen z tego przedmiotu, łącznie z oceną celującą²²³.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, że obecne uregulowania pozwalają na uwzględnianie w procesie oceniania wysiłku wkładanego przez ucznia w uczestnictwo w zajęciach²²⁴. Podkreślił, że kuratorom oświaty zostały wskazane podstawowe kierunki realizacji polityki edukacyjnej państwa, w szczególności zadania z zakresu nadzoru pedagogicznego z uwzględnieniem problematyki oceniania.

W związku z monitoringiem zagadnień związanych z wychowaniem fizycznym uczniów Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do kuratorów oświaty o dołączenie obszarów wychowania fizycznego do tematyki zaplanowanych kontroli w nadzorowanych szkołach w roku szkolnym 2013/2014²²⁵.

Sprawa jest w toku.

- **możliwości bezpłatnej rejestracji przez TVP festiwalu dla dzieci z niepełnosprawnością – wystąpienie z 30 lipca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Telewizji Polskiej S.A. w sprawie rejestracji przez TVP i emisji Festiwalu Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne”, który odbywa się corocznie od 1996 roku w Ciechocinku²²⁶.

W udzielonej odpowiedzi Prezes Telewizji Polskiej S.A. poinformował Rzecznika o wsparciu inicjatywy rejestracji festiwalu i przygotowaniu przez Telewizję Polską obszernego reportażu z tegorocznego Festiwalu Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Ciechocinku oraz jego emisji²²⁷.

---

²²³ ZEW/500/4/2013/ZA.

²²⁴ DKOW-WOKO-WD-043-46/13.

²²⁵ ZEW/500/43/2013/ZA.

²²⁶ ZEW/500/28/2013/ESn.

²²⁷ TVP/JB-507/2013.

- **organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach publicznych – wystąpienia z 8 sierpnia, 9 września i 18 listopada 2013 roku**

W związku z utrudnieniami w organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o zbadanie w jakim stopniu przepisy znowelizowanej ustawy o systemie oświaty (tzw. „ustawy przedszkolnej”) wpłynęły na ograniczenie oferty zajęć dodatkowych oraz obniżenie ich jakości lub zmniejszenie liczby dzieci korzystających z tych zajęć^{228 i 229}.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, że podjęcie czynności nadzorcze oraz zobowiąże dyrektorów publicznych przedszkoli do przedstawienia informacji na temat oferty zajęć dodatkowych w roku szkolnym 2013/2014²³⁰.

W wystąpieniu z 18 listopada 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o przekazanie wniosków wynikających z nadzorowania realizacji przepisów tzw. „ustawy przedszkolnej”, w tym organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach²³¹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował o wynikach badań realizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach w 325 miastach na prawach powiatu²³². W opinii resortu edukacji wyniki wskazują na dobrą sytuację w zakresie realizacji tych zajęć. Jednocześnie, Ministerstwo Edukacji Narodowej podkreśliło, że ważne jest motywowanie dyrektorów przedszkoli (przez organy prowadzące) do kierowania nauczycieli na studia podyplomowe, nadające kwalifikacje do prowadzenia zajęć dodatkowych oraz podjęcie starań, by organy prowadzące kierowały do uzupełniania godzin w przedszkolach nauczycieli języków obcych, zwłaszcza przygotowanych do pracy z młodszymi dziećmi.

- **zapewnienia uczniom w szkołach ciepłej bieżącej wody i środków czystości – wystąpienie z 18 września 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego o przeprowadzenie w szkołach kontroli w zakresie zapewnienia uczniom w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami, ciepłej bieżącej wody oraz środków higieny osobistej (dozownik z mydłem w płynie, ręczniki jednorazowe, papier

---

²²⁸ ZEW/500/29/2013/MP.

²²⁹ ZEW/500/29-3/2013/MP.

²³⁰ DKOW.WEPW.045.2.2013.ER.

²³¹ ZEW/500/29-5/2013/MP.

²³² DKOW.WEPW.045.10.2013.ER.

toaletowy)²³³. Z danych udostępnionych przez Głównego Inspektora Sanitarnego w 2010 roku wynikało, że aż 45 szkół posiadało wtedy tzw. ustępy zewnętrzne. Nie wszystkie z nich spełniały standardy sanitarno-higieniczne (np. brak bieżącej wody).

W odpowiedzi Główny Inspektor Sanitarny poinformował, że przeprowadził kontrole w szkołach²³⁴. Wynika z nich, że warunki do utrzymania higieny w szkołach systematycznie się poprawiają. Samorządy terytorialne i dyrektorzy szkół podejmują działania zmierzające do zapewnienia ciepłej bieżącej wody w sanitariatach. Duża część szkół jest w trakcie remontów lub przygotowań do ich przeprowadzenia w najbliższym czasie. Wobec szkół nie zapewniających właściwych warunków higieniczno-sanitarnych wszczynane jest postępowanie administracyjne.

Rzecznik będzie nadal monitorował realizację powyższych kwestii.

- **realizacji w roku szkolnym 2012/2013 priorytetu polityki oświatowej dotyczącego zapewnienia uczniom bezpieczeństwa – wystąpienie z 19 września 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o przekazanie informacji dotyczących efektów realizacji w roku szkolnym 2012/2013 jednego z priorytetów polityki oświatowej, tj. zapewnienia bezpieczeństwa uczniom w czasie ich pobytu w szkole²³⁵.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował o dotychczasowych działaniach²³⁶. Wśród nich wymienił zmianę przepisów rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach, umożliwiającą zapewnienie uczniom możliwości pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych w pomieszczeniach szkoły lub placówki. Poinformował także o wspieraniu szkół i placówek w ramach Roku Bezpiecznej Szkoły przez kontynuację zadań realizowanych w ramach Programu rządowego na lata 2008-2013 „Bezpieczna i przyjazna szkoła”. Ponadto podkreślił, że zadania dotyczące bezpieczeństwa uczniów będą kontynuowane, a większość organizacji pozarządowych sygnatariuszy listu intencyjnego Roku Bezpiecznej Szkoły została zaproszona do współpracy w ramach obecnego priorytetu Ministra Edukacji Narodowej pn. Rok Szkoły w Ruchu.

---

²³³ ZEW/500/38/2013/JF.

²³⁴ GIS-PZ-HD-0730-28/MB/13.

²³⁵ ZEW/500/35/2013/JF.

²³⁶ DKOW.WOKO.5015.138.13/AAS.

- **wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci – wystąpienie z 1 października 2013 roku**

Mając na uwadze potrzeby dzieci wymagających wczesnego wspomaganie rozwoju Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o zapewnienie im zwiększonego wymiaru godzin zajęć oraz zapewnienie stosownego transportu²³⁷.

Minister Edukacji Narodowej podniósł, że kwestia dowozu dzieci na zajęcia w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju nie jest uregulowana w ustawie o systemie oświaty. Mimo to, gmina w ramach realizacji własnej polityki społecznej może zapewnić dowożenie dzieci z niepełnosprawnością na te zajęcia. Odnosząc się do zmian w sprawie liczby godzin wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, Minister Edukacji Narodowej zapewnił, że dokona analizy potrzeby zmian przepisów prawa regulujących ofertę w zakresie wsparcia małego dziecka niepełnosprawnego²³⁸. Ministerstwo Edukacji Narodowej widzi zasadność podjęcia międzyresortowych działań zmierzających do wypracowania systemowych rozwiązań dotyczących wsparcia dzieci z niepełnosprawnością.

4.2 Sprawy indywidualne

W 2013 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do nauki, dotyczyły:

- **przyjmowania dzieci do szkół i przedszkoli**

Liczne sprawy zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły problemu z przyjęciem dzieci do przedszkoli i szkół²³⁹. Interweniujący rodzice wskazywali na niesprawiedliwe zasady rekrutacji, co uniemożliwiałoby im dzieciom realizację prawa do edukacji.

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłosiła się matka 3-letniej dziewczynki w sprawie zagrożenia skreśleniem jej z listy wychowanków Przedszkola w T.²⁴⁰ Kobieta była osobą bezrobotną, zarejestrowaną w urzędzie pracy. Dyrektor przedszkola poinformował ją, że w przypadku niedostarczenia do wglądu umowy o pracę, dziecko zostanie skreślone z listy przedszkolaków. W wyniku interwencji Rzecznika, dyrektor przedszkola poinformował rodzica, że dziecko nie zostanie skreślone z listy oraz przeprosił za zaistniałą sytuację.

---

²³⁷ ZEW/500/31/2013/MP.

²³⁸ DZSE-WSPE-BM-523-123/13.

²³⁹ ZEW/430/10/2013/EM, ZEW/430/58/2013/EM, ZEW/430/394/2013/EM, ZEW/430/454/2013/EM, ZEW/430/582/2013/EM, ZEW/430/593/2013/EM, ZEW/430/597/2013/EM, ZEW/430/619/2013/EM, ZEW/430/622/2013/EM, ZEW/430/623/2013/EM, ZEW/430/670/2013/EM, ZEW/430/881/2013/EM, ZEW/430/2/2013/EM, ZEW/430/52/2013/EM, ZEW/430/757/2013/AM, ZEW/430/560/2013/AM, ZEW/430/225/2013/AM, ZEW/430/604/2013/AM, ZEW/430/389/2013/EM.

²⁴⁰ ZEW/430/667/2013/MP.

Samotna matka dwójki dzieci zasygnalizowała Rzecznikowi problem nieprzyjęcia córki i syna do przedszkola na terenie dzielnicy W. w miejscowości S.²⁴¹ Rzecznik podjął rozmowę z Wydziałem Oświaty Dzielnicy W. W wyniku tych działań prośba matki o przyjęcie dzieci do przedszkola została zrealizowana. W związku z tym kobieta mogła podjąć pracę.

- **stosowania diety podczas pobytu dziecka w żłobku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka dziecka uczęszczającego do żłobka w K.²⁴² Kwestionowała konieczność przedstawienia zaświadczenia od lekarza o potrzebie eliminacji z pożywienia artykułów mięsnych. Wskazywała, iż dziecko wychowuje się w rodzinie wegetariańskiej. Tymczasem placówka, do której uczęszczała jej córka, wymagała opisanego zaświadczenia, choć powyższa dieta nie należy do grup diet eliminacyjnych ze względu na warunki zdrowotne. Na skutek interwencji Rzecznika, organ prowadzący poinformował, że zostanie wprowadzona możliwość stosowania diet wegetariańskich.

- **dowozu dzieci do placówek oświatowych**

Podobnie jak w latach poprzednich, rodzice wielokrotnie zwracali się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o interwencję w sprawie dowożenia ich dzieci do szkół, w których realizują one obowiązek szkolny lub obowiązek nauki²⁴³. Najczęściej zgłaszano problem związany z organizacją przez gminy punktów zbiorczych, do których dzieci musiały dochodzić niebezpieczną, ruchliwą i nieoświetloną drogą bez pobocza, pokonując znaczną odległość.

Wyroki wojewódzkich sądów administracyjnych dotyczące organizacji punktów zbiorczych były niejednoznaczne. W części z nich wskazywano, że taki sposób organizacji dowożenia nie stanowi realizacji obowiązku gminy wynikającego z art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 z późn. zm.). Inne – wręcz przeciwnie, mówiły, że gminy wypełniają swój ustawowy obowiązek, organizując

---

²⁴¹ ZEW/430/11/2013/EM.

²⁴² ZEW/430/702/2013/EB.

²⁴³ ZEW/430/33/2013/EM, ZEW/430/256/2013/EM, ZEW/430/395/2013/EM, ZEW/430/849/2013/EM, ZEW/430/1001/2013/EM, ZEW/430/387/2013/ESn, ZEW/430/388/2013/ESn, ZEW/430/218/2013/AM, ZEW/430/219/2013/AM, ZEW/430/220/2013/AM, ZEW/430/225/2013/AM, ZEW/430/226/2013/AM, ZEW/430/236/2013/AM, ZEW/430/239/2013/AM, ZEW/430/251/2013/AM, ZEW/430/277/2013/AM, ZEW/430/291/2013/AM, ZEW/430/299/2013/AM, ZEW/430/300/2013/AM, ZEW/430/444/2013/AM, ZEW/430/474/2013/AM, ZEW/430/594/2013/AM, ZEW/430/793/2013/AM, ZEW/430/812/2013/AM, ZEW/430/985/2013/AM, ZEW/430/1010/2013/AM, ZEW/430/1057/2013/AM.

punkty zbiorcze. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się więc do Naczelnego Sądu Administracyjnego o podjęcie uchwały rozstrzygającej tę kwestię²⁴⁴.

Naczelny Sąd Administracyjny w składzie 7 sędziów na posiedzeniu w dniu 9 grudnia 2013 r. rozstrzygnął w uchwale, że gminy w ramach realizowania obowiązku bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu uczniów, o którym mowa w art. 17 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy, mogą organizować punkty zbiorcze przy dowożeniu dzieci do szkół w odległości do 3 km dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej oraz do 4 km dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej i gimnazjum. Sąd nie odniósł się do wniosku dotyczącego stosowania art. 14a ustawy o systemie oświaty.

Rzecznik Praw Dziecka podjął także interwencję po powzięciu informacji o dowożeniu w Gminie K. dzieci do przedszkoli i szkół bez wymaganej prawem opieki oraz w towarzystwie więźniów z zakładu karnego, którzy podróżowali tym samym autobusem bez nadzoru służb więziennych²⁴⁵. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań w Gminie K., dzieci dowożone są do przedszkoli i szkół z opiekunem i bez osób trzecich.

W odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnością, problem z dowożeniem najczęściej wynikał z konfliktu między rodzicami a gminą, co do wyboru tzw. najbliższej szkoły, która może zrealizować zalecenia wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz zwrotu kosztów, jeżeli dowożenie zapewniali rodzice²⁴⁶.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic z prośbą o interwencję w związku z organizacją dowozu dziecka z niepełnosprawnością (autyzm) do Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w S.²⁴⁷ Chłopiec spędzał w szkole dodatkowo ok. 9 godzin tygodniowo oczekując na zajęcia edukacyjne, a później – na powrót do domu. Taka organizacja dowożenia kolidowała z jego pozaszkolnymi zajęciami terapeutycznymi. W efekcie interwencji Rzecznika wprowadzono zmiany w harmonogramie dowożenia, co znacznie skróciło przebywanie chłopca w szkole.

---

²⁴⁴ ZEW/430/230/2013/AM.

²⁴⁵ ZEW/430/450/2013/EM.

²⁴⁶ ZEW/45/1/2013/AM, ZEW/45/8/2013/AM, ZEW/45/9/2013/AM, ZEW/45/10/2013/AM, ZEW/45/11/2013/AM, ZEW/45/13/2013/AM, ZEW/45/18/2013/AM, ZEW/45/25/2013/AM, ZEW/45/26/2013/AM, ZEW/45/27/2013/AM, ZEW/45/30/2013/AM, ZEW/45/34/2013/AM, ZEW/45/35/2013/AM, ZEW/45/36/2013/AM, ZEW/45/39/2013/AM, ZEW/45/42/2013/AM, ZEW/45/52/2013/AM, ZEW/45/53/2013/AM.

²⁴⁷ ZEW/430/293/2013/JF.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się Andrzej Z., którego sąd ustanowił rodziną zastępczą dla małoletniej Anny²⁴⁸. Z chwilą umieszczenia jej w rodzinie zastępczej, dziewczynka zmieniła miejsce zamieszkania i przeprowadziła się na teren Gminy W. Nadal jednak uczęszczała do dawnej szkoły – Gimnazjum w Zespole Szkół Specjalnych w R. Rodzice zastępczy wystąpili do Wójta Gminy W. o zwrot kosztów dowożenia dziecka do ww. Gimnazjum. Wójt odmówił, uznając, że szkoła w W. w wystarczający sposób zaspokoi potrzeby małoletniej w zakresie kształcenia. Jednak jej opiekunowie w dalszym ciągu dowozili Annę do Gimnazjum w R., ponieważ psycholog i pedagog szkolny wskazali, że kolejna znacząca zmiana w życiu dziewczynki zachwieje jej poczucie bezpieczeństwa i może spowodować nieprzewidywalne skutki w sferze emocjonalnej.

Przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 z późn. zm.) stanowią o prawie wyboru przez rodzica formy kształcenia specjalnego, wskazując odpowiednio: szkołę ogólnodostępną, szkołę lub oddział integracyjny, szkołę lub oddział specjalny lub specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy. W przypadku Anny jej opiekunowie wybrali dla niej szkołę specjalną. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka wniósł do Wójta Gminy W. o realizację przepisów art. 17 ust. 3a pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Rzecznik został poinformowany o pozytywnym załatwieniu sprawy²⁴⁹.

Wiele spraw wpływających do Rzecznika dotyczyło jakości wykonywania dowozu dzieci do placówek oświatowych. Najczęściej w skargach wskazywano złe warunki techniczne dowozu (niesprawność pojazdów oraz spóźnienia dzieci na zajęcia) oraz jakość opieki sprawowanej podczas jazdy. Jedno ze zgłoszeń miało związek z firmą realizującą dowóz na zlecenie Gminy M.²⁵⁰ Chłopiec z niepełnosprawnością, którego dotyczyła sprawa, regularnie spóźniał się lub nie docierał na zajęcia terapeutyczne. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Gminy M. o wyjaśnienia. Z odpowiedzi wynikało, że przewoźnik ze względu na brak odpowiedniej liczby pojazdów, nie był w stanie na czas dowozić dzieci do szkół. Na skutek zgłaszanych nieprawidłowości Gmina ogłosiła drugi przetarg, w wyniku którego realizacja dowozu została powierzona firmie spełniającej niezbędne wymagania.

---

²⁴⁸ ZEW/430/388/2013/ESn.

²⁴⁹ RO 4464.3.S.2013.

²⁵⁰ ZSS/45/23/2013/MW.

- **reorganizacji oddziałów i liczebności dzieci w oddziałach przedszkolnych i szkolnych**

Rzecznik Praw Dziecka często podejmował interwencje w sprawach dotyczących zbyt licznych oddziałów przedszkolnych i szkolnych²⁵¹.

Przykładem może być sprawa pogorszenia się warunków edukacji w Liceum Ogólnokształcącym w O. wskutek utworzenia 40-osobowego oddziału klasowego²⁵². Organ prowadzący szkołę nie wyraził zgody na podział oddziału na dwa mniejsze zespoły. Rzecznik zwrócił się do kuratora oświaty o podjęcie działań, mających na celu zapewnienie właściwych warunków do realizacji praw uczniów w szkole. W rezultacie dyrektorowi szkoły wydano zalecenia pokontrolne oraz decyzję administracyjną polecającą organowi prowadzącemu Liceum Ogólnokształcące w O. zatwierdzenie arkusza organizacji szkoły z uwzględnieniem podziału ww. oddziału na dwa mniejsze. Starostwo Powiatowe odwołało się od tej decyzji do Ministra Edukacji Narodowej, który uchylił zaskarżoną decyzję w całości i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia kuratorowi oświaty. Następnie, została przeprowadzona kolejna kontrola doraźna w zakresie wskazanym przez resort edukacji i wydano kolejne zalecenia. W ich efekcie organ prowadzący podjął uchwałę o zatwierdzeniu aneksu do arkusza organizacji szkoły, który zawierał zgodnie z wnioskiem Rzecznika podział oddziału na dwa mniejsze.

Do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o pomoc zwrócili się też rodzice Martyny – dziewczynki z niepełnosprawnością²⁵³. W swoim piśmie wskazali, że organizacja procesu edukacyjnego, wychowawczego i opiekuńczego w Szkole Podstawowej w M. nie zapewnia dziecku warunków do harmonijnego rozwoju zarówno intelektualnego, emocjonalnego, fizycznego, jak i społecznego. Powodem powyższego był zbyt liczny, bo 30-osobowy oddział klasy I Szkoły Podstawowej w M. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań powstał trzeci oddział klasy I i 8-letnia Martyna realizuje obowiązek szkolny w warunkach adekwatnych do swoich potrzeb, w 16-osobowym oddziale.

---

²⁵¹ ZEW/430/12/2013/EM, ZEW/430/303/2013/EM, ZEW/430/21/2013/EM, ZEW/430/685/2013/EM, ZEW/430/942/2013/EM, ZEW/430/1075/2013/EM, ZEW/430/1079/2013/EM, ZEW/430/802/2013/AM, ZEW/430/867/2013/AM, ZEW/430/585/2013/AM, ZEW/430/544/2013/AM, ZEW/430/356/2013/MT.

²⁵² ZEW/430/178/2013/JF.

²⁵³ ZEW/430/827/2013/EM.

- **oceniańia i klasyfikacji**

Kolejną kategori spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka były skargi dotyczące nieprawidłowego oceniańia i klasyfikacji dzieci realizujących obowiązek szkolny²⁵⁴.

Przykładem interwencji Rzecznika było podjęcie działań w sprawie Konrada – ucznia Szkoły Podstawowej w W.²⁵⁵ Rodzice zwrócili uwagę na sposób organizacji i udzielania dziecku pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz poinformowali, że ich syn nie otrzymał promocji do klasy czwartej. Z analizy przedstawionych informacji wynikało m.in., że rada pedagogiczna nie zasięgnęła opinii rodziców w kwestii postanowienia rady o powtarzaniu klasy przez ucznia. Uchwał podjęto w sprzeczności z przepisami (w uregulowaniach statutu szkoły jasno określono wymóg pozyskania od rodziców opinii w formie pisemnej). W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do kuratora oświaty o zbadanie legalności ww. uchwały. Kurator stwierdził uchybienia proceduralne i uchylił uchwał rady pedagogicznej w części dotyczącej Konrada N. Uczeń otrzymał promocj do klasy czwartej.

- **przyznawania stypendium naukowego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane były problemy dotyczące przyznawania uczniom stypendiów naukowych²⁵⁶. Jedna ze spraw została podjęta w wyniku otrzymanej informacji o nieprzyznawaniu stypendium za nauk dzieciom ze szkół niepublicznych (otrzymywali je jedynie uczniowie szkół publicznych)²⁵⁷.

Rzecznik zwrócił się do Prezydenta Miasta P. z wnioskiem o wyjaśnienie powyższego problemu. W odpowiedzi poinformowano, że zmieniona została uchwała w sprawie lokalnego programu wspierania edukacji uzdolnionych uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. W efekcie, zarówno uczniowie szkół publicznych, jak i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych mogli ubiegać się o stypendium/nagrodę.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się również matka uczennicy Zespołu Szkół w P. z prośb o pomoc w kwestii dotyczącej udzielania stypendium motywacyjnego dzieciom uczęszczającym do szkoły poza miejscem swojego zamieszkania (dotychczas otrzymywali je

---

²⁵⁴ ZEW/430/253/2013/ESn, ZEW/430/281/2013/ESn, ZEW/430/298/2013/ESn, ZEW/430/637/2013/ESn, ZEW/430/696/2013/ESn, ZEW/430/699/2013/ESn, ZEW/430/714/2013/ESn, ZEW/430/716/2013/ESn, ZEW/430/718/2013/ESn, ZEW/430/723/2013/ESn, ZEW/430/768/2013/ESn, ZEW/430/122/2013/JF, ZEW/430/130/2013/JF, ZEW/430/134/2013/JF, ZEW/430/138/2013/JF, ZEW/430/145/2013/JF, ZEW/430/146/2013/JF, ZEW/430/165/2013/JF, ZEW/430/170/2013/JF, ZEW/430/179/2013/JF, ZEW/430/180/2013/JF, ZEW/430/367/2013/JF, ZEW/430/390/2013/JF, ZEW/430/412/2013/JF, ZEW/430/463/2013/JF, ZEW/430/540/2013/JF, ZEW/430/602/2013/JF, ZEW/430/1027/2013/JF.

²⁵⁵ ZEW/430/788/2013/ESn.

²⁵⁶ ZEW/434/5/2013/ZA, ZEW/434/8/2013/ZA, ZEW/434/9/2013/JR, ZEW/434/10/2013/JR.

²⁵⁷ ZEW/434/3/2013/ZA.

tylko uczniowie będący mieszkańcami Gminy w C., na terenie której znajdowała się szkoła)²⁵⁸. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań dziewczynka otrzymała stypendium naukowe.

- **organizacji nauczania indywidualnego**

Rzecznik Praw Dziecka nadal otrzymywał listy od rodziców, którzy prosili o pomoc w sprawie organizacji nauczania indywidualnego dla swoich dzieci²⁵⁹.

W jednej ze skarg został poinformowany, że dyrektor Szkoły Podstawowej w F. dwukrotnie odmówił zorganizowania Katarzynie tej formy realizacji obowiązku szkolnego, tj. nauczania indywidualnego, zorganizowanego – zgodnie z orzeczeniem poradni psychologiczno-pedagogicznej, w domu ucznia²⁶⁰. Powodem była zbyt duża odległość, jaką musieliby pokonać nauczyciele do miejsca zamieszkania dziewczynki. W wyniku podjętych przez Rzecznika Praw Dziecka działań, kurator oświaty polecił dyrektorowi szkoły zorganizowanie nauczania indywidualnego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Zalecenie zostało zrealizowane.

- **organizacji kształcenia specjalnego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic z prośbą o interwencję w związku z organizacją kształcenia specjalnego dla jego dziecka z niepełnosprawnością w oddziale ogólnodostępnym w Szkole Podstawowej w G.²⁶¹ Dotyczyła ona zwiększenia o 1 godzinę tygodniowo wymiaru zajęć indywidualnego nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych. Rodzic skarżył się, że ustalony czas zajęć (tj. 9 godzin w przypadku nauczania indywidualnego i 0,5 godz. rewalidacji) jest niewystarczający, aby jego dziecko mogło opanować treści programowe oraz usprawnić i rozwijać zaburzone funkcje. Efektem podjętych przez Rzecznika działań było zwiększenie liczby godzin zajęć rewalidacyjnych do 2 godzin w tygodniu.

- **ograniczania dostępu do toalet w szkołach**

Jedna z takich spraw dotyczyła Zespołu Szkół w O.²⁶² W czasie lekcji dostępna była tylko jedna toaleta, pozostałe zaś były zamknięte. Praktykę taką uzasadniano względami bezpieczeństwa (uczniowie palili w nich papierosy, demontowali i niszczyli urządzenia).

---

²⁵⁸ ZEW/434/6/2013/JR.

²⁵⁹ ZEW/430/82/2013/ZA, ZEW/430/964/2013/EM, ZEW/430/353/2013/JR, ZEW/430/275/2013/ESn.

²⁶⁰ ZEW/430/516/2013/JF.

²⁶¹ ZEW/430/148/2013/JF.

²⁶² ZEW/430/576/2013/ESn, ZEW/430/1016/2013/ESn, ZEW/430/348/2013/ESn, ZEW/430/403/2013/ESn.

Rzecznik, podejmując interwencję, zauważył, że w związku z opisanymi zachowaniami uczniów niezbędna jest wzmożona praca wychowawcza szkoły, zmierzająca w kierunku poprawy zachowania uczniów, a nie ograniczanie dostępu do toalet.

Prezydent O. w odpowiedzi wskazał, że okresowe ograniczenie dostępu do niektórych toalet było podyktowane wnioskiem rodziców uczniów i pracowników, zaś dyrektor ww. Zespołu Szkół określił te działania jako prewencyjne, będące konsekwencją korzystania w nich przez uczniów z używek. Prezydent O. powiadomił, że nastąpiła poprawa zachowania uczniów i dyrektor ww. placówki otworzył wszystkie znajdujące się na terenie szkoły toalety.

- **pomocy psychologiczno-pedagogicznej**

W roku 2013 w obszarze zainteresowań Rzecznika Praw Dziecka po raz kolejny znalazły się sprawy dotyczące problemów z udzielaniem właściwej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach i placówkach oświatowych²⁶³.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka Adrianny, informując o niewłaściwym traktowaniu córki przez nauczyciela Gimnazjum w S.²⁶⁴ Analiza sprawy sugerowała ośmieszanie uzdolnionego dziecka. Zgłaszała też wątpliwości co do sposobu organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dziewczynce. Działania podjęte przez kuratora oświaty – na wniosek Rzecznika – wykazały m.in.: niepełne wdrożenie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487 z późn. zm.), co skutkowało brakiem właściwej współpracy z rodzicami dziewczynki. Ponadto ustalono, że zespół do spraw planowania, koordynowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zdiagnozował aktualnych problemów uczennicy, ograniczając się w planie działań wspierających jedynie do eliminacji trudności w nauce. Zespół nie dokonał też rzetelnej oceny efektywności udzielanej pomocy w poprzednim roku szkolnym i nie określił wniosków do dalszej pracy – adekwatnych do problemów uczennicy. Stwierdzono także niedostateczną współpracę doświadczonych nauczycieli z młodszymi kolegami o krótkim stażu pracy, którzy

---

²⁶³ ZEW/430/81/2013/ESn, ZEW/430/92/2013/ESn, ZEW/430/93/2013/ESn, ZEW/430/101/2013/ESn, ZEW/430/103/2013/ESn, ZEW/430/242/2013/ESn, ZEW/430/247/2013/ESn, ZEW/430/314/2013/ESn, ZEW/430/347/2013/ESn, ZEW/430/349/2013/ESn, ZEW/430/365/2013/ESn, ZEW/430/522/2013/ESn, ZEW/430/614/2013/ESn, ZEW/430/656/2013/ESn, ZEW/430/779/2013/ESn, ZEW/430/113/2013/JF, ZEW/430/123/2013/JF, ZEW/430/133/2013/JF, ZEW/430/135/2013/JF, ZEW/430/140/2013/JF, ZEW/430/141/2013/JF, ZEW/430/162/2013/JF, ZEW/430/171/2013/JF, ZEW/430/172/2013/JF, ZEW/430/238/2013/JF, ZEW/430/368/2013/JF, ZEW/430/485/2013/JF, ZEW/430/512/2013/JF, ZEW/430/1044/2013/JF, ZEW/430/1097/2013/JF.

²⁶⁴ ZEW/430/614/2013/ESn.

uczili dziewczynkę. Dyrektorowi Gimnazjum w S. zostały wydane odpowiednie zalecenia. Zostały one zrealizowane.

Z kolei matka małoletniego Sebastiana – ucznia Gimnazjum w B., zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka w związku z sytuacją szkolną jej syna z nadpobudliwością, wobec którego zastosowano w szkole restrykcyjne zasady oceniania zachowania²⁶⁵. Nie uwzględniały one reakcji chłopca wynikających z jego dysfunkcji (zaburzeń zachowania). Zdarzało się, że na jednej lekcji otrzymywał on nawet 80 punktów ujemnych. Rzecznik podjął działania we współpracy z matką chłopca oraz właściwym kuratorem oświaty. Przyniosły one wymierny skutek. Opracowano formy pomocy, które pozwoliły na sukcesywne wzmacnianie „mocnych stron” dziecka.

Rodzice małoletniego Marka – ucznia Szkoły Podstawowej w K., zwrócili się do Rzecznika Praw Dziecka o podjęcie interwencji w związku ze stosowaniem przez nauczycieli metod pracy, które potęgowały u ich syna agresję²⁶⁶. Rzecznik podjął współpracę z rodzicami chłopca oraz właściwym kuratorem oświaty. Przeprowadził też w szkole kontrolę, a następnie monitorował wdrażanie sformułowanych uwag i wniosków (zarówno pod kątem poprawy sytuacji dziecka, jak i z uwzględnieniem sposobu wdrażania przez szkoły nowych uregulowań dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej). Problem został rozwiązany.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice z prośbą o usunięcie z klasy jednego z uczniów Szkoły Podstawowej w M. Swoim zachowaniem naruszał on dobro innych dzieci oraz zagrażał ich bezpieczeństwu²⁶⁷. Skarżący zwracali uwagę, że działania szkoły mające na celu wyeliminowanie jego negatywnych zachowań były nieskuteczne, a trudna sytuacja utrzymywała się od dłuższego czasu. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań, kurator oświaty wskazał na nieprawidłowości w pracy szkoły, szczególnie w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej zarówno wobec sprawcy przemocy, jak i jego ofiar. Dyrektor szkoły został zobowiązany do ich wyeliminowania. Ponowna kontrola wykazała, że podjęte przez szkołę działania, w tym udzielenie dziecku (sprawcy przemocy) właściwej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, korzystnie wpłynęły na jego zachowanie.

- **prawa do bezpiecznych warunków nauki**

W 2013 roku do Rzecznika Praw Dziecka wpływały niepokojące informacje o niezapewnianiu dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w przedszkolu

---

²⁶⁵ ZEW/430/1012/2013/AM.

²⁶⁶ ZEW/430/152/2013/AM.

²⁶⁷ ZEW/430/487/2013/JF.

i szkole²⁶⁸. Powtarzającymi się problemami były nieszczęśliwe wypadki, których jednym z powodów było zamknięcie dziecka w pomieszczeniu opuszczonym już przez jego grupę.

Przykładem interwencji była sprawa Andrzeja – podopiecznego Przedszkola w S.²⁶⁹ Nauczycielka, przechodząc z grupą dzieci do innej sali, nie zauważyła, że Andrzej został w pomieszczeniu i zamknęła je na klucz. Prerażone dziecko otworzyło okno i wyskoczyło z I piętra budynku przedszkola. Chłopiec nie odniósł obrażeń zagrażających zdrowiu i życiu.

Podobna sytuacja miała miejsce również w Szkole Podstawowej w Zespole Szkół Ogólnokształcących w K.²⁷⁰ 8-letni uczeń zamknięty w sali przez nauczycielkę wyskoczył z II piętra budynku. Dziecko nie odniosło obrażeń zagrażających zdrowiu i życiu.

Kolejna sprawa dotyczyła uczennicy II klasy Szkoły Podstawowej w N.²⁷¹ Dziewczynka – podobnie jak we wcześniej opisanych przypadkach, została omyłkowo zamknięta samotnie w sali. W wyniku tego zdarzenia wyskoczyła przez okno z I piętra. Niestety, w tym przypadku dziecko doznało kompresyjnego złamania kręgosłupa w obrębie odcinka lędźwiowego i piersiowego.

Sprawy badane są przez Rzecznika Praw Dziecka i właściwe prokuratury. Wnioski zostaną przedstawione dyrektorom szkół i przedszkoli oraz organom prowadzącym te placówki.

Rzecznikowi Praw Dziecka były również zgłaszane problemy związane z niewłaściwym postępowaniem szkoły w związku z nieszczęśliwymi wypadkami, które zdarzyły się na ich terenie. Rodzice zwracali uwagę na problemy z zapewnieniem opieki, sposobem udzielania pomocy przedmedycznej oraz nieprawidłowościami w przeprowadzaniu postępowań powypadkowych²⁷².

W jednej z tego typu spraw do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się pani Anna C., matka uczennicy Szkoły Podstawowej w K.²⁷³ Dziewczynka została nieumyślnie kopnięta przez rówieśnika w głowę i doznała wstrząśnienia mózgu. W wyniku kontroli przeprowadzonej przez kuratora oświaty na wniosek Rzecznika, zostało potwierdzone naruszenie procedur postępowania powypadkowego co do obowiązujących terminów.

---

²⁶⁸ ZEW/430/107/2013/ZA, ZEW/430/108/2013/ZA, ZEW/430/109/2013/ZA, ZEW/430/344/2013/ZA, ZEW/430/1076/2013/EM, ZEW/430/9/2013/EM, ZEW/430/16/2013/EM, ZEW/430/59/2013/EM, ZEW/430/905/2013/EM, ZEW/430/728/2013/ESn, ZEW/430/240/2013/ESn, ZEW/430/443/2013/ESn, ZEW/430/832/2013/ESn, ZEW/430/468/2013/ESn.

²⁶⁹ ZEW/433/9/2013/EM.

²⁷⁰ ZEW/433/18/2013/EM.

²⁷¹ ZEW/433/19/2013/EM.

²⁷² ZEW/430/169/2013/AM, ZEW/430/233/2013/AM, ZEW/433/1/2013/ESn, ZEW/433/11/2013/ESn, ZEW/440/137/2013/JR.

²⁷³ ZEW/433/10/2013/ESn.

Protokół powypadkowy został sporządzony 20 dni po zdarzeniu, natomiast matka dziewczynki otrzymała go do podpisu dwa miesiące później. Dyrektorowi szkoły zostały wydane zalecenia. Sprawa w toku.

W związku z problemem niezapewnienia dzieciom właściwych warunków do nauki, Rzecznik badał również sprawę zmiany siedziby Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w K.²⁷⁴ Z przekazanej informacji wynikało, że warunki, w których miała ona funkcjonować od nowego roku szkolnego, uwłaczają godności dziecka. Rzecznik skierował m.in. wniosek do właściwej wojewódzkiej stacji sanitarno-epidemiologicznej o zdiagnozowanie zagrożeń wskazanych przez rodziców. W efekcie podjętych przez Rzecznika działań władze samorządowe odstąpiły od zmiany siedziby szkoły.

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie podejmował problem zbyt ciężkich tornistrów²⁷⁵. W tej sprawie zwróciła się m.in. uczennica klasy IV Szkoły Podstawowej w P. Dziewczynka opisała wypadek, który zdarzył się u niej w szkole. Jedno z dzieci przewróciło się i złamało rękę. Dziewczynka akcentowała w sposób szczególny ciężar plecaka, który jej zdaniem w znacznym stopniu przyczynił się do skutków upadku. Rzecznik wnioskował do dyrektora szkoły o diagnozę problemu ciężkich plecaków oraz podjęcie działań profilaktycznych zapobiegających nadmiernemu przeciążeniu dziecięcych kręgosłupów. W udzielonej odpowiedzi dyrektor przedstawił wyniki przeprowadzonej diagnozy wśród uczniów klas I-III oraz klas IV-VI. W pierwszej grupie u 0,8% dzieci waga plecaka przekraczała 20% wagi ciała, zaś u 30% – waga plecaka przekraczała 15% wagi ciała. Odpowiednio w grupie starszej u 5% dzieci waga plecaka przekraczała 20% wagi ciała, zaś u 42% waga plecaka przekraczała 15% wagi ciała. Najcięższy plecak w klasie VI ważył 6,9 kg, zaś najlżejszy 4,4 kg, a odpowiednio w klasie III: – 6,2 kg oraz 2,1 kg. Dyrektor wskazał na powody zdiagnozowanej sytuacji: noszenie przez dzieci niepotrzebnych podręczników, zeszytów w grubych okładkach, maskotek, książek z biblioteki, albumów, dodatkowych piórników, szklanych butelek z napojami. Podkreślił, że na ogólny ciężar tornistra w istotny sposób wpływ ma waga samych plecaków – od 0,40 do 1,2 kg. Deklarował, że po rozpoczęciu każdego nowego roku szkolnego będzie apelował do nauczycieli i rodziców o rozsądek w doborze wyposażenia tornistrów. Zobowiązał się – po

---

²⁷⁴ ZEW/430/583/2013/AM, ZEW/430/1/2013/EM.

²⁷⁵ ZEW/430/4/2013/ESn, ZEW/430/83/2013/ESn, ZEW/430/521/2013/ESn, ZEW/430/722/2013/ESn, ZEW/430/796/2013/ESn, ZEW/430/830/2013/ESn, ZEW/430/939/2013/ESn, ZEW/430/951/2013/ESn, ZEW/430/952/2013/ESn, ZEW/430/1037/2013/ESn, ZEW/430/1038/2013/ESn, ZEW/430/1095/2013/ESn, ZEW/430/1135/2013/ESn.

interwencji Rzecznika – do ponownego omówienia problemu w szkole oraz umieszczenie plakatu w gablotach i zaplanowanie systematycznego ważenia plecaków.

- **nieuzasadnionego kierowania wniosków do sądu rodzinnego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się rodzice, wskazując na nieuzasadnione kierowanie przez szkoły wniosków do sądu o ograniczenie władzy rodzicielskiej, ustalenie stopnia demoralizacji dziecka lub wgląd w sytuację rodziny. Analiza tych spraw wskazuje, że pracownicy pedagogiczni nie zawsze przed podjęciem takiej decyzji dokonywali oceny podjętych działań. Nie diagnozowali czy zostały już wykorzystane wszelkie możliwe formy i metody pracy z dzieckiem oraz jego rodziną. Nie zawsze taki wniosek podpisywał dyrektor. Rzecznik odnotował sytuację, gdy pismo do sądu skierował pedagog szkolny bez konsultacji z dyrektorem i radą pedagogiczną. Stanowiło to nadużycie ze strony szkoły.

W takiej sprawie do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice małoletniej Katarzyny, którzy poinformowali, że dyrektor Zespołu Szkół Samorządowych w Z. wystąpił z wnioskiem do Sądu Rejonowego w P. o ustalenie stopnia demoralizacji Katarzyny²⁷⁶. W uzasadnieniu wskazano, że dziecko nie realizuje obowiązku szkolnego oraz nie potrafi zaaklimatyzować się w nowej klasie. W toku badania sprawy Rzecznik ujawnił, że Katarzyna unikała szkoły, bo dokuczali jej rówieśnicy. Powodem zaś nieakceptowania koleżanki był jej wygląd, spowodowany względami zdrowotnymi. W takim przypadku, naturalnym działaniem szkoły powinny być właściwe oddziaływania wychowawcze, a nie wniosek do sądu rodzinnego. Sprawa jest w toku.

W kolejnej, podobnej sprawie, do Rzecznika zwrócili się rodzice małoletniego Patryka. Dyrektor Szkoły Podstawowej w W. zwrócił się do Sądu Rejonowego w W. o wgląd w sprawowaną przez państwa K. opiekę nad synem oraz o nadzór kuratora²⁷⁷. Szkoła nie mogła porozumieć się z rodzicami ucznia w kwestii metod pracy z chłopcem. Zdaniem państwa K. szkoła postąpiła bezprawnie, wychodząc poza uwagi i wnioski sformułowane w opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej i domagając się ustanowienia kuratora sądowego w celu ustalenia zasad współpracy placówki z rodzicami. Sąd w wydanym postanowieniu stwierdził, że brak jest przesłanek do ograniczenia władzy rodzicielskiej w stosunku do małoletniego. Rzecznik monitorował pracę tej szkoły.

---

²⁷⁶ ZEW/440/241/2013/JR.

²⁷⁷ ZEW/430/232/2013/AM.

- **braku odpowiedniego nadzoru ze strony dyrektora placówki**

Jedną z takich spraw dotyczyła Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w S.²⁷⁸ Rzecznik otrzymał skargę na funkcjonowanie tej placówki jeszcze w 2012 roku. Przeprowadzona – na wniosek Rzecznika – kontrola przez kuratora oświaty wykazała m.in., iż jest tam nieodpowiednio zorganizowana pomoc psychologiczno-pedagogiczna, a proces wychowawczy i resocjalizacyjny przebiega nieprawidłowo. W placówce występowały zbiorowe pobicia i inne tzw. wypadki nadzwyczajne. Sprawę skierowano do zbadania przez prokuraturę, a dyrektorowi wydano zalecenia. Jedno z nich dotyczyło konieczności sprawowania przez wicedyrektora systematycznego nadzoru nad pracą nauczycieli, wychowawców, specjalistów. Rzecznik, zaniepokojony sytuacją w ośrodku, nadal monitorował jego funkcjonowanie i w konsekwencji przeprowadził własną kontrolę, która ujawniła kolejne nieprawidłowości. Dyrektor otrzymał wnioski i zalecenia. Efektem kontroli było również wszczęcie z urzędu przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego postępowania administracyjnego. Następnie zaś – z powodu braku realizacji obowiązku wynikającego z decyzji Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego – skierowanie tytułu wykonawczego do egzekucji administracyjnej. Sprawa jest w toku.

W innej sprawie Rzecznik Praw Dziecka został poinformowany o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w N., w tym niekontrolowanego podawania leków wychowankom oraz zażyciu nadmiernej ilości leku psychotropowego przez jednego z podopiecznych (próba samobójcza)²⁷⁹. Wskazywano również na trudne warunki mieszkalne w tej placówce. Rzecznik niezwłocznie skierował sprawę do Prokuratury Rejonowej w N. W wyniku przeprowadzonego śledztwa ustalono, iż *w ww. ośrodku brak było jakichkolwiek procedur przestrzegania podawania młodzieży leków, które w dodatku były niemal aplikowane dowolnie. Co więcej, warunki sanitarne były daleko poniżej minimalnych standardów, jakie są przewidziane dla placówek tego typu.* O stwierdzonych nieprawidłowościach Rzecznik poinformował Starostwo Powiatowe w K. oraz Kuratorium Oświaty w Ł. W odpowiedzi starosta zadeklarował monitorowanie stanu bezpieczeństwa w ośrodku i wsparcie dyrektora w realizacji zaleceń wydanych przez kuratora oświaty i wojewódzkiego inspektora sanitarnego. Podjął też starania o zmianę lokalizacji placówki.

Kolejną sprawą z tego zakresu dotyczyła postawienia przez dyrektora Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w B. rodzicom dzieci uczestniczących w zajęciach świetlicowych wymogu konieczności podpisania, przygotowanego na specjalnym formularzu, oświadczenia

---

²⁷⁸ ZEW/461/30/2013/JK.

²⁷⁹ ZEW/461/65/2013/ZA.

o braku odpowiedzialności nauczyciela w przypadku samowolnego opuszczenia zajęć przez dziecko²⁸⁰. W wyniku podjętej przez Rzecznika interwencji, kontrowersyjne oświadczenie zostało usunięte, a dyrektor ww. Zespołu powołał zespół nauczycieli do opracowania zasad przyjmowania uczniów do świetlicy oraz obowiązujących w niej procedur.

Problem braku nadzoru nad pracą szkoły ilustruje interwencja Rzecznika podjęta w Szkole Podstawowej w M. na skutek powzięcia informacji o występowaniu w placówce przemocy rówieśniczej i braku właściwych działań ze strony jej dyrektora.

Kontrola przeprowadzona przez właściwego kuratora oświaty²⁸¹ – na wniosek Rzecznika – wykazała szereg nieprawidłowości, m.in. nierespektowanie przez nauczycieli przepisów statutu szkoły w zakresie zapewniania bezpieczeństwa uczniom, brak skutecznych działań mających na celu zapewnienie im bezpiecznego pobytu w szkole podczas przerw śródlekcyjnych, pomimo zgłaszanych przez dzieci skarg, niezgodność statutu szkoły i programów: wychowawczego i profilaktyki z prawem oświatowym.

W związku z powyższym, organ nadzoru pedagogicznego wydał dyrektorowi zalecenia i skierował wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Komisja dyscyplinarna uznała winę dyrektora w zakresie niewłaściwie sprawowanego nadzoru pedagogicznego nad pracą nauczycieli i wymierzyła karę nagany z ostrzeżeniem.

- **likwidacji placówek oświatowych**

W 2013 roku nadal były zgłaszane sprawy dotyczące likwidacji szkół i placówek oświatowych²⁸². Rodzice próbowali ratować niektóre zamykane placówki, rejestrując stowarzyszenia i zakładając własne szkoły. Tak stało się w Gminie C., która udostępniła stowarzyszeniu na czas nieokreślony dawny budynek szkolny²⁸³. Jednak po roku funkcjonowania szkoły nagle wypowiedziała zawartą umowę, wskazując termin opuszczenia budynku. Następnie wejścia zostały zaplombowane. Stało się to przed wyjazdem uczniów na pierwsze wspólne kolonie nad morze. Stowarzyszenie skierowało sprawę do sądu, który zabezpieczył jego roszczenie poprzez zakazanie gminie naruszania posiadania budynku. Szkoła Podstawowa w A. podjęła zatem ponownie działalność od 1 września 2013 r. Stowarzyszenie rozpoczęło również działania w celu uruchomienia oddziału przedszkolnego. Natomiast wójt zgłosił do prokuratora podejrzenie popełnienia przestępstwa polegającego na

---

²⁸⁰ ZEW/430/468/2013/ESn.

²⁸¹ ZEW/440/57/2013/JF.

²⁸² ZEW/430/45/2013/EM, ZEW/430/62/2013/EM, ZEW/430/66/2013/EM, ZEW/430/206/2013/EM, ZEW/430/260/2013/AM, ZEW/430/318/2013/AM, ZEW/430/514/2013/AM, ZEW/430/530/2013/AM, ZEW/430/633/2013/AM, ZEW/430/771/2013/AM, ZEW/430/778/2013/AM.

²⁸³ ZEW/430/769/2013/AM.

bezprawnym organizowaniu zajęć dla dzieci i poinformował stowarzyszenie o nieprzekazywaniu dotacji na cele oświatowe. Prokurator odmówił wszczęcia dochodzenia. Dzieci nadal uczą się w szkole. Funkcjonuje też oddział przedszkolny. Sprawa jest monitorowana przez Rzecznika.

- **funkcjonowania dziecka przewlekle chorego w szkole**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic z prośbą o interwencję w sprawie odmowy cewnikowania jego niepełnosprawnego ruchowo syna przez pielęgniarkę w Szkole Podstawowej w B., pomimo przedstawionego zaświadczenia lekarskiego²⁸⁴. Szkoła wyjaśniła, że takich zabiegów nie wykonuje w przypadku dzieci płci męskiej (stopień trudności przekracza możliwości pielęgniarki szkolnej). Tymczasem z opinii Krajowego Konsultanta w Dziedzinie Pielęgniarstwa Pediatrycznego – do którego wystąpił Rzecznik Praw Dziecka – wynikało, że nie istnieje akt prawny ograniczający kompetencje pielęgniarek do cewnikowania tylko dziewczynek, a zakazujący cewnikowania chłopców. Pielęgniarki powinny posiadać wiedzę i umiejętności oraz doświadczenie w stosowaniu zabiegu cewnikowania pęcherza moczowego dzieci obu płci. Wobec powyższego, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Dyrektora Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia o podjęcie stosownych działań mających na celu zapewnienie właściwych warunków do realizacji praw ucznia w szkole. Sprawa jest w toku.

- **nierównego traktowania dzieci**

W 2013 roku nadal wpływały sygnały o nierównym traktowaniu uczniów w związku z niewniesieniem przez rodziców nieobowiązkowych wpłat na fundusz rady rodziców²⁸⁵. Przedstawione przypadki dowodzą nieznamomości przepisów prawa zarówno przez dyrektorów szkół, jak i rodziców dzieci.

Dyrektor Szkoły Podstawowej w W. opisał sytuację, z której wynikało, że większość rodziców wyraziła opinię, iż dziecko, którego rodzice nie uścili składki na fundusz rady rodziców, powinno być wykluczane z udziału w imprezach organizowanych na terenie szkoły, a finansowanych ze wspomnianych środków²⁸⁶. Ponadto, rodzice ustalili, że dzieci te nie będą otrzymywały także nagród w konkursach sponsorowanych przez radę rodziców. Dyrektor zwrócił się do Rzecznika o wskazanie, czy ma on prawo przeciwstawić się takiej decyzji rodziców oraz czy traktowanie dzieci w opisany sposób jest dopuszczalne. Dyrektor

---

²⁸⁴ ZEW/430/1099/2013/JF.

²⁸⁵ ZEW/430/1021/2013/AM, ZEW/430/987/2013/JR, ZEW/430/760/2013/EM, ZEW/430/22/2013/EM.

²⁸⁶ ZEW/430/1056/2013/ESn.

został poinformowany, że mając na uwadze przepis art. 54 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425 z późn. zm.), a w szczególności kwestię dobrowolności składek oraz ich przeznaczenie (działalność statutowa szkoły) – środki, którymi dysponuje rada rodziców, powinny być wydatkowane zgodnie z aktualnymi potrzebami szkoły. Wyłączenie dzieci, których rodzice nie uiścili składki, ze wszelkich imprez finansowanych ze środków rady rodziców byłoby wobec nich dyskryminujące – darowizny rodziców są bowiem dobrowolne i zasilają konto rady. Może ona określić obszary wspierania działalności statutowej szkoły, ale musi to czynić w granicach obowiązującego prawa. Dlatego wyłączenie dziecka z uczestnictwa w imprezie wspieranej przez radę rodziców narusza prawo do równego traktowania. Dyrektor został pouczone, że jednym z zadań, które realizuje w myśl przepisu art. 39 ust. 4 ustawy o systemie oświaty jest współpraca z rodzicami. Zatem w ramach tej współpracy może podejmować wobec rodziców działania edukacyjne w zakresie właściwej realizacji przepisów prawa.

- **stosowania niewłaściwych metod wychowawczych**

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie podejmował sprawy związane ze stosowaniem niewłaściwych metod wychowawczych w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych²⁸⁷.

W jednej z takich spraw Rzecznik Praw Dziecka został powiadomiony o skierowaniu do Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec nauczyciela Przedszkola w G.²⁸⁸ Stawiane zarzuty dotyczyły m.in. stosowania słownictwa, które powodowało u dzieci zawstydzenie i poczucie niższej wartości, ośmieszało je w oczach rówieśników. W związku z powyższym Rzecznik wystąpił do kuratora oświaty o podjęcie stosowanych działań. Komisja dyscyplinarna ukarała nauczyciela naganą z ostrzeżeniem. Nauczyciel odwołał się do Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy Ministrze Edukacji Narodowej. Sprawa jest w toku.

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła skarga dotycząca niegodnego traktowania nieletnich wychowanek Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w M.²⁸⁹ Poinformowano, że dziewczęta, ubrane jedynie w bieliznę, były umieszczane „za karę” w pomieszczeniach bez wyposażenia, pełniących funkcję tzw. izb przejściowych. W salach

---

²⁸⁷ ZEW/430/1141/2013/EM, ZEW/430/965/2013/EM, ZEW/430/883/2013/EM, ZEW/430/1140/2013/EM, ZEW/430/1077/2013/EM.

²⁸⁸ ZEW/440/190/2013/EM.

²⁸⁹ ZEW/461/46/2013/ZA.

nie było zamontowanego urządzenia przyzywowego. Nieletnie sygnalizowały potrzebę wyjścia do toalety machając ręką do kamery monitoringu.

Czynności nadzorcze – podjęte na wniosek Rzecznika – przez Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości potwierdziły fakt umieszczenia trzech wychowanków w izbach przejściowych, które nie były wyposażone zgodnie z § 44 ust. 4 i § 51 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla Nieletnich (Dz. U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1359 z późn. zm.), co skutkowało zobowiązaniem dyrektora do bezzwłocznego wyposażenia wszystkich izb przejściowych zgodnie z przepisami rozporządzenia, o którym mowa powyżej, z zastrzeżeniem, że jeśli wykonanie zalecenia nie jest możliwe, to należy wyłączyć z użytku wszystkie nienależycie wyposażone izby do czasu ich wyposażenia. Sprawa jest w toku.

5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...).

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

W 2013 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **9 375** spraw związanych z prawem do ochrony przed przemocą i złym traktowaniem, w tym:

- **2 248** na piśmie,
- **6 915** podczas rozmów telefonicznych,
- **212** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- przemocy wobec dzieci w środowisku sąsiedzkim,
- przeciwdziałania rozpowszechnianiu w mediach, w tym w Internecie, treści zakłócających prawidłowy rozwój dzieci.

5.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do ochrony przed przemocą okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **wczesnego rozpoznawania objawów stosowania przemocy wobec dziecka podczas kontroli lekarskich oraz rutynowych wizyt stomatologicznych – wystąpienia z 6 kwietnia 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz do Ministra Zdrowia o zapewnienie spójności systemu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, postulując podjęcie działań skutkujących poszerzeniem na poziomie studiów modułu edukacyjnego, który wyposażyłyby lekarzy oraz lekarzy dentyistów w bogatszą wiedzę z zakresu rozpoznawania przemocy wobec dzieci²⁹⁰. W wystąpieniu podkreślił konieczność

---

²⁹⁰ ZSR/500/10/2013/KCH.

rozbudowy szkolenia, zarówno w aspekcie psychologicznym, jak i pracy z dzieckiem-ofiarą. Wskazał również, że wzmocnienie działalności szkoleniowo-edukacyjnej powinno obejmować także zagadnienia prawne, odnoszące się do obowiązków lekarzy związanych z przeciwdziałaniem przemocy, w tym stosowania procedury „Niebieskie Karty” oraz konieczności każdorazowego zgłaszania informacji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa właściwym organom ścigania.

W odpowiedzi Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego poinformował, że standardy kształcenia dla kierunków: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego zostały określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 roku, w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz. U. z 2012 r., poz. 631). Zgodnie z ww. rozporządzeniem kształcenie na kierunkach lekarskim oraz lekarsko-dentystycznym ma zapewnić przekazanie wiedzy i umiejętności m.in. w zakresie znajomości form przemocy i ich społecznych uwarunkowań, a także kompetencje lekarza rozpoznającego różne formy przemocy²⁹¹. W ramach nauk klinicznych niezabiegowych standardy przewidują konieczność przekazania wiedzy związanej z zagadnieniami dziecka maltretowanego i wykorzystywania seksualnego. Rozporządzenie wydano w porozumieniu z Ministrem Zdrowia, a standardy określone w tym rozporządzeniu, spełniają wymagania Dyrektywy 2005/36/WE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych. Programy kształcenia, zgodne z ww. standardami, w ramach swej autonomii określa Rada Wydziału.

Minister Zdrowia poinformował Rzecznika, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie standardów kształcenia dla kierunków: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa (Dz. U. z 2012 r., poz. 631) problematyka przemocy w rodzinie poruszana jest zarówno w toku studiów na kierunku lekarskim jak i lekarsko-dentystycznym²⁹². Zgodnie z ww. rozporządzeniem w zakresie wiedzy absolwent kierunku lekarskiego oraz lekarsko-dentystycznego m.in. zna formy przemocy, modele wyjaśniające przemoc w rodzinie oraz rolę lekarza w jej rozpoznawaniu. W zakresie umiejętności absolwent kierunku lekarskiego przeprowadza rozmowę z dzieckiem z zastosowaniem techniki aktywnego słuchania i wyrażania empatii, rozpoznaje przemoc i odpowiednio reaguje, podczas badania dziecka rozpoznaje zachowania i objawy wskazujące na możliwość przemocy wobec dziecka. Absolwent kierunku lekarsko-dentystycznego identyfikuje czynniki ryzyka wystąpienia

---

²⁹¹ DS.622.1.2013.1.SP.

²⁹² MZ-MD-P-073-4037-2/AT/13.

przemocy, rozpoznaje przemoc i odpowiednio reaguje. Zagadnienia powyższe są realizowane w ramach bloku nauk behawioralnych i społecznych z elementami profesjonalizmu, na które przeznaczone zostało na kierunku lekarskim nie mniej niż 240 godzin, na kierunku lekarsko-dentystycznym nie mniej niż 135 godzin. W odniesieniu do kształcenia podyplomowego lekarza treści dotyczące przemocy wobec dzieci zawarte są w programach specjalizacji lekarskich w dziedzinach: psychiatrii dzieci i młodzieży, pediatrii i neurologii dziecięcej. Ponadto treści dotyczące pośrednio rozpoznawania oznak przemocy i znęcania się są zawarte w programach specjalizacji lekarskich: medycyny rodzinnej, chirurgii ogólnej, neurochirurgii oraz psychiatrii. Minister poinformował również Rzecznika, że zostaną podjęte działania mające na celu przekierowanie dostępnych środków na opracowanie materiałów edukacyjno-informacyjnych dla lekarzy i lekarzy dentystów w zakresie przemocy w rodzinie.

- **nadawania filmom wyświetlanym w kinach oraz filmom rozpowszechnianym na nośnikach dźwięku i obrazu oznaczenia kategorii wiekowej – wystąpienia z 29 kwietnia i 31 października 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o udzielenie informacji dotyczących prac nad uregulowaniem prawnym procedury nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmom wyświetlanym w kinach (brak regulacji prawnej w dziedzinie nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmom kinematograficznym po raz pierwszy został zgłoszony Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego w wystąpieniu Rzecznika Praw Dziecka 29 października 2008 r. i powtórzony w kolejnym wystąpieniu z 28 listopada 2011 r.). Rzecznik Praw Dziecka wniósł ponadto o uregulowanie nadawania oznaczenia kategorii wiekowej także filmom rozpowszechnianym na nośnikach dźwięku i obrazu (np. DVD)²⁹³.

Minister poinformował, że Polski Instytut Sztuki Filmowej rozpoczął prace nad przygotowaniem wstępnych propozycji legislacyjnych dotyczących regulacji nadawania filmom wyświetlanym w kinach oznaczenia kategorii wiekowej oraz wyświetlania reklam w kinach²⁹⁴.

- **wprowadzenia do programu edukacyjnego zajęć poświęconych rozpoznawaniu przemocy wobec dzieci – wystąpienia z 7 maja 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do Rektorów Uczelni Medycznych o wprowadzenie do programu edukacyjnego na wydziale lekarskim i dentystycznym zajęć poświęconych zagadnieniom

---

²⁹³ ZSS/500/12/2013/JZ.

²⁹⁴ DWIM/246/13.

przemocy²⁹⁵. W ramach takiego modułu zajęć, student powinien otrzymać wiedzę dotyczącą rozpoznawania objawów przemocy u dzieci, zdobyć umiejętności nawiązywania i podtrzymania kontaktu z dzieckiem oraz przeprowadzania badania w sposób, który uwzględni poszukiwanie objawów wskazujących na występowanie przemocy oraz wiedzy jak efektywnie współpracować z instytucjami pomocowymi bądź organami ścigania.

W odpowiedzi rektorzy uczelni podzielili pogląd Rzecznika o bardzo istotnej roli lekarza w rozpoznawaniu krzywdzenia dziecka²⁹⁶. Poinformowali również o dotychczas prowadzonych zajęciach dydaktycznych, podczas których poruszana była tematyka przemocy wobec dzieci i innych zagadnień dotyczących dziecka krzywdzonego. Natomiast Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego w Warszawie poinformowało, że wystąpi do zespołów ekspertów, opracowujących programy kursów podyplomowych dla lekarzy różnych specjalności, o wprowadzenie do nich zagadnień poświęconych przemocy wobec dzieci.

- **kontrolowania dzieci i młodzieży w środkach transportu publicznego – wystąpienie z 18 maja 2013 roku**

Rzecznik zwrócił się do władz samorządowych o podjęcie działań zmierzających do uwrażliwienia kontrolerów na ich zachowania, które muszą uwzględniać wiek dziecka, stopień rozwoju i niezbędną pomoc²⁹⁷. Podkreślił, że kontrolerzy powinni być szczególnie wyrozumiali i cierpliwi dla dzieci z niepełnosprawnością podróżujących środkami transportu publicznego. Dzieci te często potrzebują więcej czasu na skasowanie biletu, czy okazanie legitymacji.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **zapewnienia dzieciom ochrony przed wykorzystywaniem ich do żebrania – wystąpienie z 27 czerwca 2013 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych Rzecznik zwrócił uwagę na sytuację dzieci wykorzystywanych do żebrania²⁹⁸. Rzecznik podkreślił, iż wykorzystywanie dzieci do takich praktyk stanowi szczególną formę przemocy, wyniszczającą osobowość dziecka, niekorzystnie wpływającą na jego rozwój. Takie zachowanie wobec dziecka narusza jego podstawowe prawa, w tym do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem i innym złym

---

²⁹⁵ ZSS/500/15/2013/EK.

²⁹⁶ KSS/0723/443/2013/KP, DSL/451/2013, SDP/149/2013, A-066/8/2013.

²⁹⁷ ZSS/500/16/2013/MW.

²⁹⁸ ZSM/500/2/2013/AJ.

traktowaniem zawarte w Konstytucji RP (art. 72 ust. 1), Konwencji o Prawach Dziecka (art. 33-36). Rzecznik przedstawiając ten problem zwrócił się o podjęcie wzmożonych działań zmierzających do zapewnienia dzieciom niezbędnej ochrony.

Minister Spraw Wewnętrznych odpowiedział, że ograniczanie zjawiska żebractwa jest istotnym zadaniem realizowanym przez funkcjonariuszy Policji w trakcie codziennej służby²⁹⁹. Przedsięwzięcia podejmowane w obszarze przeciwdziałania żebractwu mają charakter stały, intensyfikowane są w okresie wakacyjnym i świątecznym. Opierają się na ścisłej współpracy z instytucjami administracji państwowej, samorządowej oraz organizacjami społecznymi. Również Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji zajmuje się tą problematyką, w kontekście zwalczania przestępczości handlu ludźmi w celu zmuszania ich do żebrania. Ponadto realizowane są szkolenia na temat handlu ludźmi dla funkcjonariuszy organów ścigania. Ofiary tego procederu objęte zostały *Programem wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi* oraz Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi.

- **weryfikacji osób zatrudnianych na stanowiskach związanych z wychowaniem i opieką nad dziećmi – wystąpienie z 28 czerwca 2013 roku**

Na kanwie historii zabitego w 1982 roku 6-letniego Daniela oraz informacji, z których wynikało, że sprawczyni tej zbrodni pracuje w zawodzie nauczyciela, Rzecznik wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań zmierzających do weryfikacji osób zatrudnianych na stanowiskach związanych z wychowaniem i opieką nad dziećmi³⁰⁰. Podkreślił konieczność wprowadzenia skutecznych rozwiązań prawnych uniemożliwiających osobom, które dopuściły się przestępstwa przeciwko małoletnim z użyciem przemocy, pracy z dziećmi. Postulował również rozważenie możliwości wyłączenia z instytucji zatarcia skazania przestępstw przeciwko małoletnim popełnionych z użyciem przemocy.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poinformował, że zagwarantowanie uniemożliwienia pracy z dziećmi osobom mogącym potencjalnie zagrażać ich dobru jest uregulowane zasadniczo w ustawie z dnia 26 stycznia 1982 roku – Karta nauczyciela (Dz. U. z 2006 r., Nr 97, poz. 674) oraz w innych aktach np. ustawie z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. Nr 45, poz. 235)³⁰¹. Od prawidłowego określenia warunków, które winien spełnić kandydat do zawodu nauczycielskiego, zależy czy będą do niego trafiać osoby, które gwarantować będą właściwą pracę wychowawczą.

---

²⁹⁹ BMP-0791-2-I/2013/MKa.

³⁰⁰ ZEW/500/26/2013/MP.

³⁰¹ DPK-I-072-9/13/5.

Właściwym środkiem powinno być ukształtowanie ustawowych warunków zatrudnienia nauczyciela, uwzględniających konieczność spełnienia wysokich wymogów etycznych i moralnych, w tym dotychczasowego nieposzlakowanego trybu życia. W celu ich weryfikacji celowe byłoby oparcie się nie tylko na danych z Krajowego Rejestru Karnego, ale również na pogłębionym wywiadzie środowiskowym z danymi z różnych źródeł, w tym policyjnych. Wynik tak przeprowadzonej procedury dawałby podstawę do całościowej oceny przydatności do zawodu, uwzględniałby negatywne zachowania, w tym niestanowiące przestępstwa lub co do których nie zapadło orzeczenie stwierdzające taki charakter czynu oraz postępowania karne, czy dyscyplinarne. Odnosząc się do zagadnienia wyłączenia zatarcia skazania, Minister Sprawiedliwości stanął na stanowisku, że aktualny stan prawny w tym zakresie zasługuje na aprobatę, gdyż wprowadzone odstępstwo od zasady uzasadnione jest dążeniem do ochrony małoletnich przed potencjalnymi zagrożeniami ze strony danej osoby, dotyczącymi intymnej sfery życia. Rozszerzanie zakresu stygmatyzacji napotyka trudności związane ze sformułowaniem adekwatnych i zobiektywizowanych kryteriów normatywnych, co komplikuje rzecz tym bardziej, jeśli zważy się na rozmiar skutków społecznych i prawnych takiego wyłączenia, ponadto mogące pojawić się zarzuty o nierówności wobec prawa poszczególnych zbliżonych kategorii sprawców.

- **zobowiązania ubiegającego się o pracę nauczyciela w niepublicznym przedszkolu lub szkole do przedstawienia informacji z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzającej, że nie jest on karany za przestępstwo umyślne – wystąpienie z 28 czerwca 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o wprowadzenie unormowań, które zobowiązywałyby ubiegającego się o pracę nauczyciela w niepublicznym przedszkolu lub szkole do przedstawienia informacji z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzającej, że nie był karany za przestępstwo umyślne³⁰². W obecnym stanie prawnym, zobligowani do tego są tylko nauczyciele przedszkoli i szkół publicznych, zgodnie z art. 10 ust. 8a w zw. z art. 8 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r., Nr 97, poz. 674).

Minister Edukacji Narodowej w odpowiedzi wskazał, że w przypadku prawomocnego skazania za przestępstwo popełnione umyślnie, zgodnie z art. 26 ust. 1 pkt 3 cytowanej wyżej ustawy, stosunek pracy nauczyciela wygasa z mocy prawa³⁰³. Poinformował, że podjął prace

---

³⁰² ZEW/500/27/2013/MP.

³⁰³ DWST-WPZN-423/189/BSZ/13.

nad zmianą Karty Nauczyciela, tak by nauczyciel informował dyrektora szkoły poprzez złożenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o spełnieniu warunku niekaralności za przestępstwa popełnione umyślnie przed nawiązaniem stosunku pracy. Projekt zmian zakłada również rozciągnięcie przepisów art. 26 i art. 75-85 ustawy Karta Nauczyciela na wszystkich nauczycieli publicznych i niepublicznych szkół i placówek bez względu na wymiar zatrudnienia.

- **ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym – wystąpienie z 29 lipca 2013 roku**

W nawiązaniu do wystąpień z 25 maja 2010 roku³⁰⁴ oraz 15 października 2012 roku³⁰⁵, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o przedstawienie szczegółowych informacji dotyczących postępu prac podjętych w celu ratyfikacji *Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w dniu 25 października 2007 r. w Lanzarote*³⁰⁶.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poinformował, że został opracowany projekt ustawy wprowadzającej odpowiedzialność karną za nowe rodzaje przestępstw wymierzonych w wolność seksualną, obyczajność oraz prawidłowy rozwój psychoseksualny małoletnich³⁰⁷. Projekt ten w chwili udzielania odpowiedzi znajdował się w konsultacjach międzyresortowych i społecznych. Jak poinformowano zaproponowane w ww. projekcie zmiany wraz z rozwiązaniami z zakresu pomocy i wsparcia dla pokrzywdzonych dzieci oraz ich ochrony w postępowaniu karnym, zawartymi w uchwalonej w dniu 13 czerwca 2013 roku ustawie o zmianie ustawy Kodeks karny oraz Kodeks postępowania karnego, zapewnią zgodność polskiego prawa karnego z wymaganiami określonymi w Dyrektywie oraz karnoprawnymi regulacjami zawartymi w Konwencji z Lanzarote. Procedura ratyfikacyjna została wszczęta.

- **ulg na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego – wystąpienia z 28 sierpnia, 1 października oraz 20 listopada 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, że zgodnie z obowiązującymi przepisami z ulg

---

³⁰⁴ ZSR/500/13/2010/AP.

³⁰⁵ ZSR/500/24/2012/DF.

³⁰⁶ ZSR/500/2/2013/DF.

³⁰⁷ DPK-IV-07-7/13/2.

korzystać mogą „[...] dzieci i młodzież w okresie od rozpoczęcia obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego do ukończenia gimnazjum, szkoły ponadpodstawowej lub ponadgimnazjalnej – publicznej lub niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej, nie dłużej niż do ukończenia 24 roku życia”³⁰⁸.

W celu skorzystania z ulgi dziecko powinno posiadać dokumenty określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 25 października 2002 r. w sprawie rodzajów dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego³⁰⁹. Przepisy te nie zapewniają prawa do ulgowych przejazdów dzieciom posiadającym obywatelstwo polskie, a uczącym się za granicą lub przy przedstawicielstwie dyplomatycznym innego państwa w Polsce, które posiadają legitymacje wydane w języku obcym.

W trosce o zapewnienie równego dostępu do ulg przejazdowych wszystkim grupom dzieci posiadającym polskie obywatelstwo, Rzecznik wystąpił o analizę zagadnienia i podjęcie działań legislacyjnych³¹⁰.

W odpowiedzi Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej poinformował, że zagadnienie ulg przejazdowych znajduje się w gestii kilku resortów, w tym Ministerstwa Finansów³¹¹. Minister Edukacji Narodowej podkreślił, że podziela stanowisko zajęte przez Rzecznika Praw Dziecka³¹². Wyjaśnił jednocześnie, że mimo inicjowania działań zmierzających do zmiany przepisów, nie udało się osiągnąć kompromisu pomiędzy resortami.

W związku z tym, Rzecznik skierował 20 listopada 2013 r. wystąpienie do Rzecznika Praw Obywatelskich o analizę problemu i rozważenie możliwości skierowania do Trybunału Konstytucyjnego wniosku o stwierdzenie niezgodności art. 4 oraz 5 ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, w części pomijającej przyznanie ulg dzieciom i młodzieży uczęszczającej do szkół lub przedszkoli za granicą lub przy przedstawicielstwie dyplomatycznym obcego państwa w Polsce³¹³.

---

³⁰⁸ Art. 4 ustawy z 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2012 r., poz. 1138).

³⁰⁹ Dz. U. z 2002 r., Nr 179, poz. 1495.

³¹⁰ ZSS/500/28/2013/MW, ZSS/500/30/2013/MW.

³¹¹ DB4st-073-18/2013, ESOD:102941/13.

³¹² DKOW.WOKO.043.6/13.WD.

³¹³ ZSS/500/31/2013/MW.

- **instytucji zatarcia skazania za przestępstwa popełnione na szkodę małoletnich – wystąpienie z 16 września 2013 roku**

W nawiązaniu do wystąpienia z 28 czerwca 2013 roku dotyczącego zatarcia skazania za przestępstwa popełniane na szkodę małoletnich, w kontekście sprawy zatrudnienia na stanowisku dyrektora szkoły osoby skazanej za posiadanie dziecięcej pornografii, Rzecznik ponownie przedstawił stanowisko w tym zakresie³¹⁴. Podkreślił, że instytucja prawna zatarcia skazania powinna w szerszym zakresie gwarantować ochronę dzieciom. Podniósł rozważenie kwestii, czy wyłączenie zatarcia skazania powinno dotyczyć tylko przypadku kary bezwzględnej pozbawienia wolności (art. 106a kodeksu karnego) czy nie należałoby uwzględnić także wyroków łagodnych z orzeczoną karą pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Rzecznik podkreślił, że sprawcy przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności często wykazują trwałe zakłócenie czynności psychicznych, mogące stwarzać potencjalne zagrożenie dla dzieci w przyszłości.

Minister Sprawiedliwości poinformował Rzecznika, że w podległym mu resorcie podjęto analizy dotyczące koncepcji zmian unormowania art. 106a kodeksu karnego³¹⁵. W rezultacie zaproponowano rozszerzenie zakresu regulacji ww. przepisu zaliczając wszystkie przestępstwa, w których treści pornograficzne obejmują udział małoletniego, nadto rezygnując z cezur wieku 15 lat rozciągając go na ogół małoletnich. Zakres podmiotowy miałby dotyczyć wszystkich skazanych, niezależnie od orzeczonej sankcji. Jednocześnie odstąpiono od koncepcji wyłączenia zatarcia skazania w ogóle, zrównując okres zatarcia skazania we wszystkich ww. wypadkach do 30 lat – z okresem najdłuższym przewidzianym w polskim prawie. Minister Sprawiedliwości poinformował, że omawiane propozycje zawarte zostały w projekcie nowelizacji kodeksu karnego. Po zakończeniu prac legislacyjnych projekt zostanie niezwłocznie skierowany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych.

- **ochrony dzieci podczas wypoczynku – wystąpienie z 16 września 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka dostrzegając potrzebę weryfikacji wychowawców zatrudnianych w ramach organizacji wypoczynku, wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o wprowadzenie przepisów pozwalających na sprawdzenie, czy kandydat posiada pełną zdolność do czynności prawnych i korzystania z praw obywatelskich, a także, czy nie toczy się przeciwko niemu postępowanie karne lub dyscyplinarne albo też postępowanie

---

³¹⁴ ZEW/500/26/2013/MP.

³¹⁵ DKP-I-072-9/13/8.

o ubezwłasnowolnienie oraz, czy nie był on karany za przestępstwa popełnione umyślnie (analogicznie do zapisu art. 10 ustawy Karta Nauczyciela)³¹⁶. Brak ww. uregulowania narusza art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka, tj. podstawowego prawa każdego dziecka do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, zaniedbaniem i wykorzystywaniem w celach seksualnych.

Minister Edukacji Narodowej, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom Rzecznika, zaproponował zmianę brzmienia przepisu art. 92a ust. 2 ustawy o systemie oświaty (w tzw. „ustawie rekrutacyjnej”)³¹⁷. Poinformował, że umożliwi ona nowelizację rozporządzenia w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej. Analogiczna weryfikacja wymagań będzie dotyczyła także kierowników wypoczynku.

Minister Edukacji Narodowej przekazał także informację o przedstawieniu Ministrowi Sprawiedliwości propozycji zmiany brzmienia art. 92a ust. 1a i 1b ustawy o systemie oświaty, jako wkładu do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

- **przedawnienia karalności czynów popełnionych na szkodę małoletnich – wystąpienie z 24 września 2013 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań zmieniających przepis art. 101 § 4 k.k. poprzez rozszerzenie katalogu przestępstw wymienionych w tym przepisie o przestępstwo z art. 200a k.k. oraz skreślenie w nim przestępstwa z art. 204 § 4 k.k.³¹⁸

Rzecznik Praw Dziecka podkreślił, iż ustawodawca w przepisie art. 101 § 4 k.k. objął regulacją wszystkie przestępstwa przeciwko wolności seksualnej, w których pokrzywdzonym jest osoba małoletnia. Uzupełnienie katalogu przestępstw wymienionych w przedmiotowym przepisie o przestępstwo z art. 200a k.k. jest zmianą dostosowawczą. Wymienione w tym artykule zostały wszystkie czyny, w których pokrzywdzonym przestępstwem seksualnym jest osoba do 15. roku życia. Jednocześnie Rzecznik podkreślił, iż dłuższy okres przedawnienia określony w art. 101 § 4 k.k. obejmuje przestępstwo z art. 204 § 4 k.k., choć przepis ten nie obowiązuje od 8 września 2010 roku.

Minister Sprawiedliwości odpowiedział, że opracowano projekt ustawy wprowadzającej odpowiedzialność karną za nowe rodzaje przestępstw wymierzonych

---

³¹⁶ ZEW/500/33/2013/MK.

³¹⁷ DZSE-1-AMO-045-61/13.

³¹⁸ ZSR/500/13/2013/ER.

w wolność seksualną, obyczajność oraz prawidłowy rozwój psychoseksualny nieletnich³¹⁹. Istotny element projektu stanowi nowelizacja art. 101 § 4 k.k., w wyniku której wydłużony zostanie okres przedawnienia karalności przestępstw o charakterze seksualnym. Projekt ten 8 października 2013 roku, po uprzednim rozpatrzeniu przez Komitet do spraw Europejskich oraz Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji, został skierowany pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

- **rezygnacji z koncepcji wykreślenia z Kodeksu karnego przepisu art. 106a k.k. (wyłączenie spod instytucji zatarcia skazania) – wystąpienie z 14 października 2013 roku**

Po zapoznaniu się z projektem z 4 kwietnia 2013 roku o zmianie ustawy Kodeks karny, Rzecznik zwrócił się o rezygnację z koncepcji wykreślenia z obowiązującego kodeksu karnego przepisu art. 106a k.k.³²⁰ Przepis ten wyłącza spod instytucji zatarcia skazania sprawców skazanych na bezwzględne kary pozbawienia wolności za popełnienie przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę małoletnich poniżej 15. roku życia. Rzecznik podkreślił, iż zwracał się o rozszerzenie dyspozycji ww. przepisu o sprawców, wobec których orzeczono kary z warunkowym zawieszeniem ich wykonania oraz o rozszerzenie katalogu przestępstw o te popełnione z użyciem przemocy na szkodę małoletnich.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości podtrzymał swe dotychczasowe stanowisko, przekonując, że przedstawione w projekcie nowe ujęcie treści art. 106a k.k. jest propozycją wyważoną, respektującą szeroką ochronę małoletnich przed kontaktami z osobami skazanymi za przestępstwa pedofilskie, z drugiej zaś strony respektującą dyrektywę proporcjonalności z punktu widzenia zasad polityki karnej³²¹.

- **problematyki orzekania przez sądy środka karnego określonego w art. 41 § 1a k.k. – wystąpienie z 15 października 2013 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o rozszerzenie tematyki szkoleń prowadzonych przez Ministerstwo dla sędziów orzekających w wydziałach karnych w przedmiocie orzekania fakultatywnego środka karnego z art. 41 § 1a k.k. przewidującego możliwość orzeczenia przez Sąd zakazu zajmowania na zawsze wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo

---

³¹⁹ DPK-IV-07-7/13/4.

³²⁰ ZSR/500/15/2013/MM.

³²¹ DPK-I-072-19/13/2

działalności związanych z wychowaniem, edukacją, leczeniem małoletnich lub opieką nad nimi, w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego³²².

Jednocześnie, Rzecznik zwrócił się o rozważenie możliwości dokonania zmian legislacyjnych w omawianym przepisie, tak aby środek karny stał się środkiem obligatoryjnym, w przypadku skazania sprawcy czynów o charakterze seksualnym popełnionych na szkodę dzieci.

Odpowiadając Minister poinformował, że prowadzone są prace wewnątrzresortowe nad nowelizacją Kodeksu karnego³²³. Prace te nie przewidują wprowadzenia obligatoryjnego środka karnego z art. 41 § 1a k.k. Zmiany zostały ukierunkowane tak, aby umożliwić orzeczenie dożywotnio tego środka już w przypadku pierwszego skazania. Przeformowaniu uległ przedmiot ochrony w przypadku stosowania tego środka, poprzez zaakcentowanie, że będzie on stosowany w przypadku skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej, rozwojowi psychoseksualnemu małoletnich lub obyczajności na szkodę małoletniego. Przedstawienie projektu do konsultacji społecznych przewidziano na przełomie 2013 i 2014 roku. Nadto Minister poinformował, że wystosowane zostało pismo do Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, w którym zwrócono uwagę na potrzebę przeprowadzenia szkoleń w zakresie stosowania środków karnych mających na celu ochronę małoletnich.

5.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2013 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **zaniedbywania i przemocy w środowisku domowym**

Wśród prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka spraw z tego zakresu dominującą przyczyną zaniedbywania i przemocy wobec małoletnich było nadużywanie alkoholu przez ich rodziców lub opiekunów³²⁴.

---

³²² ZSR/500/16/2013/MM.

³²³ DKP-I-072-20/13/3.

³²⁴ ZSR/441/73/2013/UZ, ZSR/441/80/2013/UZ, ZSR/440/156/2013/UZ, ZSR/440/280/2013/UZ, ZSR/414/1/2013/UZ, ZSR/414/13/2013/UZ, ZSR/414/14/2013/UZ, ZSR/410/125/2013/UZ, ZSR/440/62/2013/KW, ZSR/440/340/2013/MG, ZSR/440/586/2013/MG, ZSR/410/674/2013/MG, ZSR/440/396/2013/MG, ZSR/440/420/2013/AMIK, ZSR/440/282/2013/AMIK, ZSR/440/290/2013/AMIK, ZSR/441/35/2013/AZ, ZSR/441/55/2013/AZ, ZSR/440/62/2013/AZ, ZSR/440/104/2013/AZ, ZSR/440/109/2013/AZ, ZSR/441/72/2013/AT, ZSR/441/125/2013/AT, ZSR/440/526/2013/AT, ZSR/441/1/2013/PP, ZSR/441/25/2013/PP, ZSR/441/26/2013/PP, ZSR/440/81/2013/PP.

Przykładem była podjęta na podstawie doniesień medialnych sprawa małoletniego Kacpra³²⁵. Chłopiec wielokrotnie dzwonił pod numer alarmowy wskazując, iż jego mama jest pod wpływem alkoholu, a on się boi. Po zapoznaniu się z informacjami nadesłanymi przez sąd rejonowy oraz Policję, Rzecznik podjął decyzję o zgłoszeniu udziału do toczącego się postępowania w przedmiocie ograniczenia władzy rodzicielskiej matce małoletniego. W toku prowadzonego postępowania matka chłopca deklарowała zaprzestanie spożywania alkoholu oraz podjęcie zatrudnienia. Chłopiec przebywając w rodzinie zastępczej wskazywał, że chciałby wrócić do domu rodzinnego. Sąd, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, ograniczył matce władzę rodzicielską nad synem. Po wydaniu orzeczenia, chłopiec został urlopowany do domu rodzinnego. Wówczas matka małoletniego po raz kolejny sprawowała opiekę nad małoletnim pod wpływem alkoholu, o czym chłopiec zawiadomił odpowiednie służby. Rzecznik po powzięciu niniejszej informacji podjął decyzję o złożeniu wniosku o pozbawienie matki małoletniego władzy rodzicielskiej. Sąd uwzględnił wniosek Rzecznika.

Równocześnie prowadzone było postępowanie karne przeciwko Julicie o narażenie chłopca na niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Dziecko obecnie przebywa w rodzinie zastępczej, gdzie funkcjonuje prawidłowo.

Podobna sprawa dotyczyła małoletniego rodzeństwa Karoliny, Dominiki, Weroniki, Dawida, Magdaleny, Macieja oraz Błażeja³²⁶. Rodzice małoletnich od kilku lat pozbawieni byli władzy rodzicielskiej w stosunku do wszystkich dzieci z wyjątkiem dwuletniego Błażeja. Podczas urlopowania małoletniego rodzeństwa do domu rodziców, wizytujący rodzinę pracownicy socjalni stwierdzili spożywanie alkoholu przez opiekunów małoletnich. Mimo powiadomienia sądu opiekuńczego o ww. nieprawidłowościach, w postanowieniu kończącym postępowanie nie znaleziono podstaw do ingerencji we władzę rodzicielską nad Błażejem. W wyniku kolejnej policyjnej interwencji ujawniono, że rodzice ponownie sprawowali opiekę nad małoletnim pod wpływem alkoholu. We wszczętym postępowaniu sąd ograniczył władzę rodzicielską poprzez nadzór kuratora. Rzecznik Praw Dziecka uznał, że powyższe rozstrzygnięcie narusza prawa małoletniego. W apelacji wnosił o pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców małoletnich, zarzucając między innymi obrazę normy art. 111 § 1 k.r.i.o. Ponadto, wniósł o przeprowadzenie dowodu z dokumentów, tj. sprawozdań asystenta rodziny współpracującego z rodzicami dziecka na okoliczność wykonywania przez nich pieczy nad dzieckiem oraz o udzielenie zabezpieczenia poprzez orzeczenie nadzoru kuratora nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez rodziców z jednoczesnym

---

³²⁵ ZSR/441/92/2013/UP.

³²⁶ ZSR/410/1089/2013/AMIK.

zobowiązaniem do składania sprawozdań raz na miesiąc. Sąd przychylił się do wniosku Rzecznika. Po kolejnej interwencji Policji, w trakcie której zaobserwowano narażenie zaniedbanego higienicznie i zdrowotnie Błażeja na utratę życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, sąd umieścił chłopca w pieczy zastępczej. Następnie Sąd II instancji uwzględnił apelację Rzecznika i pozbawił rodziców władzy rodzicielskiej nad Błażejem.

Inną podobną sprawą, w której liczne zaniedbania dziecka spowodowane postępującym uzależnieniem matki od alkoholu skłoniły Rzecznika do wystąpienia z wnioskiem o pozbawienie władzy rodzicielskiej, była sytuacja opiekuńcza małoletnich Nikoli i Oliwii³²⁷. W efekcie pogarszającej się sytuacji opiekuńczej, Sąd Rejonowy w L. ograniczył władzę rodzicielską matki poprzez umieszczenie małoletnich w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Podczas rocznego pobytu dzieci w placówce matka odwiedziła dziewczynki jedynie czterokrotnie i w żaden sposób nie wykazywała troski o swoje córki. Wszczęte przez Rzecznika postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej zakończono orzeczeniem zgodnym z wnioskiem Rzecznika Praw Dziecka.

Z odmienną przyczyną zaniedbań Rzecznik spotkał się podejmując sprawę małoletnich bliźnięt z Ł³²⁸. Informację o nieprawidłowej opiece nad dziećmi miejscowy ośrodek społeczny otrzymał w maju 2013 roku. W miejscu zamieszkania małoletnich pracownicy socjalni w asyście Policji i psychologa ustalili, że spośród siedmioosobowego rodzeństwa dwoje dzieci przetrzymywane było w zamkniętym i odizolowanym od reszty mieszkańców pomieszczeniu. Bliźnięta natychmiast umieszczono w rodzinie zastępczej. Badający dzieci lekarz stwierdził niedożywienie oraz niedorozwój mięśni spowodowany brakiem ruchu. Obok zainicjowanego postępowania opiekuńczego wszczęto postępowanie w przedmiocie znęcania się nad dziećmi i narażenia ich na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia. W niniejszej sprawie działania Rzecznika oprócz monitorowania prawidłowości przebiegu ww. postępowań, skupiły się na wyjaśnieniu okoliczności związanych z biernością placówki służby zdrowia, która zobowiązana była do sprawowania opieki medycznej nad małoletnimi. Rodzice małoletnich bowiem nie zgłaszali się z bliźniętami na obowiązkowe szczepienia czy bilanse zdrowia. W wyniku wystosowanych przez Rzecznika żądań w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Przychodni A. w Ł., konsultant wojewódzki w dziedzinie pediatrii przeprowadził szczegółową kontrolę pod kątem prawidłowości postępowania służb medycznych oraz ich zgodności z obowiązkami wynikającymi z potrzeby zabezpieczenia zdrowia dzieci. Dodatkowo po zapoznaniu się z protokołem ww. kontroli,

---

³²⁷ ZSR/441/26/2013/PP.

³²⁸ ZSR/410/1271/2013/ER.

Rzecznik zwrócił się do konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie pielęgniarstwa pediatrycznego o wydanie opinii uzupełniającej. Natomiast sytuacja małych bliźniąt z Ł. została uregulowana, bowiem ich biologiczni rodzice złożyli oświadczenia, że wyrażają zgodę na przysposobienie w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającej swoich dzieci. Postępowanie dotyczące pozostałych dzieci państwa P. pozostaje w toku, jednocześnie ich sytuacja opiekuńczo-wychowawcza jest stabilna. Rodzina została objęta pomocą z ośrodka, między innymi poprzez przydzielenie jej asystenta rodziny. W toku pozostaje także toczące się przeciwko rodzicom postępowanie karne.

Wśród prowadzonych przez Rzecznika spraw liczną grupę stanowią te, które podjęte zostały z uwagi na stosowanie przemocy psychicznej i fizycznej³²⁹. Przykładem może być zgłoszona przez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Z. sprawa małej Łucji³³⁰. Lekarze poinformowali Rzecznika, że dziewczynka została przyjęta pod opiekę Zakładu z uwagi na myśli samobójcze oraz objawy stresu pourazowego. W trakcie hospitalizacji mała ujrzała, że jest ofiarą przemocy ze strony ojca oraz świadkiem przemocy względem matki. Specjaliści zaznaczyli, że choć zostały zawiadomione odpowiednie organy, a matka deklaruje przejęcie opieki nad córką, proszą o monitorowanie sytuacji dziewczynki przez Rzecznika. Swoje stanowisko uzasadniali podejrzeniami, że z uwagi na kondycję psychiczną, matka dziewczynki łatwo może ulec wpływom ojca i zaniechać działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa dziecku oraz jej samej. Analiza akt wszczętego postępowania oraz innych zebranych przez Rzecznika dokumentów potwierdziła podejrzenia lekarzy. Matka małej wycofała się ze swoich wcześniejszych deklaracji i ponownie zamieszkała z mężem. Jednocześnie rodzice małej, mimo zapewnień złożonych przed sądem opiekuńczym, nie podjęli żadnych działań, które mogłyby przyczynić się do wyeliminowania przemocy w rodzinie. Niemniej jednak bezpieczeństwo małej zostało czasowo zapewnione, bowiem zapisano ją do szkoły z internatem. Sąd dopuścił dowód z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Przeprowadzona przez

---

³²⁹ ZSR/440/441/2013/MG, ZSR/440/549/2013/MG, ZSR/440/534/2013/MG, ZSR/460/56/2013/MG, ZSR/410/1233/2013/MG, ZSR/410/1221/2013/MG, ZSR/410/1662/2013/MG, ZSR/440/452/2013/MG, ZSR/410/1157/2013/MG, ZSR/440/466/2013/MG, ZSR/410/1637/2013/MG, ZSR/440/173/2013/UZ, ZSR/440/176/2013/UZ, ZSR/440/281/2013/UZ, ZSR/440/291/2013/UZ, ZSR/440/303/2013/UZ, ZSR/440/352/2013/UZ, ZSR/440/491/2013/UZ, ZSR/440/580/2013/UZ, ZSR/414/15/2013/UZ, ZSR/410/446/2013/UZ, ZSR/410/502/2013/UZ, ZSR/440/302/2013/AMIK, ZSR/440/351/2013/AMIK, ZSR/440/353/2013/AMIK, ZSR/440/368/2013/AMIK, ZSR/440/137/2013/KW, ZSR/440/180/2013/KW, ZSR/440/181/2013/KW, ZSR/440/259/2013/KW, ZSR/440/271/2013/KW, ZSR/440/272/2013/KW, ZSR/440/386/2013/KW, ZSR/440/528/2013/KW, ZSR/440/79/2013/AZ, ZSR/440/245/2013/AZ, ZSR/440/249/2013/AZ, ZSR/440/254/2013/AZ, ZSR/440/255/2013/AZ, ZSR/440/500/2013/AZ, ZSR/460/5/2013/AT, ZSR/460/49/2013/AT, ZSR/440/8/2013/PP, ZSR/440/67/2013/PP.

³³⁰ ZSR/440/202/2013/MS.

Rzecznika analiza sporządzonej opinii wykazała, że zawarte w niej propozycje oddziaływały są niewystarczające dla ochrony małoletniej. Mając na względzie powyższe Rzecznik przystąpił do postępowania, wnosząc między innymi o ograniczenie rodzicom małoletniej władzy rodzicielskiej poprzez ustanowienie nadzoru kuratora nad wykonywaniem tej władzy, zobowiązanie ojca do indywidualnej specjalistycznej terapii dla sprawców przemocy domowej, zobowiązanie matki do podjęcia terapii mającej na celu uświadomienie jej potrzeb psychicznych córki oraz zobowiązanie obojga rodziców do zapewnienia małoletniej specjalistycznej pomocy terapeutycznej celem wyrównania jej stanu emocjonalnego. Sąd opiekuńczy w całości uwzględnił wnioski Rzecznika.

Podobna sprawa została zgłoszona przez małoletnią Patrycję³³¹. Na skutek uzyskanej od dziewczynki informacji o stosowanej przemocy, Rzecznik nawiązał kontakt z osobami z bezpośredniego otoczenia małoletniej (pedagogiem szkolnym oraz pracownikami socjalnymi). Dodatkowo z Patrycją na bieżąco utrzymywał kontakt psycholog z Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka. Zaalarmowane przez Rzecznika służby pomocowe, po zweryfikowaniu sytuacji rodzinnej dziewczynki, skoncentrowały się na wsparciu rodziny poprzez zachęcenie do udziału w terapii, którą matka z córką podjęły. Mimo podjętych działań, dziewczynka ponownie poinformowała Dziecięcy Telefon Zaufania o nieprawidłowościach występujących w rodzinie i pobiciu jej przez ojca. Podczas weryfikacji sytuacji ojciec przyznał, że zdarza mu się stosować kary cielesne wobec małoletniej. W związku z powyższym wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” oraz złożono zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Rzecznik na podstawie informacji uzyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej, zwrócił się do sądu z wnioskiem o wszczęcie z urzędu postępowania o wgląd w sytuację rodziny. Sąd wszczął postępowanie o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustanowił nadzór kuratora nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez rodziców dziewczynki na czas toczącego się postępowania. W czasie badania w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym dziewczynka wskazywała, że od czasu interwencji żadne z rodziców nie stosowało wobec niej kar fizycznych, a od kiedy został ustanowiony nadzór kuratora, czuje się bezpieczniej. Opiniujący wskazali, że powinien zostać utrzymany nadzór kuratora nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez rodziców Patrycji, a także należy ich zobowiązać do korzystania z terapii rodzinnej oraz kontynuowania terapii psychologicznej małoletniej. Podczas rozprawy rodzice dziewczynki przychylni się do tych wniosków.

---

³³¹ ZSR/440/137/2013/KW.

Z kolei sprawa małoletniego Kacpra została podjęta na skutek doniesienia medialnego o dziecku, u którego zdiagnozowano nietypową ranę prącia³³². Jak wskazali lekarze, rany tej nie mógł samodzielnie spowodować chłopiec. Ponadto, u chłopca zaobserwowano inne liczne rany świadczące o stosowaniu przemocy fizycznej. Prowadzący postępowanie sąd opiekuńczy, postanowieniem w trybie zabezpieczenia, umieścił małoletniego w pieczy zastępczej. Następnie sąd orzekł ograniczenie matce władzy rodzicielskiej przez nadzór kuratora oraz zwolnił małoletniego spod opieki rodziny zastępczej. Nie wydał natomiast postanowienia zabezpieczającego w zakresie wykonywania nadzoru przez kuratora. Rzecznik Praw Dziecka wniósł apelację od ww. orzeczenia. Równocześnie Rzecznik zwrócił się do ośrodka pomocy społecznej o objęcie rodziny pomocą, w szczególności poprzez przyznanie asystenta rodziny. Współpracujące z rodziną służby wskazały, że dziecko, będąc pod opieką matki, ma zapewnione prawidłowe warunki do rozwoju i nie mają uwag do sposobu opieki nad chłopcem. Wobec powyższego Rzecznik wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez ograniczenie władzy rodzicielskiej matce przez nadzór kuratora sądowego, zobowiązując go do składania sprawozdań co dwa tygodnie oraz o zobowiązanie matki małoletniego do udziału w warsztatach rodzicielskich. Mimo, że Sąd Okręgowy oddalił apelację, Rzecznik zwrócił się do kuratora sądowego o zachęcanie matki chłopca do uczestnictwa w warsztatach rodzicielskich.

Przykładem sprawy, kiedy stosowana przemoc zakończyła się śmiercią dziecka była sprawa dwuletniej Anny i czteromiesięcznego Krzysztofa³³³. Dziewczynka znalazła się pod opieką lekarzy z powodu zaniedbań higienicznych i zdrowotnych, zaś jej brat, w wyniku ciężkiego pobicia przez ojca, został przewieziony do szpitala w Cz. Chłopiec mimo udzielonej pomocy, z uwagi na doznane obrażenia zmarł. W toku postępowania karnego przedstawiono zarzuty ojcu oraz zastosowano środek zapobiegawczy, początkowo w postaci tymczasowego aresztowania, następnie zmieniono go na dozór Policji. Postępowanie przygotowawcze jest w toku. Ponadto zainicjowano postępowanie opiekuńcze, w którym swój udział zgłosił Rzecznik Praw Dziecka. Sąd postanowieniem w trybie zabezpieczenia umieścił Annę w pieczy zastępczej. Placówka, w której przebywa dziewczynka wskazała, iż rodzice dziecka sporadycznie się z nią kontaktowali. Sąd postanowieniem uznał, iż brak jest podstaw do pozbawienia władzy rodzicielskiej w stosunku do małoletniej Anny. Rzecznik po analizie postanowienia wniósł apelację. Sprawa w toku.

---

³³² ZSR/440/351/2013/AMIK.

³³³ ZSR/440/353/2013/AMIK.

Innym zaobserwowanym przez Rzecznika problemem są nieprawidłowości w realizacji przepisów, które mają chronić ofiarę przed sprawcą przemocy.

Sprawę o takim charakterze Rzecznik podjął na prośbę Pani Krystyny³³⁴. Kobieta zwróciła się o pomoc w związku ze stosowaną przemocą wobec rodziny przez jej męża alkoholika. Po zbadaniu sprawy ustalono, że mężczyzna został skazany na karę pozbawienia wolności z warunkowym jest zawieszeniem. Orzeczono również obowiązek powstrzymania się mężczyzny od spożywania alkoholu. Pomimo wniosku kuratora o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności, sąd nie podjął takiej decyzji. Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka wydano stosowne orzeczenie.

Rzecznik obserwuje wzrost świadomości i wrażliwości społecznej na doznawaną przez dzieci przemoc.

Przykładem może być sprawa podjęta na skutek anonimowego zgłoszenia o zaniedbaniach wobec małoletniego Alana³³⁵. W toku weryfikowania informacji podanych w zgłoszeniu ustalono, że sytuacja materialna i mieszkaniowa rodziny była bardzo trudna. Z uwagi na istniejące zadłużenie lokalu, rodzinie groziła eksmisja. Dodatkowo matka małoletniego spodziewała się kolejnego dziecka. Istniało również podejrzenie o doświadczeniu przez matkę chłopca przemocy psychicznej i fizycznej ze strony konkubenta, czego świadkiem był małoletni. Na żądanie Rzecznika rodzina została objęta opieką i wsparciem asystenta rodziny, otrzymała pomoc finansową oraz zmieniła miejsce zamieszkania. Ponadto po zapoznaniu się z aktami toczących się postępowań karnych Rzecznik wystąpił do Prokuratora Okręgowego w O. z wnioskiem o zbadanie akt postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w O. celem ustalenia, czy doszło do popełnienia czynu zabronionego z art. 207 § 1 k.k. na szkodę małoletniego. Wskutek podjętych przez Rzecznika czynności uznano przedwczesność wydanej w tej sprawie decyzji o odmowie wszczęcia postępowania karnego i polecono jego ponowne podjęcie. Jednocześnie, na skutek działań Rzecznika, Zespół Interdyscyplinarny przeprowadził z matką małoletniego i jej konkubentem rozmowy informująco-motywuujące w zakresie sposobów radzenia sobie z aktualną sytuacją bytową, rodzinną i majątkową. Rzecznik przystąpił również do toczącego się przed Sądem Rejonowym w S. postępowania opiekuńczego z wnioskiem o dopuszczenie dowodu z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego celem ustalenia ewentualnej potrzeby ingerencji we władzę rodzicielską. Aktualnie Rzecznik oczekuje na opinię ośrodka.

---

³³⁴ DTZ/440/26/2013/RR.

³³⁵ ZSR/410/1081/2013/DF.

Inne anonimowe zawiadomienie o nieprawidłowej sytuacji dzieci dotyczyło małoletnich G.³³⁶ Zgłaszający wskazał, że samotnie wychowująca córki matka stosuje niewłaściwe metody karcenia. Powyższe informacje potwierdziły, podjęte na wniosek Rzecznika, czynności pracowników socjalnych i Policji. Matka małoletnich sama przyznała się do większości zachowań, tłumacząc je trudną sytuacją rodzinną oraz bagatelizując ich wpływ na córki. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu opiekuńczym i wnioskował o ograniczenie matce władzy rodzicielskiej poprzez zobowiązanie do skorzystania ze specjalistycznej pomocy psychologicznej, ukierunkowanej na poznanie potrzeb dzieci i optymalnych metod wychowawczych. Sprawa pozostaje w toku.

Z analizy prowadzonych spraw wynika również, że coraz więcej dzieci samodzielnie szuka pomocy u Rzecznika.

Za przykład może posłużyć zgłoszenie przez koleżanki małoletniej Weroniki o jej nieprawidłowej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej³³⁷. W toku podjętych czynności uzyskano informacje, że ojciec dziewczynki będąc pod wpływem alkoholu wszczywał domowe awantury. Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka Sąd Rejonowy w K. ograniczył władzę rodzicielską opiekunom małoletniej Weroniki poprzez nadzór kuratora. Dodatkowo rodzinie został przydzielony asystent. Po tych decyzjach sytuacja dziewczynki uległa poprawie.

Wśród zgłaszanych Rzecznikowi podejrzeń stosowania przemocy zdarzają się informacje, które nie znajdują potwierdzenia w rzeczywistości.

W jednej z takich spraw Rzecznik badał sytuację małoletniej Zuzanny, o której anonimowa osoba napisała, że pozbawiona jest prawidłowej opieki³³⁸. Niewłaściwość zachowań matki miała polegać na izolowaniu się od świata zewnętrznego i przetrzymywaniu małoletniej w jednym pokoju. Zgłaszający zaznaczał, że kobieta nie komunikowała się z nikim z rodziny oraz zarzucił, że właściwy ośrodek pomocy społecznej nie zainteresował się sprawą. W wyniku dokonanych ustaleń stwierdzono, że małoletnia rozwijała się prawidłowo, objęta była profilaktyką zdrowotną, a wszystkie bilanse i szczepienia dziecka odbywały się terminowo. Rodzina objęta była pomocą i wsparciem ośrodka pomocy społecznej, który wypłacał jej świadczenia i zasiłki rodzinne. Kobieta regularnie korzystała z pomocy psychologa oraz uczęszczała na zajęcia do szkoły dla rodziców. Wobec poczynionych ustaleń faktycznych, Rzecznik nie stwierdził naruszenia praw dziecka oraz podstaw do zainicjowania

---

³³⁶ DTZ/440/181/2013/RR.

³³⁷ ZSR/440/256/2013/AZ.

³³⁸ ZSR/410/1485/2013/JP.

postępowania ingerującego w sposób sprawowania władzy rodzicielskiej przez matkę małoletniej.

- **przemocy seksualnej**

Do kolejnej grupy spraw indywidualnych prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka należą postępowania dotyczące pogwałcenia intymnej sfery młodych ludzi³³⁹.

Tego typu sprawa była zgłoszona do Rzecznika przez matkę małoletniej Adrianny³⁴⁰. W związku z podejrzeniem wykorzystania seksualnego małoletniej wszczęto postępowanie wyjaśniające. Pokrzywdzona, przesłuchiwana przed sądem z udziałem biegłej psycholog, złożyła zeznania obciążające ojca. Biegła sądowa potwierdziła, że zeznania małoletniej mogą stanowić dowód w sprawie.

Natomiast opinia wydana przez biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, stanowiąca dowód w postępowaniu rozwodowym rodziców dziewczynki, wskazywała, że matka wikła małoletnią w konflikt małżeński, modeluje nastawienie dziecka wobec ojca, nie koryguje przejawów opozycyjności wobec ojca. Biegli pominęli złożone w postępowaniu karnym zeznania samej małoletniej. Rzecznik przystąpił do postępowania rozwodowego wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza seksuologa celem przeprowadzenia badań preferencji seksualnych powoda wraz ze wskazaniem, czy mogą one zagrażać dobru małoletniej. Rzecznik wniósł również o udzielenie zabezpieczenia na czas trwania postępowania poprzez ustalenie kontaktów ojca z małoletnią córką wyłącznie z udziałem psychologa. Ponadto wniósł o uzupełnienie opinii przez Rodzinny Ośrodek Diagnostyczno-Konsultacyjny. Sąd oddalił wniosek Rzecznika w przedmiocie zabezpieczenia, a ośrodek odmówił przeprowadzenia badania.

Rzecznik, po kilkumiesięcznym oczekiwaniu na sporządzenie uzasadnienia powyższego rozstrzygnięcia, uzyskał informację o wydaniu zarządzenia stwierdzającego niemożność sporządzenia uzasadnienia. W związku z tym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w W. o zbadanie postępowania rozwodowego rodziców

---

³³⁹ ZSR/440/130/2013/UZ, ZSR/440/170/2013/UZ, ZSR/440/171/2013/UZ, ZSR/440/177/2013/UZ, ZSR/440/301/2013/UZ, ZSR/440/448/2013/MG, ZSR/440/587/2013/MG, ZSR/410/1541/2013/AMIK, ZSR/440/15/2013/KW, ZSR/440/60/2013/KW, ZSR/440/128/2013/KW, ZSR/440/129/2013/KW, ZSR/440/381/2013/KW, ZSR/440/383/2013/KW, ZSR/440/538/2013/KW, ZSR/440/5/2013/AT, ZSR/440/55/2013/AT, ZSR/440/57/2013/AT, ZSR/440/152/2013/AT, ZSR/440/162/2013/AT, ZSR/440/238/2013/AT, ZSR/440/261/2013/AT, ZSR/440/262/2013/AT, ZSR/440/265/2013/AT, ZSR/440/299/2013/AT, ZSR/440/319/2013/AT, ZSR/440/339/2013/AT, ZSR/440/366/2013/AT, ZSR/440/403/2013/AT, ZSR/440/451/2013/AT, ZSR/440/451/2013/AT, ZSR/440/458/2013/AT, ZSR/440/461/2013/AT, ZSR/440/480/2013/AT, ZSR/440/497/2013/AT, ZSR/440/498/2013/AT, ZSR/440/94/2013/PP, ZSR/440/103/2013/PP.

³⁴⁰ ZSR/440/232/2012/AT.

małoletniej Adrianny w ramach nadzoru wewnętrznego. W tym samym czasie małoletnia, po kontakcie z ojcem, podjęła próbę samobójczą. Dopiero po tym zdarzeniu Sąd Okręgowy w L. orzekł zakaz kontaktów ojca z małoletnią. Sąd orzekł zakaz kontaktów również w orzeczeniu końcowym.

Inną sprawę z tej kategorii zgłosiła do Rzecznika ciotka małoletniego rodzeństwa P.³⁴¹ Z dokonanych ustaleń wynikało, że małoletnia Paulina poinformowała matkę oraz kuratora sądowego o fakcie dopuszczania się względem niej i jej siostry czynności seksualnych przez konkubenta matki. Kurator zlekceważył wyznania dziecka i nie próbował ich zweryfikować ani nie zaproponował konsultacji, czy też wsparcia psychologicznego rodzinie. Dopiero po trzech miesiącach udał się do pedagoga szkolnego celem przeprowadzenia rozmowy o podopiecznej P., a następnie, wraz z matką, na Komisariat Policji w W. celem złożenia zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa przez konkubenta. Z uwagi na powyższe Rzecznik zwrócił się do Kuratora Okręgowego w W. o zbadanie prawidłowości prowadzonego przez kuratora nadzoru i podejmowanych przez niego czynności. Stwierdzono zaniedbania w podejmowanych przez prowadzącego nadzór czynnościach i skierowano wniosek do Prezesa Sądu Rejonowego w W. o zastosowanie upomnienia wobec kuratora sądowego z wpisem zastosowanego środka do akt osobowych. Jednocześnie wystosowano pismo nadzorcze z odpowiednimi zaleceniami przypominającymi o obowiązku stosowania art. 572 § 1 i 2 k.p.c. oraz koniecznością weryfikacji informacji uzyskanych od podopiecznych sądu bądź stron postępowania. Rzecznik monitoruje również postępowanie karne toczące się przed Sądem Rejonowym w W. przeciwko konkubentowi o czyn z art. 200 § 1 k.k.

Rzecznik Praw Dziecka w 2013 roku prowadził również sprawy dzieci, wobec których przemoc seksualna stosowana była przez osoby spoza środowiska domowego³⁴².

Do takich należała podjęta na skutek doniesień medialnych sprawa nadużyć seksualnych, jakich miał się dopuścić na grupie uczennic z O. katecheta Jarosław M.³⁴³ Po zapoznaniu się z aktami postępowania przygotowawczego oraz argumentacją wyrażoną w postanowieniu o umorzeniu śledztwa, w sprawie dopuszczenia się innej czynności seksualnej, tj. o czyn z art. 200 § 1 k.k. Rzecznik przedstawiając swoje wątpliwości co do przeprowadzonych czynności przez organ prowadzący postępowanie zwrócił się do

---

³⁴¹ ZSR/440/85/2013/DF.

³⁴² ZSR/2/2013/PP, ZSR/440/89/2013/PP, ZSR/440/104/2013/PP, ZSR/440/138/2013/KW, ZSR/440/273/2013/KW, ZSR/440/545/2013/AMIK, ZSR/440/258/2013/AZ, ZSR/440/172/2013/UZ, ZSR/440/175/2013/UZ.

³⁴³ ZSR/440/289/2013/UP.

Prokuratury Okręgowej w O. o zbadanie przedmiotowej sprawy w ramach nadzoru służbowego. Prokurator Okręgowy podzielił argumentację Rzecznika i przekazał sprawę ponownie do Prokuratury Rejonowej.

Sprawę molestowania w Przedszkolu w K. zgłosiła Rzecznikowi jedna z matek, która podejrzewała, że w tej placówce było krzywdzone jej dziecko³⁴⁴. Domagała się zamknięcia przedszkola. Kobieta poinformowała, że sprawcą przestępstwa może być mąż właścicielki placówki. Matka zgłosiła sprawę prokuraturze, a mężczyzna został aresztowany. Wobec tak poważnego charakteru zarzutów, Rzecznik zdecydował o natychmiastowym przeprowadzeniu czynności kontrolnych w przedszkolu. W ich wyniku stwierdzono, że mężczyzna nie był pracownikiem ww. przedszkola i nie powinien sprawować opieki nad dziećmi, ani nawet przebywać na terenie przedszkola. Do sądu został wniesiony akt oskarżenia przeciwko Krzysztofowi L. o to, że dopuścił się wielokrotnego wykonywania innych czynności seksualnych wobec małoletnich. Sprawa w toku.

Rzecznik został poinformowany o podejrzeniu molestowania seksualnego dokonanego przez 16-letniego wychowanka Domu Dziecka w K. wobec 6-letniego kolegi z placówki³⁴⁵. Rzecznik, monitorując postępowanie w tej sprawie, zwrócił uwagę sądu na nieprawidłowe działania placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz wystąpił z wnioskiem o zabezpieczenie dobra dzieci na czas trwającego postępowania poprzez umieszczenie obu chłopców w rodzinach zastępczych. Sprawa w toku.

W Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii w S. Rzecznik podjął czynności na skutek otrzymanej informacji, która dotyczyła prób samobójczych jednego z wychowanków ośrodka³⁴⁶. Rzecznik przeprowadził czynności kontrolne w placówce. Kontrola wykazała m.in. występowanie przemocy seksualnej wśród wychowanków. Rzecznik zwrócił się do prokuratury o wszczęcie postępowania. Sąd uznał jednego z dorosłych już wychowanków za winnego m.in. doprowadzenia małoletnich do poddania się innej czynności seksualnej. Rzecznik nadal monitoruje pracę Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w S.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się Kamila P. w sprawie molestowania seksualnego jej syna przez pedagoga szkolnego w gimnazjum³⁴⁷. Rzecznik Praw Dziecka podjął decyzję o przeprowadzeniu kontroli w szkole. Czynności kontrolne wykazały m.in., że dyrektor szkoły nie zgłosił tej sprawy organom ścigania ani rzecznikowi dyscyplinarnemu dla nauczycieli. Natomiast z pedagogiem szkolnym rozwiązał umowę o pracę za porozumieniem

---

³⁴⁴ ZEW/440/139/2013/MP.

³⁴⁵ ZEW/440/82/2013/JR.

³⁴⁶ ZEW/461/36/2013/EB.

³⁴⁷ ZEW/440/24/2013/ESn.

stron. O powyższym Rzecznik Praw Dziecka powiadomił Prokuraturę Rejonową w W. Sąd Rejonowy w P. wydał wyrok, w którym uznał winnym pedagoga szkolnego za popełnienie zarzucanego mu czynu określonego w art. 200 § 1 ustawy Kodeks karny.

- **przemocy psychicznej i fizycznej wobec dzieci w szkołach, przedszkolach, żłobkach oraz innych formach opieki nad dziećmi do lat 3**

W 2013 roku sprawy dotyczące występowania przemocy w środowisku szkolnym stanowiły około 11,3% wszystkich interwencji Rzecznika Praw Dziecka podejmowanych z zakresu edukacji dzieci i młodzieży. 53,5% z nich dotyczyło stosowania przemocy fizycznej i psychicznej przez nauczycieli i opiekunów³⁴⁸.

Jedną z takich spraw dotyczyła naruszenia nietykalności cielesnej ucznia Szkoły Podstawowej w B. Rzecznika poinformowała o tym matka chłopca³⁴⁹. Nauczyciel kilkakrotnie uderzył głową dziecka o ścianę, powodując obrażenia w postaci stłuczenia. Pomimo toczącego się postępowania karnego, nauczyciel nadal uczył w szkole. Po wystąpieniu Rzecznika Praw Dziecka do Dyrektora szkoły, nauczyciel został zawieszony w pełnieniu swojej funkcji. Sąd Rejonowy w G. warunkowo umorzył postępowanie karne, wyznaczając rok próby oraz zobowiązał oskarżonego do naprawienia szkody w części poprzez zapłacenie kwoty 3 000 złotych. Matka złożyła apelację. Rzecznik wystąpił do rzecznika dyscyplinarnego dla nauczycieli o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec nauczyciela. Sprawa w toku.

W podobnej sprawie do Rzecznika zwrócił się rodzic ucznia Szkoły Podstawowej w Ch.³⁵⁰ Skarżył się, że Dyrektor szkoły nie zawiesił w pełnieniu obowiązków nauczyciela, wobec którego wszczęto postępowanie karne dotyczące naruszenia praw i dobra dziecka. Rzecznik wystąpił do Dyrektora o podjęcie stosownych działań. Sprawa w toku.

Kolejna sprawa została podjęta po informacji przekazanej Rzecznikowi Praw Dziecka przez Posła RP o zastraszaniu uczniów przez nauczyciela religii w Gimnazjum w K.³⁵¹ Rzecznik pozyskał informacje o poniżaniu i ośmieszaniu uczniów przy całej klasie przez tego nauczyciela, nierównego ich traktowania, krzyczenia na nich, używania obraźliwych słów,

---

³⁴⁸ ZEW/440/176/2013/JR, ZEW/440/17/2013/JR, ZEW/440/62/2013/ZA, ZEW/440/67/2013/ZA, ZEW/440/90/2013/ZA, ZEW/440/251/2013/ZA, ZEW/440/63/2013/ZA, ZEW/430/116/2013/JF, ZEW/440/42/2013/JF, ZEW/430/149/2013/JF, ZEW/440/45/2013/JF, ZEW/440/46/2013/JF, ZEW/440/118/2013/JF, ZEW/440/133/2013/JF, ZEW/430/134/2013/JF, ZEW/440/41/2013/JF, ZEW/440/193/2013/JF, ZEW/440/50/2013/AM, ZEW/75/2013/AM, ZEW/440/38/2013/ESn, ZEW/440/39/2013/ESn, ZEW/440/111/2013/ESn, ZEW/440/131/2013/ESn, ZEW/440/136/2013/ESn, ZEW/440/140/2013/ESn, ZEW/440/142/2013/ESn, ZEW/440/149/2013/ESn.

³⁴⁹ ZEW/440/161/2013/JR.

³⁵⁰ ZEW/440/226/2013/JF.

³⁵¹ ZEW/430/590/2013/ESn.

publicznego wypowiedzenia opinii o rodzicach, zmuszania do realizacji innych zadań niż szkolne, poruszania podczas prowadzonych zajęć problemów osobistych. Został też zapoznany z przypadkiem rzucenia w ucznia ogryzkiem i nakazania jego podniesienia. Rodzice zgłaszali powyższe problemy dyrektorowi szkoły oraz księdzu, który był zwierzchnikiem nauczyciela religii w sprawach dotyczących jego formacji. Nie nastąpiła jednak żądana poprawa w jego zachowaniu. Rzecznik wystąpił do dyrektora szkoły o podjęcie działań z zakresu sprawowania nadzoru pedagogicznego. Rzecznik przedstawił również problem kuratorowi oświaty oraz zwrócił się do rzecznika dyscyplinarnego o wszczęcie postępowania wyjaśniającego. Sprawa nadal jest monitorowana przez Rzecznika.

Interwencja Rzecznika doprowadziła do potwierdzenia zarzutów stawianych przez ucznia nauczycielowi języka angielskiego w Gimnazjum nr 3 w N.³⁵² Uczeń skarżył się, że nauczyciel poniża, wyzywa (używa wulgaryzmów) i zastrasza uczniów. W wyniku czynności podjętych przez Rzecznika został on ukarany przez dyrektora szkoły karą porządkową.

Około 46,5% spraw prowadzonych przez Rzecznika z zakresu przemocy dotyczyło agresji rówieśniczej³⁵³. Ich analiza upoważnia do sformułowania wniosku, że u podłoża tych zdarzeń najczęściej leżała niewłaściwie zorganizowana praca szkoły, niedostateczne kompetencje wychowawcze pedagogów, źle udzielana pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (i to zarówno w odniesieniu do dzieci z dysfunkcjami, jak i szczególnie uzdolnionych) oraz brak doskonalenia zawodowego nauczycieli i właściwego wsparcia eliminującego tzw. wypalenie zawodowe.

O konflikcie w Szkole Podstawowej w N. Rzecznik powziął informację z doniesień prasowych³⁵⁴. Wkrótce w tej sprawie zwrócili się do Rzecznika rodzice 12-letniego Marka, który – wg informacji prasowej: „bluzga i wszczywa bójkę. Terroryzuje całą klasę psychicznie i fizycznie”. Poinformowali, że rodzice innych uczniów oraz niektórzy nauczyciele domagają się karnego usunięcia ich syna ze szkoły. Rzecznik podjął współpracę z Dyrektorem szkoły w celu rozwiązania tego problemu. Dziecko zmieniło swoje zachowanie na akceptowane społecznie. Chłopiec ukończył klasę z wyróżnieniem za dobre wyniki w nauce.

Innym przykładem problemu stosowania przemocy rówieśniczej w szkole badanym przez Rzecznika była sprawa Mirosława, ucznia Szkoły Podstawowej w T.³⁵⁵ Zdaniem jego

---

³⁵² ZEW/430/160/2013/JF.

³⁵³ ZEW/440/18/2013/ZA, ZEW/440/60/2013/ZA, ZEW/440/70/2013/ZA, ZEW/430/120/2013/JF, ZEW/430/132/2013/JF, ZEW/430/137/2013/JF, ZEW/440/57/2013/JF, ZEW/440/95/2013/JF, ZEW/440/98/2013/JF, ZEW/440/236/2013/JF, ZEW/440/59/2013/JF, ZEW/440/20/2013/AM, ZEW/440/113/2013/AM, ZEW/440/128/2013/AM, ZEW/440/4/2013/ESn.

³⁵⁴ ZEW/431/3/2013/AM.

³⁵⁵ ZEW/440/86/2013/ZA.

matki, chłopiec był wyśmiewany przez rówieśników. Zdarzały się przypadki wymuszania od niego pieniędzy, bicia butami po głowie, wkładania do kieszeni śmieci, kierowania gróźb. Rzecznik zwrócił się do kuratora oświaty o przeprowadzenie kolejnej kontroli w szkole. Wyniki przeprowadzonych ankiet wśród uczniów, wykazały że w szkole nie jest przestrzegane prawo do wolności od poniżającego traktowania. Dyrektor otrzymał polecenie wdrożenia programu profilaktyczno-wychowawczego przeciwdziałającego szkolnej agresji. Mirosław został przeniesiony do równoległego oddziału, którego wychowawczynie pomogła mu zaistnieć w gronie koleżeńskim. Chłopiec ukończył szkołę z wyróżnieniem i dostał się do wybranego przez siebie gimnazjum.

Kolejną sprawą, która wpłynęła do Rzecznika Praw Dziecka, była skarga na naruszenie praw byłego ucznia szkoły ponadgimnazjalnej w S.³⁵⁶ Opiekun prawny chłopca poinformował, że szkoła nie wyeliminowała przemocy stosowanej wobec niego przez uczniów szkoły. Z relacji opiekuna wynika, że Robert był wyzywany, popychany, bity, a także wymuszano od niego pieniądze. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do kuratora oświaty o wyjaśnienie, w tym także w zakresie udzielanej chłopcu pomocy i współpracy z opiekunem prawnym. Wyniki kontroli podjętej przez kuratora oświaty ujawniły szereg nieprawidłowości związanych z funkcjonowaniem szkoły, a także występowaniem w różnych formach agresji rówieśniczej. Wydane zalecenia zobowiązywały dyrektora szkoły między innymi do podejmowania działań profilaktycznych i oceny ich skuteczności oraz wzmocnienia nadzoru pedagogicznego – zwłaszcza nad bezpieczeństwem uczniów.

W 2013 roku do Rzecznika trafiały też sprawy dotyczące stosowania przemocy wobec dzieci w przedszkolach, żłobkach, klubach dziecięcych. Stanowiły one około 10,3% wszystkich spraw z zakresu edukacji przedszkolnej i opieki nad dzieckiem do lat 3.

Rzecznik Praw Dziecka powziął wiadomość przekazaną przez media o stosowaniu niewłaściwych metod pracy z dziećmi przez pracowników Przedszkola w S.³⁵⁷ Matka jednego z przedszkolaków umieściła urządzenie nagrywające w zabawce dziecka i w ten sposób zarejestrowała stosowanie przemocy wobec dzieci. Rzecznik niezwłocznie podjął działania, które miały na celu weryfikację tych informacji, występując do Prezydenta Miasta w S., Kuratora Oświaty w S. oraz Prokuratury Rejonowej w S. Kurator Oświaty, w wyniku przeprowadzonej kontroli, stwierdził nieprawidłowości w różnych formach nadzoru pedagogicznego, do realizacji którego zobligowany jest dyrektor przedszkola. Dyrektorowi wydano zalecenia, których realizacja pozwoliła na wyeliminowanie stwierdzonych

---

³⁵⁶ ZEW/440/225/2013/EB.

³⁵⁷ ZEW/440/83/2013/EM.

nieprawidłowości. Rzecznik monitoruje sprawę prowadzoną przez Prokuraturę Rejonową w S., która nadal prowadzi czynności w sprawie psychicznego i fizycznego znęcania się nad dziećmi przez personel przedszkola.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Dziecka w 2013 roku pozostawała sprawa dotycząca stosowania przemocy psychicznej przez opiekunki wobec dzieci przebywających w Klubie Dziecięcym w P.³⁵⁸ Czynności kontrolne przeprowadzone przez Rzecznika Praw Dziecka potwierdziły nieprawidłowości w funkcjonowaniu klubu. Rzecznik o powyższym zawiadomił Prokuraturę Rejonową w P., która wniosła akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w P. przeciwko jednej z opiekunek. Sprawa w toku.

- **przemocy fizycznej i psychicznej wobec dzieci umieszczonych w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej oraz placówkach o charakterze wychowawczym i placówkach wsparcia dziennego**

W 2013 roku sprawy dotyczące tego problemu stanowiły około 36,4% wszystkich interwencji Rzecznika Praw Dziecka podejmowanych z zakresu rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz ośrodków wychowawczych i świetlic socjoterapeutycznych³⁵⁹.

W jednej z takich spraw, do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się ojciec wychowanka Domu Dziecka w R. z prośbą o interwencję w sprawie utrudniania mu kontaktów z synem³⁶⁰. Rzecznik przeprowadził kontrolę placówki. Wykazała ona nieprawidłowości w jej funkcjonowaniu, m.in. dotyczące możliwości stosowania przemocy fizycznej przez wychowawców wobec wychowanków. Prokuratura zgłoszoną przez Rzecznika sprawę umorzyła. Rzecznik wystąpił do Prokuratury Okręgowej w O. o zbadanie w trybie nadzoru służbowego akt ww. postępowania. Wskutek interwencji, Prokurator Okręgowy w O. wskazał na pilną konieczność podjęcia prawomocnie umorzonego postępowania przygotowawczego, celem jego uzupełnienia oraz przeprowadzenia ponownej oceny zachowań. Sprawa w toku.

W innej sprawie skarżąca przekazała Rzecznikowi informację o zdarzeniach mogących świadczyć o stosowaniu przemocy przez kadrę pedagogiczną wobec

---

³⁵⁸ ZEW/48/8/2013/EB.

³⁵⁹ ZEW/461/63/2013/JK, ZEW/461/59/2013/JK, ZEW/432/5/2013/JK, ZEW/461/81/2013/JK, ZEW/461/79/2013/JK, ZEW/461/13/2013/JK, ZEW/461/3/2013/JK, ZEW/440/80/2013/JK, ZEW/414/107/2013/JK, ZEW/461/1/2013/JK, ZEW/461/18/2013/ZA, ZEW/461/69/2013/ZA, ZEW/414/12/2013/ZA, ZEW/414/20/2013/ZA, ZEW/414/33/2013/ZA, ZEW/414/36/2013/ZA, ZEW/414/108/2013/ZA, ZEW/414/14/2013/ZA, ZEW/414/19/2013/ZA, ZEW/414/28/2013/ZA, ZEW/414/35/2013/ZA, ZEW/414/144/2013/ZA, ZEW/414/151/2013/ZA, ZEW/461/48/2013/ZA, ZEW/461/55/2013/ZA, ZEW/461/56/2013/JK.

³⁶⁰ ZEW/414/49/2013/ZA.

wychowanków w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w J.³⁶¹ Jej zdaniem wychowankowie byli bici, poniżani, budzeni w nocy i zmuszani do ćwiczeń fizycznych, fotografowani podczas kąpieli, zastraszani zarówno przez dyrektora placówki, jak i niektórych wychowawców. Rzecznik wystąpił do Prokuratury Okręgowej w B. z wnioskiem o nadzór nad działaniami prokuratury Rejonowej w B. Do sądu został skierowany akt oskarżenia wobec czterech wychowawców. Sprawa została też skierowana do komisji dyscyplinarnej dla nauczycieli. Przeprowadzone postępowanie potwierdziło występowanie niewłaściwych zachowań pedagogów. Sprawa jest nadal monitorowana przez Rzecznika.

- **treści cyklicznej audycji telewizyjnej**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymał skargę dotyczącą emisji cyklicznego programu pt. „R. w t.” emitowanego na antenie „T.” około godz. 16:00³⁶². Skarżąca wymieniła odcinki audycji oddziałujące – jej zdaniem – demoralizująco na młodocianą widownię. Poruszane tematy dotyczyły: prostytucji nieletnich, utrzymywania kontaktów intymnych z przełożonym w zamian za korzystne warunki zatrudnienia, samouszkodzeń ciała, stosowania przez nastolatki przemocy, niedochowywania wierności małżeńskiej. Obecny w trakcie audycji psycholog nie reagował i nie komentował drastycznych wypowiedzi dzieci. Skarżąca podała, że o sprawie została poinformowana również Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, lecz organ ten nie udzielił jej odpowiedzi.

Rzecznik zwrócił się do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji o zbadanie, czy emisja wskazanych odcinków audycji nie narusza przepisów ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (nie zagraża prawidłowemu rozwojowi fizycznemu, psychicznemu i moralnemu małoletnich), a także czy nadano jej prawidłowe oznaczenie kategorii wiekowej.

W reakcji na wystąpienie Rzecznika, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji nałożył 27 marca 2013 r. na nadawcę telewizyjnego „T.” karę pieniężną za emisję audycji w nieodpowiedniej porze i stwarzania tym zagrożenia dla prawidłowego rozwoju małoletnich.

- **przemocy w środowisku sąsiedzkim**

Liczną grupę spraw stanowiły konflikty sąsiedzkie, w których mimowolnie uczestniczyły dzieci. Do Rzecznika zwróciło się małoletnie rodzeństwo zamieszkałe w budynku stanowiącym własność gminy³⁶³. Dzieci wskazywały, że są obrażane

---

³⁶¹ ZEW/461/16/2013/ZA.

³⁶² ZSS/441/41/2013/JZ.

³⁶³ ZSS/441/400/2013/MW.

i zastraszane przez sąsiadów, co sprawia, że boją się wychodzić na wspólne podwórko. Rzecznik w ramach interwencji wystąpił do Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w W. o zbadanie sprawy i ewentualne zorganizowanie mediacji. Na mediacyjne rozwiązanie konfliktu nie zgodzili się agresywni sąsiedzi. Rzecznik zwrócił się także do Komendanta Powiatowej Policji o ustalenie, czy zachowanie rodziny K. nie zagraża dobru dzieci oraz ewentualne podjęcie działań. W wyniku interwencji Rzecznika władze gminy postanowiły o przeniesieniu sąsiadów do innego lokalu.

- **kontroli biletów w środkach transportu publicznego**

Ta grupa spraw dotyczyła głównie zachowania kontrolerów, którzy nie udzielali należytej informacji dzieciom, zachowywali się niestosownie do wieku osób kontrolowanych oraz nie respektowali przysługujących dzieciom ulg³⁶⁴. Jako przykład wskazać można sprawę zgłoszoną przez matkę dziecka, która została poinformowana przez kierowcę autobusu sprzedającego bilety, że dziecku uczęszczającemu do przedszkola nie przysługuje ulga przewozowa³⁶⁵. W zawiązku z tym, kobieta zakupiła dla dziecka cały bilet. Rzecznik interweniował w tej sprawie u przewoźnika. Przedsiębiorstwo Komunikacji Miejskiej w G. zwróciło matce koszt biletu dziecka oraz wyjaśniło, że dziecku przysługuje ulga za okazaniem zaświadczenia o spełnianiu obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego.

---

³⁶⁴ ZSS/441/421/2013/MW, ZSS/441/504/2013/MW, ZSS/441/503/2013/MW, ZSS/441/18/2013/MW, ZSS/441/26/2013/MW, ZSS/441/303/2013/MW, ZSS/441/205/2013/MW, ZSS/441/304/2013/MW.

³⁶⁵ ZSS/441/508/2013/MW.

III. POSTĘPOWANIA PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM NACZELNYM SĄDEM ADMINISTRACYJNYM I SĄDEM NAJWYŻSZYM

Wykorzystując uprawnienie zawarte w art. 10 ust. 1 pkt 2a ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, Rzecznik zgłosił udział w toczącym się przed Trybunałem Konstytucyjnym postępowaniu, dzieląc stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich zawarte we wniosku o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 roku w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich w zakresie możliwości izolowania nieletniego ze względu na konieczność zachowania bezpieczeństwa i porządku w tych placówkach³⁶⁶. Rzecznik poparł argumentację zmierzającą do wykazania, że kwestionowane uregulowania wykraczają poza zakres delegacji ustawowej zawartej w ustawie z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich, a także naruszają przepisy Konstytucji nakazujących, by pozbawienie lub ograniczenie wolności następowało jedynie na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Jednocześnie Rzecznik wniósł o rozszerzenie wzorca kontroli i stwierdzenie niezgodności kwestionowanych przepisów również z art. 37a i 37b Konwencji o Prawach Dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 20 listopada 1989 r., które zakazują okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania lub karania dzieci, a pozbawienie wolności traktują jako środek ostateczny stosowany w sposób niearbitralny.

Wiele problemów przedstawianych Rzecznikowi dotyczyło nierealizowania przez gminy obowiązku dowożenia dzieci do szkół, wynikającego z art. 17 ust. 1-3 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty. Wobec rozbieżności wykładni prawa w tym zakresie, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Naczelnego Sądu Administracyjnego z wnioskiem o podjęcie uchwały wyjaśniającej przepisy prawne, tj. art. 14a i art. 17 ustawy o systemie oświaty i udzielenie odpowiedzi na pytanie: *Czy przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, regulujące obowiązek gminy zapewnienia dzieciom dojazdu do szkoły i przedszkola, zezwalają na realizację tego obowiązku poprzez wyznaczenie punktów zbiorczych oddalonych od miejsca zamieszkania tych dzieci, a w szczególności, jak w tym kontekście należy interpretować zawarte w przepisach art. 14a i 17 przywołanej ustawy określenie „droga dziecka z domu do szkoły”?*

Naczelny Sąd Administracyjny w składzie 7 sędziów na posiedzeniu w dniu 9 grudnia 2013 roku rozstrzygnął w uchwale, że gminy, w ramach realizowania obowiązku bezpłatnego

---

³⁶⁶ ZSR/500/14/2013/ER.

transportu i opieki w czasie przewozu uczniów, o którym mowa w art. 17 ust. 3 pkt 1 ustawy o systemie oświaty, mogą organizować punkty zbiorcze przy dowożeniu dzieci do szkół w odległości do 3 km dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej oraz do 4 km dla uczniów klas IV-VI szkoły podstawowej i gimnazjum. Sąd odmówił interpretacji określenia zawartego w przepisach art. 14a i 17 „droga dziecka z domu do szkoły”³⁶⁷.

Niepokojącym zjawiskiem, z którym coraz częściej spotyka się Rzecznik Praw Dziecka, jest stosowanie przez nauczycieli przemocy fizycznej wobec uczniów. Jedną z takich spraw, wszczętą przez Rzecznika Praw Dziecka, dotyczyła małoletniego Ryszarda – ucznia I klasy Szkoły Podstawowej w S.³⁶⁸ Chłopiec został uderzony w twarz przez nauczyciela Janusza K. i publicznie nazwany „głębem”, ponieważ nie umiał poprawnie napisać liter. Chłopiec już przed tym zdarzeniem niechętnie chodził do szkoły. Próbował symulować chorobę lub złe samopoczucie, by móc pozostać w domu. Informował również matkę, że nauczyciel na niego krzyczy jeśli ten ma problemy z realizacją wyznaczonych przez niego zadań. Po ww. zdarzeniu szkoła udzieliła uczniowi i jego klasie wsparcia psychologicznego. Podjęto działania mające na celu wzmacnianie przekonania uczniów, że przemocy nie można tolerować, że jest to zjawisko naganne. Dyrektor szkoły zawiesił nauczyciela w pełnieniu obowiązków. Sprawa została zgłoszona do Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli. W toku przeprowadzonego postępowania dyscyplinarnego nauczyciel został jednak uniewinniony. Dyrektor szkoły skierował sprawę do Prokuratury Rejonowej w L.

Z uwagi na brak możliwości przystępowania do toczących się postępowań karnych, Rzecznik Praw Dziecka monitorował postępowanie sądowe w tej sprawie. W dniu 1 sierpnia 2012 roku, po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, Sąd Rejonowy w W. wyrokiem umorzył postępowanie w sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 w zw. z art. 1 § 2 Kodeksu postępowania karnego uznając, że oskarżony Janusz K. dopuścił się czynu z art. 217 Kodeksu karnego, jednocześnie ustalając, że społeczna szkodliwość czynu jest znikoma.

Od powyższego orzeczenia apelację złożył Prokurator Rejonowy w L., zaskarżając wyrok co do kary na niekorzyść oskarżonego oraz obrońca oskarżonego wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie Janusza K. Sąd Okręgowy w W. w dniu 31 października 2012 roku zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił Janusza K. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

---

³⁶⁷ ZEW/430/230/2013/AM.

³⁶⁸ ZEW/440/22/2012/AM, ZSR/440/153/2013/KCH.

Korzystając z przysługujących uprawnień, Rzecznik Praw Dziecka wniósł do Sądu Najwyższego kasację³⁶⁹ od wyroku Sądu Okręgowego w W. wydanego na skutek apelacji wniesionej przez prokuratora i obrońcę oskarżonego Janusza K. od wyroku Sądu Rejonowego w L. Rzecznik Praw Dziecka zarzucił orzeczeniu, na zasadzie art. 523 § 1 oraz art. 526 Kodeksu postępowania karnego rażące naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na tym, iż Sąd Okręgowy orzekł co do istoty sprawy uniewinniając oskarżonego w sytuacji, gdy zebrane dowody na to nie zezwalały, gdyż istniały w sprawie istotne wątpliwości dotyczące przebiegu zdarzeń i zachodziła możliwość dokonania ustaleń pozwalających dotrzeć do prawdy materialnej. W dniu 11 września 2013 roku Sąd Najwyższy oddalił kasację Rzecznika Praw Dziecka.

---

³⁶⁹ ZSR/440/153/2013/KCH.

IV. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka, działając na prawach przysługujących prokuratorowi, brał udział w 276 postępowaniach sądowych, wśród których – ze względu na charakter spraw – można wyróżnić kilka kategorii:

- **sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej**

Do grupy tych spraw należała sytuacja małoletnich Piotra, Krzysztofa i Stanisława³⁷⁰. Chłopcy na skutek orzeczenia sądowego zostali umieszczeni w placówce opiekuńczo-wychowawczej na czas trwania postępowania w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Postępowanie to zostało zainicjowane zawiadomieniem złożonym przez psychologów z ośrodka, do którego rodzina uczęszczała przez ponad rok na terapię. W zgłoszeniu sygnalizowano stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej przez ojca wobec dzieci.

W marcu 2013 roku Rzecznik przystąpił do toczącego się postępowania i poparł zażalenie uczestników na postanowienie o natychmiastowym umieszczeniu małoletnich w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W argumentacji podkreślono, że umieszczenie dzieci poza rodziną, w szczególności w placówce opiekuńczo-wychowawczej, skutkuje narażeniem ich na stres związany ze zmianą dotychczasowego środowiska i utratą stałego kontaktu z najbliższymi. Rzecznik zaznaczył, iż w jego ocenie przed podjęciem takiej decyzji, niezbędne jest ustalenie, czy niewłaściwe zachowania rodziców mogą być skutecznie wyeliminowane poprzez nieodseparowujące dzieci od rodziców zarządzenia. Rzecznik wnioskował o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania celem przeprowadzenia starannego i wnikliwego postępowania tak, aby wydane w nim rozstrzygnięcia były optymalne z punktu widzenia dobra dzieci. Do powyższego stanowiska przychylił się w swoim orzeczeniu Sąd II instancji.

W toku prowadzonego postępowania Rzecznik poparł w części złożony przez rodziców małoletnich wniosek o udzielenie zabezpieczenia. Ww. wniosek został rozpoznany w ten sposób, że małoletni w trybie natychmiastowym zostali zwolnieni z placówki opiekuńczo-wychowawczej, zaś władza rodzicielska obojga rodziców została poddana nadzorowi kuratora. Ponadto, zgodnie ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Rzecznika, ojciec małoletnich został zobowiązany do udziału w indywidualnej terapii psychologicznej.

Toczące się w Prokuraturze Rejonowej w K. postępowanie w sprawie podejrzenia znęcania się nad dziećmi przez rodziców, zostało umorzone w grudniu 2013 roku.

---

³⁷⁰ ZSR/410/925/2013/MS.

Inną sprawę dotyczącą umożliwienia małoletniemu wychowywania się w środowisku biologicznym Rzecznik prowadził w związku z prośbą o pomoc w odzyskaniu syna skierowaną przez Panią Karolinę³⁷¹. Kobieta, będąc w ciąży, podjęła decyzję o oddaniu dziecka do adopcji w związku z niestabilną sytuacją życiową. Za pośrednictwem Internetu skontaktowała się z Moniką i Patrykiem A., którzy pragnęli przysposobić dziecko. Po urodzeniu chłopca zostało zawarte porozumienie, które stanowiło podstawę do przejęcia opieki nad małoletnim. Monika i Patryk, tuż po narodzinach, zabrali dziecko do swojego miejsca zamieszkania. Przebywający za granicą ojciec dziecka, Andrzej I., nie wiedział, że ma syna oraz o ww. ustaleniach. Gdy powziął informację o zaistniałej sytuacji niezwłocznie, po upływie niespełna trzech tygodni, wraz z matką dziecka próbował odebrać chłopca początkowo osobiście, a następnie formalnie, poprzez złożenie wniosku do Sądu o odebranie małoletniego.

W tym samym czasie do Sądu Rejonowego w G. wpłynął wniosek Moniki i Patryka o pozbawienie rodziców biologicznych władzy rodzicielskiej wraz z wnioskiem o powierzenie im wykonywania osobistej pieczy nad małoletnim. Sąd oddalił wniosek o zabezpieczenie. Na skutek zażalenia Sąd Okręgowy w S. zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że udzielił Monice i Patrykowi zabezpieczenia na czas trwania postępowania ustalając miejsce pobytu chłopca u Państwa A. Sąd właściwy ze względu na ustalone miejsce pobytu chłopca, wszczął postępowanie o ograniczenie rodzicom biologicznym władzy rodzicielskiej nad małoletnim, a sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej została połączona do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Po zapoznaniu się z materiałem dowodowym zgromadzonym w trwającym niemal dwa lata postępowaniu, Rzecznik podjął decyzję o zgłoszeniu udziału do toczącego się postępowania. W piśmie procesowym wniósł o stwierdzenie braku podstaw do pozbawienia władzy rodzicielskiej Karoliny D. i Andrzeja I. nad małoletnim synem, nakazanie wydania chłopca rodzicom biologicznym i jednocześnie udzielenie rodzinie biologicznej pomocy w wychowaniu ich małoletniego syna poprzez ustanowienie nadzoru kuratora. Mając na względzie istniejące więzi chłopca z Państwem A., wniosek Rzecznika zmierzał do tego, aby zmiana jego miejsca pobytu poprzedzona była okresem przygotowawczym łagodzącym skutki rozłąki z dotychczasowymi opiekunami. W wyniku rozpoznania wniosków Rzecznika oraz uczestników Sąd ustalił kontakty rodziców biologicznych z synem. Sprawa pozostaje w toku.

---

³⁷¹ ZSR/410/13/2013/UP.

Inna grupa spraw dotyczy sytuacji dzieci, których dobro przemawia za pozbawieniem rodziców biologicznych władzy rodzicielskiej. Tak było w przypadku małoletnich Andrzeja i Kamila³⁷².

Sprawa chłopców została zgłoszona przez ich ojca – Wiesława K. który przebywał w areszcie śledczym. Zgłaszający przedstawiał szereg zarzutów dotyczących zarówno złej opieki nad małoletnimi ze strony członków rodziny, jak i niewłaściwego działania instytucji, w których zainteresowaniu pozostawała sytuacja dzieci.

Z uzyskanych informacji wynikało, że przed Sądem Rejonowym w M. toczyło się postępowanie o pozbawienie Wiesława K. władzy rodzicielskiej nad małoletnimi synami. Wniosek o wszczęcie postępowania w tej sprawie złożył kurator zawodowy, który sprawował nadzór nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez Wiesława K. od 2005 roku. Sąd zabezpieczył sytuację małoletnich przez umieszczenie ich w rodzinie zastępczej w osobie starszego brata małoletnich – Mariusza K., gdyż matka małoletnich zmarła wcześniej na chorobę nowotworową. Kamil i Andrzej przebywają w pieczy zastępczej do chwili obecnej i brak jest zastrzeżeń co do sprawowania opieki nad nimi.

Sytuacja małoletnich uległa pogorszeniu od czasu powrotu Wiesława K. z więzienia z uwagi na wszczynanie przez niego awantur pod wpływem alkoholu. W ich trakcie groził on członkom rodziny uszkodzeniem ciała, a nawet pozbawieniem życia. Ponadto, Wiesław K. nie współpracował z żadną instytucją pomocową, nie wyraził zgody na asystenta rodziny, a także nie ukończył terapii dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W związku z interwencją Policji, podczas której stwierdzono bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia członków rodziny przez Wiesława K., został on zatrzymany i wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”. W następstwie tych wydarzeń, Rzecznik Praw Dziecka poparł wniosek kuratora zawodowego o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Kamilem i Andrzejem. Sprawa pozostaje w toku.

- **ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka**

Uznając prawo małoletnich do poznania swojego biologicznego pochodzenia, Rzecznik wniósł pozew przeciwko Krzysztofowi M. o ustalenie, że pozwany jest ojcem małoletnich Adriana i Mileny, nadanie małoletnim nazwiska ojca, orzeczenie, że pozwanemu nie będzie przysługiwała władza rodzicielska nad małoletnimi powodami oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletnich powodów alimentów, a także nadanie wyrokowi w części zasądzającej świadczenie alimentacyjne rygoru natychmiastowej wykonalności. Ponadto

---

³⁷² ZSR/441/112/2013/KCH.

Rzecznik wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z zeznań matki małoletnich, dowodów z dokumentów oraz – w przypadku kwestionowania przez Krzysztofa M. ojcostwa – o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z badań DNA³⁷³.

Wcześniej Prokurator Prokuratury Rejonowej w J. odmówił Marioli S. wystąpienia z powództwem o ustalenie ojcostwa wobec jej dzieci wskazując, iż w istniejącym stanie prawnym i faktycznym brak jest podstaw do wystąpienia przez Prokuratora z powództwem w powyższym zakresie. Sprawa zainicjowana przez Rzecznika pozostaje w toku.

Z kolei w sprawie dotyczącej małoletniego Szymona Rzecznik wystąpił z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa³⁷⁴. Prosząc o interwencję w sprawie, biologiczny ojciec chłopca wskazał, że matka dziecka pozostaje w związku małżeńskim, a zgodnie z przepisami prawa mąż matki dziecka jest domniemanym ojcem małoletniego. Podkreślił, że aktywnie uczestniczył przez pierwsze lata w życiu syna, a matka dziecka w pełni to akceptowała. Wystąpił do Prokuratury Rejonowej w L. z wnioskiem o wystąpienie przez prokuratora z powództwem o zaprzeczenie ojcostwa. W Prokuraturze Rejonowej w L. zdecydowano o odmowie skierowania powództwa o zaprzeczenie ojcostwa względem małoletniego Szymona.

Rzecznik Praw Dziecka złożył pozew o zaprzeczenie ojcostwa wobec małoletniego Szymona podnosząc, że uprawnienie małoletniego dziecka i biologicznego ojca do poznania tożsamości biologicznej wywodzą się z wiążących Polskę aktów prawa międzynarodowego, tj. Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie 1950 roku oraz Konwencji ONZ o Prawach Dziecka z 1989 roku. Sprawa pozostaje w toku.

- **kontakty z dzieckiem i egzekucję kontaktów**

Problem z tej kategorii spraw zgłosiła Rzecznikowi Praw Dziecka Sylwia W. – matka małoletniego Wiktora³⁷⁵. Podkreśliła, że od dłuższego czasu mąż bezpodstawnie utrudnia jej kontakty z synem izolując dziecko od niej i jej rodziny. Ojciec nie respektował wydanego w postępowaniu rozwodowym orzeczenia o ustaleniu kontaktów z matką.

Z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego w W. wynikało, że sytuacja opiekuńcza małoletniego nie jest prawidłowa. Stwierdzono, że z jednej strony ojciec w obecności syna negatywnie wypowiadał się o matce, utwierdzając go w przekonaniu, że porzuciła go i nie jest zainteresowana jego losem, z drugiej – nie

---

³⁷³ ZSR/410/1389/2013/MM.

³⁷⁴ ZSR/410/1484/2013/ER.

³⁷⁵ ZSR/410/1194/2013/KCH.

dopuszczał do kontaktów chłopca z matką, tłumacząc to ochroną syna przed negatywnym jej wpływem. Badanie w Ośrodku ujawniło silną potrzebę kontaktu chłopca z matką.

W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania składając wniosek o uzupełnienie opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność ustalenia, czy ojciec daje rękojmię właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim w okolicznościach powyższej sprawy. Dodatkowo Rzecznik wniósł o zobowiązanie rodziców do podjęcia terapii i uczestnictwa w warsztatach umiejętności wychowawczych ukierunkowanych na zdobycie wiedzy na temat rozwoju dziecka oraz umiejętności pozwalających na radzenie sobie w sytuacjach związanych z jego wychowywaniem. Wnioski Rzecznika Praw Dziecka w tym zakresie zostały uwzględnione, a postępowanie pozostaje w toku.

Podobna sytuacja dotyczyła 13-letniej Anny³⁷⁶. Z ustaleń poczynionych przez Rzecznika wynikało, że przeciążenie obowiązkami domowymi małoletniej pogorszyło relacje między dziewczynką a sprawującą nad nią opiekę matką. W konsekwencji dziewczynka zdecydowała się na zamieszkanie z ojcem.

Po zmianie miejsca pobytu córka zaprzestała utrzymywania kontaktów z matką oraz rodziną z jej strony. W swojej decyzji Anna była stale utwierdzana przez ojca, który negatywnie reagował na próby spotkań z córką podejmowane m.in. przez matkę i babkę macierzystą. Ponadto małoletnia wchodziła w konflikty z rówieśnikami, w szkole postrzegana była jako osoba agresywna i zaburzająca atmosferę w klasie.

W trakcie postępowania rozwodowego rodziców Anny biegli wykazali, że oboje rodzice wykazują nieprawidłowości w wypełnianiu swoich funkcji rodzicielskich, jednakże Agnieszka P. daje lepsze gwarancje zapewnienia małoletniej właściwej opieki i wychowania. Biegli rozpoznali u Andrzeja P. zaburzenia osobowości, tendencję do szkodliwego używania alkoholu, dążenie do izolowania Anny i indukowania jej negatywnych ocen dotyczących matki. Ponadto stwierdzili, że ojciec nie uwzględnia potrzeb małoletniej, przedkłada własne potrzeby nad córki i angażuje Annę w koalicję przeciwko jej matce. Biegli wskazywali także na konieczność objęcia Anny opieką psychologiczną oraz potrzebę podniesienia umiejętności rodzicielskich przez oboje rodziców.

Sąd nie zdecydował o zmianie miejsca pobytu Anny, pomimo podniesionych przez biegłych nieprawidłowości i nierespektowania przez ojca zaleceń specjalistów oraz prawa dziewczynki do kontaktu z matką.

---

³⁷⁶ DTZ/410/92/2013/RR.

Wobec powyższego Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu składając m.in. wnioski o ustalenie spotkań na czas trwania postępowania na terenie konkretnej instytucji wyspecjalizowanej w pomocy dzieciom, zagrożenie ojcu nakazaniem zapłaty konkretnej sumy pieniężnej na rzecz Agnieszki P. za każde naruszenie obowiązków w zakresie umożliwienia kontaktów małoletniej z matką, a także zobowiązanie Andrzeja P. do poddania Anny terapii psychologicznej we wskazanej przez Rzecznika placówce. Sąd uwzględnił wnioski Rzecznika.

W kolejnej sprawie Rzecznik przystąpił do postępowania rozwodowego rodziców Jana, Mai, Stanisława i Zofii³⁷⁷. Ojciec dzieci został prawomocnie skazany za znęcanie się nad dziećmi i ich matką Joanną N. Wskutek stosowanej przemocy najstarszy syn doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Powyższe wpłynęło na niechętną postawę dzieci do spotkań z ojcem.

Mimo jasnego stanowiska dzieci w tym zakresie, wnioski załączonej do sprawy opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego wskazywały na konieczność ustalenia kontaktów dzieci z ojcem. W kontekście tak sformułowanych wniosków zawartych w opinii Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu rozwodowym rodziców dzieci wnosząc o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, która wskazywałaby na sposób przygotowania rodziny do tych spotkań. We wnioskach opinii wskazano, że na tradycyjne kontakty jest przedwcześnie, natomiast wskazane są kontakty pełniące funkcje terapeutyczne np. na terenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej pod kontrolą specjalistów.

Na wniosek Rzecznika Praw Dziecka opiniujący zostali przesłuchani. Podkreślili oni, że najstarszy syn winien zdecydować sam o swoich kontaktach z ojcem, natomiast młodsza trójka dzieci powinna spotykać się z nim w warunkach terapeutycznych.

Dodatkowo, Rzecznik zlecił sporządzenie opinii psychologicznej przez specjalistę do spraw przemocy wobec dzieci. Opinia ta polemizowała z dotychczas postawionymi wnioskami co do kontaktów dzieci z ojcem oraz zaprezentowała kompleksowy sposób odbudowywania relacji dzieci z ojcem. Wskazano, że ewentualne spotkania z ojcem powinny być poprzedzone m.in. uzyskaniem od terapeutów prowadzących dzieci, matkę i ojca pozytywnych opinii dotyczących gotowości emocjonalnej każdej z osób do spotkania oraz wdrożeniem współpracy i komunikacji pomiędzy terapeutami.

Sąd wstrzymał się z wydawaniem orzeczenia ustalającego regularne kontakty ojca z dziećmi oraz zobowiązał do zapewnienia i kontynuowania terapii dla dzieci.

---

³⁷⁷ ZSR/410/725/2013/KW.

Z kolei w sprawie małoletniej Zofii interwencja Rzecznika zmierzała do zakazania kontaktu dziecka z rodzicem³⁷⁸. Do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o pomoc zwróciła się matka małoletniej, w związku z podejrzeniem molestowania seksualnego dziewczynki przez ojca. Rzecznik Praw Dziecka zlecił w sprawie opinię biegłej psycholog, specjalizującej się w pracy z dziećmi wykorzystywanymi seksualnie. Biegła sporządziła diagnozę dziewczynki. Prowadzona przez nią terapia psychologiczna małoletniej wykazała duże prawdopodobieństwo krzywdzenia dziewczynki przez ojca.

Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do sprawy rozwodowej rodziców Zofii i poparł wniosek matki dziewczynki o udzielenie zabezpieczenia przez zakazanie ojcu kontaktu z dzieckiem. Sąd wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia przez zakazanie ojcu osobistej styczności i kontaktów z małoletnią do czasu zakończenia postępowania w sprawie. Wyrok rozwodowy również uwzględniał wnioski Rzecznika Praw Dziecka. Orzeczono pozbawienie ojca małoletniej władzy rodzicielskiej, zakazanie mu kontaktów z dziewczynką do czasu odbycia przez niego terapii poprawiającej jego świadomość i wiedzę rodzicielską.

- **ustalenie miejsca pobytu**

W jednej ze spraw z tego zakresu Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w K. popierając wniosek matki Krystiana i Aleksandry o ustalenie przy niej miejsca pobytu małoletnich³⁷⁹. W toku prowadzonych czynności ustalił, że małoletnie rodzeństwo wychowywało się w nieprawidłowych warunkach opiekuńczych. Pełniący funkcję opiekuna pierwszoplanowego ojciec nie stworzył stabilnych warunków wychowawczych, nie uwzględniał zdania dzieci przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej i nie stosował się do zaleceń i sugestii kuratora sądowego, wychowawców szkolnych, pracowników socjalnych. Mając na względzie powyższe, Sąd uwzględnił wniosek o ustalenie miejsca pobytu dzieci u matki.

Jednocześnie Rzecznik zainicjował postępowanie o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi obojgu rodzicom. Matce – poprzez zobowiązanie do stałej współpracy z asystentem rodziny, zobowiązanie do podjęcia warsztatów podnoszących umiejętności rodzicielskie, ustanowienie stałego nadzoru kuratora nad wykonywaniem przez nią władzy rodzicielskiej. Ojcu – do współdecydowania z matką w kwestiach związanych z nauką, wyborem zawodu, leczeniem. Sprawa pozostaje w toku.

---

³⁷⁸ ZSR/410/33/2013/UZ.

³⁷⁹ ZSR/410/974/2013/DF.

Ustalenie miejsca pobytu dzieci było również kwestią sporną w sprawie rozwodowej rodziców małoletnich Mikołaja i Eryka.³⁸⁰ Z przekazanych informacji wynikało, że matka ww. chłopców wyprowadziła się z domu zabierając ze sobą młodszego syna. Powodem wyprowadzki miało być stosowanie przemocy przez ojca dzieci w stosunku do matki. Ojciec od tego momentu nie miał żadnych informacji odnośnie małoletniego Mikołaja. Matka często zmieniała miejsca zamieszkania. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do sprawy rozwodowej rodziców chłopców prowadzonej przez Sąd Okręgowy w K. wnosząc o ustanowienie nadzoru kuratora nad sprawowaniem przez matkę dzieci władzy rodzicielskiej oraz o dopuszczenie dowodu z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Po uzyskaniu opinii z ww. ośrodka, wskazującej na lepsze predyspozycje wychowawcze ojca, Rzecznik Praw Dziecka wniósł o wydanie postanowienia w trybie zabezpieczenia i ustalenie, na czas trwania postępowania, miejsca zamieszkania dwójki braci przy ojcu. Sąd uwzględnił wniosek Rzecznika Praw Dziecka. Decyzję tę podtrzymał Sąd II instancji, który rozpoznawał zażalenie matki chłopców.

- **sprawy z zakresu pieczy zastępczej**

Liczną grupę zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka spraw stanowiły przypadki z zakresu zapewnienia małoletnim pieczy zastępczej, z uwagi na brak sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Przykładem takich spraw była podjęta z urzędu przez Rzecznika Praw Dziecka sprawa małoletniego Pawła³⁸¹. Z pozyskanych informacji wynikało, że Sąd wszczął postępowanie o zmianę postanowienia dotyczącego małoletniego w związku z wnioskiem o odebranie dziecka złożonym przez kuratora sądowego. Po zbadaniu sytuacji opiekuńczo-wychowawczej Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w S. i wniósł o nieuwzględnienie wniosku kuratora sądowego, jako nieuzasadnionego. Sąd w pełni podzielił stanowisko Rzecznika. Postanowieniem Sądu Rejonowego w S. stwierdzono brak podstaw do zmiany postanowienia w części dotyczącej umieszczenia małoletniego w rodzinie zastępczej.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się również do właściwego kuratora okręgowego o dokonanie kontroli i oceny pracy kuratora zwracając uwagę na treść uzasadnienia wniosku złożonego przez niego w sprawie małoletniego. W wyniku działań Rzecznika przeprowadzono rozmowę dyscyplinującą z kuratorem. Wystąpiono również do Prezesa Sądu

---

³⁸⁰ ZSR/410/617/2013/AZ.

³⁸¹ ZSR/413/173/2013/ER.

Okręgowego o zasygnalizowanie dyrektorom właściwych jednostek organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej potrzeby zwrócenia większej uwagi na właściwą realizację przez podległe im służby zadań wynikających z przepisów. Dodatkowo, Prezes sądu, po zapoznaniu się z wynikami przeprowadzonej kontroli w sprawie wykonawczej dotyczącej małoletniego, zarządził przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego przez rzecznika dyscyplinarnego.

Rozpoczęto również lustrację pracy kuratorów pionu rodzinnego Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w S., w tym referatu ww. kurator zawodowej. Rzecznik Praw Dziecka oczekuje na wyniki przeprowadzonej lustracji.

Również z własnej inicjatywy została podjęta sprawa małoletniej Katarzyny³⁸². Z informacji udostępnionych Rzecznikowi wynikało, że małoletnia przebywała w rodzinie zastępczej, w której wobec dziecka stosowana była przemoc fizyczna i psychiczna. Z tego powodu małoletnia uciekła od dotychczasowych opiekunów i decyzją Sądu Rejonowego w R. została w trybie interwencyjnym umieszczona w rodzinie zastępczej państwa K.

Mimo zaaklimatyzowania się dziewczynki w nowym środowisku, Sąd Rejonowy w R. zmienił postanowienie i umieścił małoletnią w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Rzecznik Praw Dziecka złożył zażalenie na to orzeczenie, w którym wniósł o uchylenie postanowienia Sądu wraz z wnioskiem o wstrzymanie jego wykonalności. Sąd Rejonowy oddalił wniosek Rzecznika, natomiast Sąd Okręgowy w R. na posiedzeniu niejawnym uchylił postanowienie i skierował sprawę do ponownego rozpoznania.

Innym przypadkiem, w którym interwencja Rzecznika Praw Dziecka okazała się konieczna była sprawa rodzeństwa P. oraz Natalii, pozostających w rodzinie zastępczej tworzonej przez małżonków M.³⁸³ Informacje uzyskane przez Rzecznika wskazywały na nieprawidłowości w funkcjonowaniu rodziny zastępczej tworzonej przez małżonków M. Rodzina umożliwiła mediom publikację wizerunku dzieci oraz przekazała informacje na ich temat, w tym dotyczące ich stanu emocjonalnego. Dodatkowo, pomimo uregulowanej sytuacji prawnej, dzieci nie zostały zgłoszone do ośrodka adopcyjnego.

Mając na uwadze całokształt sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dzieci, Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się postępowania przed Sądem Rejonowym w G. o ustanowienie opieki oraz w przedmiocie zmiany zarządzeń opiekuńczych wobec dzieci. Wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego z udziałem lekarza psychiatry celem ustalenia więzi emocjonalnych

---

³⁸² ZSR/413/185/2013/ER.

³⁸³ ZEW/414/67/2013/JR.

łączących małoletnich z państwem M. Wystąpił także o ustalenie stanu zdrowia psychicznego państwa M. Postępowanie w toku.

- **sprawy z zakresu przysposobienia**

Przykładem z tej kategorii była zgłoszona Rzecznikowi Praw Dziecka sprawa nowonarodzonej Anny, której matka nie mogła odzyskać opieki nad dzieckiem³⁸⁴. Z przekazanych informacji wynikało, że Małgorzata O. po urodzeniu córki zamierzała oddać dziewczynkę do anonimowej adopcji. Jej zamiar spowodowany był głównie trudną sytuacją materialną rodziny.

Po opuszczeniu szpitala matka dziecka zmieniła decyzję, i postanowiła, że nie wyrazi zgody na adopcję anonimową chcąc opiekować się dzieckiem i je wychowywać. Z tego względu w Sądzie Rejonowym w K. złożyła oświadczenie, że chciałaby odzyskać dziecko. Mimo tego, Sąd Rejonowy K. wydał postanowienie o wydaniu zarządzenia w przedmiocie umieszczenia małoletniej w pogotowiu rodzinnym oraz wszczął z urzędu drugie postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej matki.

Mając na względzie pozytywne informacje na temat rodziny Małgorzaty O., Rzecznik przyłączył się do postępowania o pozbawienie władzy rodzicielskiej wnosząc o uchylenie postanowienia o umieszczeniu dziewczynki w pieczy zastępczej. Sąd Rejonowy, uwzględniając wnioski Rzecznika, wydał postanowienie o braku podstaw do pozbawienia matki władzy rodzicielskiej oraz zarządził zwolnienie małoletniej z rodziny zastępczej. Małgorzata O. odebrała dziecko w tym samym dniu.

Innym przykładem wymagającym interwencji Rzecznika Praw Dziecka, była zgłoszona przez małżonków S. sprawa małoletniej Marii³⁸⁵. Małżeństwo podało, że przed Sądem Rejonowym w K. z ich wniosku toczy się postępowanie o pełne przysposobienie małoletniej Marii. Małżonkowie S. wskazali, że w 2008 adoptowali już starszego brata dziewczynki – Jakuba i już wtedy zaznaczali, że wyrażają wolę adoptowania jego rodzeństwa.

Weryfikacja dokumentacji wskazywała, że matka małoletniej została pozbawiona władzy rodzicielskiej, a dziewczynka przebywała w pieczy zastępczej. Po złożeniu wniosku o adopcję małoletniej Marii przez małżonków S., do tego samego sądu wpłynął drugi wniosek o przysposobienie dziewczynki, kierowany przez małżonków Wiolettę i Krzysztofa P. Nie ukrywali oni przy tym, że częstsze kontakty z dziewczynką wynikają z relacji rodzinnej jaka łączy małżonków P. z osobami prowadzącymi pogotowie rodzinne.

---

³⁸⁴ ZSR/411/25/2013/KCH.

³⁸⁵ ZSR/411/16/2013/KCH.

Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania o przysposobienie małoletniej Marii, wnosząc o oddalenie wniosku małżonków P. podkreślając, że zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pierwszeństwo w adopcji rodzeństwa biologicznego mają rodzice adopcyjni, którzy adoptowali wcześniej rodzeństwo dziecka. Z uwagi na złożenie wniosku o przywrócenie władzy rodzicielskiej przez matkę małoletniej, Sąd Rejonowy w K. zawiesił postępowanie w sprawie przysposobienia i zlecił sporządzanie opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Sprawa jest w toku.

- **sprawy związane z demoralizacją małoletnich**

Ilustracją spraw z tego zakresu jest prośba o pomoc babki macierzystej małoletniej Sabiny, wychowanki placówki opiekuńczo-wychowawczej w R., skierowanej do Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w B.³⁸⁶ Prosiła ona, by Rzecznik pomógł Sabinie powrócić do placówki w R. Ośrodek, w którym przebywała małoletnia, miał ulec likwidacji, a dziecko – przeniesione do młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

Rzecznik zgłosił swój udział w toczącym się postępowaniu sądowym. Sąd uchylił środek wychowawczy w postaci skierowania Sabiny do młodzieżowego ośrodka wychowawczego i wydał postanowienie o przeniesieniu małoletniej do innego ośrodka socjoterapii. Celem zweryfikowania zasadności umieszczenia w ośrodku socjoterapeutycznym, Rzecznik wniósł o przeprowadzenie dowodu z opinii psychologa młodzieżowego ośrodka socjoterapii, do którego dziewczynka miała zostać przeniesiona. Sąd zawiesił zastosowany środek wychowawczy na okres pół roku i Sabina powróciła do placówki opiekuńczo-wychowawczej w R. Dziecko dobrze funkcjonuje w placówce i utrzymuje kontakt z rodziną.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się również 16-letnia Agata, wychowanka Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapeutycznego w W., wskazując, że jest w ciąży i chciałaby, aby umożliwiono jej sprawowanie bezpośredniej opieki nad dzieckiem po jego urodzeniu³⁸⁷. Dziewczynka trafiła do młodzieżowego ośrodka socjoterapeutycznego dwa lata wcześniej w związku z przejawami demoralizacji. Dzięki oddziaływaniom korekcyjnym proponowanym przez ośrodek, zachowanie dziewczynki uległo poprawie. Młodzieżowy ośrodek socjoterapeutyczny wystąpił do właściwego sądu o zwolnienie Agaty z ośrodka. Wskazano, że optymalnym rozwiązaniem byłoby zwolnienie dziewczynki do domu i objęcie jej rodziców

---

³⁸⁶ ZEW/414/26/2013/ZA.

³⁸⁷ ZSR/410/1190/2013/KW.

nadzorem kuratora. Rzecznik zgłosił udział w toczącym się postępowaniu popierając wniosek placówki, jednocześnie wnosząc o zobowiązanie rodziców do współpracy z asystentem rodziny, udziału w warsztatach edukacyjnych dla rodziców celem wypracowania prawidłowych postaw rodzicielskich oraz zapewnienia małoletniej Agacie warsztatów dla młodych matek. Sąd w części uwzględnił wnioski Rzecznika.

Innym przypadkiem interwencji Rzecznika była sprawa małoletniego Wojciecha³⁸⁸. Matka dziecka informowała, że wobec składanych na Policji skarg względem jej syna, ponownie toczy się postępowanie ustalające, czy zachodzą przesłanki do wszczęcia postępowania z ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Jednocześnie matka małoletniego zaprzeczała, aby Wojciech – wzorowy uczeń – był sprawcą nieodpowiednich zachowań, o których donosił skonfliktowany z rodziną sąsiad.

Analiza przekazanych informacji potwierdziła podniesione przez matkę okoliczności i uwagi. Rzecznik zgłosił udział w toczącym się przed Sądem Rejonowym w J. postępowaniu wskazując niską wiarygodność oświadczeń sąsiada i niekonsekwencje w opisie przedstawionych zdarzeń. Ponadto podnosił, że zebrany w toku postępowania materiał dowodowy wskazywał, że w środowisku szkolnym i sąsiedzkim chłopiec ma opinię miłego, spokojnego, stosującego formy grzecznościowe dziecka. Biorąc pod uwagę powyższe, Rzecznik wnioskował o odstąpienie od przeprowadzenia zaplanowanego przesłuchania małoletniego oraz o umorzenie postępowania. Sprawa została zakończona.

- **sprawy z zakresu zabezpieczenia społecznego**

Liczną kategorią pozostawały sprawy z zakresu zinstytucjonalizowanych form pomocy pieniężnej i rzeczowej, mające na celu zagwarantowanie podstawowych potrzeb rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji pozostających w nich dzieci.

Z prośbą o pomoc w uzyskaniu zasiłku pielęgnacyjnego dla niepełnosprawnego wnuka do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się Dariusz i Anna M.³⁸⁹ Dziadkowie, złożyli wniosek o ograniczenie władzy rodzicielskiej rodzicom biologicznym i ustanowienie ich rodziną zastępczą dla wnuka. Chłopiec pozostawał pod bezpośrednią pieczęą dziadków od urodzenia. Sąd, na podstawie przepisów o postępowaniu zabezpieczającym, umieścił dziecko „u Anny i Dariusza M. jako kandydatów na rodzinę zastępczą”. Wobec takiej treści postanowienia sądu rodzinnego, Wójt Gminy P. odmówił przyznania im zasiłku na rzecz chłopca uznając, że

---

³⁸⁸ ZSR/460/27/2013/MS.

³⁸⁹ ZSR/45/1/2013/KW.

nie mogą być stroną postępowania administracyjnego o przyznanie dziecku świadczenia rodzinnego, bo nie są oni ani opiekunami prawnymi, ani rodziną zastępczą.

Z tego względu Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Rejonowego w Z. z wnioskiem o wyjaśnienie wątpliwości co do treści postanowienia.

Ponadto przystąpił do postępowania administracyjnego prowadzonego przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym w W. popierając złożone przez państwa M. odwołanie. Rzecznik argumentował, że mimo nieprecyzyjnego sformułowania orzeczenia Sądu Rejonowego w Z., dziadkowie zostali ustanowieni rodziną zastępczą.

Na mocy postanowienia kończącego postępowanie opiekuńcze państwo M. zostali ustanowieni rodziną zastępczą dla małoletniego, zaś sąd w uzasadnieniu potwierdził uprawnienie państwa M. do reprezentowania chłopca na podstawie orzeczenia wydanego w oparciu o przepisy o postępowaniu zabezpieczającym. Samorządowe Kolegium Odwoławcze decyzją ostateczną przyznało zasiłek pielęgnacyjny chłopcu.

- **sprawy z zakresu zapewnienia odpowiednich warunków socjalnych**

Pan Janusz K. – ojciec samotnie wychowujący czworo małoletnich dzieci – zgłosił sprawę toczącego się wobec jego rodziny postępowania sądowego o eksmisję³⁹⁰. Z roszczeniem o wydanie nieruchomości zajmowanej przez rodzinę K. wystąpili właściciele, którzy nabyli prawo własności na licytacji komorniczej.

Sąd Rejonowy w W. nakazał rodzinie opróżnienie i opuszczenie zajmowanego lokalu oraz jego wydanie. Sąd nie orzekł o uprawnieniu pozwanych do otrzymania lokalu socjalnego. Od wyroku apelację wnieśli pozwani. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym toczącym się przed Sądem Okręgowym w P. Zarzucił zaskarżonemu wyrokowi błędne ustalenie statusu prawnego małoletnich poprzez odmowę uznania ich za lokatorów w rozumieniu ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego, a także błędne zastosowanie art. 24 tej ustawy poprzez uznanie, że cała rodzina K. samowolnie zajęła nieruchomość. Wskutek przyjętych założeń prawnych, sąd I instancji nie orzekł o uprawnieniu pozwanych do lokalu socjalnego. Sąd Okręgowy w P. podzielił pogląd Rzecznika, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w W. orzekł eksmisję wobec małoletnich oraz o ich uprawnieniu do lokalu socjalnego. Jednocześnie wstrzymał wykonanie

---

³⁹⁰ ZSS/421/1/2013/JZ.

wyroku do czasu złożenia pozwanym oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego. Wyrok jest prawomocny.

Innym przykładem była zgłoszona Rzecznikowi sprawa eksmisji rodziny G. i ich dwojga małoletnich dzieci³⁹¹. Sąd stwierdził, że pozwanym przysługuje uprawnienie do otrzymania lokalu socjalnego, a także wstrzymał wykonanie wyroku do czasu złożenia pozwanym oferty najmu lokalu mieszkalnego. Wyrok Sądu został zaskarżony apelacją gminy, do której zasobu mieszkaniowego należał przedmiotowy lokal. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym i wniósł o oddalenie apelacji. Ponadto wykazał, że tytuł prawny małoletnich do zamieszkiwania w podlegającym opróżnieniu lokalu wynikał ze stosunków alimentacyjnych pomiędzy pozwanymi (rodzicami) i ich dziećmi, co nadaje im status lokatora w rozumieniu ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego, i otwiera Sądowi możliwość przyznania małoletnim prawa do otrzymania lokalu socjalnego na podstawie art. 14 ust. 4 tej ustawy. Ponadto Rzecznik zakwestionował ustalenie Sądu, jakoby pozwani zajęli lokal bez tytułu prawnego. Rzecznik wskazał, że zaskarżone orzeczenie – chociaż oparte na niewłaściwych przepisach – odpowiada prawu. Sąd Okręgowy w W. podzielił argumentację Rzecznika i apelację powoda oddalił.

Do Rzecznika wpłynęła również sprawa eksmisji pani Ireny C. oraz jej małoletniej wnuczki Natalii, dla której pani Irena C. została ustanowiona rodziną zastępczą³⁹². Obie pozwane samowolnie zajęły lokal wchodzący w skład publicznego zasobu mieszkaniowego. Sąd Rejonowy w G. nakazał pozwanym opróżnienie zajmowanego dotychczas lokalu i zaniechał orzeczenia o uprawnieniu pozwanych do otrzymania lokalu socjalnego. Rzecznik wniósł apelację od powyższego wyroku. Zdaniem Rzecznika roszczenie o eksmisję, dochodzone przez gminę, nie zasługiwało na sądową ochronę, gdyż w okolicznościach tej sprawy, stanowiło nadużycie prawa podmiotowego, zaś wyrok nakazujący pozwanym eksmisję bez orzeczenia o uprawnieniu do otrzymania przez pozwane lokalu socjalnego jest niedopuszczalny. Na poparcie zarzutów apelacji Rzecznik podniósł okoliczność, że we wcześniejszej sprawie o eksmisję z innego lokalu został wydany wobec pozwanych prawomocny wyrok orzekający o ich uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego od gminy występującej w późniejszym procesie w roli powoda. Pomimo upływu 5 lat od daty wydania wyroku, gmina nie złożyła takiej oferty. Sprawa pozostaje na etapie postępowania apelacyjnego przed Sądem Okręgowym w G.

---

³⁹¹ ZSS/421/2/2013/JZ.

³⁹² ZSS/420/53/2013/JZ.

- **sprawy z zakresu właściwej reprezentacji praw i interesów małoletnich**

Sprawy te dotyczyły zarówno praw procesowych małoletnich-pokrzywdzonych do występowania w procesie karnym, jak również niewłaściwych działań podejmowanych przez opiekuna prawnego występującego w imieniu dziecka. Szczególnie częste były przypadki, w których jeden z rodziców dopuścił się czynu na szkodę małoletniego, a drugi z rodziców reprezentował małoletniego w postępowaniu karnym lub gdy ustanowiony kurator procesowy nie podejmował żadnych czynności w imieniu dziecka.

Obrazem z tej kategorii jest sprawa małoletniej Zofii³⁹³. W Prokuraturze Rejonowej w Ł., toczyło się postępowanie przygotowawcze w sprawie doprowadzenia małoletniej Zofii do innej czynności seksualnej, to jest o przestępstwo z art. 200 § 1 Kodeksu karnego. W związku z postępowaniem Sąd Rejonowy w Ł. wydał postanowienie o ustanowieniu kuratora dla celów reprezentacji małoletniej Zofii w postępowaniu karnym.

Rzecznik Praw Dziecka, po zapoznaniu się z aktami postępowania przygotowawczego, stanął na stanowisku, że kurator małoletniej nie reprezentuje w prawidłowy sposób interesów małoletniej. W związku z powyższym, złożył wniosek do Sądu Rejonowego w Ł. o zwolnienie kuratora kolizyjnego w postępowaniu karnym oraz wyznaczenie kuratora z Listy Adwokatów Okręgowej Rady Adwokackiej w Ł. Sąd Rejonowy w Ł. przychylił się do wniosku Rzecznika.

Innym przykładem sprawy, w której interwencja Rzecznika okazała się konieczna, była sprawa małoletniego Pawła, właściciela mieszkania w K., wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej w K.³⁹⁴ Zanim Paweł trafił do placówki, opiekunem prawnym małoletniego była jego ciotka. Analiza zgromadzonej dokumentacji wskazywała, że działania opiekuna prawnego doprowadziły do zadłużenia mieszkania należącego do chłopca. Przeciwko Pawłowi wydano nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, który odebrała osoba nie będąca opiekunem pozwanego. Od nakazu nie został wniesiony sprzeciw, a wierzyciel skierował sprawę do egzekucji. W toku postępowania egzekucyjnego dokonano zajęcia nieruchomości należącej do dziecka. O istnieniu nakazu zapłaty aktualny opiekun prawny dowiedział się przed wyznaczonym terminem licytacji mieszkania. Podjął działania mające na celu zapobieżenie licytacji i zawiadomił o sprawie Rzecznika Praw Dziecka. Rzecznik w trybie pilnym zgłosił udział w postępowaniu wywołanym wnioskiem opiekuna prawnego. Sprawa jest w toku.

---

³⁹³ ZSR/440/461/2013/AT.

³⁹⁴ ZSS/441/424/2013/KT.

- **sprawy z zakresu prawa międzynarodowego**

W sprawach z zakresu prawa międzynarodowego Rzecznik Praw Dziecka przystępował najczęściej do postępowań sądowych toczących się na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 roku dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę oraz rozporządzenia Rady WE Nr 2201/2003 z 27 listopada 2003 roku dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

Przykładem interwencji podjętej w oparciu o unormowania zawarte w Konwencji haskiej jest sprawa małoletniej Magdy³⁹⁵. Z akt sprawy wynikało, że Sąd Rejonowy w W. nakazał niezwłoczne wydanie małoletniej jej ojcu do Danii. Zdaniem Sądu zebrany w sprawie materiał dowodowy nie wskazywał, że powrót dziecka do Danii naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną. Rzecznik Praw Dziecka, mając na uwadze wnioski biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego oraz wolę samej dziewczynki co do zamieszkania z matką w Polsce, zgłosił udział w postępowaniu sądowym, wnosząc o oddalenie wniosku o wydanie dziecka do Danii. Z opinii biegłych wynikało, że zabranie dziewczynki od matki wbrew jej woli i opuszczenie obecnego środowiska mogłoby niekorzystnie odbić się na jej psychice.

Sąd Okręgowy w W. przychylił się do wniosku Rzecznika i mając na uwadze dobro małoletniej Magdy, zmienił zaskarżone orzeczenie i oddalił wniosek Jana T. o wydanie dziecka.

Innym przykładem podjętej przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji, w związku z toczącym się w sądzie postępowaniem o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, jest sprawa małoletniej Cateriny³⁹⁶. W tej sprawie sąd nie uwzględnił większości wniosków dowodowych zgłoszonych przez uczestniczkę postępowania i oddalił dowód z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność ustalenia, czy powrót małoletniej do Włoch może narazić ją na szkodę psychiczną lub fizyczną albo w jakikolwiek inny sposób postawi dziewczynkę w sytuacji nie do zniesienia (art. 13 lit. b Konwencji). Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych na okoliczność ustalenia, jakie skutki dla psychiki dziecka, jego stabilności emocjonalnej i poczucia bezpieczeństwa miałyby przeniesienie Cateriny w odmienne środowisko wychowawcze. Postępowanie nie zostało jeszcze zakończone.

---

³⁹⁵ ZSM/471/14/2013/AJ.

³⁹⁶ ZSM/471/34/2013/AJ.

Rzecznik Praw Dziecka przystępował także do postępowań podjętych w związku z Rozporządzeniem Rady WE Nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku, dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Dotyczyły one najczęściej wszczętych postępowań w sprawie uznania bądź nieuznania orzeczenia wydanego w innym państwie, ale również wszczętych postępowań w sprawie przymusowego wykonania postanowienia wydanego w innym kraju (związanych najczęściej z powrotem dziecka do poprzedniego miejsca pobytu).

Jako przykład może posłużyć sprawa małoletniej, wywiezionej przez matkę z Francji do Polski w związku z toczącym się przed francuskim sądem postępowaniem rozwodowym³⁹⁷. Sąd w Nicei zabezpieczył powództwo w sprawie rozwodowej w kwestii ustalenia sposobu kontaktów mieszkającego we Francji ojca z córką w ten sposób, że ojciec będzie miał prawo do kontaktów z córką w Polsce.

W związku z utrudnianiem przez matkę widzeń ojca z córką, pomimo orzeczenia sądu francuskiego, Julien D. zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o pomoc w podjęciu odpowiednich działań. Rzecznik wskazał na konieczność wystąpienia do sądu z wnioskiem o wydanie klauzuli stwierdzającej wykonalność zagranicznego orzeczenia, gdyż po nadaniu takiej klauzuli możliwe będzie podjęcie działań zmierzających do wykonywania kontaktów z dzieckiem zgodnie z art. 598¹⁵ Kodeksu postępowania cywilnego. Rzecznik zgłosił udział w postępowaniu. Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 30 lipca 2013 roku stwierdził, że postanowienie wydane we Francji jest wykonalne na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

Rzecznik Praw Dziecka przystępował także do postępowań administracyjnych wszczętych na wniosek cudzoziemców³⁹⁸. Dotyczyły one najczęściej spraw związanych z nielegalnym pobytem cudzoziemców w Polsce i decyzjami administracyjnymi zobowiązującymi ich do opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Jako przykład interwencji Rzecznika może posłużyć sprawa obywatela Czeczenii, wobec którego Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał decyzję o wydaleniu go z terytorium Polski. Składane przez stronę kolejne wnioski o nadanie statusu uchodźcy zostały umorzone, gdyż zdaniem Urzędu oraz organu odwoławczego w powyższej sprawie nie pojawiły się nowe okoliczności stanowiące podstawę do nadania cudzoziemcowi statusu uchodźcy. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w postępowaniu toczącym się przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym w W., wnosząc o uchylenie decyzji o umorzeniu postępowania.

---

³⁹⁷ ZSM/470/61/2013/AJ.

³⁹⁸ ZSM/470/75/2013/AJ.

W przedstawionym stanowisku Rzecznik podniósł między innymi, że organ odwoławczy nie zbadał okoliczności narodzin dziecka wnioskodawcy, o których powiadomił on organ na etapie postępowania odwoławczego. Zdaniem Rzecznika pominięcie faktu narodzin dziecka przy rozpatrywaniu sprawy nadania statusu uchodźcy stanowiło naruszenie zasady prawdy obiektywnej, zgodnie z którą organy administracji publicznej podejmują wszelkie niezbędne kroki służące załatwieniu sprawy. Postępowanie administracyjne w tej sprawie nie zostało jeszcze zakończone.

V. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził 171 badań spraw na miejscu. Objęto nimi:

- klub malucha oraz przedszkole,
- szkoły podstawowe i gimnazja,
- formy pieczy zastępczej,
- młodzieżowe ośrodki socjoterapii,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy,
- specjalistyczną placówkę wsparcia dziennego,
- ośrodek szkolenia i wychowania OHP,
- ośrodek pomocy społecznej,
- niepubliczny zakład opieki zdrowotnej,
- NZOZ udzielający świadczeń w ramach nocnej pomocy lekarskiej,
- wypoczynek dzieci i młodzieży.

1. Kontrola przeprowadzona w klubach malucha w W. oraz w niepublicznym przedszkolu w Ł.

Rzecznik Praw Dziecka szczególną ochroną otaczał najmłodsze dzieci, a priorytetem było ich bezpieczeństwo. W pierwszej kolejności były podejmowane sprawy dotyczące działalności form opieki nad dziećmi do lat 3, które zostały zarejestrowane przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 i funkcjonowały na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Tym samym nie były ujęte w rejestrach prowadzonych przez wójta, burmistrza czy prezydenta miasta. Sygnałem do podjęcia takiej kontroli w Klubie Malucha w W. była przekazana Rzecznikowi informacja o braku kwalifikacji pracowników do pracy z dziećmi oraz wyposażeniu klubu w nieatestowany sprzęt mogący zagrażać zdrowiu i życiu podopiecznych³⁹⁹. Zarzuty nie potwierdziły się.

Powodem kontroli w Niepublicznym Przedszkolu w K. było powiadomienie Rzecznika, że w tej placówce mogło dojść do molestowania dzieci⁴⁰⁰. Sprawę wyjaśniała prokuratura. Celem kontroli Rzecznika było zbadanie, czy obecna organizacja pracy

---

³⁹⁹ ZEW/520/42/2013/EB, ZEW/520/46/2013/EB.

⁴⁰⁰ ZEW/520/38/2013/AM.

przedszkola gwarantuje podopiecznym bezpieczeństwo oraz właściwą opiekę i edukację. Dyrektorowi wydano zalecenia. Rzecznik został poinformowany o ich realizacji.

1.1. Kontrole w szkołach podstawowych i gimnazjach

Nadrzędnym celem wszystkich kontroli było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka.

Kontrole przeprowadzono w następujących placówkach oświatowych:

- 1) Szkoła Podstawowa w G.,
- 2) Szkoła Podstawowa w J.,
- 3) Gimnazjum Dwujęzyczne w Zespole Szkół w W.,
- 4) Gimnazjum w W.

Zakres kontroli przeprowadzanych w tych placówkach był różny, w zależności od problemów zgłaszanych Rzecznikowi. Badaniu, w kontekście realizacji praw dziecka, podlegały m.in. uregulowania szkolnych statutów, warunki bezpiecznego pobytu uczniów, wewnętrzne systemy oceniania, a także organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, współpraca szkoły z rodzicami i prowadzenie dokumentacji szkolnej (np. w kontekście ochrony danych osobowych).

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono: niedostosowanie statutu szkoły do obowiązujących przepisów prawa oświatowego, naruszenie procedur obowiązujących w szkole w zakresie ustalania ocen klasyfikacyjnych, mało efektywną współpracę z rodzicami (również w kontekście udzielanej przez szkołę pomocy psychologiczno-pedagogicznej), niewystarczającą dbałość o rzetelną analizę potrzeb ucznia (a w konsekwencji – niedostosowanie wymagań do jego indywidualnych potrzeb i możliwości), niewłaściwie prowadzony proces wychowawczy skutkujący przemocą rówieśniczą.

W każdym przypadku wskazywano na potrzeby zmian w określonym zakresie. Podkreślano konieczność edukacji prawnej uczniów i nauczycieli, w tym zwrócenia uwagi nauczycieli na kwestię obiegu dokumentów szkolnych (szczególnie – zawierających dane wrażliwe). Zalecano zwiększenie nadzoru dyrektora nad procesem oceniania w szkole (w tym jego zgodności z wewnętrznym systemem oceniania) oraz badaniem skuteczności podejmowanych przez szkołę działań (nie tylko wychowawczych i profilaktycznych, ale również w zakresie udzielania uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej). Wskazywano na potrzebę doskonalenia jakości pracy szkoły w zakresie jej organizacji. Podkreślono wagę planowego doskonalenia nauczycieli oraz tworzenia wewnętrznego systemu wspomagania nauczycieli (szczególnie w kontekście poprawy jakości pracy

z dziećmi z dysfunkcjami). Zwracano również uwagę na potrzebę upowszechniania wiedzy o prawach dziecka.

1.2. Kontrole w formach pieczy zastępczej

Celem podjętych kontroli było zbadanie sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz stanu przestrzegania ich praw.

Kontrole przeprowadzono w następujących formach pieczy zastępczej:

- 1) Rodzina Zastępcza państwa G. w P. oraz Rodzina Zastępcza pani Ż. w G.,
- 2) Rodzinny Dom Dziecka w R.,
- 3) Dom Dziecka w W.,
- 4) Dom Dziecka w W.,
- 5) Dom Dziecka w W.,
- 6) Niepubliczny Dom Dziecka w W.,
- 7) Domy Dla Dzieci w G.,
- 8) Dom Dziecka w K.,
- 9) Dom Dziecka w P.,
- 10) Powiatowy Dom Dziecka w R.,
- 11) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w D.,
- 12) Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w D.,
- 13) Specjalistyczna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w K.

Wizytację w rodzinach zastępczych oraz w Rodzinnym Domu Dziecka w R. przeprowadzono w związku z badaniem problemu tworzenia form pieczy zastępczej na terenie innego powiatu niż miejsce pochodzenia dzieci. Nie stwierdzono nieprawidłowości w ich funkcjonowaniu.

Z analizy zgromadzonych danych wynikało, że głównym problemem instytucjonalnych form opieki nad dziećmi było niezapewnienie podopiecznym właściwej pomocy psychologiczno-pedagogicznej (m.in. ze względu na brak odpowiedniej liczby specjalistów) oraz niedostosowanie podejmowanych działań do aktualnych potrzeb wychowanków. Zwykle zajęcia, które im oferowano, nie miały charakteru cyklicznego, polegającego na złożonym ciągu oddziaływań psychologiczno-pedagogicznych. Program zajęć nie był również systematycznie modyfikowany na podstawie wyników badania efektywności dotychczasowej pracy z dzieckiem. Skutkiem zaniedbania tej sfery działalności placówek opiekuńczo-wychowawczych były liczne skierowania wychowanków do ośrodków socjoterapeutycznych i wychowawczych.

Problemem powtarzającym się w wielu placówkach, w dużej mierze wynikającym z zaniedbań wskazanych powyżej, było zjawisko przemocy fizycznej i psychicznej. Występowało ono w 38% skontrolowanych formach pieczy zastępczej. Najczęściej zjawisko dotyczyło środowiska rówieśniczego, ale w jednej z badanych placówek zdarzyły się też akty przemocy ze strony osób dorosłych. Najczęściej występującą formą przemocy psychicznej ze strony dorosłych było straszenie wychowanków umieszczeniem w ośrodku wychowawczym lub zakładzie poprawczym. Odnotowano także przypadki ośmieszania wychowanków i przekazywania społeczności placówki nieprawdziwych informacji o nich.

Kolejna niepokojąca kwestia dotyczyła braku zgodności wewnętrznych dokumentów placówek z aktualnie obowiązującymi przepisami (ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm. oraz rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej – Dz. U. r. Nr 292, poz. 1720).

W jednej z rodzin zastępczych stwierdzono niezgłoszenie dzieci do adopcji, mimo iż miały one uregulowaną sytuację prawną.

Powyższe nieprawidłowości świadczą o braku właściwego nadzoru nad pracą placówek ze strony ich dyrektorów, organów prowadzących, wojewodów, a w przypadku rodzin zastępczych – koordynatorów pieczy zastępczej. Dlatego też informację o wynikach kontroli Rzecznik przekazywał do wszystkich instytucji zobowiązanych do sprawowania nadzoru nad ww. formami pieczy zastępczej.

1.3. Kontrole w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii

Celem kontroli było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka w ośrodkach, w tym sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i warunków pobytu dzieci.

Kontrole przeprowadzono w następujących młodzieżowych ośrodkach socjoterapii:

- 1) Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii przy Zespole Placówek Oświatowych w S.,
- 2) Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w W.

Kontrola w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii przy Zespole Placówek Oświatowych w S. została przeprowadzona w związku z doniesieniami o stosowaniu przemocy wobec wychowanka przez dyrektora ośrodka⁴⁰¹, a badanie w Młodzieżowym

---

⁴⁰¹ ZEW/520/35/2013/ZA.

Ośrodka Socjoterapii nr 2 w W. zainicjowano na podstawie informacji o niewłaściwie realizowanych tam zadaniach edukacyjnych⁴⁰².

Z analizy zgromadzonych danych wynikało, że głównym problemem kontrolowanych placówek było występowanie zjawiska przemocy psychicznej i fizycznej wśród rówieśników (w anonimowych ankietach problem zgłosiło prawie 50% wychowanków).

W trakcie czynności kontrolnych stwierdzono także uchybienia w zakresie świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej – z dokumentacji specjalistów nie wynikała cykliczność pracy z wychowankami, ich działania podejmowane były doraźnie, w związku z zaistniałym problemem. Zastrzeżenia budził ustalony dla specjalistów czas pracy (w godzinach przedpołudniowych, kiedy wychowankowie byli w szkole), a także sposób pracy specjalistów z podopiecznymi (we wspólnym pokoju, bez możliwości prowadzenia indywidualnych rozmów w atmosferze intymności i zaufania). Nieprawidłowości dotyczyły również niezgodności uregulowań wewnętrznych ośrodków z aktualnie obowiązującymi przepisami w tym zakresie.

Dyrektorzy ośrodków otrzymali zalecenia. O zastrzeżeniach Rzecznika zostali powiadomieni właściwi kuratorzy oświaty, jako organy nadzorujące pracę tych placówek.

1.4. Kontrole w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych

Celem kontroli było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka w ośrodkach, w tym sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i warunków pobytu dzieci.

Kontrole przeprowadzono w następujących ośrodkach:

- 1) Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w S.,
- 2) Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w R.

Powodem podjęcia czynności kontrolnych w obu ośrodkach były przekazane Rzecznikowi informacje o niewłaściwie prowadzonym procesie wychowawczo-resocjalizacyjnym wychowanków, co skutkowało kradzieżami, pobiciami, wymuszeniami, ucieczkami, spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków, a nawet próbami samobójczymi⁴⁰³.

Przeprowadzone kontrole potwierdziły nieprawidłowy przebieg procesu wychowawczego i resocjalizacyjnego w ośrodkach. Ujawniły również niewłaściwy nadzór nad pracą tych placówek ze strony ich dyrektorów. Odnotowano nieodpowiedni sposób udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej i niedostateczną pracę z zakresu

---

⁴⁰² ZEW/520/55/2013/JK.

⁴⁰³ ZEW/520/48/2013/JK, ZEW/520/50/2013/JK.

profilaktyki uzależnień. Zwrócono uwagę na konieczność wzmożenia działań służących budowaniu poczucia bezpieczeństwa wychowanków oraz umożliwienia zaspokajania ich podstawowych potrzeb emocjonalnych. W wyniku przeprowadzonych czynności stwierdzono także niezapewnienie wychowankom właściwych warunków bytowych i sanitarnych. Ich pokoje nie posiadały podstawowego wyposażenia, część mebli była uszkodzona, sanitariaty wymagały odnowienia, a teren wokół ośrodków – gruntownego uporządkowania. Wskazując uchybienia, podkreślano cel funkcjonowania placówek wychowawczych – wdrożenie młodych ludzi do życia w społeczeństwie i przekazanie im właściwych wzorców postępowania (także w zakresie estetyki otoczenia). Zwrócono uwagę na potrzebę dostosowania statutów placówek oraz ich uregulowań wewnętrznych do aktualnie obowiązujących przepisów.

Jedną z przeprowadzonych czynności kontrolnych miała charakter rekontroli. Rzecznik został powiadomiony, że dyrektor tej placówki nie wykonał należycie zaleceń przekazanych po kontroli przeprowadzonej w 2010 roku.

O stwierdzonych nieprawidłowościach Rzecznik powiadomił organy odpowiedzialne za nadzór nad pracą tych placówek.

1.5. Kontrola w Specjalistycznej Placówce Wsparcia Dziennego w W.

Czynności sprawdzające zostały podjęte na skutek anonimowej skargi o niewłaściwej postawie kierownika świetlicy wobec dzieci (krzyczał na podopiecznych, stosował kary fizyczne, publicznie ośmieszał – także w sprawach dotyczących sfery intymnej)⁴⁰⁴.

Na podstawie podjętych czynności ustalono, że niektóre kary stosowane w placówce nie respektowały praw dziecka, np. czasowy zakaz przychodzenia do świetlicy dla tzw. dzieci „przemocowych fizycznie” (np. wychowanka z ADHD). Stwierdzono ponadto, że zajęcia prowadzone przez specjalistów (psychologa, logopedę, reedukatora i socjoterapeutę) nie odbywały się systematycznie. Brakowało także ustaleń dotyczących sposobu dokumentowania ich pracy. Ponadto kontrola wykazała wykorzystanie wizerunku dziecka bez zgody jego rodziców oraz nieprowadzenie dokumentacji określonej w regulaminie placówki. Sprawa w toku.

---

⁴⁰⁴ ZEW/520/52/2013/ZA.

1.6. Kontrola przeprowadzona w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w G.

Badanie w tym ośrodku przeprowadzono w związku ze zgłoszeniem stosowania przemocy przez kierownika internatu wobec jednego z wychowanków⁴⁰⁵. Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia uczniom poczucia bezpieczeństwa, a także właściwej organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Wyniki ankiet i rozmów z wychowankami Ośrodka potwierdziły stosowanie w ośrodku różnych form przemocy, także ze strony dorosłych. Stwierdzono ponadto, iż placówka swoje działania, podejmowane w celu przeciwdziałaniu przemocy, opierała na restrykcjach i dyscyplinowaniu, co jest niezgodne z założeniami programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła”. Ponadto, były one kierowane głównie do uczniów – nie obejmowały całej społeczności szkolnej, tj. nauczycieli, wychowawców i rodziców. Podczas kontroli stwierdzono także, że Ośrodek nie udzielał długofalowej pomocy zarówno ofiarom, jak i sprawcom przemocy. Kontrola jednoznacznie wykazała, że zaplanowane w tym obszarze działania w oparciu o wnioski z ewaluacji wewnętrznej (w roku szkolnym 2011/2012) były mało skuteczne.

Dyrektorowi Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w G. przekazano uwagi i wnioski w powyższym zakresie oraz wskazano na konieczność wzmocnienia nadzoru pedagogicznego nad pracą nauczycieli, specjalistów i wychowawców.

1.7. Kontrola przeprowadzona w Ośrodku Szkolenia i Wychowania OHP w M.

Kontrola została przeprowadzona na skutek skargi przekazanej Rzecznikowi przez młodzież przebywającą w Ośrodku, sugerującą niezapewnienie jej przyjaznych, bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w internacie⁴⁰⁶. Celem kontroli było zbadanie organizacji pracy ośrodka, w tym jakości świadczonych usług w zakresie edukacyjnym, wychowawczym i opiekuńczym, a także stanu przestrzegania praw dziecka.

Zaobserwowane nieprawidłowości dotyczyły warunków sanitarnych pomieszczeń i urządzeń należących do Ośrodka, w tym temperatury panującej w pomieszczeniach oraz czystości, estetyki i sprawności technicznej urządzeń elektrycznych, sanitarnych oraz sprzętu, mebli, drzwi i okien. Pokoje wychowanków były przepelnione, a pościel i koce niezmieniane.

---

⁴⁰⁵ ZEW/520/36/2013/JF.

⁴⁰⁶ ZEW/440/242/2013/EM.

Wątpliwości budził stan techniczny urządzeń i maszyn w pomieszczeniach do praktycznej nauki zawodu. Nieprawidłowości dotyczyły też jakości usług edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych świadczonych młodzieży (zarówno w internacie, jak i w szkole). Uchybienia dotyczyły m.in.: realizacji celów, zadań i treści podstawy programowej, ramowych planów nauczania, tygodniowego rozkładu obowiązkowych zajęć edukacyjnych w kontekście zapewnienia higieny pracy umysłowej i respektowania prawa w tym zakresie. Młodzieży nie zapewniono też właściwej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W związku z ww. nieprawidłowościami w organizacji pracy Ośrodka, Rzecznik przedstawił dyrektorowi uwagi i wnioski, a także wniósł o przeprowadzenie szczegółowych kontroli przez organy zobowiązane do nadzoru nad funkcjonowaniem Placówki. Powiadomił właściwą jednostkę straży pożarnej, inspektora sanitarnego, inspektora nadzoru budowlanego, kuratora oświaty oraz prokuraturę. Sprawa w toku.

1.8. Kontrola przeprowadzona w Ośrodku Pomocy Społecznej w C.

Celem podjętych działań było zbadanie sytuacji dzieci przebywających w Domu Pomocy Społecznej w C., ze szczególnym uwzględnieniem warunków pobytu i leczenia małoletniej Andżeliki⁴⁰⁷.

Pozytywnie oceniono jakość świadczonych dzieciom usług w zakresie potrzeb bytowych, opiekuńczych, wspomagających i edukacyjnych oraz dostępność pomocy lekarskiej i pielęgniarskiej. Wykazano natomiast, że dokumentacja nie zawsze była wypełniona kompletnie. Wymagała więc uzupełnienia oraz dalszego prawidłowego prowadzenia. O stwierdzonych zastrzeżeniach poinformowano dyrektora placówki.

1.9. Kontrola Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej – Ośrodka Readaptacyjnego dla Osób Uzależnionych w R.

Celem podjętych działań było zbadanie warunków pobytu w Placówce i prowadzenia terapii przeciwdziałającej uzależnieniu od alkoholu i narkotyków, w tym wobec małoletniej Darii⁴⁰⁸.

Wyniki anonimowych ankiet ujawniły, że w Ośrodku nie było przestrzegane prawo dziecka do kontaktu z rodzicami i prawo do prywatności. Pacjenci mieli ograniczony dostęp do rozmów telefonicznych i przebiegały one w obecności osób trzecich.

---

⁴⁰⁷ ZSS/441/226/2013/EK.

⁴⁰⁸ ZSS/441/475/2013/EK.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do dyrektora placówki o zapewnienie możliwości realizacji prawa pacjentów do kontaktu z bliskimi oraz zapewnienie przestrzegania prawa do prywatności.

W sprawie małoletniej Darii ustalono, że na wniosek rodziców została ona przeniesiona do innej placówki. Jej opiekunowie, wnoszący sprawę do Rzecznika, nie poinformowali go o swojej decyzji.

1.10. Kontrola Nocnej Pomocy Lekarskiej w S.

Celem działań kontrolnych było zbadanie organizacji Nocnej Pomocy Lekarskiej w S., w związku ze śmiercią małoletniej Dominiki⁴⁰⁹.

Ustalono, że organizacja Nocnej Pomocy Lekarskiej nie gwarantowała udzielenia dziecku wystarczającej pomocy medycznej. Dyżury były pełnione przez lekarzy, którzy nie posiadali specjalizacji z pediatrii. Porady medyczne udzielane były telefonicznie, a treść rozmów nie była w żaden sposób rejestrowana. Ponadto stwierdzono, że instytucje odpowiedzialne za udzielanie pomocy medycznej w godzinach nocnych nie współdziałały ze sobą.

W wyjaśnianiu przyczyn zgonu małoletniej Dominiki Rzecznik współpracował z Prokuraturą Rejonową w S. Na podstawie wniosków z badania ww. sprawy skierował wystąpienie generalne do Ministra Zdrowia. W efekcie działań Rzecznika placówki medyczne udzielające świadczeń z zakresu Nocnej Pomocy Lekarskiej zostały zobowiązane przez NFZ do raportowania liczby porad lekarskich udzielonych telefonicznie, rejestracji tych rozmów i ich archiwizacji. Ustalono także wymagania dotyczące dokumentowania informacji medycznych uzyskanych w trakcie udzielania pomocy.

1.11. Kontrole miejsc wypoczynku dzieci i młodzieży

Celem kontroli było rozpoznanie stopnia zapewnienia dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków podczas wypoczynku letniego i zimowego oraz zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka.

Podczas ferii zimowych skontrolowano następujące miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży:

- 1) Dom Wypoczynkowy „Słoneczna” w Z., zgrupowanie sportowe;
- 2) Ośrodek Wypoczynkowy „Teresa” w Z., zimowisko;

---

⁴⁰⁹ ZSS/441/149/2013/EK.

- 3) Ośrodek Sportowy „Palace” w Z., obóz sportowy;
- 4) Pensjonat „U Jędrka” w M., obóz zimowy;
- 5) Willa „Kurant” w Z., obóz sportowy;
- 6) Willa „Tatry” w M., zimowisko;
- 7) Willa „Sikława” w Z., obóz krajoznawczo-turystyczny;
- 8) Kwatery prywatne w Zakopanem – zimowisko (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);
- 9) Dom Wypoczynkowy „Teresa” w Z., obóz sportowo-językowy;
- 10) „Pensjonat u Kocia” w M., obóz rekreacyjno-sportowy;
- 11) Dom Wczasowy „U Jakuba” w Z., zimowisko;
- 12) Dom Wypoczynkowy „Tarasówka” w M., zimowisko narciarsko-saneczkowe;
- 13) Dom Wypoczynkowy „Zielona Gospoda” w P. – zimowisko taneczne;
- 14) Dom Wypoczynkowy „Zielona Gospoda” w P. – zimowisko z profilaktyką;
- 15) Dom Wypoczynkowy „Zielona Gospoda” w P. – zimowisko;
- 16) Dom Wypoczynkowy „Admirał” w K., zimowisko;
- 17) Hotel „Sana” w P., obóz sportowy;
- 18) Dom Wypoczynkowy „Marysieńka” w L., obóz narciarsko snowboardowy;
- 19) Dom Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K., obóz sportowy;
- 20) Dom Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K., wycieczka;
- 21) Dom Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K., zimowisko;
- 22) Ośrodek Wypoczynkowy „U Musa” w K., obóz sportowy;
- 23) Dom Wczasowy „Morion” w K., zimowisko profilaktyczne;
- 24) Ośrodek Wypoczynkowy „Dąbrówka” w K., obóz sportowy;
- 25) Centrum Szkoleniowo-Wypoczynkowe „Carmen” w K., zimowisko;
- 26) Ośrodek Wypoczynkowy „Stokrotka” w K., obóz sportowy;
- 27) Dom Wczasowy „Morion” w K., wycieczka;
- 28) Dom Wczasów Dziecięcych „Green Rest” w D., zimowisko (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);
- 29) Hotel „Sana” w P., zimowisko;
- 30) Dom Wczasów Dziecięcych w B., zimowisko;
- 31) Dom Wczasów Dziecięcych w S., obóz rekreacyjno-taneczny;
- 32) Ośrodek Wypoczynkowy „Koniczynka” w K., obóz sportowy;
- 33) Dom Wczasów Dziecięcych w M., obóz sportowy;
- 34) Ośrodek Kolonijno-Wczasowy „Mewa” w N., obóz sportowy;

- 35) Szkoła Podstawowa Nr 1 w K., obóz sportowy;
- 36) Hotel „Jarota” w J., obóz sportowy;
- 37) „Tabor” w W., obóz socjoterapeutyczny;
- 38) Gospodarstwo Agroturystyczne „Podkowa” w G., obóz jeździecki;
- 39) Gospodarstwo Agroturystyczne w N., obóz konny;
- 40) Szkoła Podstawowa w B., kolonie;
- 41) Gimnazjum Nr 1 w Ż., obóz sportowy;
- 42) Gospodarstwo Agroturystyczne w N., obóz muzyczny;
- 43) Internat Zespołu Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich w T., warsztaty artystyczne;
- 44) Szkoła Podstawowa Nr 2 w P., półkolonie;
- 45) Szkoła Podstawowa Nr 1 w P., zima w mieście;
- 46) Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w K., zajęcia sportowe;
- 47) Szkoła Podstawowa w T., zajęcia sportowo-światlicowe;
- 48) Szkoła Podstawowa w D., zajęcia rekreacyjne;
- 49) Centrum Rekreacji i Sportu „Oaza” w K. punkt dziennego pobytu;
- 50) Szkoła Podstawowa nr 23 w T., półkolonie zimowe;
- 51) Szkoła Podstawowa Nr 264 w W., punkt dziennego pobytu;
- 52) Zespół Szkół Nr 83 w W., punkt dziennego pobytu;
- 53) Szkoła Podstawowa Nr 100 w W., punkt dziennego pobytu;
- 54) Szkoła Podstawowa Nr 336 w W., punkt dziennego pobytu.

Podczas wakacji letnich skontrolowano następujące miejsca wypoczynku dzieci i młodzieży:

- 1) Zgrupowanie Obozów Hufca ZHP w R., kolonie
- 2) Ośrodek Wczasowo-Kolonijny „Pionier” w D., kolonie (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);
- 3) Ośrodek Wczasowo-Kolonijny „Pionier” w D., obóz wypoczynkowo-turystyczny;
- 4) Ośrodek Wczasowo-Kolonijny „Pionier” w D., obóz sportowy;
- 5) Ośrodek Wczasowy „Kryształowa Przystań” w M., kolonie;
- 6) Dom Wypoczynkowy „Mors” w M., kolonie dla dzieci niesłyszących;
- 7) Dom Wypoczynkowy „Mors” w M., kolonie;
- 8) Ośrodek Szkolno-Wypoczynkowy „Karolówka” w M., kolonie;
- 9) Ośrodek Kolonijny „Bryza” w M., kolonie (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);

- 10) Pensjonat „Asia” w K., obóz szkoleniowo-wypoczynkowy;
- 11) Centrum Wypoczynku i Rekreacji „Leśne Wrota” w O., obóz sportowo-rekreacyjny;
- 12) Ośrodek Wypoczynkowy „Diuna” w J., kolonie;
- 13) Dom Kolonijny „Jar” w W., kolonie i obóz;
- 14) Dom Kolonijny „Jar” w W., kolonie;
- 15) Ośrodek Wczasowy „Natalia” w W., kolonie;
- 16) Ośrodek Wypoczynkowy „Tarda” w M., obóz aktywnego wypoczynku;
- 17) Ośrodek Wypoczynkowy „Rondo” w K., kolonie;
- 18) Ośrodek Kolonijno-Formacyjny w S., kolonie;
- 19) Ośrodek Kolonijno-Formacyjny w S., kolonie dla dzieci z niepełnosprawnością;
- 20) Ośrodek „Meduza” w J., kolonie;
- 21) Ośrodek Wypoczynkowy „Baltic Park” w W., kolonie;
- 22) Ośrodek Wypoczynkowy „Leśne Wrota” w O., obóz – rekreacyjno-sportowy;
- 23) Ośrodek Wypoczynkowy „Razem” w G., kolonie;
- 24) Ośrodek Wypoczynkowo-Kolonijny „Polar” w S., kolonie;
- 25) Centrum Usług Wspólnych w S., obóz jeździecki;
- 26) Ośrodek Wczasowo-Kolonijny „Korona” w M., obóz sportowo-wypoczynkowy;
- 27) Ośrodek Wypoczynkowy „Halny” w S., obóz sportowy;
- 28) Ośrodek Wypoczynkowy „Słowińska Perła” w R., kolonie;
- 29) Ośrodek Wypoczynkowy „Bałtyk” w U., kolonie;
- 30) Ośrodek Kolonijny „Roma” w Ł., kolonie;
- 31) Ośrodek Wczasowo-Kolonijny „Słoneczko” w Ł., kolonie;
- 32) Ośrodek Kolonijno-Wczasowy „Anna” w Ł., kolonie;
- 33) Ośrodek Wypoczynkowy „Fregata” w Ł., kolonie;
- 34) Ośrodek Wypoczynkowy „Słowińska Perła” w R., obóz rekreacyjny;
- 35) Ośrodek Wypoczynkowy „Dagmor” w U., obóz-kolonie;
- 36) Ośrodek Wypoczynkowy „Fregata” w Ł., kolonia dziecięca i obóz młodzieżowy;
- 37) Ośrodek Wypoczynkowy „Fregata” w Ł., kolonia/obóz;
- 38) Ośrodek Rekreacyjno-Wypoczynkowy „Bysławek” w B., kolonie;
- 39) Ośrodek Wypoczynkowy „Bałtyk” w U., kolonie;
- 40) Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy „Fama-Sta” w M., letni obóz konny;
- 41) Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy „Mira-Mar” w P., kolonie (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);

- 42) Ośrodek Kolonijno-Wczasowy „Haryzma” w N., kolonie;
- 43) Letnia Baza Obozowa Związku Harcerstwa Polskiego w P., obóz wypoczynkowo-szkoleniowy;
- 44) Ośrodek Wypoczynkowo-Rehabilitacyjny „Piramida” w M., kolonie;
- 45) Ośrodek Wypoczynkowy „Świt” w G., kolonie;
- 46) Ośrodek Wypoczynkowy „Morion” w K., kolonie (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);
- 47) Ośrodek Wypoczynkowy „Halny” w S., kolonie;
- 48) Ośrodek „Granit” w S., turnus rehabilitacyjny;
- 49) Dom Wypoczynkowy „Juhas” w Z., kolonie;
- 50) Ośrodek Wypoczynkowy „Dresso” w S., kolonie;
- 51) Ośrodek Wczasowy „Granit” w Z., kolonie;
- 52) Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał” w K., kolonia wypoczynkowa;
- 53) Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał” w K., kolonie;
- 54) Ośrodek Wypoczynkowy „Złoty Potok” w K., kolonie;
- 55) Ośrodek Wypoczynkowy „Marysieńka” w L., kolonie (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);
- 56) Ośrodek Wypoczynkowy „Rzeczka” w W., obóz harcerski;
- 57) Ośrodek Wypoczynkowy „Rzeczka” w W., obóz tematyczno-survivalowy;
- 58) Ośrodek Wypoczynkowy „Maria” w L., obóz sportowy;
- 59) Ośrodek Wypoczynkowy „Wodomierzanka” w K., obóz sportowy;
- 60) Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał” w K., warsztaty orkiestrowe;
- 61) Dom Wypoczynkowy „Majka” w B., kolonie;
- 62) Ośrodek Wypoczynkowy „Weronika” w P., kolonie;
- 63) Dom Wczasowy „U Halinki” w B., kolonie;
- 64) Górski Ośrodek Wypoczynkowy „Stasinda” w B., obóz tematyczny;
- 65) Ośrodek Kolonijno-Wczasowy „U Guta” w B., kolonie;
- 66) Ośrodek „Szałas” w M., kolonie;
- 67) Willa „Jędrus” w M., kolonie (dwie kontrole przeprowadzone w różnych terminach);
- 68) Ośrodek Wypoczynkowy „Weronika” w P., kolonie;
- 69) Ośrodek Wypoczynkowy Willa „Basińka” w Z., obóz rekreacyjno-sportowy;
- 70) Ośrodek Wypoczynkowy „Józef” w Z., kolonie;
- 71) „Dom pod lasem” w M., kolonie;

- 72) Ośrodek Wypoczynkowy „Teresa” w Z., letni obóz młodzieżowy;
- 73) Ośrodek Sportowo-Rehabilitacyjno-Szkoleniowy „Palace” w Z., obóz sportowy;
- 74) Ośrodek Sportowo-Rehabilitacyjno-Szkoleniowy „Palace” w Z., obóz sportowo-rekreacyjny;
- 75) Pokoje Gościnne „Teklarz” w M., letnie szkolenia taneczne;
- 76) „Rezydencja Markus” w P., kolonie;
- 77) Ośrodek Wypoczynkowy „Morion” w K., kolonie profilaktyczne;
- 78) Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał” w K., kolonie.

Wszyscy kierownicy wypoczynku oświadczyli, że zajmowany przez nich obiekt posiada aktualną dokumentację dotyczącą spełniania wymogów bezpieczeństwa oraz ochrony przeciwpożarowej. Na tablicach ogłoszeń znajdowały się instrukcje oraz regulaminy, np. dotyczące udzielania pierwszej pomocy, postępowania w razie pożaru i telefony alarmowe.

W kontrolowanych miejscach wypoczynku letniego odnotowano 10 wypadków z udziałem dzieci (11,9% skontrolowanych miejsc wypoczynku). W każdej z tych sytuacji udzielono poszkodowanym pomocy medycznej. W przypadku wypoczynku zimowego odnotowano 6 wypadków z udziałem dzieci (7,1% skontrolowanych miejsc wypoczynku), z czego w 2 miejscach wypoczynku (3,57%) nie sporządzono protokołu powypadkowego i nie prowadzono rejestru wypadków. W 9 miejscach wypoczynku letniego (10,76%) oraz w 3 miejscach wypoczynku zimowego (5,36%) stwierdzono przypadki agresywnego zachowania uczestnika. Po zdarzeniach przeprowadzano z dziećmi rozmowy, starając się je zmotywować do właściwego zachowania. Jeśli nie odnosiło to skutku – zmieniano uczestnikom pokoje i przekazywano informację rodzicom/ opiekunom prawnym.

Wszyscy wychowawcy wypoczynku (letniego i zimowego) posiadali wymagane kwalifikacje. Dwóch kierowników wypoczynku letniego (2,3%) oraz jeden kierownik wypoczynku zimowego (1,7%) nie posiadali odpowiednich kwalifikacji do zajmowania stanowiska. Ponadto w dwóch kontrolowanych miejscach wypoczynku letniego (2,3%) i trzech wypoczynku zimowego (5,36%) kierownicy nie ustalili i nie przydzielili szczegółowych zakresów czynności pracowników, natomiast w 5 miejscach wypoczynku letniego (5,95%) i 19 wypoczynku zimowego (33,93%) kierownicy powierzyli obowiązki wychowawcom w formie ustnej.

Podczas kontroli stwierdzono, że wielu kierowników wypoczynku nie znało rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania (Dz. U. z 1997 r. Nr 12, poz. 67 z późn. zm.).

Wśród wypoczywających dzieci było niewiele uczestników z niepełnosprawnością (stanowiły one tylko 0,3% wszystkich uczestników skontrolowanego wypoczynku zimowego i 0,9% wypoczynku letniego).

Rzecznik Praw Dziecka przekazał Ministrowi Edukacji Narodowej swoje uwagi co do potrzeby zintensyfikowania działań w celu poprawy dostępu dzieci z niepełnosprawnością do wypoczynku organizowanego w gronie rówieśników. Wskazał też na potrzebę podjęcia działań informacyjnych, zmierzających do pogłębienia wiedzy u kierowników wypoczynku na temat obowiązujących przepisów w zakresie wypoczynku dzieci.

VI. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WADZY ORAZ INSTYTUCJAMI UNII EUROPEJSKIEJ

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka podejmował współpracę z organami władzy państwowej poprzez:

- **uczestnictwo w pracach Zespołu ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, jako instytucja zaproszona do udziału**

W skład Zespołu wchodzi: Przewodniczący – przedstawiciel ministra właściwego do spraw wewnętrznych w randze podsekretarza stanu; Zastępca przewodniczącego – zastępca Komendanta Głównego Policji, Członkowie – przedstawiciele:

- ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania,
- ministra sprawiedliwości,
- ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
- ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
- ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- ministra właściwego do spraw zdrowia,
- Komendanta Głównego Policji,
- Komendanta Głównego Straży Granicznej,
- Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania,
- Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Do zadań Zespołu należy ocena realizacji Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi, proponowanie oraz opiniowanie podejmowanych działań zmierzających do skutecznego zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi.

- **ocenę projektu Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013-2015**

Rzecznik Praw Dziecka, oceniając projekt Krajowego Programu, zwrócił uwagę na potrzebę doprecyzowania niektórych przepisów w rozdziałach o przeciwdziałaniu przemocy i zwiększaniu ochrony ofiar przemocy oraz na potrzebę zapewnienia równego traktowania w systemie edukacji⁴¹⁰.

---

⁴¹⁰ ZEW/071/5/2013/JF.

Z inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka powstał dokument o nazwie Zalecenia dotyczące postępowania dla dobra dziecka. Zawiera wytyczne i wskazówki dla służb podejmujących interwencje z udziałem dzieci. Jego celem jest ochrona praw dziecka określonych w Konwencji o Prawach Dziecka oraz Konstytucji RP. W formułowaniu dokumentu brali udział przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Generalnej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Komendy Głównej Policji. Powyższy dokument zostanie powielony i przekazany jednostkom Policji w całym kraju.

- **uczestnictwo w Ogólnopolskim Programie Edukacyjnym Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych „Twoje dane – twoja sprawa”**

Rzecznik uczestniczył w seminarium podsumowującym III edycję Programu. Seminarium było poświęcone upowszechnianiu wśród dzieci i młodzieży wiedzy o ochronie danych osobowych i prawa do prywatności.

Celem programu „Twoje dane – twoja sprawa” jest kształtowanie wśród uczniów w wieku 7-16 lat świadomych i odpowiedzialnych postaw, związanych z tematyką ochrony danych osobowych i prawem każdego człowieka do prywatności, które w wymiarze politycznym i społecznym staje się fundamentem wolnego społeczeństwa i demokratycznego państwa. W ramach Programu przeprowadzane są w szkołach zajęcia, na których dzieci mogą dowiedzieć się m.in. o prawach, jakie im przysługują, jak unikać zagrożeń związanych z udostępnianiem swoich danych w Internecie oraz uwrażliwić się na poszanowanie praw innych osób.

- **uczestnictwo w Programie działań na rzecz ochrony dzieci przed pornografią oraz innymi szkodliwymi treściami w Internecie**

Rzecznik został zaproszony przez Ministra Administracji i Cyfryzacji do udziału w pracach zespołu opracowującego Program działań na rzecz ochrony dzieci przed pornografią (szkodliwymi treściami) w Internecie. Zespół wyodrębnił dwa główne problemy, wokół których prowadzone były prace:

- 1) zbyt małej świadomości rodziców i dzieci na temat zagrożeń związanych z korzystaniem z Internetu;
- 2) niskich kompetencji cyfrowych rodziców (opiekunów).

Zaproponowano konkretne rozwiązania zidentyfikowanych problemów: podjęcie działań informacyjnych i edukacyjnych skierowanych przede wszystkim do rodziców, w tym przekazywanie im praktycznej wiedzy i porad na temat istniejących rozwiązań technicznych,

możliwych do wykorzystania na urządzeniach końcowych. Rozważano również możliwość dalszego rozwijania narzędzi zapewniających ochronę małoletnich przed szkodliwymi treściami, a także wykorzystywania ich w publicznych punktach dostępu do Internetu.

- **współdziałanie Rzecznika Praw Dziecka z Rzecznikiem Praw Pacjenta**

Współpraca pomiędzy Rzecznikiem Praw Dziecka a Rzecznikiem Praw Pacjenta ma charakter ciągły i dotyczy w szczególności spraw indywidualnych związanych z poziomem zaspokojenia potrzeb zdrowotnych i przestrzegania praw małoletnich pacjentów.

W celu jej zacieśnienia oraz dookreślenia jej form, 21 października 2013 r. Rzecznicy podpisali porozumienie o współpracy. Dokument określił płaszczyzny współpracy i zobowiązanie do wzajemnej pomocy w zakresie ochrony praw małoletnich pacjentów, w szczególności przy podejmowaniu działań o charakterze systemowym, jak również w konkretnych sprawach interwencyjnych. Określono wspólne cele i przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym, promującym prawa małego pacjenta.

W ramach współpracy strony porozumienia zobowiązały się do bezzwłocznego przekazywania informacji dotyczących zagrożeń i obszarów w systemie ochrony zdrowia wymagających poprawy w zakresie przestrzegania praw małoletnich pacjentów.

Ponadto strony zobowiązały się do opracowania tzw. „Karty Małoletniego Pacjenta” – przeznaczonej dla dzieci i młodzieży, mającej na celu popularyzowanie tematyki praw dziecka/pacjenta, która będzie upowszechniona w placówkach ochrony zdrowia.

- **ocenę projektu sprawozdania Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej**

Rzecznik Praw Dziecka, oceniając projekt rocznego sprawozdania Agencji Praw Podstawowych, zaproponował dodanie do raportu informacji o podjętej przez siebie inicjatywie wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w możliwość rozpoznawania skarg indywidualnych, a także o wprowadzonych do projektu ustawy o cudzoziemcach rozwiązań dotyczących umieszczania małoletnich w strzeżonych ośrodkach⁴¹¹.

- **ocenę projektu wniosku Ministra Sprawiedliwości o udzielenie zgody na podpisanie Międzynarodowej Konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem**

Rzecznik Praw Dziecka na prośbę Ministra Sprawiedliwości przedstawił swoje uwagi dotyczące projektu wniosku o udzielenie zgody na podpisanie Konwencji⁴¹². Wskazał na

---

⁴¹¹ ZSM/071/5/2013/AJ.

⁴¹² ZSM/051/1/2013/AJ.

konieczność wprowadzenia do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego instytucji unieważnienia adopcji, celem dostosowania prawa polskiego do norm zawartych w przedmiotowej Konwencji.

- **opracowanie opinii w sprawie stosowania przepisów z zakresu adopcji zagranicznej**

W odpowiedzi na prośbę Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił opinię w zakresie kierowania dzieci objętych różnymi formami pieczy zastępczej do adopcji zagranicznej⁴¹³. Rzecznik wskazał, że kwestia dopuszczalności adopcji zagranicznej jest uzależniona od okoliczności konkretnej sprawy przy uwzględnieniu pierwotnej i nadrzędnej wartości, jaką jest dobro dziecka.

- **opracowanie wkładu do śródkresowego raportu w ramach Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka**

Rzecznik Praw Dziecka w piśmie skierowanym do Ministra Spraw Zagranicznych, przekazał informacje dotyczące podjętych działań zmierzających do wdrożenia rekomendacji przekazanych Polsce w ramach Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka w zakresie przestrzegania praw dzieci⁴¹⁴.

- **przedstawienie uwag wskazujących na nieprawidłowości w postępowaniach karnych, w których pokrzywdzonymi były osoby małoletnie**

Rzecznik Praw Dziecka w piśmie skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego przedstawił przykłady stwierdzonych nieprawidłowości wraz ze wskazaniem organów Państwa (sądy lub prokuratury), których działanie lub zaniechanie było przyczyną ich powstania⁴¹⁵.

- **opracowanie wkładu do raportu Biura Wysokiej Komisarz ds. Praw Człowieka (OHCHR) w zakresie dostępu dzieci do wymiaru sprawiedliwości – narodowe dobre praktyki**

W skierowanym do Ministra Spraw Zagranicznych piśmie Rzecznik poruszył kwestie dostępności przyjaznych dzieciom procedur w prawie karnym, cywilnym i administracyjnym,

---

⁴¹³ ZSM/411/1/2013/AJ.

⁴¹⁴ ZSM/083/1/2013/AJ.

⁴¹⁵ ZSM/521/4/2013/AJ.

reprezentacji nieletnich przed sądami, a także dobrych praktyk w zakresie pomocy prawnej dzieciom⁴¹⁶.

- **współpracę w ramach „Sieci Ekspertów Grupy Wyszehradzkiej – Bałkany Zachodnie w dziedzinie rządów prawa i praw podstawowych”**

Na zaproszenie Ministra Spraw Zagranicznych, Rzecznik Praw Dziecka podjął współpracę w zakresie Sieci Ekspertów Grupy Wyszehradzkiej⁴¹⁷. Zadaniem Sieci jest wspieranie procesu integracji europejskiej państw bałkańskich poprzez doradztwo i wymianę doświadczeń w dziedzinie rządów prawa i praw podstawowych.

- **współpracę z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w zakresie przestrzegania zasad równego traktowania w poszczególnych obszarach praw dziecka**

Rzecznik Praw Dziecka, w ramach współpracy z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w zakresie zapewnienia podmiotom dyskryminowanym odpowiednich środków ochrony, przekazał przykłady zgłaszanych do Rzecznika spraw, dotyczących naruszenia zasady równego traktowania w poszczególnych obszarach praw dziecka⁴¹⁸.

- **współpracę z Pełnomocnikiem Ministra Spraw Zagranicznych do spraw postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka**

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w pracach międzyresortowego Zespołu ds. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, odpowiedzialnego za wypracowanie strategii implementacji wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

- **współpracę z Parlamentem Rzeczypospolitej Polskiej oraz opinie do projektów aktów prawnych**

Rzecznik Praw Dziecka w 2013 roku wielokrotnie uczestniczył w posiedzeniach Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a także w posiedzeniach następujących komisji: Edukacji, Nauki i Młodzieży, Spraw Wewnętrznych, Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, Finansów Publicznych, Polityki Społecznej i Rodziny, Sprawiedliwości i Praw Człowieka, Zdrowia, Ustawodawczej oraz innych Komisji i Podkomisji parlamentarnych. Brał również czynny udział w posiedzeniach zespołów parlamentarnych, np. Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci.

Współpraca z Parlamentem Rzeczypospolitej Polskiej dotyczyła w szczególności:

---

⁴¹⁶ ZSM/071/1/2013/AJ.

⁴¹⁷ ZSM/071/2/2013/AJ.

⁴¹⁸ ZSM/074/1/2013/AJ.

- poprawy dostępności dzieci do świadczeń medycznych finansowanych ze środków publicznych;
- zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci;
- funkcjonowania świetlic – placówek wsparcia dziennego;
- przygotowania organów prowadzących i szkół do objęcia 6-latków obowiązkiem szkolnym;
- żywienia dzieci;
- zajęć dodatkowych w przedszkolach;
- priorytetu „Rok Bezpiecznej Szkoły” i kierunków polityki oświatowej państwa;
- systemu informacji oświatowej;
- stanu i kierunków rozwoju sportu osób z niepełnosprawnościami, w tym sportu dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami;
- funkcjonowania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- programu rządowego „Cyfrowa Szkoła”;
- podmiotów uprawnionych do bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych i przyznania tych uprawnień wszystkim dzieciom przebywającym na terytorium Polski, również cudzoziemcom;
- praw nieletnich w postępowaniu na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Rzecznik Praw Dziecka opiniował następujące projekty lub założenia do aktów prawnych:

- projekt ustawy o zmianie ustawy o dokumentach paszportowych⁴¹⁹;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz niektórych innych ustaw⁴²⁰;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa⁴²¹;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁴²²;

---

⁴¹⁹ ZSS/071/2/2013/KT.

⁴²⁰ ZEW/075/3/2013/JK.

⁴²¹ ZEW/073/1/2013/EB

⁴²² ZSR/071/3/2013/AT.

- projekt ustawy o zmianie ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych oraz niektórych innych ustaw⁴²³;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw⁴²⁴;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁴²⁵;
- projekt założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw⁴²⁶;
- projekt założeń projektu ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego⁴²⁷;
- projekt założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁴²⁸;
- projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci⁴²⁹;
- projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy⁴³⁰;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie udzielania gminom dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego⁴³¹;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach⁴³²;

---

⁴²³ ZSS/071/13/2013/EK.

⁴²⁴ ZEW/023/10/2013/MP.

⁴²⁵ ZSM/023/1/2013/AJ.

⁴²⁶ ZEW/023/7/2013/JF.

⁴²⁷ ZSS/072/1/2013/KT.

⁴²⁸ ZSR/023/4/2013/MM.

⁴²⁹ ZEW/071/15/2013/MP.

⁴³⁰ ZSS/071/10/2013/KZ.

⁴³¹ ZEW/071/14/2013/MP.

⁴³² ZEW/023/6/2013/JF.

- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych⁴³³.

27 listopada 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka wraz z sejmową Komisją Sprawiedliwości i Praw Człowieka zorganizował w Sali Kolumnowej Sejmu RP konferencję „Wolność i odpowiedzialność”. Inicjatorem przedsięwzięcia była Fundacja La Strada przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu oraz absolwenci Szkoły Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Marszałek Sejmu Ewa Kopacz objęła wydarzenie honorowym patronatem.

Konferencja zorganizowana została z okazji 65. rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz 24. rocznicy Konwencji o Prawach Dziecka. Gościem honorowym konferencji był Remigiusz Henczel – Przewodniczący Rady Praw Człowieka ONZ.

Tematem przewodnim konferencji były zagadnienia związane z zagrożeniami dla praw człowieka w XXI. Dyskusji poddano także kwestie edukacji prawnej młodzieży oraz przygotowanie młodych obywateli do tzw. odpowiedzialnej wolności.

Na uwagę zasługuje inicjatywa Rzecznika Praw Dziecka, będąca wynikiem prób kierowanych przez środowiska łódzkich przedszkoli, dotycząca ustanowienia 20 września Ogólnopolskim Dniem Przedszkolaka.

W swoim wystąpieniu z 20 czerwca 2013 r. do Przewodniczącego Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP Rzecznik podkreślił, że obecnie nie ma świątecznego dnia, który mógłby w należyty sposób zwrócić uwagę społeczeństwa na rolę wczesnej edukacji dla harmonijnego rozwoju dziecka⁴³⁴. Jest to szansa na kreowanie nowej przestrzeni dla wychowania przedszkolnego oraz integracji wielu środowisk, osób i instytucji, mających wpływ na jakość edukacji i wizerunek przedszkoli, a dla dzieci – okazja do radosnego świętowania.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przychylił się do wniosku Rzecznika, podejmując Uchwałę Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 września 2013 r. w sprawie ustanowienia dnia 20 września Ogólnopolskim Dniem Przedszkolaka.

---

⁴³³ ZEW/023/6/2013/JF.

⁴³⁴ ZEW/500/24/2013/EM.

VII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

1. Współpraca w ramach Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC) oraz spotkania promujące instytucję Rzecznika Praw Dziecka na świecie

- **spotkanie z delegacją z Kosowa – Warszawa**

11 kwietnia 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka gościł reprezentację władz Kosowa oraz członków organizacji pozarządowych. W spotkaniu udział wzięli m.in. Zastępca Rzecznika Praw Obywateli Kosowa Shqipe Ibraj-Mala, a także Doradca Premiera Kosowa w zakresie Praw Człowieka oraz Minister ds. Równego Statusu Habit Hajredini. Celem wizyty było zwiększenie wiedzy gości na temat standardów przestrzegania praw dziecka. Rząd w Kosowie przygotowuje się do utworzenia samodzielnej instytucji Rzecznika Praw Dziecka.

Podczas spotkania Rzecznik przybliżył gościom kompetencje, w jakie został wyposażony polski Rzecznik Praw Dziecka. Podkreślił, że sprawowany przez niego urząd posiada umocowanie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Nawiązał również do obchodzonego w Polsce Roku Janusza Korczaka, zaznaczając, że to właśnie Janusz Korczak dał początek idei ochrony praw najmłodszych. Dyrektorzy poszczególnych zespołów Biura Rzecznika Praw Dziecka przybliżyli pracę swoich jednostek oraz odpowiadali na pytania gości dotyczące specyfiki pracy Biura.

- **wizyta Ombudsmana Republiki Tureckiej – Warszawa**

24 kwietnia 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka przyjął w swoim Biurze delegację Ombudsmana Republiki Tureckiej. W spotkaniu udział wzięli: Ombudsman Republiki Tureckiej, Pan Mehmet Elkatmis, pracownicy jego Biura oraz pracownicy Biura polskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.

Spotkanie miało na celu zapoznanie gości z funkcjonowaniem oraz rolą instytucji Rzecznika Praw Dziecka w Polsce. Delegacja z Turcji przyjechała do Polski, by odbyć staż w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. Wizyta studyjna w Polsce była częścią misji szkoleniowej pracowników Biura tureckiego Ombudsmana, polegającej na zdobyciu doświadczenia w europejskich urzędach ombudsmanskich, przygotowujących stronę turecką do realizacji nowych zadań. Spotkanie miało na celu uzupełnienie wiedzy tureckich urzędników na temat praw człowieka o zastosowane na gruncie polskim rozwiązania dotyczące ochrony praw dziecka.

- **spotkanie grupy tematycznej Rady Europy ds. dzieci – Strasburg**

30 maja 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka Rzecznik wziął udział w spotkaniu grupy tematycznej Rady Europy ds. dzieci (TC-ENF), której przewodniczył Ambasador Chorwacji Anica Djamic. Do Strasburga Rzecznik Praw Dziecka przybył na zaproszenie Stałego Przedstawicielstwa Rzeczypospolitej Polskiej przy Radzie Europy.

Podczas spotkania Rzecznik Praw Dziecka zaprezentował model funkcjonowania urzędu Rzecznika w Polsce oraz kompetencje, w jakie wyposażył go ustawodawca. Przypomniwał, że dzięki działalności Janusza Korczaka oraz umocowaniu instytucji Rzecznika Praw Dziecka w polskiej Konstytucji, Polska nazywana jest na świecie Ojczyzną Praw Dziecka. Poinformował także członków grupy tematycznej Rady Europy ds. dzieci o działalności sieci ENOC, zrzeszającej Rzeczników Praw Dziecka z Europy. Na jej przykładzie zachęcał do współpracy i dzielenia się dobrymi praktykami. Rzecznik Praw Dziecka zapoznał członków grupy z założeniami kampanii społecznej „Reaguj. Masz prawo”, zachęcającej do reagowania na każdy przypadek przemocy wobec dzieci oraz dyskutował o projekcie wykrywania przez dentystów oznak przemocy wobec najmłodszych.

Polski Rzecznik Praw Dziecka był pierwszym z europejskich ombudsmanów działających na rzecz praw dzieci, który wziął udział w spotkaniu grupy roboczej Rady Europy.

- **spotkanie z gośćmi z Bułgarii – Warszawa**

27 czerwca 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak gościł w swoim Biurze Georgija Bogdanowa – Dyrektora Wykonawczego organizacji pozarządowej Krajowa Sieć na rzecz Dzieci (National Network for Children) oraz dziennikarzy bułgarskiej telewizji NOVA.

Wizyta była kontynuacją współpracy między bułgarskimi organizacjami pozarządowymi, a Biurem Rzecznika Praw Dziecka w Polsce nawiązanej podczas pobytu Rzecznika w Sofii w 2012 roku.

Informacje przekazane dziennikarzom były wsparciem merytorycznym bułgarskiego sektora pozarządowego, który dąży do utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka w Bułgarii. Rzecznik zaprezentował osiągnięcia Polski w zakresie opieki nad dziećmi i zabezpieczeniem praw najmłodszych, przedstawił kompetencje polskiego Ombudsmana oraz wskazał na korczakowski rodowód instytucji Rzecznika.

- **17. Doroczny Zjazd Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC) – Bruksela**

W dniach 25-27 września 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka, Marek Michalak uczestniczył w dorocznym zjeździe Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC). Podczas spotkania w Brukseli Zgromadzenie Ogólne ENOC wydało dwa oświadczenia dotyczące:

- pilnej pomocy dla syryjskich dzieci przebywających w ośrodkach dla uchodźców w związku z trwającym konfliktem zbrojnym,
- zapewnienia szczególnej ochrony małoletnim cudzoziemcom bez opieki oraz przyznania im wykwalifikowanego kuratora, którego zadaniem byłaby ochrona i działanie w najlepiej pojętym interesie dziecka.

Zarząd Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka już w 2012 roku z inicjatywy polskiego Rzecznika Praw Dziecka, który przewodniczył w tym czasie ENOC, skierował do Przewodniczącego Komitetu Praw Dziecka ONZ Jeana Zermattena oraz do wszystkich krajów świata, oświadczenie w związku ze złym traktowaniem i trudną sytuacją dzieci w Syrii, na skutek trwającej tam wojny – wzywające do podjęcia działań w celu zaprzestania takich praktyk.

W ślad za przyjętym przez Zgromadzenie Ogólne Europejskich Rzeczników Praw Dziecka oświadczeniem, Rzecznik Praw Dziecka w dniu 19 grudnia 2013 roku zwrócił się do Ministra Spraw Zagranicznych o rozważenie możliwości większego wsparcia syryjskich dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji spowodowanej wojną w Syrii.

Odnosząc się natomiast do oświadczenia dotyczącego sytuacji dzieci migrantów, Rzecznik w dniu 23 grudnia 2013 roku wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu zapewnienie właściwej reprezentacji małoletnim cudzoziemcom w postępowaniu cywilnym i administracyjnym (ustanowienie kuratora dla małoletniego bez opieki).

Ponadto, podczas konferencji w Brukseli Rzecznik Praw Dziecka przedstawił założenia i przebieg kampanii „Reaguj. Masz prawo”. Europejscy Rzecznicy na przykładzie doświadczeń Polski, analizowali tematykę obniżania poziomu akceptacji społecznej dla zjawiska przemocy wobec dzieci.

We wrześniu Marek Michalak, po trzech latach aktywności, zakończył swoją kadencję w Zarządzie Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC (jako przewodniczący i wiceprzewodniczący organizacji). Polski Rzecznik kierował zainteresowanie ENOC na potrzeby dzieci-ofiar wojny w Syrii, rozszerzenie działań o kolejne kraje, gdzie utworzono

instytucje Rzecznika Praw Dziecka (Estonia, Francja, Włochy, Bułgaria, Ukraina), wykonanie analiz międzynarodowych nt. opieki instytucjonalnej nad dziećmi oraz dostępności wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dla dzieci. Podczas prezydencji polskiego Rzecznika Praw Dziecka rozpowszechniono w krajach członkowskich ENOC ideę pedagogiki Janusza Korczaka.

- **symposium dotyczące prawa dziecka do wypoczynku – Genewa**

W dniu 30 września 2013 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka reprezentujący również w jego imieniu Zarząd Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka uczestniczył w sesji naukowej odbywającej się w związku z ogłoszeniem Komentarza Ogólnego nr 17 do Konwencji o Prawach Dziecka, dotyczącego prawa dziecka do wypoczynku. Sesja została zorganizowana przez Komitet Praw Dziecka NZ oraz międzynarodowe organizacje pozarządowe.

W trakcie konferencji przedstawiciel Rzecznika spotkał się z Przewodniczącą Komitetu Praw Dziecka Kirsten Sandberg, której z upoważnienia Rzecznika, przedstawił polskie rozwiązania w zakresie systemu ochrony praw dziecka, zwracając przy tym uwagę na szczególną pozycję Rzecznika Praw Dziecka oraz poinformował o polskim stanowisku w zakresie tzw. „okien życia”.

2. Współpraca Rzecznika Praw Dziecka z polskimi placówkami konsularnymi w świecie

Mimo ograniczonych kompetencji, Rzecznik starał się chronić prawa polskich dzieci zamieszkałych poza granicami kraju. Do Rzecznika napływały skargi polskich obywateli zawierające prośbę o pomoc w związku z działaniami zagranicznych instytucji państwowych, które negatywnie ingerują w sferę praw i wolności ich dzieci. W większości skargi te pochodziły od obywateli polskich zamieszkałych w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Norwegii i Włoszech. Autorzy skarg kwestionowali decyzje obcych służb socjalnych lub sądów opiekuńczych, które ingerowały w stosunki między rodzicami a dziećmi.

W celu ochrony praw małoletnich obywateli polskich zamieszkałych za granicą, Rzecznik zwracał się o pomoc do Ministra Spraw Zagranicznych oraz polskich placówek konsularnych.

W ramach wspomnianej współpracy, na wniosek Rzecznika, pracownicy polskich urzędów konsularnych:

- 1) kierowali pisma do instytucji socjalnych zawierające prośbę o wyjaśnienie przyczyn działań podjętych wobec małoletnich obywateli polskich,
- 2) podejmowali interwencje, gdy stwierdzone zostały przypadki uniemożliwiania kontaktów dziecka z rodzicem,
- 3) monitorowali przebieg postępowań sądowych toczących się przed sądami opiekuńczymi.

2.1. Wielka Brytania:

- **wizyta Rzecznika Praw Dziecka w Londynie**

8 stycznia 2013 roku w siedzibie Wydziału Konsularnego Ambasady RP w Londynie, Rzecznik uczestniczył w spotkaniu, podczas którego wraz z przedstawicielami polskiej placówki konsularnej dyskutowano na temat sytuacji polskich dzieci w Wielkiej Brytanii oraz problemów związanych z interwencjami miejscowych służb socjalnych wobec dzieci. Poruszono także kwestię umieszczania małoletnich polskich obywateli odebranych rodzicom w polskich rodzinach zastępczych. Wizyta Rzecznika Praw Dziecka w Londynie zainicjowała powstanie Centrum Pomocy Rodzinie, którego zadania polegają na:

- upowszechnianiu wśród Polaków wiedzy na temat rodzicielstwa zastępczego (*fostering*),
- tworzeniu zasobu polskich rodzin zastępczych, które mogłyby przejmować opiekę nad polskimi dziećmi,
- budowaniu partnerskich relacji i współpracy z brytyjskimi służbami socjalnymi w zakresie spraw dotyczących polskich dzieci (prowadzeniu banku informacji o polskich rodzinach zastępczych, polskojęzycznych psychologach, udzielaniu informacji na temat możliwości pozyskiwania wywiadów środowiskowych, itp.),
- współpracy z istniejącymi brytyjskimi i polskimi fundacjami i stowarzyszeniami zajmującymi się pomocą dzieciom i rodzinom.

Podczas wizyty Rzecznik na zaproszenie Instytutu Polskiego i Ambasady Polskiej w Londynie wziął udział w otwarciu wystawy „Korczak. Reformator Świata”, zorganizowanej we współpracy z Reprezentacją Komisji Europejskiej w Londynie w ramach zakończenia Roku Janusza Korczaka.

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył również w spotkaniu z przedstawicielami Polskiej Macierzy Szkolnej (PMS), którzy poinformowali go o działalności polskich sobotnich szkół i ich formach instytucjonalnych oraz współpracy z brytyjskimi szkołami.

- **konferencja „Prawa dziecka – aspekt informacyjny i współpraca instytucji polskich i brytyjskich” – Londyn**

21 marca 2013 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w konferencji, będącej następstwem wizyty Rzecznika z 8 stycznia 2013 r., a zorganizowanej przez Ambasadę RP w Londynie, poświęconej ochronie praw dzieci oraz współpracy instytucji polskich i brytyjskich w tym zakresie. W konferencji wzięli udział przedstawiciele instytucji rządowych (w tym polskich i brytyjskich organów centralnych wyznaczonych na podstawie przepisów rozporządzenia „Bruksela II bis”), służb socjalnych, sędziowie i adwokaci specjalizujący się w prawie rodzinnym oraz działacze społeczni i reprezentanci organizacji pozarządowych. Przebieg konferencji i wypowiedzi jej uczestników doprowadziły do wniosku, że w ostatnich latach rośnie liczba spraw dotyczących dzieci, które wymagają bliskiej współpracy pomiędzy polskimi i brytyjskimi organami właściwymi w sprawach opiekuńczych, dotyczy to m.in. wykonywania orzeczeń sądów obu krajów, przeprowadzania wywiadów środowiskowych, wymiany informacji na temat rodzin zastępczych. Podczas konferencji zaplanowano kolejne inicjatywy mające sprzyjać poprawie współpracy, w tym m.in. projekt zorganizowania wizyty studyjnej w Polsce dla brytyjskich pracowników socjalnych oraz sędziów, a także kampanię skierowaną do obywateli polskich, mieszkających w Wielkiej Brytanii, informującą o możliwości ubiegania się o status rodziny zastępczej.

- **wizyta brytyjskiej delegacji w Polsce – Warszawa**

W dniach 21-23 października 2013 roku z wizytą studyjną w Warszawie gościli przedstawiciele brytyjskich pracowników socjalnych, sędziowie sądów rodzinnych, adwokaci specjalizujący się w sprawach polsko-brytyjskich. Członkowie delegacji mieli możliwość zapoznania się z systemem opieki nad rodziną i dzieckiem w Polsce, instytucją rodzin zastępczych, systemem wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz zasadami funkcjonowania instytucji polskiego Rzecznika Praw Dziecka. Podczas spotkania w Biurze Rzecznika Praw Dziecka 23 października 2013 roku, Rzecznik poruszył zagadnienia dotyczące możliwości współpracy polsko-brytyjskiej w zakresie ochrony prawnej dzieci, a także kwestię powierzenia rodzinom polskim pieczy nad polskimi dziećmi, a tym samym zagwarantowanie im kultywowania polskich tradycji. W ramach kontynuowania współpracy planowane jest podjęcie działań zmierzających do zawarcia formalnego porozumienia Rzecznika Praw Dziecka z Pełnomocnikiem ds. Dzieci w Anglii.

2.2. Niemcy:

- **wizyta w kolońskim okręgu konsularnym – Kolonia**

13-14 maja 2013 roku, na zaproszenie Konsulatu Generalnego RP w Kolonii, Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w spotkaniach w kolońskim okręgu konsularnym, na terenie którego znajduje się, według szacunków, połowa Polonii zamieszkałej w Niemczech. Rzecznik zaapelował do niemieckich polityków o wnikliwą analizę trudnych polsko-niemieckich spraw rodzinnych i bliską współpracę w zakresie zabezpieczenia dobra polskich dzieci w RFN.

Rzecznik odbył spotkania z Rzecznikiem Praw Obywatelskich Nadrenii – Palatynatu, członkami komisji petycyjnej w parlamencie Hesji oraz parlamentarzystami Nadrenii Północnej-Westfalii – członkami polsko-niemieckiej grupy parlamentarnej oraz tamtejszej komisji petycyjnej. Rzecznik analizował z posłami temat aktualnych wyzwań w zakresie ochrony praw dziecka, w szczególności w kontekście ruchów migracyjnych w Europie, głównie na przykładzie Polski. W tym kontekście uczulał parlamentarzystów na fakt, że jednym z podstawowych praw dziecka jest prawo do tożsamości narodowej, a co za tym idzie, do nauki języka ojczystego. Rzecznik wyraził życzenie bliskiej współpracy w zakresie trudnych spraw rodzinnych, konfliktów w mieszanych małżeństwach i interwencji niemieckich urzędów ds. dzieci i młodzieży (Jugendamt). Rzecznik przedstawił problem ingerencji we władzę rodzicielską oraz zakazu kontaktu z dzieckiem na podstawie spraw indywidualnych, które prowadzi i otrzymał zapewnienie, że zostaną one wyjaśnione przez komisję petycji parlamentu Nadrenii Północnej-Westfalii.

Podczas swojego pobytu w Kolonii, Rzecznik spotkał się ze studentami i wykładowcami pedagogiki na uniwersytecie w Koblencji, gdzie wygłosił referat pt. „Rzecznik Praw Dziecka gwarantem ochrony praw dziecka – polski przykład”. Następnie dyskutował ze studentami o roli Rzecznika, przesłaniach i tradycjach korczakowskich oraz rozwoju ochrony praw dziecka w Polsce i na świecie. Rzecznik promował także założenia Deklaracji Warszawskiej, równocześnie zachęcając do jej podpisania. Na zakończenie wizyty Rzecznik odwiedził szkolny punkt konsultacyjny im. Królowej Ryczezy w Kolonii, gdzie spotkał się z dziećmi, młodzieżą oraz gronem pedagogicznym.

- **konferencja dotycząca polsko-niemieckiej współpracy w sprawach rodzinnych – Hamburg**

13 maja 2013 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w konferencji zorganizowanej przez Ambasadę RP w Hamburgu poświęconej wzmocnieniu współpracy

polsko-niemieckiej w zakresie ochrony prawnej dzieci polskich mieszkających w Niemczech. W konferencji ze strony niemieckiej udział wzięli: przedstawiciele Federalnego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Sądu Krajowego w Brunshwiku, organu centralnego Urzędu Sprawiedliwości w Bonn oraz urzędów ds. młodzieży miasta Hamburga. Ze strony polskiej w rozmowach uczestniczyli przedstawiciele Ministra Spraw Zagranicznych oraz konsulatów polskich w Niemczech, Ministra Sprawiedliwości, sędziowie Sądu Okręgowego we Wrocławiu, a także przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka i Rzecznika Praw Obywatelskich. Podczas spotkania przybliżono zakres działania instytucji ochrony praw obywatelskich w Polsce – Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka w oparciu o rodzaje skarg napływających do ich Biur. Poruszono również kwestię ograniczonych możliwości działania przed instytucjami niemieckimi. Przedstawione zostały także różnorodne obszary działalności niemieckich urzędów, w tym formy pomocy rodzinie oraz zasady informowania polskich przedstawicielstw konsularnych o przypadkach ustanowienia opieki nad małoletnimi polskimi obywatelami.

2.3. Włochy:

- **spotkania poświęcone analizie spraw polsko-włoskich – Rzym, Watykan**

30 listopada 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka omawiał w Rzymie sprawy dotyczące konfliktów w sprawowaniu opieki nad dzieckiem w małżeństwach polsko-włoskich oraz trudności w wyegzekwowaniu alimentów od zobowiązanych zamieszkałych we Włoszech.

Rzecznik odwiedził Biuro włoskiego Rzecznika Praw Dziecka oraz został przyjęty przez Ambasadora RP Wojciecha Ponikiewskiego. W spotkaniach uczestniczył również Konsul Honorowy Luksemburga Krzysztof Bramorski i Ekspertka ds. Prawnych Ambasady RP w Rzymie Anna Wojtulewicz. Podczas spotkań zostały omówione kwestie związane z międzynarodowymi porwaniami rodzicielskimi oraz skargami obywateli polskich na działalność włoskich organów, prowadzących postępowania w zakresie egzekucji alimentów. Na wniosek polskiego Rzecznika Praw Dziecka, Biuro włoskiego Rzecznika zobowiązało się do ścisłej współpracy z polskimi placówkami konsularnymi w celu ustalenia faktycznej sytuacji i rozpoznania dobra dziecka w sprawach, które toczą się we Włoszech. Rzecznik Praw Dziecka odwiedził również Ambasadę RP przy Stolicy Apostolskiej, gdzie spotkał się z Ambasadorem Piotrem Nowiną-Konopką.

W czasie pobytu w Rzymie Rzecznik wraz z delegacją pacjentów Kliniki Hematologii i Onkologii Dziecięcej z Wrocławia, został przyjęty na audiencji przez Papieża Franciszka. Rzecznik Praw Dziecka podziękował Papieżowi za wrażliwość na potrzeby dzieci chorych,

opuszczonych i krzywdzonych oraz za jednoznaczne potępienie przemocy wobec małoletnich.

3. Spotkania z przedstawicielami instytucji europejskich i międzynarodowych oraz spotkania w ramach promocji praw dziecka na świecie

- **zakończenie obchodów Roku Janusza Korczaka – Ryga**

W dniach 16-17 stycznia 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka wziął udział w oficjalnej wizycie państwowej Marszałka Sejmu RP Ewy Kopacz w Estonii. Wizyta związana była z uroczystym zakończeniem obchodów Roku Janusza Korczaka, który w Estonii odbywał się pod oficjalnym patronatem Przewodniczącej Riigikogu Ene Ergma.

Podczas ceremonii podsumowania, Rzecznik Praw Dziecka przybliżył działania Polski dotyczące implementacji Konwencji o Prawach Dziecka oraz polskie i europejskie inicjatywy na rzecz dzieci i ochrony ich praw. Szczególnie zachęcił do większej troski o ochronę dzieci przed przemocą i ustanowienie jednoznacznego zakazu bicia dzieci. Rzecznik uczestniczył również w wernisażu wystawy „Janusz Korczak – reformator świata” oraz wręczeniu nagród laureatom konkursu „Gdybym był królem Maciusiem”.

W Parlamencie Estonii Rzecznik Praw Dziecka spotkał się Dyrektorem Wydziału Praw Dziecka, doradcą Kanclerza Sprawiedliwości – Andresem Aru. Ich spotkanie dotyczyło zakończenia Roku Janusza Korczaka oraz trwających w Riigikogu prac nad nową ustawą o prawach dziecka, zakazującą bicia dzieci, będącej efektem wizyty polskiego Rzecznika w Tallinie w 2012 roku.

Rzecznik Praw Dziecka dokonał również otwarcia wystawy „Król i czarodziej. Ilustracje Marianny Oklejak do książek Janusza Korczaka dla dzieci” w Muzeum Iloni Imedemaa – Krainie Czarów Ilon w Haapsalu – mieście przyjaznym dzieciom.

Obchody Roku Korczaka w Estonii wpięły się w kompleksowy program promocji za granicą dorobku pedagogicznego i twórczego Janusza Korczaka, opracowanego przez Ambasadę RP w Tallinie i polski MSZ we współpracy z Biurem Rzecznika Praw Dziecka.

- **spotkanie z młodzieżą z Europy Środkowej i Wschodniej – Warszawa**

25 stycznia 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka przyjął w swoim Biurze młodzież z Polski, Rumunii, Estonii, Czech i Słowacji. Spotkanie dotyczyło praw dziecka i zostało zorganizowane w ramach programu „Jeden Świat – kluby filmowe”. Rzecznik przedstawił swoją działalność i uprawnienia, a także informacje na temat współpracy zagranicznej w kwestii praw dziecka pomiędzy Polską i krajami, z których pochodzili.

- **konferencja poświęcona prawom przysługującym małoletnim cudzoziemcom bez opieki – Bruksela**

26 lutego 2013 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w konferencji zorganizowanej przez międzynarodową organizację Picum – zajmującą się budowaniem strategii na rzecz poprawy ochrony dzieci o nieuregulowanym statusie prawnym. Konferencja posłużyła jako platforma wymiany doświadczeń w zakresie postępowania z małoletnimi bez opieki, efektywnymi formami ustanowienia kuratora celem reprezentowania interesu dzieci oraz wzmacnianiem współpracy z innymi państwami w zakresie powrotów cudzoziemców do kraju pochodzenia. Podczas konferencji dyskutowano na temat podejmowanych przez Rzecznika Praw Dziecka działań związanych z zabezpieczeniem praw małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki.

- **spotkanie poświęcone prawom dzieci do dostępu do najwyższych standardów opieki zdrowotnej – Genewa**

7 marca 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w odbywającym się w Genewie Dniu Dyskusji Ogólnej, poświęconym prawom dzieci do dostępu do najwyższych standardów opieki zdrowotnej. Dzień Dyskusji odbył się w ramach 22. Sesji Rady Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych.

Podczas dyskusji został zaprezentowany doroczny raport Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka przedstawiający najważniejsze kwestie i wyzwania związane ze zdrowiem dzieci na świecie. W dyskusji udział wzięli przedstawiciele rządów, międzynarodowe organizacje praw człowieka i organy ONZ, jak również narodowe organizacje praw człowieka, organizacje pozarządowe i zaproszeni eksperci. Podczas spotkania podkreślano, że poszczególne państwa powinny zapewnić jeszcze skuteczniejszą realizację praw dzieci do ochrony zdrowia, poprzez właściwą politykę i wymianę dobrych praktyk.

W Genewie Rzecznik Praw Dziecka spotkał się również ze Specjalnym Przedstawicielem Sekretarza Generalnego ONZ ds. przemocy wobec dzieci – Martą Santos Pais, członkinią Komitetu Praw Dziecka Marią Herczog oraz z Remigiuszem A. Henczlem – Przewodniczącym Rady Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych i Ambasadorem Nadzwyczajnym i Pełnomocnym w Stałym Przedstawicielstwie RP przy Biurze Narodów Zjednoczonych w Genewie.

- **spotkanie z Ambasadorem Kuby – Warszawa**

8 marca 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka, na prośbę Ambasady Republiki Kuby, spotkał się z Ambasadorem Juanem D. Castro Martinezem. Tematem rozmowy były kompetencje oraz zakres działalności Rzecznika Praw Dziecka w Polsce.

- **konferencja dotycząca praw dziecka i młodzieży, ich orientacji seksualnej i tożsamości płciowej – Sion**

W dniach 2-4 maja 2013 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w konferencji poświęconej prawom dzieci i młodzieży, ich orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, która odbyła się w Sion w Szwajcarii.

Uczestnikami konferencji zorganizowanej przez *Institut Universitaire Kurt Bosch* ze Szwajcarii oraz Radę Europy byli przedstawiciele organizacji pozarządowych, mediów, pracownicy socjalni i naukowcy, nauczyciele, policjanci zajmujący się przeciwdziałaniem wszelkim formom dyskryminacji, ksenofobii i mowie nienawiści. Celem spotkania było przedstawienie aktualnej sytuacji dzieci i młodzieży LGBT w państwach europejskich i zaprezentowanie działań organizacji międzynarodowych w ochronie praw osób należących do LGBT oraz ich rodzin przed dyskryminacją, poniżaniem, szykanowaniem czy innymi formami przemocy. Podczas spotkania zwrócono uwagę na niski poziom wdrażania rekomendacji Rady Europy z marca 2010 r. „w zakresie środków zwalczania dyskryminacji opartej na orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej”.

- **wywiad dla „Danish Information Daily” – Warszawa**

29 maja 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka udzielił wywiadu redaktor Mette Rodgers dla duńskiej gazety „Danish Informations Daily”. Rozmowa dotyczyła skutków tzw. „eurosieroctwa”.

- **posiedzenie PEGI Council – Bruksela**

18 września 2013 roku delegat Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w spotkaniu PEGI Council, rady działającej w ramach ogólnoeuropejskiego systemu klasyfikacji gier (Pan European Game Information – PEGI). W skład rady wchodzi reprezentanci poszczególnych krajów członkowskich – pracownicy organizacji rządowych, funkcjonariusze służby cywilnej, eksperci specjalizujący się w ochronie małoletnich. Podczas spotkania dyskutowano o uregulowaniach chroniących dzieci wprowadzonych w poszczególnych krajach oraz możliwości integracji systemów ratingu z całego świata. Poruszano również temat zwiększania świadomości opiekunów odnośnie systemu kontroli rodzicielskiej.

- **spotkanie z Profesorem Philipem Zimbardo – Warszawa**

24 września 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z psychologiem profesorem Philipem Zimbardo w związku z działaniami podejmowanymi przez profesora na rzecz dzieci w Polsce. W rozmowie przybliżył gościowi kompetencje i zakres działalności Rzecznika Praw Dziecka, a zwłaszcza zwrócił uwagę na szereg działań podejmowanych dla upodmiotawiania dziecka w myśl idei Janusza Korczaka, zarówno w polskim systemie prawnym, jak i w ocenie opinii publicznej.

Profesor Zimbardo przyłączył się do kampanii „Reaguj. Masz prawo”.

- **spotkanie z Wysoką Komisarz ONZ ds. praw człowieka – Warszawa**

14 października 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Wysoką Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka Navanethem Pillay. Była to pierwsza oficjalna wizyta komisarza w Polsce.

- **VIII Europejskie Forum Praw Dziecka – Bruksela**

W dniach 17-18 grudnia 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak uczestniczył w zorganizowanym w Brukseli przez Komisję Europejską VIII Europejskim Forum Praw Dziecka. Tematem konferencji była wymiana zintegrowanych i równorzędnych systemów ochrony dziecka oraz wyzwania z nimi związane.

Uczestnicy konferencji, podczas czterech równorzędnych sesji, analizowali role systemów ochrony dziecka dotyczące: uwzględnienia najlepszego interesu dziecka w przypadku porwań rodzicielskich; potrzeb dzieci migrantów; ochrony dzieci przed przemocą w szkole oraz cyberprzemocą.

Podczas Forum, Rzecznik zaprosił do Polski Kirsten Sandberg, Przewodniczącą Komitetu Praw Dziecka NZ. Ponadto rozmawiał m.in. z litewską Rzecznik Praw Dziecka Editą Ziobiene na temat litewskich dzieci wychowujących się w polskich rodzinach oraz sytuacji polskich dzieci na Litwie.

VIII. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA

W celu realizacji obowiązku upowszechniania praw dziecka oraz ich ochrony Rzecznik Praw Dziecka podejmował szereg inicjatyw oraz brał udział w wydarzeniach służących podnoszeniu i utrwalaniu wiedzy o prawach dziecka wśród dzieci oraz osób dorosłych. Ściśle współpracował z organizacjami pozarządowymi.

1. Działalność bieżąca

1.1. Spotkania

Spotkania Rzecznika Praw Dziecka z dziećmi odbywały się m.in. w szkołach, przedszkolach, szpitalach, świetlicach, domach kultury, miejscach wypoczynku i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Rzecznik przyjmował dzieci także w swoim Biurze (m.in. z Warszawy, Białej-Podlaskiej, Wałbrzycha, Szczecina, Siedlina, Makowa Mazowieckiego, Włocławka, Wrocławia, Lublina, Głogowa, Katowic, Rudy Śląskiej, Mysłowic). Wizyty w Biurze Rzecznika obejmowały zwiedzanie jego siedziby oraz udział w zajęciach i warsztatach dotyczących praw najmłodszych, prowadzonych przez pracowników Biura. Na zakończenie, uczestnicy otrzymywali zestawy materiałów informacyjno-promocyjnych o prawach dziecka i Dziecięcym Telefonie Zaufania. Ogółem, w spotkaniach z Rzecznikiem wzięło udział ponad 54 tys. dzieci.

Rzecznik spotykał się także ze studentami uczelni wyższych w Warszawie, Gdańsku, Opolu, Wrocławiu, Krakowie, Białymstoku, Katowicach, Poznaniu i Lublinie, przekazując im wiedzę o prawach dziecka oraz sposobach ich ochrony.

1.2. Listy okolicznościowe

Rzecznik Praw Dziecka skierował następujące listy okolicznościowe:

- List do Dzieci i Młodzieży z okazji ferii zimowych (11 stycznia 2013 r.),
- List do Uczniów klas VI szkół podstawowych (3 kwietnia 2013 r.),
- List do Uczniów klas III gimnazjum (19 kwietnia 2013 r.),
- List do Rodziców, Opiekunów i Wychowawców z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka (29 maja 2013 r.),
- List do Uczniów z okazji zakończenia Roku Szkolnego 2012/2013 (27 czerwca 2013 r.),
- List do Uczniów z okazji rozpoczęcia Roku Szkolnego 2013/2014 (27 sierpnia 2013 r.),

- List z okazji Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka (20 września 2013 r.),
- List do Nauczycieli, Wychowawców i Pracowników Oświaty z okazji Dnia Edukacji Narodowej (11 października 2013 r.),
- List do Pracowników Socjalnych (12 listopada 2013 r.),
- List z okazji Międzynarodowego Dnia Zapobiegania Przemocy Wobec Dzieci (18 listopada 2013 r.),
- List z okazji 24. rocznicy uchwalenia przez ONZ Konwencji o Prawach Dziecka (20 listopada 2013 r.),
- List do Wolontariuszy (4 grudnia 2013 r.),
- List do Dorosłych świętujących nadchodzący Nowy Rok (30 grudnia 2013 r.).

1.3. Społeczna Rada Doradcza Rzecznika Praw Dziecka

Rzecznika Praw Dziecka wspierała Społeczna Rada Doradcza. W jej składzie znaleźli się m.in. przedstawiciele środowisk naukowych, medycznych, prawniczych, artystycznych, organizacji pozarządowych, a także osoby aktywnie działające na rzecz poprawy jakości życia dzieci w Polsce.

Członkowie Rady stanowili ciało doradcze Rzecznika, reprezentowali Rzecznika w działaniach mających na celu rozwiązywanie problemów dzieci (w tym kontrolnych) oraz podejmowali czynności, których celem było propagowanie praw dziecka. Doradcy wykonywali swoje zadania społecznie.

Skład osobowy Społecznej Rady Doradczej stanowi załącznik nr 10.

1.4. Młodzieżowa Rada Doradcza

Przy Rzeczniku Praw Dziecka funkcjonowała Młodzieżowa Rada Doradcza.

Celem istnienia Rady było: reprezentowanie interesów młodzieży przed Rzecznikiem, kształtowanie umiejętności inicjowania działań na rzecz dzieci, inspirowanie i koordynowanie działań, podejmowanie inicjatyw na rzecz eliminowania negatywnych zjawisk społecznych w środowiskach młodzieżowych oraz promocja praw dzieci i kształtowanie postaw obywatelskich.

W ramach swoich zadań Rada m.in. nawiązała współpracę z Ambasadą USA w Warszawie, przeprowadziła ankiety wśród dorosłych i młodzieży na temat znajomości praw dziecka wśród dorosłych, czy roli Internetu w życiu młodego człowieka. Ponadto pomagała w przygotowaniu akcji organizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka oraz

uczestniczyła w warsztatach poświęconych technikom zastępowania agresji, kompetencjom liderским i komunikacji.

2. Wydarzenia

2.1. Konkurs na najlepszą pracę doktorską i magisterską

W listopadzie 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka rozstrzygnął konkurs na najlepsze prace magisterskie i doktorskie, których obrony odbyły się w roku akademickim 2011/2012. Nagrodzono dwie prace magisterskie oraz jedną doktorską.

Laureatką konkursu w kategorii praca doktorska została Małgorzata Kozak. Jej praca „Prawo dziecka do edukacji. Interpretacje pedagogiczno-prawne oraz praktyka oświatowa”, została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Krystyny Ablewicz na Wydziale Filozoficznym Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W kategorii praca magisterska pierwsze miejsce zdobyła Karolina Kudyba za pracę „Cyberprzestępstwa seksualne na szkodę małoletniego w polskim i amerykańskim porządku prawnym”, napisaną pod kierunkiem dr hab. Janiny Czapskiej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Drugie miejsce w tej kategorii zajęła Monika Czekaj za pracę „Odpowiedzialność cywilna związana z poczęciem i urodzeniem dziecka, w związku ze stosowaniem procedur medycznych”, napisaną pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Stanisławy Kalus na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego.

Nagrodzone prace Rzecznik zakwalifikował do publikacji w ramach serii „Biblioteka RPD”.

2.2. Kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka „Reaguj. Masz Prawo.”

Mając na uwadze częste przypadki braku reakcji dorosłych na krzywdę dzieci oraz stosowanie przemocy wobec najmłodszych Rzecznik Praw Dziecka zainicjował i przeprowadził kampanię społeczną „Reaguj. Masz prawo”. Jej celem była zmiana postaw społecznych wśród osób dorosłych i uwrażliwienie ich na godne oraz podmiotowe traktowanie dziecka. Kampania rozpoczęła się w maju 2013 r. i miała charakter ogólnopolski. Skierowana była do całego społeczeństwa.

Podstawą do sformułowania założeń i celów kampanii były badania „Postawy społeczne wobec bicia dzieci”, przeprowadzone na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka przez TNS OBOP. Koordynatorem badań była prof. dr hab. Ewa Jarosz z Uniwersytetu Śląskiego.

Badania wykazały, że społeczeństwo odczuwa wyraźną potrzebę reagowania na krzywdę dziecka, jednak działania dorosłych są mało zdecydowane i w konsekwencji nie są w stanie uchronić dzieci przed przemocą.

Najważniejszą częścią kampanii były wypracowane, przy udziale specjalistów, „skrypty reakcji”. Ich celem było wskazanie osobom dorosłym najczęściej stosowanych w takich sytuacjach praktyk, które mogą być podejmowane bez uszczerbku dla zdrowia czy dobrego imienia. Na dedykowanej akcji stronie www.jakreagowac.pl zamieszczone zostały przykłady sytuacji trudnych wraz z możliwymi rozwiązaniami.

Kampania promowana i komunikowana była poprzez:

- emisję spotów telewizyjnych i radiowych,
- emisję spotów w sieci kin,
- działania outdoor’owe,
- działania w mediach ogólnopolskich, lokalnych, branżowych, w Internecie,
- ambient,
- działania w mediach społecznościowych.

Na facebooku powstał fanpage „Reaguj. Masz prawo” służący promocji akcji wśród społeczeństwa. Informacje zamieszczane w serwisie miały charakter popularnonaukowy. Wskazywały odbiorcom jak reagować na przemoc wobec dzieci, doradzały jak wychowywać dzieci bez stosowania przemocy zarówno fizycznej, jak i psychicznej.

Dzięki działaniom komunikacyjnym, aktywnej współpracy z mediami i pozyskaniu licznych ambasadorów kampania, była szeroko komentowana w mediach przez wiele tygodni, stając się tematem powszechnej debaty.

Efektywność kampanii potwierdziły badania przeprowadzone przez TNS OBOP na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka, które wykazały, że przyzwolenie na bicie dzieci w roku 2013 w stosunku do roku 2012 spadło o 8%. Tylko w pierwszych sześciu tygodniach działań ukazało się ponad 130 publikacji, w tym prawie połowa na antenie radia i TV. Liczba kontaktów poprzez nośniki Digital OOH wyniosła 19 936 250. Fanpage zgromadził ponad w sumie 11 500 fanów, a jego zasięg wynosił nawet do 256 709 osób tygodniowo.

W efekcie, zagadnienia poruszane w kampanii przez wiele tygodni były tematem powszechnej debaty. Wpłynęło to zarówno na jednostkowych odbiorców kampanii, jak i na mobilizację środowisk lokalnych, które we własnym zakresie podjęły działania mające na celu ograniczenie zjawiska braku wrażliwości na krzywdę dzieci (zaangażowanie gmin, organizacji pozarządowych, środowiska sportowego, odbiorców indywidualnych, etc.)

Kampania „Reaguj. Masz prawo” została także doceniona w oficjalnym międzynarodowym raporcie Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children powstałym na podstawie ogólnoswiatowego badania dotyczącego przemocy wobec dzieci, przeprowadzonego przez Sekretarza Generalnego ONZ. W publikacji znaleźć można omówienie kampanii, której założenia i przebieg Rzecznik Praw Dziecka przedstawił we wrześniu 2013 roku na dorocznym zjeździe Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC. W tej samej publikacji Polska została przedstawiona (obok Niemiec, Austrii, Holandii, Norwegii i Szwecji), jako przykład dobrej praktyki w konsekwentnej walce z przemocą wobec dzieci.

2.3. Odznaka Honorowa za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w odpowiedzi na prośbę Rzecznika Praw Dziecka, ustanowił odznakę dla osób fizycznych, organizacji i instytucji w kraju i za granicą, nadawanej przez Rzecznika Praw Dziecka, za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony praw dziecka. Planowana odznaka ma służyć uhonorowaniu działalności na rzecz dzieci i ochrony ich praw. W dniu 26 marca 2013 roku weszło w życie rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 15 lutego 2013 roku w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka (Dz. U. z 11 marca 2013 r. poz. 333), ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz noszenia. Odznaka nadawana jest podmiotom, których działalność przyniosła istotny wkład w rozwój dzieci.

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka wyróżnił tym odznaczeniem: dr Marię Łopatkową, prof. Bibianę Mossakowską, prof. Jadwigę Bińczycką, prof. Alicję Chybicką, Jerzego Hamerskiego, Ewę Dadas oraz instytucje: Komitet Ochrony Praw Dziecka, Fundację Dar Serca z Chicago i Fundację Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wraz z uzasadnieniem oraz wzór odznaki stanowi załącznik nr 12 Informacji.

3. Wydarzenia pod patronatem Rzecznika Praw Dziecka

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka objął honorowym patronatem 209 wydarzeń, organizowanych m.in. przez organizacje pozarządowe, placówki naukowe, organy administracji państwowej i samorządowej.

Wykaz wydarzeń objętych patronatem stanowi załącznik nr 7 Informacji.

4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Zgodnie z art. 11a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z dnia 31 stycznia 2000 r.) Rzecznik współdziała ze stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi oraz innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami działającym na rzecz ochrony praw dziecka.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik Praw Dziecka podejmował szeroką, wielopłaszczyznową współpracę z organizacjami pozarządowymi, udzielając im wsparcia merytorycznego, odbywając konsultacje, spotkania oraz wspomagając je w działalności statutowej. Przedstawiciele organizacji pozarządowych wspierali także Rzecznika Praw Dziecka w działaniach na rzecz promocji i ochrony praw dziecka.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracały się organizacje zarówno szczebla lokalnego, jak i ogólnopolskiego z prośbą o wspólną realizację inicjatyw służących m.in. promocji i upowszechnianiu praw dziecka, zapobiegania przemocy wobec dzieci, zachęcaniu najmłodszych do czytania książek oraz promocji zdrowego trybu życia.

Współpraca Rzecznika Praw Dziecka z organizacjami pozarządowymi obejmowała m.in. następujące podmioty i obszary oraz akcje:

- **Ogólnopolska Koalicja Świetlic Środowiskowych**

Pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka w 2013 roku działalność rozpoczęła Koalicja Świetlic Środowiskowych. Na inauguracyjnej debacie w Biurze Rzecznika Praw Dziecka spotkali się przedstawiciele 14 placówek dla dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Podczas spotkań analizowano trudności w dostosowaniu placówek wsparcia dziennego do przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz perspektywy rozwoju sieci świetlic w Polsce. Propozycje rozwiązań prawnych w tym zakresie zostaną przedstawione Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej i sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

- **cykl Seminariów Rzecznika Praw Dziecka i Fundacji Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego z zakresu edukacji małych dzieci**

Od lutego do czerwca 2013 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka miał miejsce cykl spotkań, podczas których podjęta została debata na temat wizji dziecka w praktyce pedagogicznej przedszkoli i szkół oraz wartości, jakie edukacja ma kształtować w dziecku. Cykl seminariów pod wspólnym tytułem „O edukacji od początku” obejmował 3 spotkania:

– **Seminarium I**

21 lutego 2013 roku odbyło się pierwsze seminarium pt. „Po co nam edukacja?”. W spotkaniu uczestniczyły 22 osoby-praktycy, nauczyciele, dyrektorzy szkół i przedszkoli, działacze społeczni, a także teoretycy i badacze. Program seminarium obejmował wykłady: Barbary Roehrborn (Fundacja Komeńskiego) pt. „Czego chcemy dla dzieci posyłając je do szkoły?” oraz wykład pt. „Obietnice edukacji i projekt pedagogiki alternatywnej” przygotowany przez dr. hab. Piotra Laskowskiego (UJ, Wielokulturowe Liceum im. Kuronia w Warszawie).

Dyskusja w drugiej części spotkania dotyczyła przede wszystkim celów edukacji oraz odpowiedzialności jednostek edukacyjnych za przygotowanie uczniów i uczennic do życia we współczesnym społeczeństwie.

– **Seminarium II**

9 kwietnia 2013 roku odbyło się drugie seminarium pt. „Władza i demokracja w przedszkolu”. Udział wzięło w nim 31 osób. Dotyczyło ono zagadnienia: „Jak zorganizować przestrzeń i proces edukacji, żeby dzieci mogły mieć na nie autentyczny wpływ? Co oznacza „demokracja w przedszkolu”? Spełnienia jakich warunków wymaga?” Barbara Roehrborn (Fundacja Komeńskiego) przedstawiła koncepcje władzy w edukacji Michela Foucault, Pierre'a Bourdieu oraz Basila Bernsteina.

Następnie dr Katarzyna Gawlicz (Dolnośląska Szkoła Wyższa) wygłosiła wykład na temat demokracji w przedszkolu opierając się na przykładach zaczerpniętych z własnych badań, m.in. wywiadów z dziećmi oraz obserwacji prowadzonych w placówkach edukacyjnych, które pokazywały, jak przejawia się władza dorosłych w miejscach przeznaczonych dla dzieci, ale też – jak można zmieniać przedszkola i żłobki w miejsca demokratyczne.

Po wystąpieniach miała miejsce dyskusja dotycząca praktycznych aspektów tematu.

– **Seminarium III**

20 czerwca 2013 r. odbyło się trzecie seminarium, w którym wzięło udział 29 osób. Tematem spotkania były wartości w kontekście roli nauczyciela i dziecka w procesie edukacyjnym.

Wystąpienie dr. hab. Piotra Olafa Żylicza (Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej) dotyczyło rozwoju moralnego i kształtowania charakteru w odniesieniu do edukacji. Jak dzieci przyswajają wartości i normy moralne oraz odróżniają dobro od zła? Jak

interakcje z innymi osobami (rodzicami, rodzeństwem, nauczycielami) przyczynią się do moralnego rozumienia? Co rodzice i nauczyciele mogą zrobić, żeby wspierać rozwój moralny dzieci?

Dr hab. Małgorzata Żytka (Uniwersytet Warszawski) swoje wystąpienie poświęciła roli nauczyciela. Prof. Żytka wyróżniła dwa sposoby myślenia o celach pracy nauczyciela: w pierwszym celem byłoby wykształcenie przez dziecko nawykowego sposobu robienia czegoś – powtarzania określonych czynności aż do mistrzostwa, w drugim – nabycie przez dziecko umiejętności używania wiedzy do rozwiązywania problemów, planowania działań w określonym kontekście, dokonywanie zmian.

Dyskusja w drugiej części spotkania toczyła się wokół praktyki pedagogicznej – kwestii pozostawienia dziecku przestrzeni do samodzielnego odkrywania wartości, przygotowania nauczycieli, kontekstu społecznego, w którym żyje dziecko, tworzonego przez rodzinę, rówieśników, media.

- **analiza podstawy programowej wychowania przedszkolnego w perspektywie Konwencji o Prawach Dziecka oraz koncepcji – dziecko jako obywatel**

Rzecznik Praw Dziecka we współpracy z Fundacją Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego powołał zespół badawczy w składzie: dr Katarzyna Gawlicz – Instytut Pedagogiki, Zakład Edukacji Elementarnej Dolnośląskiej Szkoły Wyższej; Barbara Roehrborn – koordynatorka projektów i researcher w Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, magister psychologii (KUL) oraz ekspertów: Marcina Starnawskiego – Instytut Pedagogiki, Zakład Nauk o Rodzinie Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, socjolog, asystent na Wydziale Nauk Pedagogicznych Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, dr. hab. Piotra Olafa Żylicza, prof. SWPS – Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej i Elżbietę Czyż – Helsińska Fundacja Praw Człowieka celem dokonania analizy podstawy programowej wychowania przedszkolnego wybranych programów wychowania przedszkolnego nagrodzonych w konkursie MEN oraz przykładów dobrych praktyk – programów nauczania: Szwecji, Berlina i Reggio Emilia (Włochy).

Dokonano również przeglądu literatury dotyczącej koncepcji dziecka jako obywatela oraz warunków, jakie muszą być spełnione, aby mogła ona być realizowana.

Opracowano narzędzia dotyczące zastosowania podstawy programowej w praktyce nauczycielskiej, przeprowadzono pilotażowe badania na grupie 41 osób (40 nauczycielek i 1 nauczyciel) przygotowano analizę wyników badań.

- **organizacja Konferencji: „Rola lekarza dentysty w rozpoznawaniu objawów przemocy wobec dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania seksualnego”**

Konferencja została zorganizowana 6 kwietnia 2013 roku we współpracy z Polskim Towarzystwem Studentów Stomatologii, w ramach Międzynarodowego Kongresu „XV-lecie Polskiego Towarzystwa Studentów Stomatologii”. Jej celem było wyposażenie lekarzy dentystów w podstawową wiedzę z zakresu wykrywania objawów przemocy, zabezpieczenia ofiar i gromadzenia niezbędnych informacji. Przekazano najnowszą wiedzę dotyczącą możliwości rozpoznawania śladów przemocy podczas standardowego badania dentystycznego.

Dentyści, podobnie jak inni pracownicy ochrony zdrowia, mają obowiązek rozpoznawania wszelkich objawów złego traktowania dzieci i zgłaszania ich do właściwych służb. Tematyka dotycząca wykrywania przez lekarzy dentystów przypadków przemocy fizycznej i molestowania seksualnego wobec dzieci była dotąd w Polsce mało znana.

Na potrzeby konferencji powstała broszura, w której opisano, na czym polega przemoc wobec dzieci oraz zwrócono uwagę na możliwości jej rozpoznawania przez lekarzy dentystów. Część merytoryczna dotycząca problemu została nieodpłatnie opracowana (na bazie literatury zagranicznej i w konsultacji ze szwedzkimi i norweskimi praktykami) przez przedstawicieli Polskiego Towarzystwa Studentów Stomatologii, część prawną opracowali pracownicy Biura Rzecznika Praw Dziecka⁴³⁵.

Wykłady merytoryczne podczas konferencji wygłosili: specjaliści z dziedziny stomatologii i psychologii: Göran Dahllöf – DDS profesor, doktor chirurgii stomatologicznej ze Szwecji, Anne Ronneberg – DDS doktor chirurgii, stomatolog z Norwegii, Therese Kvist – DDS doktor chirurgii, stomatolog ze Szwecji oraz Dorota Zawadzka – pedagog i psycholog rozwojowy.

Podczas konferencji poruszono kwestie:

- zwiększenia motywacji dentystów oraz rozwinięcia w nich postawy odpowiedzialności i świadomości, że stanowią oni ważną część programu ochrony dzieci przed przemocą,
- uświadomienia potrzeby działalności szkoleniowo-edukacyjnej zarówno w trakcie studiów, jak i po ich ukończeniu,

---

⁴³⁵ Broszura pt. „Rola lekarza dentysty w rozpoznawaniu objawów przemocy wobec dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania seksualnego”.

- usprawniania kontaktu dentystów z innymi lekarzami specjalistami oraz ustalenia założeń programu opieki stomatologicznej wobec wykorzystywanych i zaniechanych dzieci,
- interdyscyplinarnych badań nad objawami i wpływem przemocy/zaniechań na zdrowie jamy ustnej dzieci i młodzieży oraz dokładnych ustaleń dotyczących rozpoznawania tego problemu i informowania o nim.

W konferencji udział wzięło ponad 1 200 lekarzy stomatologów i studentów stomatologii.

- **Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia**

Rzecznik Praw Dziecka rozpoczął współpracę w zakresie przygotowania i przeprowadzenia cyklu szkoleń dla sędziów z zakresu prawa rodzinnego.

- **Polskie Centrum Programu Safer Internet**

Centrum działa przy Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej. Rzecznik brał udział w cyklicznych spotkaniach Komitetu Konsultacyjnego – przedstawicielskiego organu Centrum. Na spotkaniach były prezentowane i dyskutowane bieżące problemy w dziedzinie bezpieczeństwa dzieci w Internecie.

- **18. Światowy Kongres ASSITEJ i Specjalna Edycja Festiwalu KORCZAK 2014**

Rzecznik Praw Dziecka nawiązał współpracę z Polskim Ośrodkiem Międzynarodowego Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży przy organizacji Światowego Kongresu ASSITEJ, którego realizacja planowana jest na 2014 rok.

Kongres jest najważniejszym, odbywającym się co 3 lata, spotkaniem wszystkich członków Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ. Podczas wydarzenia odbędzie się szereg międzynarodowych konferencji, warsztatów, seminariów, wykładów, a także paneli dyskusyjnych, podczas których poruszana będzie problematyka praw dziecka.

- **kampania Fundacji Rodzice Przyszłości**

Rzecznik Praw Dziecka patronował honorowo kampanii społecznej Fundacji Rodzice Przyszłości „Kiedyś Twoje dziecko rozwinie skrzydła, od Ciebie zależy czy będzie latać”, której inauguracja miała miejsce podczas posiedzenia seminaryjnego Komisji Rodziny i Polityki Społecznej w Senacie RP. Podczas posiedzenia przedstawiono istotę przemocy emocjonalnej, zanalizowano wyniki badań prowadzonych nad konsekwencjami tego zjawiska oraz przedstawiono sposoby jej zapobiegania.

- **warsztaty zorganizowane przez Komitet Ochrony Praw Dziecka**

W 2013 roku odbyły się warsztaty dla pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka celem których, było poszerzenie praktycznych umiejętności z zakresu przeprowadzania profesjonalnych rozmów z interesantami BRPD. Skierowane były one przede wszystkim do pracowników Dziecięcego Telefonu Zaufania, oraz do tych zespołów którym w ramach codziennej pracy, niezbędne są umiejętności z zakresu skutecznego komunikowania się w trudnych sytuacjach zawodowych.

- **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”**

Podobnie jak w latach ubiegłych, Rzecznik kontynuował współpracę wydawniczą z Ogólnopolskim Pogotowiem dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. W ramach współpracy w dwumiesięczniku „Niebieska Linia” ukazuje się stały felieton w dziale „Kącik Rzecznika Praw Dziecka”. Artykuły powstawały w oparciu o bieżące problemy wynikające ze spraw podejmowanych przez Rzecznika Praw Dziecka.

- **obchody Dnia Świadomości Alienacji Rodzicielskiej**

Rzecznik Praw Dziecka wspiera liczne inicjatywy działające na rzecz promocji odpowiedzialnego rodzicielstwa. Jedną z nich jest obchodzony corocznie Dzień Świadomości Alienacji Rodzicielskiej. Ma on charakter akcji społecznej, podczas której odbywają się różnego rodzaju przedsięwzięcia mające na celu zapobieganie wyalienowania jednego z rodziców z życia dziecka. Akcja ma również na celu wspieranie dziecka w sytuacji indukowania u niego negatywnych emocji i postaw wobec drugiego rodzica oraz edukowanie społeczeństwa o negatywnych dla dziecka skutkach alienacji rodzicielskiej.

- **akcja „Becik” Fundacji Rodzin Adopcyjnych**

Rzecznik wspierał organizację akcji „Becik”, której celem było zwrócenie uwagi społeczeństwa na sytuację dzieci porzuconych w Polsce. Akcja polegała na pozostawieniu „płaczących” becików w kilkunastu miejscach publicznych w Warszawie, takich jak przystanki autobusowe, parki i podwórka. W środku znajdowała się pozytywka, która odgrywała płacz dziecka. Przechodnie, którzy usłyszeli ten płacz i zobaczyli becik, reagowali bardzo emocjonalnie. Na podstawie reakcji ludzi oraz ich rozmów z wolontariuszami Fundacji został nakręcony film przedstawiony podczas konferencji.

- **konkurs „To nas dotyczy”**

Konkurs „To nas dotyczy” zorganizowała Polska Izba Komunikacji Elektronicznej dla kablowych telewizji lokalnych. Rzecznik Praw Dziecka przyznał nagrody w kategorii „Nie ma dzieci, są ludzie” na reportaż lub etiudę filmową dotyczącą praw dzieci. W tej edycji zgłoszono 189 materiałów filmowych nadesłanych przez 47 telewizji lokalnych i regionalnych. Oceny materiałów dokonało jury w składzie: Dorota Zawadzka – pedagog i psycholog, Społeczny Doradca RPD, prof. Maciej Wojtyzsko – reżyser teatralny, filmowy i telewizyjny, pisarz, autor sztuk, Barbara Kolago – asystent Rzecznika Praw Dziecka, autorka przebojów dla dzieci oraz Robert Myśliński – autor książek dla dzieci. Nagrodzone materiały to: I miejsce: „Za murkiem” – TV Toya Łódź, II miejsce: „Grupa Cyrkowa Heca w Lipinkach” – TV Mazury Ostróda, III miejsce ex aequo: „Rola Janusz Korczaka” – TV Gostynin oraz „Chciałem powiedzieć, że...” – TV Sudecka Bielawa.

- **ochrona zdrowia dzieci**

Rzecznik Praw Dziecka ściśle współpracuje z Polskim Towarzystwem Pediatrycznym w zakresie analizy sytuacji zdrowotnej dzieci w Polsce. Cykliczne spotkania Zarządu Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego z Rzecznikiem Praw Dziecka, analiza bieżącego zabezpieczenia zdrowotnego dzieci oraz konsultacje w tym zakresie mają na celu zmianę obowiązujących rozwiązań prawnych oraz wzmocnienie roli pediatrii w polskim systemie ochrony zdrowia dzieci. Rzecznik współpracował w ww. kwestii również z innymi organizacjami pozarządowymi.

W 2013 roku Rzecznik Praw Dziecka udzielił 87 patronatów honorowych wydarzeniom zorganizowanym przez organizacje pozarządowe (pełen wykaz w załączniku nr 7).

5. Publikacje

W ramach Biblioteki Rzecznika Praw Dziecka ukazały się:

- Ostatnia część tetralogii Janusza Korczaka „Jak kochać dziecko” pt. „Jak kochać dziecko. Internat. Kolonie letnie. Dom Sierot”. Książki zostały wydane również w wersji elektronicznej i są dostępne na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka.
- „Rzecznik Praw Dziecka w Polsce – komentarz do ustawy” autorstwa Pawła Jarosa.

- Nagrodzona w konkursie Rzecznika praca doktorska „Prawo dziecka do edukacji. Założenia pedagogiczno-prawne i bariery realizacyjne” autorstwa Małgorzaty Kozak.
- „Rok Janusza Korczaka 2012. Nie ma dzieci – są ludzie” – książka wydana pod reakcją prof. Barbary Smolińskiej-Theiss – zbiór referatów wygłoszonych podczas Międzynarodowego Kongresu Praw Dziecka w roku Janusza Korczaka.

Publikacje zostały przekazane do bibliotek publicznych, pedagogicznych i akademickich w Polsce.

UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA

STAN PRZESTRZEGANIA PRAW DZIECKA W 2013 ROKU W POLSCE WYMAGA ZWRÓCENIA SZEGÓLNEJ UWAGI NA:

PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

- **niedoszacowanie świadczeń pediatrycznych i stomatologicznych dla dzieci**

Świadczenia medyczne dla dzieci są wyszacowane poniżej kosztów, które ponoszą poszczególne lecznice (świadczeniodawcy).

- **niezrealizowany postulat Rzecznika Praw Dziecka o konieczności corocznego badania każdego dziecka w Polsce przez lekarza pediatrę**

Niezmiennie od kilku lat Rzecznik domaga się, aby przynajmniej raz w roku każde dziecko, również zdrowe, zostało przebadane przez lekarza pediatrę. Skuteczna profilaktyka i wdrażanie systemu wczesnego diagnozowania dziecka są konieczne zarówno ze względu na zauważalny wzrost problemów zdrowotnych dzieci, jak też z przyczyn społecznych – zapobiegania krzywdzeniu najmłodszych.

- **niewystarczającą dostępność do lekarzy specjalistów, w szczególności do: pediatrów, okulistów, ortodontów, neonatologów, neurologów, endokrynologów, psychiatrów oraz do specjalistów z zakresu rehabilitacji, chorób metabolicznych i logopedii**

Nadal w wielu miejscowościach występował długi czas oczekiwania na wizytę u lekarza specjalisty. Kontrakty na świadczenia zawierane przez NFZ opierały się na zasadach rynkowych, czyli najczęściej kontrakt otrzymywała placówka oferująca najtańsze usługi, a nie usługi na najwyższym poziomie. Takie rozwiązanie prowadziło do nierównomiernego rozmieszczenia placówek. Przykładowo: we Wrocławiu funkcjonowały poradnie logopedyczne obsługujące małych pacjentów z całego województwa. Rodzice noworodków urodzonych w Chojnicach musieli dojeżdżać do poradni konsultacyjnej dla noworodków w Tczewie.

- **dostępność dzieci z niepełnosprawnością do leczenia i rehabilitacji**

Dzieci z niepełnosprawnością powinny być leczone i rehabilitowane zgodnie ze sporządzonym planem leczenia. Od rejestracji dziecka w placówce ochrony zdrowia do momentu wdrożenia zalecanych zabiegów leczniczych często upływa kilka lub kilkanaście miesięcy, co czyni rekomendowane zabiegi mniej skutecznymi lub nawet bezcelowymi.

- **niedostateczne działania podejmowane na rzecz poprawy stanu uzębienia dzieci – wciąż aktualny postulat z lat ubiegłych**

Rzecznik wielokrotnie wskazywał na konieczność przyjęcia konkretnych rozwiązań podnoszących poziom opieki stomatologicznej u dzieci. Należy podkreślić, że w grupie 15-latków w województwie wykazującym się największymi osiągnięciami w zakresie leczenia próchnicy 81% dzieci było chorych na próchnicę.

- **samozkodzenia, próby samobójcze, samobójstwa dzieci**

Nadal nie została uregulowana kwestia właściwego zabezpieczenia małoletnich pod względem opieki psychologiczno-psychiatrycznej. Obserwuje się zjawisko wśród dzieci dotkniętych zaburzeniami depresyjno-lękowymi, które podejmują próby samobójcze i zamierzone samookaleczenia. Istnieje pilna potrzeba wprowadzenia systemu gromadzenia i analizy danych odzwierciedlających prawdziwą skalę zjawiska. Brak jest programu profilaktyki zapobiegania samobójstwom dzieci.

- **brak rozstrzygnięć w zakresie dostępności do niektórych nowoczesnych leków i programów terapeutycznych**

W dalszym ciągu długotrwałe procedury podejmowania decyzji w zakresie udostępniania leku i standardów medycznego postępowania, powodują ograniczenia dostępności do leków bądź programów terapeutycznych. Przykładem jest leczenie chorób rzadkich, aktualizacja programów szczepień dostępnych w ramach środków publicznych, leczenie autyzmu.

- **spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży**

Nadal bardzo niepokojący jest duży odsetek kobiet deklarujących spożywanie alkoholu w trakcie ciąży. Może to prowadzić do występowania nieprawidłowości neurobehawioralnych oraz zmian w budowie ciała i organach wewnętrznych u dzieci.

- **problem nadwagi i otyłości wśród dzieci**

Według danych Instytutu Żywienia i Żywności, co dziesiąte polskie dziecko jest otyłe, co piąte waży za dużo. Tylko 30 % dzieci uprawia formy aktywności fizycznej niezbędne dla potrzeb fizjologicznych organizmu.

- **problem wspierania młodych rodziców, w tym małoletnich**

W Polsce 3,5-5% dzieci rodzonych jest przez małoletnie matki. Cięższe małoletnich nie są planowane. Stwarzają określone niebezpieczeństwa zdrowotne dla matki, jak i dziecka. System opieki zdrowotnej nie uwzględnia specyficznych potrzeb małoletnich rodziców.

- **używanie przez dzieci i nadużywanie przez dorosłych alkoholu i innych środków psychoaktywnych**

Nadal w Polsce nie są prowadzone kompleksowe badania dotyczące zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych oraz leków w celach niemedycznych. Brak danych nie pozwala na ocenę skali zjawiska i wdrożenie skutecznego programu przeciwdziałania.

- **niedostateczną opiekę zdrowotną w przedszkolach i szkołach**

Kontrakty z pielęgniarkami na pracę w wymiarze kilku godzin w tygodniu nie zabezpieczają potrzeb dzieci, w tym dzieci przewlekle chorych.

- **występowanie wszawicy**

Nasila się występowanie wszawicy wśród dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

- **konieczność podnoszenia kompetencji wychowawczych**

Kluczowym czynnikiem przeciwdziałającym umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej jest wspieranie rodzin w podnoszeniu ich kompetencji wychowawczych. Zbyt rzadko sądy kierują na warsztaty z zakresu umiejętności rodzicielskich, które powinny stanowić podstawowy środek wspierający rodzinę w pojawiających się trudnościach z wychowywaniem dziecka.

- **ukierunkowanie działań na wsparcie rodziny**

Zbyt często dzieci umieszczane są poza rodziną biologiczną. System wspierania rodziny powinien koncentrować się na maksymalnym wykorzystaniu możliwości wsparcia rodziny biologicznej. Podmioty odpowiedzialne za pomoc rodzinie powinny ściślej ze sobą współpracować.

- **prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców**

Analizy statystyk świadczą o asymetrycznej pozycji matek i ojców w postępowaniach rozwodowych i opiekuńczych, wskazując, że częściej władzę rodzicielską powierza się matkom. Należy zrezygnować z konfliktogennych przepisów prawa rodzinnego i dokonać wprowadzenia nowych rozwiązań, gwarantujących prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców.

- **zagwarantowanie małoletnim matkom możliwości wychowywania dziecka**

Należy stworzyć warunki zapewniające małoletnim matkom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, edukacyjnych i resocjalizacyjnych możliwość wychowywania swoich dzieci.

- **złagodzenie skutków emigracji zarobkowej rodziców lub innych przeszkód w sprawowaniu władzy rodzicielskiej**

Częste migracje zarobkowe rodziców, ale także zdarzenia losowe uniemożliwiające sprawowanie bezpośredniej pieczy nad dzieckiem, powinny wiązać się z zapewnieniem prawidłowej opieki małoletnim, eliminując umieszczenie dziecka w formach instytucjonalnej opieki zastępczej oraz stygmatyzowanie rodziców przez orzeczenia o ograniczeniu albo zawieszaniu władzy rodzicielskiej.

- **spójność procedur adopcyjnych**

Celem wyeliminowania tzw. szarej strefy adopcyjnej konieczne jest uregulowanie warunków tzw. adopcji ze wskazaniem. Możliwość wskazywania przez rodziców biologicznych przyszłych przysposabiających powinna być ograniczona do krewnych i powinowatych rodziców dziecka. Rzecznik przedstawił projekt nowelizacji przepisów w tym zakresie.

- **adopcje dzieci z niepełnosprawnością**

Nadal problemem pozostaje mała ilość przysposobień dzieci z niepełnosprawnością. Konieczne jest wdrożenie programów powodujących zwiększenie zainteresowania dziećmi z niepełnosprawnością oczekującymi na adopcję.

- **uwzględnianie zdania dziecka w sprawach jego dotyczących**

Zbyt rzadko organy decydujące w sprawach dzieci uwzględniają ich zdanie. Niewątpliwie poznanie zdania dziecka, którego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala oraz uwzględnienie jego rozsądnych życzeń powinno być powszechnym standardem we wszystkich sprawach dotyczących małoletnich.

- **niedostateczną reprezentację dziecka w sprawach rodzinnych i opiekuńczych**

Brak należytej reprezentacji dzieci pozostawionych bez opieki w sprawach rodzinnych i opiekuńczych dotyczy w szczególności sytuacji małoletnich, w tym cudzoziemców, porzuconych przez ich rodziców biologicznych. Innym problemem pozostaje sytuacja, gdy rodzice dzieci, będący ich przedstawicielami ustawowymi, nie są zainteresowani należytym reprezentowaniem dziecka w postępowaniu wpływającym na sytuację małoletniego. Proponuje się podjęcie prac legislacyjnych mających na celu wprowadzenie tzw. „advokata dla małoletniego”.

- **przewlekłość postępowań sądowych**

W dalszym ciągu organizacja sądownictwa rodzinnego nie sprzyja sprawnemu i szybkiemu rozpoznawaniu spraw rodzinnych. Wynika to z wad systemowych, które doprowadziły do osłabienia sądownictwa rodzinnego. Rozwiązanie problemu wymaga pogłębionej debaty i szeroko zakrojonych działań zaradczych.

- **mediacje w sprawach rodzinnych**

Sądy zbyt rzadko kierują zwaśnionych do mediacji lub następuje to zbyt późno. Również sami skonfliktowani niechętnie korzystają z alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Jednym z możliwych rozwiązań propagujących tę instytucję mogłyby być spotkania informacyjne na temat zalet ugodowego i kompleksowego dochodzenia do rozwiązania sporu w wyniku mediacji w sprawach rodzinnych i opiekuńczych. Rzecznik postuluje także o przejęcie kosztów mediacji przez Skarb Państwa.

- **zjawisko tzw. porwań rodzicielskich**

Rodzice dzieci coraz częściej traktowali tzw. porwania rodzicielskie jako sposób walki o powierzenie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Gdy oboje rodzice mają pełnię władzy rodzicielskiej, a jedno z nich bez zgody drugiego zmienia miejsce pobytu dziecka to takie zachowanie nie podlega żadnym sankcjom karnym.

- **niską skuteczność egzekucji prawa dziecka do kontaktu z rodzicami**

Nadal istnieją trudności w realizacji prawa dziecka do kontaktu z rodzicami. Powodem takiej sytuacji są m.in.: przewlekłość postępowań, brak priorytetowego traktowania tego rodzaju spraw, niskie kwoty zasądzone od rodzica nierespektującego orzeczenia.

- **status kuratora w sprawach rodzinnych i opiekuńczych**

Brak jednoznacznego ustalenia statusu kuratorów w sprawach związanych z wykonywaniem orzeczeń sądów rodzinnych, jak i sprecyzowania ich uprawnień w ramach podejmowanych czynności wiązała się z ograniczeniami w skutecznej realizacji decyzji sądowych i niepełną ochroną praw dzieci w tym zakresie.

- **niską świadomość w zakresie funkcjonowania Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę**

Zjawisko uprowadzenia dziecka za granicę nadal ma miejsce. Rodzice nie posiadają odpowiedniej wiedzy na temat konsekwencji związanych z wywiezieniem małoletniego za granicę bez zgody drugiego rodzica. Dotyczy to zarówno tych, którzy uprowadzali dziecko, jak i tych, którzy próbowali sprowadzić je z powrotem. Brak wiedzy o obowiązujących procedurach wydłużał je, podczas gdy w tych przypadkach szczególnie liczyła się szybkość i sprawność działania.

- **ograniczanie kontaktu podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych z rodziną biologiczną**

Placówki opiekuńczo-wychowawcze ograniczają kontakty przebywającego w nich dziecka z rodziną biologiczną. Należy wyeliminować możliwość stosowania kary pozbawienia wychowanka prawa do kontaktu z rodziną.

- **procedury kwalifikacyjne dla kandydatów na opiekunów zastępczych**

Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom umieszczonym w rodzinach zastępczych niespokrewnionych wiąże się z koniecznością przeprowadzenia rzetelnych badań psychologicznych, dla kandydatów na rodziców zastępczych. Opinie organizatorów rodzinnej

pieczy zastępczej o kandydatach na rodzinę zastępczą powinny bazować na pogłębionym wywiadzie, także środowiskowym.

- **organizację szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka**

Z uwagi na bezpieczeństwo dzieci przebywających w pieczy zastępczej należy dążyć, by przygotowanie przyszłych rodziców zastępczych czy prowadzących rodzinny dom dziecka było rzetelne i wyczerpujące. Postuluje się uzupełnienie programu szkolenia o obowiązkowe zajęcia specjalistyczne z zakresu pracy z dzieckiem krzywdzonym. Zasadnym jest również ujednoczenie organizacji szkoleń prowadzonych przez różne podmioty.

- **zagrożenie likwidacją placówek wsparcia dziennego**

Pomimo wydłużenia czasu na przystosowanie świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych do obowiązujących standardów sanitarnych i bezpieczeństwa pożarowego, placówki te nie były w stanie spełnić stawianych im wymagań. Z uwagi na duże znaczenie tych placówek w profilaktyce rodzinnej konieczne jest wprowadzenie zmian w przepisach prawa umożliwiających im dalsze funkcjonowanie. Oczywiście nie może mieć to miejsca kosztem bezpieczeństwa dzieci.

- **detencję dzieci cudzoziemców w Polsce**

Rzecznik z zadowoleniem przyjął zmiany w ustawie o cudzoziemcach ograniczające stosowanie detencji względem małoletnich poniżej 15 roku życia oraz wprowadzające przepisy zapewniające dzieciom realizację prawa do uczestniczenia w zajęciach dydaktyczno-wychowawczych i rekreacyjno-sportowych. Jednakże nadal podtrzymuje stanowisko, że małoletni cudzoziemcy przebywający w Polsce bez opieki, nie powinni być umieszczani w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.

- **monitorowanie funkcjonowania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**

Krótki okres obowiązywania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wiąże się z koniecznością dalszego monitorowania jej skutków i podejmowania działań związanych ze zgłaszanymi problemami w jej funkcjonowaniu. Niezbędne jest również wyposażenie sędziów rodzinnych w wiedzę związaną ze stosowaniem tej ustawy.

- **nieskuteczność postępowań wykonawczych**

Analiza prowadzonych w sądach postępowań wykonawczych wskazuje, że często dochodzi do sytuacji, w których prowadzi się bardzo długie – nawet kilkuletnie – nadzory kuratorskie, przy równoczesnym braku reakcji ze strony sądu rodzinnego. Brak odpowiednich zarządzeń ze strony sądu, mimo długotrwałego nadzoru kuratora, zagraża prawu dzieci do harmonijnego rozwoju w odpowiednim środowisku opiekuńczo-wychowawczym.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...).

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

- **ubóstwo**

Nadal ogromny problem stanowi ubóstwo wśród dzieci. Według opublikowanego w październiku 2013 r. Raportu Głównego Urzędu Statystycznego pt. Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS najbardziej zagrożoną grupą społeczną są dzieci⁴³⁶.

Według raportu⁴³⁷ UNICEF, 14,5% polskich dzieci jest zagrożonych ubóstwem. Trudna sytuacja życiowa i materialna najczęściej dotyka rodzin, w których jest więcej niż troje dzieci. Problemy dotyczą między innymi braku wystarczającej ilości miejsc w żłobkach i przedszkolach. Niezwłocznie należy zintensyfikować prace zmierzające do systemowego wsparcia rodzin wielodzietnych.

- **nieskuteczne funkcjonowanie systemu pomocy społecznej dla rodzin z dziećmi**

Pomoc rodzinie głównie nastawiona jest na realizację rozbudowanego systemu przyznawania świadczeń (kilkadziesiąt rodzajów świadczeń pieniężnych wspomagających rodzinę), a nie na podejmowanie działań mających na celu wyjście rodziny z kryzysu, a tym samym przejęcia przez rodziców odpowiedzialności za stworzenie odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju ich dzieci.

---

⁴³⁶ Raport Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, opr. Departament Badań Społecznych i Warunków Życia Urzędu Statystycznego w Łodzi, Warszawa 2013 r., s. 10.

⁴³⁷ Raport UNICEF, *Ubóstwo dzieci. Najnowsze dane dotyczące ubóstwa dzieci w krajach rozwiniętych*, 2012 r. 249 i przedszkolach oraz wysokości opłat za usługi opiekuńcze. Niezwłocznie należy

- **brak odpowiednich warunków mieszkaniowych rodzin z dziećmi**

Na podstawie art. 7 ustawy o samorządzie gminnym, gminy powinny rozwijać komunalne budownictwo mieszkaniowe w celu zaspokajania potrzeb mieszkańców wspólnoty samorządowej. Brak wolnych lokali oraz środków finansowych na rozwój i modernizację zasobu lokalowego powodował, że nie wypełniały tego zadania w sposób należyty. Realizacja wniosków o przydział lub zamianę mieszkań trwała często kilka lat. Brakuje skutecznych rozwiązań systemowych ukierunkowanych na wspieranie gmin w rozwoju komunalnego budownictwa mieszkaniowego.

- **brak tymczasowego schronienia dla rodzin z dziećmi**

Rodziny z dziećmi zagrożone bezdomnością nie miały często możliwości uzyskania pomocy w formie tymczasowego schronienia przy zachowaniu integralności rodziny. W takich sytuacjach dzieci zwykle były kierowane do pieczy zastępczej.

- **realizację orzeczeń o stopniu niepełnosprawności**

Pomimo wskazania w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności konieczności zamieszkania dziecka w oddzielnym pokoju, władze samorządowe, przyznając rodzinie lokal socjalny, nie uwzględniały tych wskazań. Ponadto rodzinom przydzielane były lokale socjalne, które ze względu na stan techniczny i niski standard, nie nadawały się do zamieszkania przez dzieci z niepełnosprawnością i przewlekle chore.

- **pomoc finansową dla dzieci z niepełnosprawnościami**

Świadczenia, zasiłki i dodatki dla opiekuna przeznaczone na pomoc dzieciom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom są niewystarczające i nie uwzględniają szczególnego nakładu czasu i środków koniecznych dla zapewnienia potrzeb tych dzieci.

- **niską skuteczność egzekwowania świadczeń alimentacyjnych**

Niewłaściwa koordynacja działań organów powołanych do egzekwowania obowiązku alimentacyjnego, brak prawnej możliwości podążania z egzekucją komorniczą za dłużnikiem zmieniającym miejsce zamieszkania, zła wola zobowiązanych do alimentacji, wpływały na małą skuteczność egzekwowania świadczeń alimentacyjnych. Powiększającą się grupą nie płacących alimenty stanowili również zobowiązani przebywający za granicą.

- **brak możliwości zaliczenia do dochodu utraconego świadczeń wypłacanych z funduszu alimentacyjnego, które wstrzymano wraz ze śmiercią osoby zobowiązanej**

Brak jest w ustawie o świadczeniach rodzinnych poszerzonego katalogu dochodu utraconego o utratę świadczeń z funduszu alimentacyjnego, które wstrzymane zostały wraz ze śmiercią osoby zobowiązanej.

- **bariery architektoniczne**

Nadal występujące w przestrzeni publicznej bariery architektoniczne, utrudniają bądź uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie dzieci z niepełnosprawnością w społeczeństwie

- **likwidację placów zabaw i utrzymywanie istniejących**

Zauważalnym problemem w gminach była likwidacja gminnych placów zabaw, ponieważ nie spełniały warunków technicznych.

- **brak zintegrowanego systemu bezpłatnej pomocy prawnej**

W Polsce brak jest jednolitego systemu bezpłatnej pomocy prawnej. Instytucje udzielające porad są rozproszone, a rodziny pozostające w trudnej sytuacji materialnej mają problem w uzyskaniu takiej pomocy.

PRAWO DO NAUKI

Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki (...) na zasadzie równych szans (...).

(art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka)

- **dostęp dzieci do opieki żłobkowej**

Nadal nie został rozwiązany problem zbyt małej liczby miejsc w placówkach zapewniających opiekę najmłodszym dzieciom. Z danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, iż na koniec 2013 roku na terenie całego kraju funkcjonowało 1 243 żłobków i 212 klubów dziecięcych. Uczęszczało do nich – odpowiednio – ok. 42,8 tys. i 705 dzieci. Ponadto, opiekę nad dziećmi do lat 3 sprawowało 56 dziennych opiekunów i ok. 9,1 tys. niań. Liczba dzieci w instytucjach utworzonych i/lub prowadzonych przez gminę oraz dotowanych przez gminę według stanu na dzień 31 grudnia 2012 r. wynosiła ok. 39,2 tys., a pod koniec 2013 roku – ok. 43,6 tys. Należy odnotować wzrost liczby miejsc we wspomnianych formach opieki o ok. 4,4 tys. w stosunku do roku 2012.

- **dostęp dzieci w wieku 3 i 4 lat do edukacji przedszkolnej**

Z informacji przekazanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wynika, iż w roku szkolnym 2013/2014 57,3% dzieci w wieku 3 lat oraz 70,5% dzieci w wieku 4 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym.

Z porównania danych za bieżący i ubiegły rok szkolny widać, iż wystąpił wzrost wskaźnika upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3 i 4 lat – z ok. 59,3% do ok. 64%.

Niestety, obserwuje się dysproporcje w dostępie dzieci do edukacji przedszkolnej w zależności od miejsca zamieszkania. Ok. 41% dzieci 3-letnich zamieszkałych na wsi uczęszcza do przedszkoli. Tymczasem, ich rówieśnicy w przedszkolach w mieście stanowią ok. 69%. Podobny problem występuje wśród dzieci 4-letnich objętych edukacją przedszkolną: na wsi – 58%, a w mieście – 79,4%.

- **kary naruszające godność dziecka**

Nadal występującym problemem są tworzone w szkołach i placówkach (w tym pieczy zastępczej) systemy kar, które naruszają prawa dziecka (np. udzielanie nagany na forum grupy, brak trybu odwoławczego od nałożonej kary, stosowanie kar nieujętych w wewnętrznych uregulowaniach). Wymaga to zwiększenia nadzoru ze strony uprawnionych instytucji nad wewnętrznymi uregulowaniami szkół i placówek w tym zakresie.

- **organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach**

Wnioski z podejmowanych przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji wskazują na niedostateczną jakość udzielanej dzieciom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, szczególnie w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnościami. Pracownicy pedagogiczni często nie radzą sobie z dostosowaniem metod pracy do potrzeb dzieci. Konieczne jest dokonanie zmian w kształceniu nauczycieli i specjalistów oraz doskonaleniu zawodowym

- **opiekę w placówkach oświatowych nad dziećmi z niepełnosprawnościami i przewlekle chorymi**

W dalszym ciągu do Rzecznika Praw Dziecka napływają sygnały o trudnościach w uzyskaniu dostępu do świadczeń medycznych wykonywanych przez pielęgniarkę szkolną w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnością i przewlekle chorych. W myśl ustawy o zawodzie pielęgniarki i położnej, pielęgniarka jest samodzielnym praktykiem. Udziela w określonym zakresie świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych

i rehabilitacyjnych oraz medycznych czynności ratunkowych. Niezbędne jest przeprowadzenie akcji edukacyjnej dla dyrektorów placówek oświatowych w tym zakresie. Dzieci z niepełnosprawnością nie powinny napotykać na jakiegokolwiek przeszkody w postaci udzielenia im pomocy przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

- **żywienie dzieci w żłobkach, przedszkolach i szkołach**

Badania dotyczące oceny żywienia w stołówkach w żłobkach, przedszkolach i szkołach wskazują, że dieta dzieci jest źle zbilansowana, a przy tym niedostosowana do ich wieku i potrzeb rozwojowych. Rzecznik Praw Dziecka będzie nadal postulował pilne podjęcie działań w zakresie poprawy jakości żywienia dzieci poprzez wprowadzenie stosownych regulacji prawnych, obligujących do realizacji norm żywieniowych, opracowanych przez Instytut Żywienia i Żywności. Konieczne jest również zwrócenie uwagi na asortyment produktów żywnościowych w sklepikach szkolnych.

- **nadzór dyrektorów nad pracą placówek oświatowych**

Interwencje podejmowane przez Rzecznika wskazują, że dyrektorzy placówek oświatowych nie zawsze wywiązywali się z wykonywania nadzoru pedagogicznego nad pracą wychowawców, nauczycieli i specjalistów. Zaburzało to właściwą realizację procesu wychowawczego i edukacyjnego. Zastrzeżenia budził nadzór nad jakością tworzonych programów profilaktyki i programów wychowawczych oraz ich modyfikacją, dokonywaną na podstawie badania skuteczności podejmowanych działań. W efekcie, dzieci ponosiły konsekwencje niewłaściwego wykonywania pracy przez pracowników pedagogicznych. Występujące nieprawidłowości dotyczyły niestarannie sprawowanej opieki nad uczniami (np. nieumyślnie dziecka w sali po zakończonych zajęciach) oraz błędów w dokumentacji powypadkowej.

- **współpracę szkoły z rodzicami**

Nadal aktualny pozostaje problem nawiązywania niewłaściwych relacji pomiędzy pracownikami szkół a rodzicami uczniów. Zaniedbania w tym obszarze powodowały przesadne skupianie się na relacjach dorosłych (konflikt z nauczycielem, dyrektorem, innym rodzicem) przy jednoczesnym zmniejszaniu rangi problemów dziecka. Brak porozumienia w sprawach dzieci zaburzał proces wychowawczy i edukacyjny.

Rodzice nie czują się współgospodarzami placówek. Słaba znajomość prawa przez rodziców powoduje występowanie nieprawidłowości dotyczących funkcjonowania rad rodziców (w zakresie wyboru członków rady rodziców, kompetencji rady oraz stosowania

warunku dobrowolności wpłacania składek na fundusz rady rodziców – co prowadzi do nierównego traktowania uczniów). Niezbędne jest dążenie do poprawy współpracy w tym zakresie.

- **dowóz dzieci do szkół i przedszkoli**

Aktualny pozostaje problem niewłaściwie zorganizowanego dowożenia dzieci do przedszkoli i szkół. Rodzice nie wyrażali zgody na tworzenie punktów zbiorczych znacznie oddalonych od miejsca ich zamieszkania. Podnosili kwestię zagrożenia bezpieczeństwa dzieci pokonujących znaczną odległość wzdłuż ruchliwej i nieoświetlonej drogi bez pobocza, by dojść do ustalonego przez gminę punktu zbiorczego. Jednym z powodów nasilenia się powyższego problemu w ciągu ostatnich lat była likwidacja wielu małych szkół wiejskich.

W szczególnie trudnej sytuacji znalazły się dzieci z niepełnosprawnością. Wiele gmin nie realizowało prawidłowo swojego obowiązku w tym zakresie. Rodzice kwestionowali kwoty proponowane w zawieranych umowach (w przypadkach, gdy to oni dowożą dzieci do szkoły). Niejednokrotnie gminy odmawiały dowożenia dzieci do szkół wybranych przez rodziców (placówek gwarantujących pełną realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego). Pojawiał się również problem niedostosowania organizacji dowozu dzieci do planu zajęć szkolnych, co znacznie wydłużało pobyt dziecka z niepełnosprawnością poza domem.

- **realizację prawa do wypoczynku dzieci z niepełnosprawnością**

Zbyt mały jest udział dzieci z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku. Podczas ubiegłorocznych ferii zimowych stanowiły one zaledwie 0,3% wszystkich uczestników, a podczas letnich wakacji – 0,9%. Rzecznik Praw Dziecka wskazał Ministrowi Edukacji Narodowej na potrzebę zintensyfikowania działań w celu poprawy dostępu dzieci z niepełnosprawnością do wypoczynku organizowanego w gronie rówieśników.

- **dostęp do nowych technologii edukacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnością**

Wiele programów, wykorzystujących najnowsze osiągnięcia technologiczne, np. e-podręczniki, realizowanych jest jedynie wobec dzieci zdrowych. Należy podjąć działania w celu projektowania i proponowania najnowszych rozwiązań dostosowanych do potrzeb dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

- **dostęp do dóbr kultury dla dzieci z niepełnosprawnością**

Mimo obserwowanej poprawy, nadal w publicznej sferze medialnej oraz wielu bibliotekach, muzeach i innych instytucjach kultury brak jest oferty dla dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

- **finansowanie edukacji dzieci z niepełnosprawnościami**

Środki finansowe w ramach subwencji oświatowej na edukację dzieci z niepełnosprawnościami nie trafiają w całości na zabezpieczenie potrzeb tych dzieci. Samorządy nie są zobowiązane do szczegółowego ich rozliczania. Należy dążyć do wprowadzenia takich uregulowań prawnych, które zobowiążą gminy do wydatkowania tych środków zgodnie z przeznaczeniem (np. jako dotacja celowa) oraz umożliwią kontrolę w tym zakresie przez organy nadzoru.

- **realizację obowiązków dotyczących udogodnień w programach telewizyjnych dla osób z niepełnosprawnościami**

Z art. 18 a ustawy o radiofonii i telewizji wynika dla nadawców telewizyjnych obowiązek dostarczania w określonym wymiarze czasowym usług dla osób z niepełnosprawnością narządu wzroku i niepełnosprawnością narządu słuchu. Czas emisji audycji dla dzieci z tymi niepełnosprawnościami nie jest wystarczający.

- **niski poziom edukacji prawnej**

Funkcjonowanie w nowoczesnym społeczeństwie wymaga znajomości prawa oraz podstawowych reguł rządzących demokratycznym państwem. Rzecznik Praw Dziecka nadal będzie postulował wprowadzenie zajęć z „praktycznej nauki prawa” w szkołach.

- **równe traktowanie uczniów startujących w konkursach przedmiotowych organizowanych przez kuratorów oświaty**

Niezbędne jest ujednoczenie regulaminów konkursów przedmiotowych, organizowanych dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów na terenie całego kraju, tak aby ich laureaci i finaliści – bez względu na miejsce uczęszczania do szkoły – nie czuli się dyskryminowani. Ponadto konieczne jest dostosowanie zadań konkursowych (w treści i formie) do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (m.in. niewidomych, słabo słyszących, niesłyszących).

PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...).

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka)

- **wysoki poziom akceptacji dla stosowania kar cielesnych**

W dalszym ciągu występuje zbyt duży poziom akceptacji społecznej dla stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Z badań zleconych w 2013 roku przez Rzecznika Praw Dziecka wynika, że w porównaniu z rokiem 2012 zaobserwowano ośmioprocentową różnicę w zakresie zmniejszenia społecznej akceptacji dla bicia dzieci. Utrzymywała się ona na nadal wysokim poziomie 60%. Należy kontynuować intensywne kampanie społeczne i programy edukacyjne mające na celu zwiększanie świadomości Polaków, zwłaszcza w zakresie negatywnych skutków stosowania przemocy wobec dziecka.

- **wykorzystywanie seksualne dzieci**

Nadużycia seksualne wobec dzieci to kategoria przestępstw o szczególnie okrutnym i dotkliwym charakterze. Prawa małoletnich w tym zakresie muszą być zabezpieczone i chronione w sposób szczególny. Polska jako jeden z ponad 30 krajów podpisała w lipcu 2007 roku *Konwencję Rady Europy z Lanzarote o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych*, która jest pierwszym międzynarodowym instrumentem, gwarantującym zwalczanie wszelkich form przemocy seksualnej wobec dzieci, w tym nadużyć popełnianych z wykorzystaniem nowych technologii. Konwencja przewiduje bardzo szeroką ochronę dzieci oraz zakłada usprawnienie międzynarodowej współpracy w zakresie przeciwdziałania przemocy seksualnej i rozpowszechniania pornografii dziecięcej. Rzecznik Praw Dziecka w dalszym ciągu wnioskuje o jak najszybsze ratyfikowanie Konwencji.

- **przemoc wobec dzieci ze strony opiekunów i nauczycieli**

Rzecznik Praw Dziecka odnotował wiele przypadków stosowania przemocy wobec dzieci jako metody wychowawczej w szkołach. Szczególnie niepokojący w takich sytuacjach był brak właściwej reakcji ze strony dyrektorów i pracowników placówek, w których przebywały dzieci. Dyrektorzy placówek nie zawsze podejmowali współpracę z instytucjami

powołanymi do ochrony dzieci przed przemocą (organami ścigania, sądami). Brak kategorycznej dezaprobaty komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli wobec zachowania nauczycieli i wychowawców, którzy naruszyli nietykalność cielesną, nie sprzyjał promowaniu metod wychowawczych eliminujących kary cielesne i budowaniu autorytetu nauczycieli. Konieczne jest współdziałanie wszelkich służb i organizacji społecznych w celu eliminacji przyzwolenia dla stosowania przemocy i zmiany postawy wobec aktów krzywdzenia dzieci.

- **rozszerzenie katalogu przypadków wyłączających instytucję zatarcia skazania**

Wyjątki od instytucji zatarcia skazania powinny obejmować szerszy katalog przestępstw, tj. również przestępstwa popełnione na szkodę małoletnich z użyciem przemocy. Należy postulować, by wyłączenie instytucji zatarcia skazania obejmowało wyroki skazujące na karę z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Zaostrzenie warunków zatarcia skazania ma zmierzać do tego, by z dziećmi nie pracowały osoby nie dające rękojmi prawidłowego wykonywania swych obowiązków.

- **udział służb medycznych w rozpoznawaniu przemocy stosowanej wobec dzieci**

Należy zwrócić uwagę na małe zaangażowanie pracowników ochrony zdrowia, w tym lekarzy oraz lekarzy stomatologów w rozpoznawanie przemocy wobec najmłodszych. Posiadają oni możliwość diagnozowania oznak krzywdzenia dzieci, jednak rzadko wszczynali procedurę „Niebieskie Karty”. Należy postulować, by w programie kształcenia lekarzy oraz lekarzy stomatologów ujęte były zagadnienia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

- **wykorzystywanie środków probacyjnych i karnych w sprawach dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie**

Wyrokami skazującymi za stosowanie przemocy wobec dzieci bardzo często orzekano karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, a orzekający rzadko korzystali ze środków probacyjnych i karnych takich jak nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego lub nakaz uczestnictwa sprawcy w programach korekcyjno-edukacyjnych, które zmierzałyby do trwałych zmian w postawie sprawców i zapewniałyby bezpieczeństwo ofiarom.

- **rozpowszechnianie pornografii w sieciach teleinformatycznych**

Ustalony w artykule 202 § 2 Kodeksu karnego zakaz, penalizujący rozpowszechnianie treści pornograficznych w sposób umożliwiający małoletniemu poniżej lat 15 zapoznanie się z nimi, był nieegzekwowalny w przypadku, gdy treści pornograficzne były rozpowszechniane

w sieciach teleinformatycznych. Brakuje środków, realnie zabezpieczających małoletnich poniżej 15. roku życia przed dostępem do treści tego rodzaju.

- **ochronę praw dzieci przed niestosownymi treściami rozpowszechnianymi w kinach**

Nie zostały ustanowione normy określające procedurę nadawania filmom, wyświetlanym w kinach, oznaczenia kategorii wiekowej. Takie oznaczenie nadawane jest przez dystrybutorów filmów według ich swobodnego uznania. Często filmom nadawano oznaczenia zaniżonej kategorii wiekowej. Ponadto, brakuje analogicznego uregulowania, znajdującego zastosowanie do filmów rozpowszechnianych na nośnikach (np. DVD) i dostępnych w obrocie handlowym.

- **profesjonalną reprezentację dzieci w postępowaniach karnych**

Sądy wyznaczając kuratora w postępowaniu karnym, wskazywały najczęściej pracownika sądu, który nie miał odpowiedniego wykształcenia i doświadczenia do występowania przed organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości. Obserwowana bierność kuratorów reprezentujących prawa dzieci uniemożliwiała pełną ochronę ich interesów.

- **obowiązek informowania Rzecznika Praw Dziecka o nagłych zgonach i pobiciach**

Dla wzmocnienia ochrony dzieci, konieczne jest nałożenie na organy ścigania i inne instytucje obowiązku pilnego przekazywania Rzecznikowi Praw Dziecka informacji o nagłych zgonach i pobiciach dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

- **brak wyszczególnienia osoby dziecka – ofiary przemocy w statystykach**

Większość prowadzonych statystyk nie specyfikuje osoby i płci dziecka, jako ofiary przemocy.

- **monitorowanie funkcjonowania ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**

Niezbędne jest prowadzenie stałych szkoleń podnoszących kompetencje osób realizujących zadania wynikające z wymienionej ustawy. Daleko niewystarczający w ramach procedur przeciwdziałania przemocy w rodzinie był udział przedstawicieli ochrony zdrowia, oświaty i gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Gminy i powiaty w sposób niedostateczny realizowały zadania w zakresie poradnictwa i interwencji w rodzinach zagrożonych przemocą. Badania wymaga system szybkiego reagowania na przemoc wobec dzieci, w tym w zakresie skoordynowania odpowiednich służb oraz ich dyżurów w godzinach wieczornych i nocnych oraz w święta.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
1	21 stycznia 2013 ZEW/500/10/2013/ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie organizacji szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka	13.02.2013
2	22 stycznia 2013 ZEW/500/12/2013/ESn	Kuratorzy Oświaty	W sprawie dokonywania przez pielęgniarki/higienistki szkolne przeglądów higieny osobistej w szkołach i placówkach	Nie wymaga odpowiedzi
3	22 stycznia 2013 ZSR/500/1/2013/AT	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie likwidacji policyjnych izb dziecka	28.02.2013
4	23 stycznia 2013 ZEW/500/13/2013/ESn	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie zapewnienia uczniom warunków do pozostawiania w szkole części podręczników i przyborów szkolnych	15.02.2013
5	15 lutego 2013 ZEW/500/14/2013/AM	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli	22.03.2013
6	15 lutego 2013 ZEW/500/15/2013/MT	Minister Administracji i Cyfryzacji	W sprawie likwidacji bibliotek szkolnych	11.03.2013
7	18 lutego 2013 ZEW/500/1-2/2013MT (ZEW/500/20/2012/MT)	Sekretarz Stanu Ministerstwo Edukacji Narodowej	W sprawie kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci z niepełnosprawnością oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach	12.03.2013
8	18 lutego 2013 ZSS/500/2/2013/KT	Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej	W sprawie podjęcia działań zmierzających do podniesienia bezpieczeństwa dzieci na terenach kolejowych	27.03.2013
9	18 lutego 2013 ZSS/500/1/2013/MW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do uznania utraty świadczeń otrzymywanych z funduszu alimentacyjnego – w związku ze śmiercią osoby zobowiązanej – za dochód utracony	21.03.2013
10	6 marca 2013 ZSS/500/5/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie organizacji opieki medycznej nad dziećmi	9.04.2013
11	8 marca 2013 ZSS/500/4/2013/PR	Minister Zdrowia	W sprawie oczekiwania na gwarantowane świadczenia zdrowotne z zakresu rehabilitacji medycznej dla dzieci z niepełnosprawnością	4.04.2013
12	8 marca 2013 ZSS/500/6/2013/PR	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie uprawnień rolnika do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego na dziecko z niepełnosprawnością	29.03.2013
13	8 marca 2013 ZSS/500/3/2013/JZ	Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A.	W sprawie czasu emisji Wieczorynki w Programie Pierwszym Telewizji Polskiej	28.03.2013
14	8 marca 2013 ZSS/500/7/2013/JZ	Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej	W sprawie miejsc do wykonywania czynności toaletowo-higienicznych wobec małych dzieci	17.05.2013

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
15	8 marca 2013 ZSR/500/3/2013/AMIK	Minister Sprawiedliwości, Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, Przewodniczący Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka	W sprawie treści wokand w sądownictwie powszechnym, w szczególności sposobu wskazywania przedmiotu postępowania w sprawach o przysposobienie	26.03.2013 27.05.2013
16	11 marca 2013 ZEW/500/16/2013/JF	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, Przewodniczący Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży	W sprawie „Informacji o wynikach kontroli: Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami o specjalnych potrzebach edukacyjnych”, przedstawionej przez Najwyższą Izbę Kontroli	4.04.2013
17	12 marca 2013 ZSR/500/4/2013/MS	Minister Sprawiedliwości	W sprawie zasady proporcjonalności w stosowaniu środka rozdzielenia dziecka od rodzica	25.03.2013
18	14 marca 2013 ZSR/500/5/2013/AT	Rzecznik Praw Obywatelskich	W sprawie wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją RP art. 27 § 3 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich – wystąpienie z dnia 14 marca 2013 roku	4.04.2013 1.08.2013
19	20 marca 2013 ZSR/500/6/2013/KCH	Prezesi Sądów Apelacyjnych	W sprawie działań nadzorczych przez prezesów sądów apelacyjnych nad działalnością sądów rodzinnych i kuratorów w sprawach prowadzonych w trybie postępowania nieprocesowego oraz postępowania wykonawczego	3.04.2013 12.04.2013 22.04.2013 23.04.2013 24.04.2013 22.04.2013 26.04.2013 7.05.2013 7.05.2013 8.05.2013 21.05.2013 29.05.2013 7.10.2013
20	21 marca 2013 ZSS/500/8/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie udzielania świadczeń przez lekarzy pediatrów w podstawowej opiece zdrowotnej	21.05.2013
21	22 marca 2013 ZEW/500/18/2013/ESn	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie zapewnienia uczniom warunków do pozostawiania w szkole części podręczników i przyborów szkolnych	24.04.2013
22	27 marca 2013 ZEW/500/20/2013/AM	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie organizacji konkursów przedmiotowych	18.04.2013 3.07.2013
23	6 kwietnia 2013 ZSR/500/10/2013/KCH	Minister Nauki i Szkolnictwa, Wyższego Minister Zdrowia	W sprawie wczesnego rozpoznawania objawów stosowania przemocy wobec dziecka podczas kontroli lekarskich oraz rutynowych wizyt stomatologicznych	22.04.2013 9.05.2013 16.05.2013

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
24	19 kwietnia 2013 ZSR/500/7/2013/MS	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	W sprawie ograniczenia tzw. „adopcji ze wskazaniem”	23.07.2013
25	19 kwietnia 2013 ZSR/500/8/2013/MS	Minister Sprawiedliwości	W sprawie ograniczenia tzw. „adopcji ze wskazaniem”	26.03.2014
26	19 kwietnia 2013 ZSR/500/9/2013/MS	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie ograniczenia tzw. „adopcji ze wskazaniem”	23.07.2013
27	29 kwietnia 2013 ZSS/500/10/2013/MW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie zwolnienia od pracy na dziecko z zachowaniem prawa do wynagrodzenia	6.06.2013
28	29 kwietnia 2013 ZSS/500/12/2013/JZ	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	W sprawie nadawania filmom wyświetlanym w kinach oraz filmom rozpowszechnianym na nośnikach dźwięku i obrazu oznaczenia kategorii wiekowej	31.10.2013
29	30 kwietnia 2013 ZSS/500/13/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie wyceny procedur pediatrycznych	28.06.2013
30	2 maja 2013 ZSS/500/11/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie powołania zespołów żywieniowych w szpitalach	21.05.2013
31	6 maja 2013 ZSS/500/14/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie niekomercyjnych badań klinicznych	16.05.2013 04.06.2013
32	7 maja 2013 ZSS/500/15/2013/EK	Rektorzy Uczelni Medycznych	W sprawie wprowadzenia do programu edukacyjnego zajęć poświęconych rozpoznawaniu przemocy wobec dzieci	28.05.2013 3.06.2013 4.06.2013 10.06.2013
33	7 maja 2013 ZSR/500/11/2013/MS	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	W sprawie organizowania i prowadzenia placówek opiekuńczo-wychowawczych	Nie wymaga odpowiedzi
34	18 maja 2013 roku ZSS/500/16/2013/MW	Prezydenci Miast, Burmistrzowie, Wójtowie	W sprawie kontrolowania dzieci i młodzieży w środkach transportu publicznego	24.05.2013 27.06.2013 Nie wymaga odpowiedzi
35	20 maja 2013 ZEW/500/22/2013/ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej, Minister Sprawiedliwości	W sprawie skreślenia wychowanków z ewidencji placówek opiekuńczo-wychowawczych z powodu umieszczenia ich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych	20.06.2013 1.07.2013 1.10.2013
36	27 maja 2013 ZSS/500/9/2013/KT	Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej	W sprawie niewywiązywania się gmin z obowiązku wskazania dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia	17.06.2013
37	18 czerwca 2013 ZEW/500/23/2013/EM	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie przygotowania placówek do przyjmowania dzieci pięcioletnich i sześcioletnich objętych rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym i obowiązkiem szkolnym	25.07.2013
38	20 czerwca 2013 ZEW/500/24/2013/EM	Przewodniczący Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, Przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	W sprawie ustanowienia 20 września Ogólnopolskim Dniem Przedszkolaka	Nie wymaga odpowiedzi

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
39	25 czerwca 2013 ZSS/500/17/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie dostępu dzieci do lekarzy pediatrów	Nie wymaga odpowiedzi
40	27 czerwca 2013 ZSM/500/2/2013/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie zapewnienia dzieciom ochrony przed wykorzystywaniem ich do żebrania	24.07.2013
41	28 czerwca 2013 ZEW/500/4/2013/ZA	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie aktywności fizycznej uczniów	30.07.2013
42	28 czerwca 2013 ZEW/500/26/2013/MP	Minister Sprawiedliwości	W sprawie weryfikacji osób zatrudnianych na stanowiskach związanych z wychowaniem i opieką nad dziećmi	30.07.2013
43	28 czerwca 2013 ZEW/500/27/2013/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie zobowiązania ubiegającego się o pracę nauczyciela w niepublicznym przedszkolu lub szkole do przedstawienia informacji z Krajowego Rejestru Karnego stwierdzającej, że nie jest on karany za przestępstwo umyślne	19.07.2013
44	24 lipca 2013 ZSS/500/18/2013/EK	Główny Inspektor Farmaceutyczny	W sprawie szczepionek dla dzieci	13.08.2013
45	26 lipca 2013 ZSS/500/20/2013/EK	Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej	W sprawie dostępu do automatów telefonicznych na oddziałach pediatrycznych i psychiatrycznych dla dzieci	6.09.2013
46	26 lipca 2013 ZSS/500/19/2013/MW	Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A.	W sprawie czasu emisji Wieczorynki w Programie Pierwszym Telewizji Polskiej	5.08.2013
47	26 lipca 2013 ZSS/500/21/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie leczenia rozszczepów wargi i podniebienia	21.08.2013
48	29 lipca 2013 ZSR/500/2/2013/DF	Minister Sprawiedliwości	W sprawie ochrony dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym	21.08.2013
49	30 lipca 2013 ZSS/500/22/2013/MW	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	W sprawie zwolnienia od pracy na dziecko z zachowaniem prawa do wynagrodzenia	10.09.2013
50	30 lipca 2013 ZEW/500/28/2013/ESn	Prezes Zarządu Telewizji Polskiej S.A.	W sprawie bezpłatnej rejestracji przez TVP festiwalu dla dzieci z niepełnosprawnością	16.08.2013
51	31 lipca 2013 ZSS/500/23/2013/MW	Prezydenci Miast, Burmistrzowie, Wójtowie	W sprawie bezpieczeństwa na placach zabaw	Nie wymaga odpowiedzi
52	31 lipca 2013 ZSS/500/24/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie rehabilitacji dzieci chorych na rdzeniowy zanik mięśni	25.03.2014
53	8 sierpnia 2013 ZEW/500/29/2013/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach publicznych	26.08.2013
54	9 sierpnia 2013 ZSS/500/25/2013/KT	Minister Sprawiedliwości	W sprawie możliwości zajęcia w toku postępowania egzekucyjnego przeciwko rodzicom zastępczym świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka	28.08.2013
55	9 sierpnia 2013 ZSS/500/26/2013/KZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie zmiany § 3 pkt 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy	27.08.2013

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
56	28 sierpnia 2013 ZSS/500/28/2013/MW	Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej	W sprawie ulg na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego	13.09.2013
57	4 września 2013 ZSS/500/27/2013/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie urlopu macierzyńskiego w przypadku urodzenia wcześniaka	4.10.2013
58	4 września 2013 ZEW/500/30/2013/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie rozszerzenia Rządowego programu pomocy uczniom „Wyprawka szkolna” o dzieci rozpoczynające obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne	4.10.2013
59	9 września 2013 ZEW/500/29/2013/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach publicznych	7.10.2013
60	16 września 2013 ZEW/500/33/2013/MK	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie ochrony dzieci podczas wypoczynku	27.09.2013
61	16 września 2013 ZEW/500/26/2013/MP	Minister Sprawiedliwości	W sprawie instytucji zatarcia skazania za przestępstwa popełnione na szkodę małoletnich	6.11.2013
62	18 września 2013 ZEW/500/38/2013/JF	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie zapewnienia uczniom w szkołach ciepłej bieżącej wody i środków czystości	18.10.2013
63	18 września 2013 ZEW/500/34/2013/JF	Kuratorzy Oświaty	W sprawie zapewnienia uczniom warunków do pozostawiania w szkole części podręczników i przyborów szkolnych	30.09.2013 4.10.2013 7.10.2013 8.10.2013 14.10.2013 15.10.2013 16.10.2013 17.10.2013 17.10.2013 18.10.2013 21.10.2013 22.10.2013 22.10.2013 23.10.2013 23.10.2013 8.11.2013
64	19 września 2013 ZEW/500/36/2013/JF	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie zapewnienia uczniom warunków do pozostawiania w szkole części podręczników i przyborów szkolnych	18.10.2013
65	19 września 2013 ZEW/500/35/2013/JF	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie realizacji w roku szkolnym 2012/2013 priorytetu polityki oświatowej dotyczącego zapewnienia uczniom bezpieczeństwa	22.10.2013
66	24 września 2013 ZSR/500/13/2013/ER	Minister Sprawiedliwości	W sprawie przedawnienia karalności czynów popełnionych na szkodę małoletnich	17.10.2013
67	30 września 2013 ZEW/500/42/2013/JF	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie programu dożywiania dzieci	Nie wymaga odpowiedzi
68	30 września 2013 ZSS/500/29/2013/MW	Rzecznik Praw Obywatelskich	W sprawie skierowania wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie zgodności art. 188 k.p. z Konstytucją RP	7.10.2013 24.10.2013
69	1 października 2013 ZSS/500/30/2013/MW	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie ulg na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego	29.10.2013

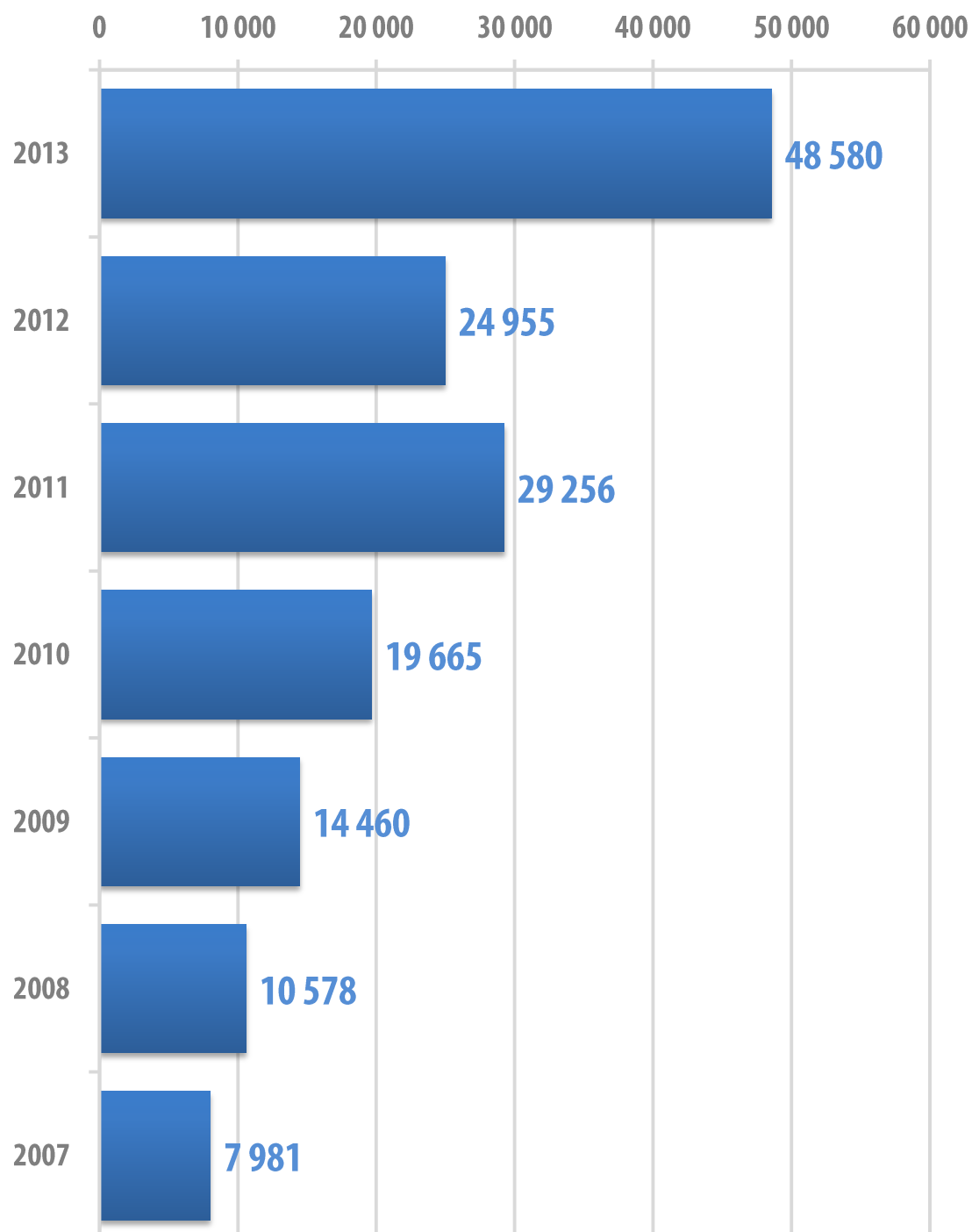
Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
70	1 października 2013 ZEW/500/31/201 3/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie wczesnego wspomagania rozwoju dzieci	30.10.2013
71	1 października 2013 ZSR/440/522/203/ER	Prokurator Generalny	W sprawie ochrony życia dzieci nienarodzonych	14.03.2014
72	3 października 2013 ZEW/500/43/2013/ZA	Kuratorzy Oświaty	W sprawie aktywności fizycznej uczniów	10.10.2013 15.10.2013 16.10.2013 21.10.2013 22.10.2013 25.10.2013 6.11.2013 7.11.2013
73	14 października 2013 ZSR/500/15/2013/MM	Ministra Sprawiedliwości	W sprawie rezygnacji z koncepcji wykreślenia z Kodeksu karnego przepisu art. 106a k.k. (wyłączenie spod instytucji zatarcia skazania)	13.01.2014
74	15 października 2013 ZSR/500/16/2013/MM	Minister Sprawiedliwości	W sprawie problematyki orzekania przez sądy środka karnego określonego w art. 41 § 1a k.k.	4.11.2013
75	25 października 2013 ZEW/500/40/2013/ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie małoletnich matek przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach socjoterapeutycznych i wychowawczych oraz placówkach resocjalizacyjnych	3.12.2013
76	25 października 2013 ZEW/500/41/2013/ZA	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie małoletnich matek przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach socjoterapeutycznych i wychowawczych oraz placówkach resocjalizacyjnych	25.11.2013
77	25 października 2013 ZEW/500/39/2013/ZA	Minister Sprawiedliwości	W sprawie małoletnich matek przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach socjoterapeutycznych i wychowawczych oraz placówkach resocjalizacyjnych	26.11.2013
78	31 października 2013 ZSS/500/12/2013/JZ	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	W sprawie nadawania filmom wyświetlanym w kinach oraz filmom rozpowszechnianym na nośnikach dźwięku i obrazu oznaczenia kategorii wiekowej	31.01.2014
79	18 listopada 2013 ZEW/500/29/2013/MP	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie organizacji zajęć dodatkowych w przedszkolach publicznych	18.12.2013
80	20 listopada 2013 ZSS/500/31/2013/MW	Rzecznik Praw Obywatelskich	W sprawie ulg na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego	26.03.2014
81	4 grudnia 2013 ZSM/500/3/2013/AJ	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie ratyfikacji III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień o naruszeniu praw dziecka	23.01.2014
82	9 grudnia 2013 ZSS/500/32/2013/EK	Minister Zdrowia, Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	W sprawie zagrożenia ciągłości działania Kliniki „Budzik” w Warszawie	18.12.2013 2.01.2014 7.01.2014
83	19 grudnia 2013 ZSM/500/4/2013/AJ	Minister Spraw Zagranicznych	W sprawie wsparcia syryjskich dzieci w związku z trwającym konfliktem zbrojnym w ich kraju	Nie wymaga odpowiedzi
84	19 grudnia 2013 ZSR/500/17/2013/MS	Minister Sprawiedliwości, Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie sytuacji prawnej dzieci przebywających pod opieką zakładów opiekuńczo-leczniczych	30.01.2014

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
85	19 grudnia 2013 ZSS/500/34/2013/EK	Minister Zdrowia	W sprawie programu lekowego dla dzieci mających nadmiar żelaza we krwi	27.02.2014
86	19 grudnia 2013 ZSS/500/33/2013/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie warunków przyznawania uprawnień do zasiłku macierzyńskiego w przypadkach niemożności sprawowania przez matkę osobistej opieki nad dzieckiem	3.01.2014
87	23 grudnia 2013 ZSM/500/5/2013/AJ	Minister Sprawiedliwości	W sprawie ustanowienia kuratora dla małoletniego, przebywającego w Polsce bez opieki	13.03.2014
88	23 grudnia 2013 ZSM/500/6/2013/AJ	Minister Sprawiedliwości	W sprawie poszerzenia katalogu spraw, od których przysługuje skarga kasacyjna w sprawach cywilnych, o sprawy opiekuńcze rozstrzygane na podstawie Konwencji haskiej z 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę	12.03.2014

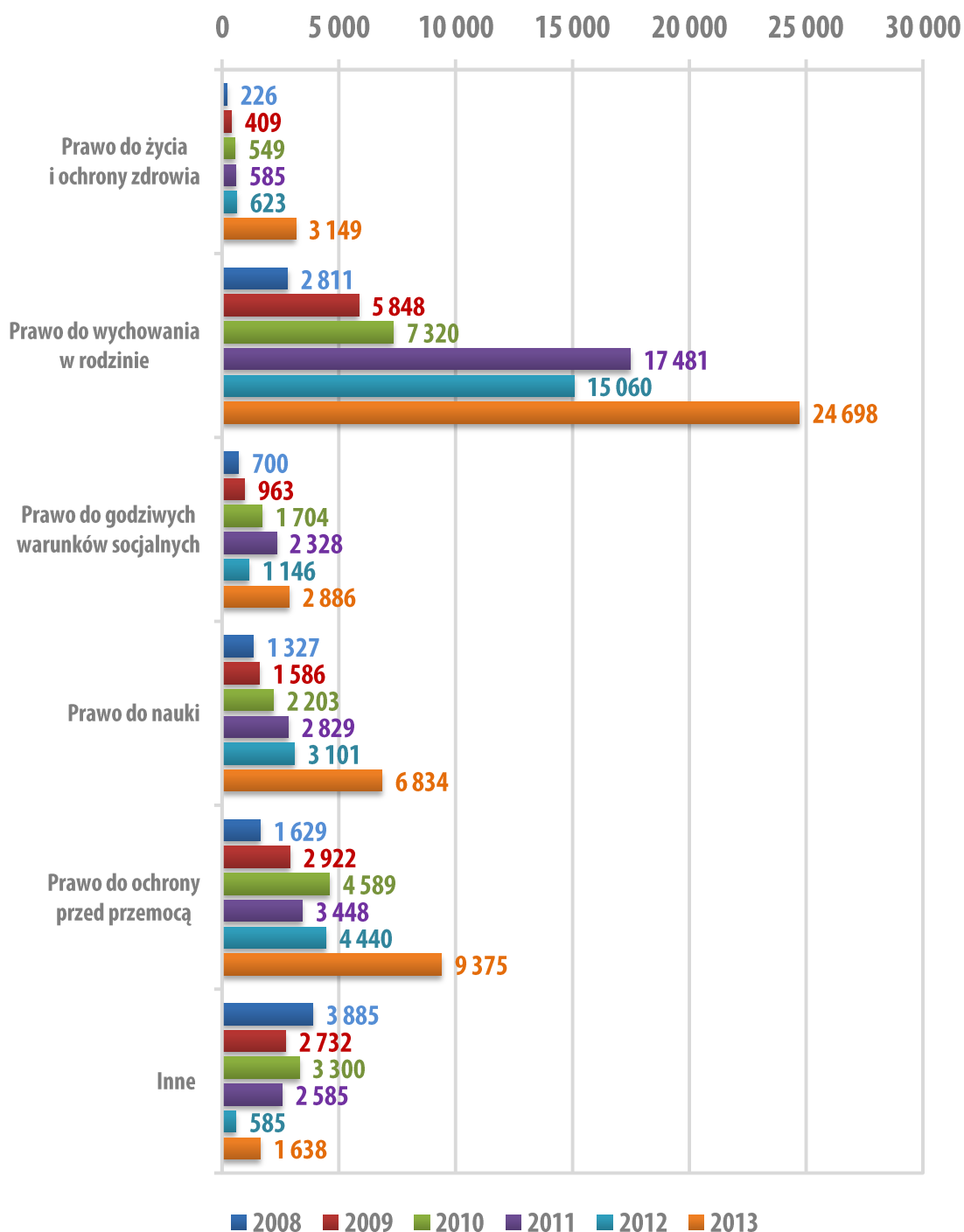
Załącznik nr 2 – Wykaz spraw podjętych w latach 2007-2013

**Sprawy podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka
w latach 2007-2013**

Załącznik nr 3 – Wykaz spraw podjętych w latach 2008-2013 z podziałem na kategorie

Sprawy podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008-2013 z podziałem na kategorie

Załącznik nr 4 – Wykaz kategorii spraw zgłoszonych w 2013 roku

Rodzaje spraw	Zgłoszenia na piśmie albo z własnej inicjatywy	Sprawy zgłaszane telefonicznie	Sprawy zgłaszane podczas wizyt	Razem
Prawo do życia i ochrony zdrowia	396	2 727	26	3 149
Prawo do wychowania w rodzinie	3 361	20 743	594	24 698
Prawo do godziwych warunków socjalnych	654	2 160	72	2 886
Prawo do nauki	1 290	5 493	51	6 834
Prawo do ochrony przed przemocą	2 248	6 915	212	9 375
Inne	95	1 512	31	1 638
Razem	8 044	39 550	986	48 580

Załącznik nr 5 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych

Przystąpienia z 2009 roku kontynuowane w 2013 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2009-08-13 III Nsm 276/09 ZSR/410/323/2011/AM ZSR/410/147/2012/AM ZSR410/313/2013/PP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
2	2009-08-31 III Nsm 168/08 ZSR/410/93/2009/AT ZSR/410/213/2013/AT ZSR/410/699/2013/AT ZSR/410/941/2013/AT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
3	2009-10-22 V R Nsm 661/07 ZSR/410/112/2009/MN ZSR/410/292/2012/MN ZSR/410/352/2013/MN ZSR/410/352/2013/PP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
4	2009-11-19 II C 5173/08 DTZ/410/46/2009/RR DTZ/410/32/2010/RR DTZ/410/6/2011/RR DTZ/410/95/2012/RR DTZ/410/9/2013/RR	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
5	2009-12-22 V Nsm 536/09 ZSR/410/363/2009/TT ZSR/410/48/2010/TT ZSR/410/242/2011/TT ZSR/410/242/2011/AM ZSR/410/571/2012/AM ZSR/410/312/2013/PP	Sąd Rejonowy dla Ł.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnimi. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
Przystąpienia z 2010 roku kontynuowane w 2013 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2010-03-04 III Nsm 27/08 III Nsm 574/11 ZSR/410/219/2010/AT ZSR/410/58/2011/AT ZSR/410/710/2012/AT ZSR/410/965/2013/AT	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Apelacja Rzecznika w całości uwzględniona. Sprawa w toku.
2	2010-04-21 V Nsm 145/10 ZSR/410/48/2010/TT ZSR/410/571/2012/AM ZSR/410/312/2013/PP	Sąd Rejonowy dla Ł.	Sprawa o ustalenie miejsca zamieszkania małoletnich oraz o kontakty. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
3	2010-05-24 I RC 630/09 ZSR/410/491/2010/MN, ZSR/410/765/2013/MN, ZSR/410/765/2013/MG	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.

4	2010-06-01 XII Ca 203/10 ZSM/471/20/2010/AJ ZSM/471/10/2011/AJ ZSM/471/10/2012/AJ ZSM/471/10/2013/AJ	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
5	2010-06-09 III C 2891/09 ZSR/440/188/2010/TT ZSR/440/132/2011/MSJ ZSR/440/116/2012/MS ZSR/440/151/2013/MS	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
6	2010-08-17 IV Nsm 314/09 ZSR/410/829/2013/ER	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa zakończona.
7	2010-10-04 VI C 562/06 ZSR/410/61/2010/MN ZSR/410/278/2011/MN ZSR/410/653/2012/MN ZSR/410/781/2013/AMIK	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
8	2010-10-26 VIII R Nsm 2168/09 ZSR/410/666/2010/MS ZSR/410/76/2011/MS ZSR/410/16/2012/MS ZSR/410/383/2013/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o uregulowanie kontaktów z małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
9	2010-11-09 III Nsm 277/09 ZSR/410/811/2010/MS ZSR/410/49/2011/MS ZSR/410/3/2012/MS ZSR/410/246/2013/MS	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

Przystąpienia z 2011 roku kontynuowane w 2013 roku

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2011-01-11 ZSR/410/80/2011/KG ZSR/410/372/2012/AP ZSR/410/452/2013/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnią. Wnioski RPD nieuwzględnione. Postępowanie w toku.
2	2011-02-07 I C 789/09 ZSR/410/119/2011/AK ZSR/410/592/2012/MS ZSR/410/339/2013/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
3	2011-02-28 I C 803/10 ZSR/410/68/2011/MM ZSR/410/534/2012/AZ ZSR/410/617/2013/AZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
4	2011-03-09 V Nsm 470/10 ZSR/410/77/2011/AP ZSR/410/295/2012/KW ZSR/410/708/2013/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
5	2011-03-09 I Aca 21/12 ZSR/440/156/2011/LP ZSR/440/36/2012/UZ	Sąd Okręgowy w T.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

6	2011-03-27 IV C 1159/09 ZSR/440/39/2011/AT ZSR/410/419/2012/AT ZSR/410/172/2013/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
7	2011-04-01 I 1 RC 1620/10 ZSR/440/177/2011/TT ZSR/410/55/2012/MN ZSR/410/831/2013/MN ZSR/410/831/2013/MM	Sąd Okręgowy w C.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
8	2011-04-14 II C 51/10 ZSR/410/7/2011/MN ZSR/410/662/2012/MN ZSR/410/669/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnimi. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
9	2011-05-02 V Nsm 73/11 ZSR/410/495/2011/UZ ZSR/410/57/2012/UZ ZSR/410/527/2013/UZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
10	2011-05-10 III Nmo 143/11 ZSR/411/662/2011/LP 2011-07-11 III Nsm 362/11 ZSR/410/662/2011/LP ZSR/410/181/2012/LP ZSR/410/181/2012/AP ZSR/410/181/2013/JP	Sąd Rejonowy w S. Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
11	2011-05-11 IC 35/11 DTZ/410/10/2011/RR DTZ/410/187/2012/RR DTZ/410/133/2013/RR	Sąd Okręgowy w P.T.	Sprawa o rozwód. Sprawa zakończona.
12	2011-05-23 III Nsm 91/11 ZSR/410/630/2011/KCH; ZSR/410/359/2012/KCH, ZSR/410/4/2013/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
13	2011-05-26 VI Nsm 295/11 ZSR/440/221/2013/UP ZSR/440/55/2012/UP ZSR/413/72/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o rozwiązanie rodziny zastępczej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
14	2011-06-13 III Nsm 604/10 III Nsm 250/12 ZSM/471/11/2012 ZSM/471/6/2011/AJ ZSM/471/19/2013/AJ	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o wydanie małoletniej na podstawie Konwencji haskiej. Wniosek RPD częściowo uwzględniony. Sprawa w toku.
15	2011-07-12 VI RC 894/11 ZSR/410/270/2011/UZ ZSR/410/86/2012/UZ ZSR/410/33/2013/UZ	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
16	2011-07-19 III RNsm 105/11 ZSR/410/ 218/2011/UZ ZSR/410/182/2012/UZ ZSR/410/524/2013/UZ	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o wydanie małoletniego oraz ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

17	2011-07-25 III Nsm 143/11 ZSR/410/626/2011/UP ZSR/410/232/2012/UP ZSR/410/380/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
18	2011-08-01 II C 1002/09 ZSR/410/244/2011/MN ZSR/410/468/2012/MN ZSR/410/800/2013/KW	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
19	2011-08-18 V Nsm 39/11 ZSM/471/70/2011/AJ ZSM/470/3/2012/AJ ZSM/470/11/2013/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
20	2011-08-19 III Nsm 224/10, III Nsm 154/10, III Nsm 346/09 DTZ/410/30/2011/RR DTZ/410/59/2012/RR DTZ/410/90/2013/RR	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych w stosunku do małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
21	2011-09-07 VI Nsm 509/11 ZSM/471/8/2011/AJ ZSM/471/2/2012/AJ ZSM/471/23/2013/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę postanowienia. Postępowanie zawieszono do czasu rozpoznania sprawy przez Europejski Trybunał Praw Człowieka.
22	2011-09-12 III Nsm 134/10 ZSR/440/52/2011/MN, ZSR/410/196/2013/MN, ZSR/410/196/2013/MG	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD w częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
23	2011-10-04 IV 533/11 ZSR/410/253/2011/AT ZSR/410/253/2012/AT ZSR/410/610/2013/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zakaz styczności. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
24	2011-10-18 X RC 1617/09 DTZ/410/113/2011/KB ZSR/410/955/2011/GH ZSR/410/230/2012/KW ZSR/410/17/2013/KW	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
25	2011-10-21 I C 336/10 ZSR/410/671/2013/ER	Sąd Okręgowy w T.	Sprawa o rozwód. Sprawa zakończona.
26	2011-10-28 I RC 2196/10 DTZ/410/81/2011/RR DTZ/410/165/2012/RR DTZ/410/233/2013/RR	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
27	2011-11-09 VI C 170/11 ZSR/410/947/2011/MSJ, ZSR/410/601/2012/MN, ZSR/410/764/2013/MN, ZSR/410/764/2013/MG	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
28	2011-11-15 V Nsm 251/11 ZSR/410/706/2011/MN ZSR/410/663/2012/MN ZSR/410/663/2013/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę postanowienia dotyczącego małoletnich. Sprawa zawieszona.

29	2011-11-29 I C 405/10 ZSR/410/937/2011/GH ZSR/410/66/2012/GH ZSR/410/66/2012/KW ZSR/410/645/2013/KW	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
30	2011-12-02 VIII Nsm 905/11 ZSM/471/50/2011/AJ ZSM/471/8/2012/AJ ZSM/471/11/2013/AJ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o wydanie małoletniego na podstawie Konwencji haskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
31	2011-12-05 I C 922/07 ZSR/410/353/2011/LP, ZSR/410/464/2012/ŻU, ZSR/410/271/2013/MG	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
32	2011-12-13 III Nsm 333/10 ZSR/410/798/2011/GH ZSR/410/164/2012/GH ZSR/410/113/2013/KCH	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
33	2011-12-14 III Nsm 235/11 ZSR/410/814/2011/MS ZSR/410/19/2012/MS ZSR/410/385/2013/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
34	2011-12-19 III Nsm 324/11 ZSR/440/353/2011/AZ ZSR/440/7/2012/AZ ZSR/440/235/2013/AZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

Przystąpienia z 2012 roku kontynuowane w 2013 roku

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2012-01-16 VII C 645/10 ZSR/410/907/2011/MSJ ZSR/410/27/2012/MSJ ZSR/410/27/2012/AM ZSR/410/314/2013/PP	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
2	2012-01-16 III Nsm 447/11 ZSR/410/75/2012/UP ZSR/410/1144/2013/UP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
3	2012-02-01 III Nsm 116/11 ZSR/410/211/2012/UP ZSR/410/419/2013/UP	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
4	2012-02-02 III Nsm 727/11 DTZ/410/92/2012/RR DTZ/410/31/2013/RR	Sąd Rejonowy w E.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
5	2012-02-02 III Nsm 193/10 ZSR/410/352/2012/AM ZSR/410/311/2013/AM ZSR/410/311/2013/PP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej oraz o wydanie dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

6	2012-02-07 III Nsm 615/11 ZSR/410/20/2012/MN ZSR/410/775/2013/MN ZSR/410/775/2013/MM	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego. Sprawa w toku.
7	2012-02-13 VI Nsm 564/11 ZSR/410/442/2012/AM ZSR/410/316/2013/PP	Sąd Rejonowy dla W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
8	2012-02-17 II Ca 141/12 ZSR/440/202/2012/AZ ZSR/440/245/2013/AZ	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o wydanie dziecka rodzicom. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
9	2012-02-17 III C 1716/09 ZSR/410/837/2010/MN ZSR/410/96/2011/MN ZSR/410/676/2012/MN ZSR/410/787/2013//MN ZSR/410/787/2013//JP	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
10	2012-02-22 IV Nsm 286/11 ZSR/410/49/2012/UP ZSR/410/416/2013/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim oraz ograniczenie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
11	2012-02-27 RNsm 511/11 ZSR/440/219/2012/AT ZSR/440/52/2013/AT	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w zakresie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
12	2012-03-01 III RNsm 180/11 ZSR/410/453/2012/MN ZSR/410/294/2013/AZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
13	2012-03-12 V Nsm 34/12 ZSR/410/168/2012/UP ZSR/410/54/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
14	2012-03-16 VI Nsm 384/11 ZSR/410/756/2012/AM ZSR/410/308/2013/PP	Sąd Rejonowy dla W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
15	2012-04-02 III Nsm 438/10 ZSR/410/136/2012/MS ZSR/410/10/2013/MS	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
16	2012-04-05 III RNsm 141/12 ZSR/440/110/2012/MN ZSR/410/784/2013/MN ZSR/410/784/2013/MM	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
17	2012-04-18 I IRC 1663/11 ZSR/410/144/2012/AM ZSR/410/307/2013/PP	Sąd Okręgowy w C.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona
18	2012-05-09 III Nsm 205/11 ZSR/440/264/2012/KW ZSR/440/62/2013/KW	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
19	2012-05-20 IV C 1104/08 ZSR/410/627/2013/ER	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.

20	2012-05-23 III Nsm 305/11 ZSR/410/156/2012/KCH ZSR/410/81/2013/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniego. Sprawa zakończona.
21	2012-05-23 III Nsm 291/11 ZSR/410/156/2012/KCH ZSR/410/81/2013/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
22	2012-05-23 X RC 1122/10 ZSR/410/397/2012/AZ ZSR/410/613/2013/AZ	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
23	2012-05-29 VI Nsm 336/12 ZSR/441/43/2012/KW ZSR/441/30/2013/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę postanowienia w zakresie władzy rodzicielskiej nad małoletnią i rozwiązanie rodziny zastępczej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
24	2012-06-06 VI RC 2126/11 ZSR/410/140/2012/MN, ZSR/410/695/2013/MN, ZSR/410/695/2013/MG	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
25	2012-06-06 III Nsm 21/12 ZSR/440/121/2012/UZ ZSR/440/76/2013/UZ	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
26	2012-06-12 V Nsm 201/12 ZSR/410/865/2012/UP ZSR/410/432/2013/UP	Sąd Rejonowy w Z	Sprawa o rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
27	2012-06-12 V Nsm 731/11 ZSR/410/799/2012/UZ ZSR/410/456/2013/UZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
28	2012-06-18 XII RC 137/11 ZSR/440/201/2012/UP ZSR/440/125/2013/UP	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
29	2012-06-18 III RNsm 547/11 ZSR/410/918/2012/UP ZSR/410/417/2013/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
30	2012-06-19 III RNsm 117/11 DTZ/410/170/2012/RR DTZ/410/64/2013/RR	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o zmianę kontaktów z małoletnim. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
31	2012-06-22 I RC 1553/11 ZSR/440/232/2012/AT ZSR/440/262/2013/AT	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
32	2012-06-22 VII C 796/10 ZSR/410/209/2012/AZ ZSR/410/422/2013/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
33	2012-06-25 X RC 2218/11 ZSR/410/294/2012/AT ZSR/410/853/2013/AT	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
34	2012-06-26 III Nsm 419/12 ZSR/441/30/2012/MN ZSR/441/26/2013/MN ZSR/441/26/2013/PP	Sąd Rejonowy dla L.	Sprawa o pozbawienie matki władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

35	2012-06-27 III Nsm 262/11 ZSR/413/43/2012/UZ ZSR/411/14/2013/UZ	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o wydanie zarządzeń odnośnie małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
36	2012-06-29 III Nsm 447/11 ZSR/410/137/2012/UP ZSR/410/533/2013/UP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią oraz ustanowienie rodziny zastępczej. Sprawa zakończona.
37	2012-07-03 XXIV C 1009/09 ZSR/410/158/2012/UZ ZSR/410/525/2013/UZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
38	2012-07-03 X RC 1695/11 ZSR/440/14/2012/UP ZSR/440/143/2013/UP	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
39	2012-07-19 ZEW/414/49/2012/ZA ZEW/414/26/2013/ZA	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o zmianę środka wychowawczego. Sprawa zakończona.
40	2012-07-24 I C 1088/11 ZSR/410/997/2012/AM ZSR/410/315/2013/PP	Sąd Okręgowy dla W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
41	2012-07-25 I C 501/11 ZSR/410/102/2012/MS ZSR/410/387/2013/MS	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
42	2012-07-26 III Now 44/12 ZSR/440/51/2012/UP ZSR/440/120/2013/UP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o zastosowanie środka wychowawczego wobec nieletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
43	2012-07-26 XI C 2363/10 ZSR/410/625/2012/UZ ZSR/410/625/2013/UZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o unieważnienie małżeństwa. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
44	2012-07-26 III Nsm 209/12 ZSR/410/219/2012/AZ ZSR/410/614/2013/AZ	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
45	2012-07-26 I C 917/11 ZSR/410/771/2012/KW ZSR/410/356/2013/KW	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
46	2012-07-31 VI Nsm 295/11 ZSR/440/332/2012/UP ZSR/440/4/2013/UP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
47	2012-07-31 III Nsm 601/12 ZSR/440/179/2013/DF	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
48	2012-08-03 III Nsm 428/12 ZSR/441/66/2012/UP ZSR/441/2/2013/UP	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa zakończona.
49	2012-08-06 VI Nsm 587/12 ZSR/410/961/2012/UP ZSR/410/378/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę formy ograniczenia władzy rodzicielskiej wobec małoletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
50	2012-08-20 III Nsm 568/12 ZSR/440/90/2012/MN ZSR/440/274/2013/MN ZSR/440/274/2013/AP	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią . Sprawa zakończona.

51	2012-08-21 VI Nsm 295/11 ZSR/410/842/2012/UP ZSR/410/369/2013/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
52	2012-08-21 IV Nsm 284/12 ZSR/413/102/2012/LP ZSR/413/42/2013/MS	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
53	2012-08-24 III Nsm 468/12 ZSR/440/12/2012/MS ZSR/440/186/2013/MS	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa zakończona.
54	2012-08-25 IV R Nsm 637/10/I ZSR/410/290/2012/AM; ZSR/410/309/2013/PP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
55	2012-08-30 III Nsm 278/12 ZSR/440/359/2012/AM ZSR/440/115/2013/PP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
56	2012-08-31 III Nsm 409/12 ZSR/440/363/2012/AZ ZSR/410/133/2013/AZ	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego i ustanowienie rodziny zastępczej. Sprawa w toku.
57	2012-09-05 III Nsm 131/12 ZSR/410/570/2012/AZ ZSR/410/353/2013/AZ	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o odebranie osoby małoletniej podlegającej władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
58	2012-09-05 VII C 307/10 ZSR/410/726/2012/AZ ZSR/410/616/2013/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
59	2012-09-07 III RNsm 172/12 ZSR/440/313/2012/KW ZSR/440/134/2013/KW	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wniosek RPD uwzględniono. Sprawa zakończona.
60	2012-09-17 III Nsm 114/11 ZSR/410/1008/2012/AT ZSR/410/166/2013/AT	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o zmianę formy kontaktów. Sprawa w toku.
61	2012-09-21 IV Nsm 738/12 ZSR/410/392/2012/MN ZSR/410/693/2013/MN ZSR/410/693/2013/PP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
62	2012-09-24 III Nsm 63/12 ZSR/441/58/2012/JM ZSR/441/12/2013/KCH	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
63	2012-10-05 V Nsm 705/12 ZSR/410/612/2012/AT ZSR/410/608/2013/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej. Sprawa zakończona.
64	2012-10-05 V Nsm 856/12 ZSR/410/612/2012/AT ZSR/410/608/2013/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zakaz styczności z małoletnią. Sprawa w toku.
65	2012-10-05 IV Nsm 777/12 ZSM/471/33/2012/AJ ZSM/471/1/2013/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o przymusowe odebranie dziecka. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.

66	2012-10-17 R III Nsm 259/12 ZSR/410/1137/2012/AT ZSR/410/943/2013/AT	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
67	2012-10-22 III Nsm 411/09 ZSR/410/815/2012/KCH ZSR/410/88/2013/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
68	2012-11-07 III Nsm 1285/12/P ZSR/440/345/2012/MS ZSR/440/200/2013/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
69	2012-11-07 III Nsm 105/12 ZSR/410/835/2013/DF	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
70	2012-11-07 VI Nsm 764/11 VI Nsm 135/12 ZSR/410/162/2013/DF	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej i uregulowanie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
71	2012-11-08 III Nsm 794/12 ZSR/411/55/2012/KCH ZSR/411/16/2013/KCH	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o przysposobienie małoletniej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zawieszona.
72	2012-11-13 X RC 1511/12 ZSR/410/1160/2012/MS ZSR/410/220/2013/MS	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
73	2012-11-19 I C 1412/11 ZSR/410/725/2012/AZ ZSR/410/611/2013/AZ	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wniosek RPD częściowo uwzględniony. Postępowanie w toku.
74	2012-11-22 V RC 492/12 DTZ/410/54/2012/RR DTZ/412/1/2013/RR	Sąd Rejonowy w L-Z Sąd Okręgowy w L.	Sprawa o alimenty. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
75	2012-11-22 VI Nsm 93/12 ZSR/410/885/2012/AP ZSR/410/322/2013/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
76	2012-11-23 III Nsm 145/10 ZSR/440/385/2012/DF ZSR/440/228/2013/DF	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o ograniczenie władzy i ustanowienie rodziny zastępczej. Sprawa w toku.
77	2012-11-30 III RNsm 857/12 ZSR/413/127/2012/MS ZSR/413/31/2013/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej i ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletnich. Sprawa w toku.
78	2012-11-30 III RNsm 879/12 ZSR/413/127/2012/MS ZSR/413/31/2013/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o umieszczenie małoletnich w rodzinie zastępczej. Sprawa w toku.
79	2012-12-04 IV Nsm 589/10 ZSR/410/1032/2012/AT ZSR/410/344/2013/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
80	2012-12-11 V Ca 117/12 ZSM/471/49/2012/AJ ZSM/471/14/2013/AJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o wydanie małoletniej na podstawie Konwencji haskiej. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.

81	2012-12-11 V Nsm 744/12 ZSR/412/16/2012/AZ ZSR/410/612/2013/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa zakończona.
82	2012-12-11 III Nsm 486/12 ZSR/410/296/2012/UP ZSR/410/40/2013/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o odebranie osoby małoletniej podlegającej władzy rodzicielskiej. Uwzględniono wnioski RPD. Sprawa zakończona.
83	2012-12-12 IV Nsm 449/12 ZSR/410/163/2013/DF	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
84	2012-12-12 CI RC 609/12 ZSR/410/746/2012/KW ZSR/410/725/2013/KW	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
85	2012-12-19 III Nsm 478/11 ZSR/410/330/2012/AT ZSR/410/167/2013/AT	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
86	2012-12-28 III Nsm 240/12/P ZSR/410/581/2013/DF	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
Przystąpienia z 2013 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2013-01-02 III Nsm 835/12 ZSR/440/221/2013/DF	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej. Sprawa zakończona.
2	2013-01-09 III Nsm 114/12 ZSR/410/328/2013/DF	Sąd Rejonowy w A.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
3	2013-01-11 I C 516/12 ZSR/440/136/2013/DF	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
4	2013-01-22 I C 942/11 ZSR/410/460/2013/AM ZSR/410/460/2013/PP	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
5	2013-01-23 III Nsm 40/13 ZSR/440/209/2013/UP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletnich. Sprawa w toku.
6	2013-02-05 III RC 484/11/K ZSR/410/342/2013/DF	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zaprzeczenie ojcostwa. Sprawa w toku.
7	2013-02-06 III Nsm 877/12 ZSR/440/61/2013/MM	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich. Sprawa w toku.
8	2013-02-11 III Nsm 29/12 ZSR/410/168/2013/AT	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
9	2013-02-14 III Nsm 32/13 ZSR/440/147/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
10	2013-02-25 VIII Nsm 9/13 ZSR/410/13/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim oraz ustalenie miejsca pobytu małoletniego. Wniosek RPD częściowo uwzględniony. Sprawa w toku.

11	2013-03-05 III Nsm 187/12 ZSR/413/107/2013/ŻU ZSR/413/107/2013/PP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o zmianę rodziny zastępczej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
12	2013-03-05 IV Nsm 777/12 ZSM/471/33/2012/AJ ZSM/471/1/2013/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o przymusowe odebranie dziecka. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
13	2013-03-06 XI C 2008/12 ZSR/410/648/2013/ER	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
14	2013-03-08 III Nsm 741/13 ZSR/410/925/2013/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
15	2013-03-08 V Nsm 906/12 ZSR/410/574/2013/DF	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
16	2013-03-12 XV Ca 105/13 ZSS/421/13/2012/JZ ZSS/421/1/2013/JZ	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o eksmisję ojca z małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
17	2013-03-12 III RNsm 164/12 ZSR/410/87/2013/DF	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
18	2013-03-14 III Nsm 825/11 ZSR/441/54/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględniono. Sprawa w toku.
19	2013-03-14 III Nsm 236/11 ZSR/410/385/2013/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa zakończona.
20	2013-03-19 XIII RC 657/11 DTZ/410/92/2013/RR	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
21	2013-03-21 III Nsm 64/13 ZSR/441/92/2013/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych. Sprawa zakończona.
23	2013-03-22 VI Nsm 896/12 ZSR/410/620/2013/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa w toku.
24	2013-03-26 IVC 1348/05 DTZ/410/88/2013/RR	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
25	2013-03-28 III Nsm 90/13 ZSR/441/78/2013/DF	Sąd Rejonowy w Ż.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
26	2013-03-28 I C 1959/11 ZSR/410/537/2013/DF	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
27	2013-03-29 V Nsm 542/12 ZSM/470/6/2013/AJ	Sąd Okręgowy w Cz.	Sprawa o wydanie małoletniej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
28	2013-04-03 III Nsm 117/13 ZSR/411/25/2013/KCH	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
29	2013-04-04 XII Ca 390/11 ZSR/410/1108/2013/ER	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o ustalenia miejsca zamieszkania małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
30	2013-04-08 III Nmo 119/12 ZSR/460/27/2013/MS	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o wgląd w sytuację małoletniego. Wnioski RPD częściowo uwzględniono. Sprawa zakończona.
31	2013-04-08 VIII Nsm 23/13 ZSR/410/480/2013/DF	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

32	2013-04-08 VI Nsm 141/13 DTZ/410/202/2013/RR	Sąd Rejonowy dla W-W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
33	2013-04-10 IV Ca 1322/12 ZSS/421/14/2012/JZ ZSS/421/2/2013/JZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o eksmisję rodziców z dwojgiem małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
34	2013-04-10 I C 1324/12 ZSR/410/1076/2013/ER	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
35	2013-04-11 XII C 1095/12/12 ZSR/410/1064/2013/ER	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
36	2013-04-12 III Nsm 81/13 ZSR/410/1113/2013/ER	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa zakończona.
37	2013-04-12 III Nsm 149/13 ZSR/410/1132/2013/ER	Sąd Rejonowy w I.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
38	2013-04-18 III Nsm 209/12 ZSR/410/63/2013/UP	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
39	2013-04-19 IV RNsm 523/12 ZEW/461/25/2013/MK ZEW/461/25/2013/JR	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
40	2013-04-19 III Nsm 817/11 DTZ/410/182/2013/RR	Sąd Rejonowy dla W-K	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
41	2013-04-23 III Nsm 39/13 ZSR/410/891/2013/AMIK	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
42	2013-04-23 II C 731/10 ZSR/410/153/2013/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
43	2013-04-28 III RNsm 32/13 ZSR/410/1081/2013/DF	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
44	2013-04-29 III KK 151/13 ZSR/440/153/2013/KCH	Sąd Najwyższy Izba Karna	Kasacja Rzecznika Praw Dziecka od wyroku Sądu Okręgowego w W. Sąd Najwyższy oddalił kasację RPD. Sprawa zakończona.
45	2013-05-06 III Nsm 149/13 ZSR/441/93/2013/ER	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa zakończona.
46	2013-05-06 I C 23/11 ZSR/410/1070/2013/DF	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
47	2013-05-09 III Nsm 1232/12 ZSR/440/395/2013/ER	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
48	2013-05-09 III Nsm 228/13 ZSR/410/961/2013/AT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o wydanie małoletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
49	2013-05-10 VI Nsm 188/13 DTZ/440/106/2013/JN ZSR/440/391/JP 2013-09-06 XXV C 531/13	Sąd Rejonowy w W. Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.

50	2013-05-13 IV Nsm 335/12 ZEW/414/106/2012/MK ZEW/414/67/2013/JR	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ustanowienie opieki prawnej oraz wydanie zarządzeń opiekuńczych. Sprawa w toku.
51	2013-05-17 I 2C 712/12 ZSR/410/152/2013/ZU ZSR/410/152/2013/KCH	Sąd Okręgowy w Z.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
52	2013-05-17 II C 2140/12 DTZ/410/22/2013/AS ZSR/410/1062/2013/AMIK	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
53	2013-05-17 IX Nsm 174/13 ZSR/440/294/2013/DF	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustanowienie pieczy zastępczej. Sprawa w toku.
54	2013-05-18 V Rnsm 76/13 ZSR/410/569/2013/MG	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
55	2013-05-20 III Nsm 731/12 ZSR/413/23/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniego. Wniosek RPD uwzględniono. Sprawa zakończona.
56	2013-05-20 III Nsm 296/12 ZSR/440/202/2013/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
57	2013-05-21 III Nsm 215/13 ZSR/410/1214/JP	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
58	2013-05-21 XIII Rc 2069/12 ZSR/410/532/2013/DF	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
59	2013-05-22 III Nsm 223/13 ZSR/440/431/2013/AT	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa zakończona.
60	2013-05-23 V Nsm 473/13 ZSR/440/418/2013/MG	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
61	2013-05-23 III Nsm 50/13 ZSR/410/1230/2013/ER	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
62	2013-05-23 VIII R Nsm 109/13 ZSR/410/974/2013/DF	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
63	2013-05-23 VIII Nsm 236/13 ZSR/410/974/2013/DS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych. Sprawa w toku.
64	2013-05-24 I C 1941/12 ZSS/420/53/2013/JZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o eksmisję małoletniej. Sprawa w toku.
65	2013-05-28 III Nsm 355/13 ZSR/411/16/2013/KCH	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
66	2013-05-31 V Nsm 65/13 ZSM/471/34/2013/AJ	Sąd Okręgowy w Cz.	Sprawa o wydanie małoletniej na podstawie Konwencji haskiej. Sprawa w toku.
67	2013-06-03 III RNsm 484/12 ZSR/410/418/2013/UP	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
68	2013-06-04 III Nsm 609/12 ZSR/410/1071/2013/UZ	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

69	2013-06-14 VIII RNsm 49/13 ZSR/441/77/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej oraz ustanowienia rodziny zastępczej dla małoletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
70	2013-06-14 III Nsm 118/12 ZSR/410/622/2013/AZ	Sąd Rejonowy w N.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
71	2013-06-17 VI Nsm 271/13 ZSR/440/353/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
72	2013-06-17 III Nsm 613/12 ZSR/410/1273/2013/MG	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
73	2013-06-17 III Nsm 313/13 ZSR/410/1092/2013/DF	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
74	2013-06-17 V Nsm 323/12 ZSR/410/160/2013/DF	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
75	2013-06-19 III Nsm 223/13 ZSR/410/1267/JP	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
76	2013-06-20 VIII RNsm 506/13 ZSR/440/305/2013/UP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o powierzenie pozbawienia władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
77	2013-06-27 III RNsm 115/13 ZSR/440/351/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
78	2013-07-08 VI C 1092/12 DTZ/410/225/2013/RR	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględniono. Postępowanie prawomocnie zakończone.
79	2013-07-08 VI C 1449/10 ZSR/410/412/2013/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
80	2013-07-09 I C 2268/12 ZSR/410/580/2013/DF	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
81	2013-07-12 II C 272/12 ZSR/410/1194/2013/KCH	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
82	2013-07-16 I Ca 117/13 ZSM/470/61/2013/AJ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu zagranicznego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
83	2013-07-17 III Nsm 255/12/S ZSR/440/475/2013/DF	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
84	2013-07-18 III Nsm 236/12 ZSR/440/122/2013/MS	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej nad małoletnim. Sprawa w toku.
85	2013-07-22 I C 225/13 DTZ/410/227/2013/AS ZSR/410/1366/2013/AMIK	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
86	2013-07-23 III Nsm 132/12 ZSR/410/71/2013/AT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
87	2013-08-08 III Nsm 187/13 ZSR/410/551/2013/UP	Sąd Rejonowy w N.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej oraz ustalenie miejsca pobytu małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

88	2013-08-08 III Nsm 186/13 ZSR/441/92/2013/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o powierzenie pozbawienia władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
89	2013-08-26 III Nsm 40/13 ZSR/410/112/2013/KCH	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
90	2013-08-26 III Nsm 1010/11 ZSR/410/706/2013/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o określenie miejsca pobytu małoletniego oraz o kontakty. Sprawa w toku.
91	2013-08-26 V Nsm 451/12 ZSR/410/1376/2013/MM	Sąd Rejonowy dla W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa zakończona.
92	2013-08-26 III RNsm 452/13 ZSR/410/1190/2013/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
93	2013-08-26 VI Nsm 260/13 ZSR/410/249/2013/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o wydanie zarządzeń w istotnych sprawach małoletnich. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
94	2013-08-29 I C 493/12 ZSR/410/400/2013/MS	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
95	2013-09-05 III Nsm 158/13 ZSR/410/1089/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wniosek RPD uwzględniono. Sprawa zakończona.
96	2013-09-06 IX Nsm 82/13 ZSR/410/1253/2013/MG	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa w toku.
97	2013-09-06 V Nsm 665/12 ZSR/410/1218/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
98	2013-09-10 XIV C 276/12 ZSR/440/448/2013/MG	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD nie zostały rozpoznane. Sprawa w toku.
99	2013-09-10 VI Nsm 727/12 DTZ/410/190/2013/RR	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
100	2013-09-13 III Nsm 113/13 ZSR/45/1/2013/KW	Sąd Rejonowy w Ż.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim i ustanowienie rodziny zastępczej. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
101	2013-09-13 KOA/2263/Sr/13 ZSR/45/1/2013/KW	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W.	Sprawa o przyznanie zasiłku pielęgnacyjnego na rzecz małoletniego. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
102	2013-09-24 VIII Nsm 43/13 ZSR/410/1311/JP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa w toku.
103	2013-09-24 VIII Nsm 510/13 ZSR/440/461/2013/AT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o zmianę kuratora procesowego dla małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
104	2013-10-01 I C 911/10 ZSR/441/10/2013/KCH	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
105	2013-10-01 III Nsm 348/13 ZSR/413/175/2013/ER	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
106	2013-10-03 VI ACa 1287/11 ZSR/440/398/2013/AP ZSR/440/398/2013/JP	Sąd Apelacyjny w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.

107	2013-10-04 III Nsm 523/13 ZSR/441/53/2013/UP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
108	2013-10-04 III Nsm 490/13 ZSR/441/53/2013/UP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa w toku.
109	2013-10-04 III RNsm 911/13 DTZ/440/181/2013/RR	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych. Sprawa w toku.
110	2013-10-17 XI C 3002/11 ZSR/410/1193/2013/KCH	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
111	2013-10-21 III Nsm 276/13 ZSM/471/45/2013/AJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o przymusowe odebranie małoletniego. Sprawa w toku.
112	2013-10-24 III Nsm 229/13/K ZSR/410/920/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
113	2013-10-24 III Nsm 1013/12 ZSR/410/1511/2013/DF	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
114	2013-10-24 III Nsm 744/13 ZSR/410/1127/2013/DF	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
115	2013-10-25 IV Nsm 1388/13 ZSM/471/33/2012/AJ ZSM/471/1/2013/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu. Sprawa w toku.
116	2013-10-28 XVII RC 1610/13 ZSR/410/1545/2013/DF	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
117	2013-10-29 III RNsm 279/13 ZSR/410/1427/2013/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
118	2013-10-31 IV S.A./Wa 1588/13 ZSM/470/75/2013/AJ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w W.	Sprawa ze skargi na decyzję Rady do Spraw Uchodźców w przedmiocie odmowy nadania statusu uchodźcy. Sprawa w toku.
119	2013-11-05 III RC 274/13 ZSR/410/1389/2013/MM	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o ustalenie ojcostwa małoletnich. Sprawa w toku.
120	2013-11-05 I 2 C 71/13 ZSR/441/51/2013/DF	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
121	2013-11-05 VI Nsm 342/13 ZSR/410/539/2013/DF	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej. Sprawa w toku.
122	2013-11-12 I C 2575/13/N ZSS/441/424/2013/KT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zapłatę przeciwko małoletniemu. Sprawa w toku.
123	2013-11-12 V Nsm 1915/13 ZSR/413/10/2013/MM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
124	2013-11-13 III Nsm 208/12 ZSR/410/536/2013/DF	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej oraz o uregulowanie kontaktów. Sprawa w toku.
125	2013-11-18 III Nsm 1037/12 ZSR/410/776/2013/AZ	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
126	2013-11-19 III Nsm 497/13 ZSR/440/556/2013/ER	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.

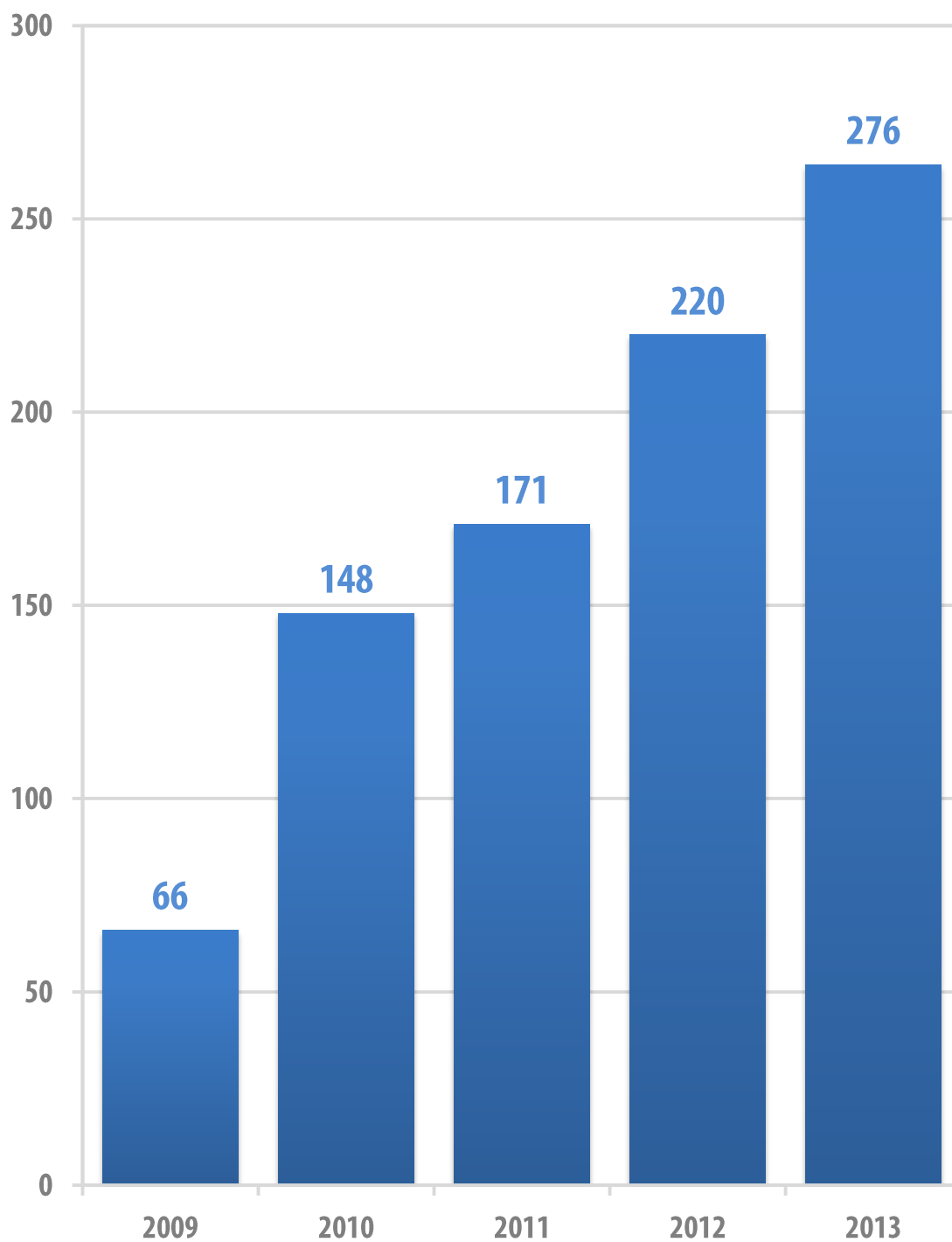
127	2013-11-19 III Nsm 339/13 ZSR/440/556/2013/ER	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o ustalenie kontaktów. Sprawa w toku.
128	2013-11-27 III Nsm 336/12 ZSR/410/834/2013/PP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o zmianę orzeczenia w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD nie zostały jeszcze rozpoznane. Sprawa w toku.
129	2013-12-04 III Nsm 551/12 ZSR/410/1635/2013/ER	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa w toku.
130	2013-12-04 V RC 1329/13 ZSR/410/1484/2013/ER	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o zaprzeczenie ojcostwa. Sprawa w toku.
131	2013-12-05 I ACa 577/13 DTZ/410/264/2013/RR	Sąd Apelacyjny w L.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
132	2013-12-06 III Nsm 807/12 ZSR/410/1172/2013/DF	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych. Sprawa w toku.
133	2013-12-11 III RNsm 491/13 ZSR/410/1722/2013/ER	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Sprawa zakończona.
134	2013-12-11 VI C 1344/11 ZSR/410/641/2013/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Sprawa w toku.
135	2013-12-16 IV Ca 875/13 ZSM/471/51/2013/AJ	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej. Wnioski RPD uwzględniono. Sprawa zakończona.
136	2013-12-16 III Nsm 725/13 ZSR/410/1552/2013/KW	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o odebranie małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
137	2013-12-16 III Nsm 481/12 ZSR/410/803/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
138	2013-12-19 III Nsm 1038/13 ZSR/411/47/2013/MS	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o przysposobienie małoletniej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
139	2013-12-19 III Nsm 1338/13 ZSR/410/1655/2013/ER	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o umieszczenie małoletniej w rodzinie zastępczej. Sprawa w toku
140	2013-12-19 III Nsm 1151/13 ZSR/440/147/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Sprawa w toku.
141	2013-12-19 III Nsm 820/13 ZSR/410/943/2013/AT	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.
142	2013-12-23 III Nsm 556/12 ZSR/410/1634/2013/AMIK	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Sprawa w toku.

Postępowania, w których Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w charakterze obserwatora.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania / Efekt przystąpienia
1	2010-03-17 II K 628/09 ZSR/440/3/2010/KG ZSR/440/74/2011/KG ZSR/440/81/2012/UP ZSR/440/142/2013/UP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o czyn z art. 200 § 1 k.k. Postępowanie zakończone.
2	2013-06-17 VI K 318/13 ZEW/440/161/2013/JR	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa karna w przedmiocie naruszenia nietykalności cielesnej ucznia przez nauczyciela. Sprawa w toku.

Załącznik nr 6 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009-2013 – wykres

Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych

Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
1	4.01.2013	Warszawa	30-lecie zespołu wokaln-tanecznego „Fasolki”	Zespół wokaln-taneczny „Fasolki” oraz Młodzieżowy Dom Kultury im. Władysława Broniewskiego w Warszawie
2	4.01.2013	Warszawa	„Desant na Kietlice” – warsztaty artystyczne dla przedszkolaków	Fundacja „Centaurów”
3	7.01.2013	Polska	„1000 pierwszych dni dla zdrowia”	Fundacja Nutricia
4	7.01.2013	Warszawa	IV Warszawskie Targi Książki	Zarząd Targów Książki Sp. z o.o.
5	7.01.2013	Warszawa	III edycja Akcji Dzieci-Dzieciom	Fundacja Dzieci-Dzieciom
6	7.01.2013	Kobyłka	Program edukacyjny „Historie łączą pokolenia”	Zespół Szkół Publicznych nr 1 w Kobyłce
7	7.01.2013	Polska	Akademia Zarządzania Dyrektora Szkoły 2012/2013	Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska
8	9.01.2013	Polska	VII Konferencja Dyrektorów Przedszkoli „Edukacja przedszkolna w perspektywie nadchodzących zmian”	Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska
9	9.01.2013	Polska	Konkurs KIDS DESIGN FACTORY – Zaprojektuj Świat Dziecka	Fundacja na Rzecz Kreatywności i Innowacji OPEN MINDE
10	9.01.2013	Warszawa	XV-lecie Polskiego Towarzystwa Studentów Stomatologii	Polskie Towarzystwo Studentów Stomatologii
11	9.01.2013	Polska	Projekt edukacyjny Słoneczna InterGRAcja	Zespół Szkół Integracyjnych nr 5 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Krakowie
12	9.01.2013	Polska	6. Ogólnopolskie Spotkania Filmowe KAMERALNE LATO w Radomiu	Stowarzyszenie FILMFORUM
13	9.01.2013	Kraków	XXXII Ogólnopolski Zjazd Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego	Polskie Towarzystwo Pediatryczne
14	21.01.2013	Toruń	Koncert Charytatywny „Siła Przyjaźni” dla dzieci z Hospicjum „Nadzieja”	Przedszkole Miejskie nr 2 im. Jana Brzechwy w Toruniu

15	23.01.2013	Polska	Projekt edukacyjny „Masz Prawo!”	Fundacja Alter Forma
16	23.01.2013	Lwówek Śląski	Konferencja „Zagrożenia wychowawcze cyberprzestrzeni”	Powiatowe Centrum Edukacji we Lwówku Śląskim
17	31.01.2013	Polska	II Konferencja Normalizacji w Szkole pt.: „Z normalizacją w przyszłość. Łatwiej, szybciej, lepiej”	Polski Komitet Normalizacyjny
18	31.01.2013	Polska	Kampania edukacyjna dotycząca moczenia nocnego u dzieci pt. „Powiedz moczeniu nocnemu DOBRANOC”	Stowarzyszenie URONEF – nasze dzieci
19	31.01.2013	Zabrze	VI Festiwal Kultury Europejskiej: Uroki dzieciństwa – wychowanie i opieka nad dziećmi w Europie	Zespół Szkół Specjalnych nr 42 w Zabrzu
20	31.01.2013	Polska	VII edycja Ogólnopolskiego Konkursu „Młodzi przeciwko patologiom społecznym”	Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie
21	31.01.2013	Polska	II konferencja pt. „Dzieci z Chorobami Rzadkimi – leczenie, rehabilitacja, edukacja. Wrodzone zaburzenia układu nerwowego”	Fundacja „POTRAFIĘ POMÓC”
22	31.01.2013	Dąbrowa Górnicza	Konferencja „www.człowiek w cyberprzestrzeni. konteksty pedagogiczne i społeczne”	Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej
23	31.01.2013	Warszawa	Warsztaty „Prawo i Medycyna”	Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny IFMSA-Poland oddział Warszawa
24	31.01.2013	Polska	Projekt szkoleniowy „Szkolne smaki – Szkoły Dobrego Żywienia”	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
25	31.01.2013	Lwówek Śląski	Konferencja „Szkoła i rodzina wobec zagrożeń cyberprzestrzeni i świata wirtualnego”	Powiatowe Centrum Edukacji we Lwówku Śląskim
26	6.02.2013	Zbylitowska Góra	II Międzywojewódzki Konkurs „W bajkowym świecie Janusza Korczaka”	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Zbylitowskiej Górze
27	15.02.2013	Śląsk	Wydanie poradnika dr Gabrieli Kowalskiej „Model wsparcia rodzin osób chorych na dystrofię”	Fundacja na Rzecz Dzieci „Miasteczko Śl.”
28	15.02.2013	Kraków	8. Forum Wychowania Przedszkolnego	Miesięcznik „Blżej Przedszkola”

29	15.02.2013	Śląsk	Projekt „Miasto Dzieci”	Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku
30	15.02.2013	Warszawa	Spotkania Filmowe dzieci i młodzieży KINO W TRAMPKACH	Fundacja Cinemania
31	15.02.2013	Lubliniec	Wyprawa 2013. Polska-Syberia	Stowarzyszenie Młodzieżowe NIVIVIA
32	15.02.2013	Świdnica	Gala Biznesu na Rzecz Dzieci	Gimnazjum nr 4 im. Noblistów Polskich w Świdnicy
33	15.02.2013	Warszawa	Akcja „Becik”	Fundacja Rodzin Adopcyjnych
34	18.02.2013	Polska	Projekt edukacyjny „Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej”	Stowarzyszenie Nowe Horyzonty
35	20.02.2013	Ślupsk	III Wojewódzka Konferencja z cyklu „Wirtualny i multimedialny świat” pt. ”Uczeń, rodzic, szkoła w sieci zagrożeń XXI wieku”	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
36	20.02.2013	Warszawa	V Przegląd Dziecięcych Prezentacji Artystycznych „Kwiaty Integracji”	Przedszkole Integracyjne nr 137 im. Janusza Korczaka w Warszawie
37	20.02.2013	Polska	XXII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej na Uniwersytecie Gdańskim	Uniwersytet Gdański
38	20.02.2013	Ślupsk	II edycja Międzyszkolnego Konkursu „Świat na TAK! – Prawa Dziecka” pod hasłem „Prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania”	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Tadeusza Kościuszki w Ślupsku
39	20.02.2013	Polska	VII Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Wszystkie Dzieci Świata” Pacanów 2013	Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka w Pacanowie
40	27.02.2013	Częstochowa	Targi dziecięce	Firma Do Do
41	27.02.2013	Polska	Turniej Energa Basket Cup	Grupa Energa
42	27.02.2013	Polska/Niemcy	Konferencja naukowa „Problemy w transgranicznym stosowaniu prawa”	Katedra Polskiego i Europejskiego Prawa Prywatnego oraz Komparatystyki Praw Europejskiego Uniwersytetu Viadrina, Wydział Prawa, Collegium Polonicum 133 Frankfurt nad Odrą

43	27.02.2013	Warszawa	XIX Targi Wydawców Katolickich	Stowarzyszenie Wydawców Katolickich
44	27.02.2013	Kraków	I Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Dziecko: Kultura-Sztuka-Edukacja”	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
45	27.02.2013	Oświęcim	II konferencja szkoleniowo-metodyczna w zakresie wspomaganie procesu dydaktycznego narzędziami elektronicznymi	Instytut Pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. rotmistrza Witolda Pileckiego w Oświęcimiu
46	6.03.2013	Szczecin	Impreza plenerowa „Brzdąc 2013”	Dom Kultury „Słowianin”
47	6.03.2013	Mysłowice	90-lecie istnienia Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	SP nr 3 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Mysłowicach
48	6.03.2013	Krosno	Konferencja „Mam swoje prawa – Jestem bezpieczny”	Prezydent Miasta Krosna
49	6.03.2013	Konin	34. Międzynarodowy Dziecięcy Festiwal Piosenki i Tańca w Koninie	Koniński Dom Kultury
50	6.03.2013	Kraków	Festiwal Filmów dla Dzieci	Fundacja Rozwoju Kina
51	6.03.2013	Łódź	Ogólnopolski Dzień Przedszkolaka	Przedszkole Miejskie nr 54 w Łodzi
52	6.03.2013	Warszawa	Konferencja „Dziecko w mediach”	Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
53	13.03.2013	Bytom	III Konkurs Małych Form Teatralnych „Teatroida”	Fundacja Klub KONTRA
54	20.03.2013	Lubaczów	Uroczystość Nadania Imienia i Sztandaru Hufcowi w Lubaczowie	ZHP Lubaczów
55	20.03.2013	Warszawa	V Jubileuszowa Edycja kampanii społecznej „Bądźmy Razem Bezpieczni”	Tramwaje Warszawskie
56	20.03.2013	Wrocław	Konferencja naukowa „Dziecko wobec mediacji”	Uniwersytet Wrocławski
57	20.03.2013	Płońsk	Konferencja „Dziecko sześciolatnie w szkole”	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Płońsku
58	20.03.2013	Nowy Jork	Finał XVI Międzyszkolnego Konkursu „Janusz Korczak – lekarz, pedagog, człowiek niezwykły”	Centrala Polskich Szkół Doksztalających w Ameryce

59	25.03.2013	Polska	Książka „Przyjaciele dzieci” autorstwa Tadeusza Belerskiego	Meissner and Partners
60	26.03.2013	Bydgoszcz	Ogólnopolska Konferencja pt. „Zaspokajanie specjalnych potrzeb edukacyjnych w szkołach specjalnych i w szkołach w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego (sanatoria, uzdrowiska) w kontekście praw dzieci i młodzieży”	Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy
61	26.03.2013	Gdynia	Program edukacji zdrowego odżywiania „Jestem ważny – Dbam o Siebie”	Stowarzyszenie Promocji Zdrowego Stylu Życia „Jestem Ważny”
62	26.03.2013	Warszawa	Konferencja „Wartości do szkoły! Szkoła z wartościami”	Stowarzyszenie Edukacyjne Integracja
63	5.04.2013	Słupsk	Konferencja z cyklu „Prawa człowieka w szkole” na temat: „Bezpieczeństwo psychiczne i fizyczne dzieci i młodzieży”	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku
64	5.04.2013	Olkusz	Międzynarodowa konferencja z zakresu pomocy społecznej pn. „Dziecko w systemie pomocy w Polsce, Niemczech i na Ukrainie”	Starostwo Powiatowe w Olkusz
65	5.04.2013	Kraków	Międzynarodowa konferencja „Children Migrants and 3rd Culture Kids: Roots and Routes”	Instytut Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego
66	5.04.2013	Warszawa	Warszawski Festiwal Kultury Studenckiej pod hasłem „O bezpieczeństwo i uśmiech dziecka, osób niepełnosprawnych i ich nauczycieli”	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
67	11.04.2013	Człuchów	Regionalna Konferencja Naukowa „Uczeń, rodzic, szkoła w obliczu zagrożeń cyberprzestrzeni”	Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Człuchowie
68	11.04.2013	Warszawa	V Ogólnopolski Dzień Marzeń	Fundacja Mam Marzenie
69	11.04.2013	Pacanów	11. Międzynarodowy Festiwal Kultury Dziecięcej, Pacanów – Islandia 2013 oraz jubileusz 80-letnie Koziółka Matołka	Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie
70	11.04.2013	Łódź	Panele tematyczne „Między pracą a rodzicielstwem” oraz „Przemoc wobec dzieci” przygotowane w ramach I Łódzkiego Kongresu Kobiet	Centrum „Pingwinek”

71	11.04.2013	Warszawa	5 rocznica śmierci Ireny Sendlerowej oraz jubileusz 5-lecia nadania szkole jej imienia	Gimnazjum nr 23 im. Ireny Sendlerowej w Warszawie
72	18.04.2013	Warszawa	SOHO mówi HAWK 02	SOHO Factory TASHKA Producent ekologicznych zabawek
73	30.04.2013	Mysłowice	Pierwszy Olimpijski e-Konkurs Przedmiotowy	Zespół Szkół Sportowych im. Olimpijczyków Śląskich w Mysłowicach
74	30.04.2013	Warszawa	CEMS Chance 4.0.	CEMS Club Warszawa
75	30.04.2013	Opole	Ogólnopolska Konferencja nt. prawa rodzinnego „Rodzina – instytucja czy więzy krwi?”	ELSA Poland
76	30.04.2013	Miągowo	Seminarium pod hasłem „Odpowiedzialni Rodzice – Szczęśliwe dzieci”	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Gniazdo”
77	30.04.2013	Warszawa	„Dwa Światy”, czyli jak skutecznie niwelować zachowanie młodzieży poprzez zintegrowanie działań społecznych	Komenda Stołeczna Policji
78	9.05.2013	Radom	Festyn Rodzinny pod hasłem: „Dziś świętujemy Dzień Dziecka i Mamy, ale o bezpieczeństwie pamiętamy”	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 33 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Radomiu
79	9.05.2013	Świdnica	Świdnicka „Juliada”	Stowarzyszenie im. Julii Kujacz „Jula”
80	9.05.2013	Wrocław	Festiwal Brave Kids 2013	Stowarzyszenie Kultury Teatralnej „Pieśń Kozła”
81	11.05.2013	Olsztyn	Koncert charytatywny „Słowem czasu nie zatrzymasz” na rzecz dzieci niepełnosprawnych z powiatu olsztyńskiego	Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze”
82	11.05.2013	Polska	Seminarium z okazji Światowego Dnia bez Tytoniu 2013	Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych
83	11.05.2013	Wrocław	Piknik rodzinny promocji zdrowia „Dbamy o zdrowie naszych dzieci”	Fundacja „Daj szansę wcześniakowi”
84	11.05.2013	Pleszew	Młodzieżowy Festiwal Wolontariatu „Wolontariat-WARIA(N)T dla aktywnych”	Powiatowa Świetlica Środowiskowa dla młodzieży dojeżdżającej. Centrum Wolontariatu w Pleszewie
85	11.05.2013	Łódzkie	Projekt „HAPPY BUS”	Fundacja „Happy Kids”

86	18.05.2013	Polska	Kongres Rodzicielstwa Zastępczego	Koalicja na rzecz Rodzinnej Pieczy Zastępczej
87	18.05.2013	Suwałki	Konferencja na temat „Bezpieczeństwo w sieci”	Suwalski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
88	18.05.2013	Europa	XI Międzynarodowy Przegląd Teatrów Wspaniałych	Stowarzyszenie Na Rzecz Szkolnictwa Specjalnego
89	18.05.2013	Strzelce Opolskie	„Akcja Redakcji”	Redakcja Tygodnika „Strzelec Opolski”
90	18.05.2013	Polska	Ogólnopolskie Forum „Nasze dzieci” z cyklu „Kibice przeciw przemocy”	Fundacja Pomocy Rodzinie „OPOKA”
91	18.05.2013	Polska	Znak Jakości KidZone	KidZone Sp. z o.o.
92	18.05.2013	Warszawa	„Bezpieczna Jazda”	Fundacja po DRUGIE
93	20.05.2013	Warszawa	„Nie-zwykle spotkania”	Fundacja VERBA
94	20.05.2013	Kraków	„100 lat. Dookoła Świata.”	Krakowskie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
95	22.05.2013	Warszawa	Koncert charytatywny na rzecz Centrum Zdrowia Dziecka „Hakuna Matata”	Fundacja Towarzystwa Przyjaciół Centrum Zdrowia Dziecka
96	22.05.2013	Polska	„Nie bij, nie krzywdź, pozwól żyć”	Fundacja Przetrzeć Cierpienie
97	23.05.2013	Polska	„Będę, kim zechcę”	Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego
98	23.05.2013	Polska	Działania informacyjno-edukacyjne dla rodzin dzieci z uszkodzeniem splotu ramiennego	Fundacja Splotu Ramiennego
99	23.05.2013	Warszawa	Konferencja pt.: „Rozwój usług reintegracyjnych i zawodów pomocowych”	Instytut Spraw Publicznych UW
100	23.05.2013	Wałbrzych	III Powiatowy Konkurs Plastyczno-Literacki dla kl. I-IV „Dzień świata” – plastyczna i literacka interpretacja prawa dziecka do tożsamości	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 37 im. Stanisława Staszica w Wałbrzychu
101	28.05.2013	Polska	Działalność portalu www.kazdyznas.pl	Fundacja Każdy z Nas
102	28.05.2013	Spała	Konferencja „Choroby Rzadkie – nadchodzące wyzwania”	Stowarzyszenie Chorych na MPS i Choroby Rzadkie

103	28.05.2013	Nowy Sącz	X Ogólnopolski Festiwal Piosenki Dziecięcej SKOWRONECZEK	Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej PROMYCZEK
104	28.05.2013	Siedlce	Obchody 5-lecia Teatru FANUM	Stowarzyszenie Teatru FANUM
105	29.05.2013	Suwałki	XIII Międzynarodowy Festiwal Piosenki i Tańca MUSZELKI WIGIER	Suwałski Ośrodek Kultury
106	29.05.2013	Warszawa	Obchody Dnia Dziecka	Centrum Rehabilitacji Edukacji i Opieki TPD „Helenów”
107	31.05.2013	Radom	Konferencja „Prawa dziecka a obowiązki dorosłych”	Studenckie Koło Administratywistów Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego w Radomiu
108	31.05.2013	Wałbrzych	Międzynarodowa Konferencja projektu „Międzynarodowa współpraca przeciwko przemocy”	Fundacja „Merkury”
109	31.05.2013	Bydgoszcz	Jubileuszowy Spektakl Zespołu Tanecznego ECHO „Czerwony Kapturek – wersja taneczna”	Zespół Taneczny ECHO
110	7.06.2013	Warszawa	„Bezpieczna Bramka”	Fundacja Piłka jest Piękna
111	11.06.2013	Poznań	Konferencja „Gazetki szkolne źródłem informacji nie tylko szkolnych”	Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Zakład Systemów Prasowych i Prawa Prasowego, Zakład Dziennikarstwa, Polskie Towarzystwo Naukowe Prawa Prasowego
112	11.06.2013	Lublin	III Forum Młodych pod hasłem „Jesteśmy różni – możemy być razem”	Parlament Dzieci i Młodzieży Województwa Lubelskiego, Kuratorium Oświaty w Lublinie, Młodzieżowy Dom Kultury „Pod Akacją” w Lublinie, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie.
113	12.06.2013	Warszawa	Plebiscyt „Serce Gagi 2013”	Miesięcznik Gaga
114	14.06.2013	Świat	Jubileuszowa 25 Międzynarodowa Parafiada Dzieci i Młodzieży	Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza
115	18.06.2013	Polska	XVII Festiwal Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje Artystyczne – Ciechocinek 2013”	Fundacja Inicjatyw na rzecz Osób Niepełnosprawnych PRO OMNIBUS

116	18.06.2013	Łódź	Uniwersytet Łódzki dla Dzieci, rok akademicki 2013/2014	Uniwersytet Łódzki
117	25.06.2013	Polska	Wydanie broszur informacyjnych o pielęgnacji i leczeniu osób dotkniętych Epidermolysis Bullosa (EB)	Stowarzyszenie Debra Polska Kruchy Dotyk
118	25.06.2013	Polska	Wydanie książki Joanny Papuzińskiej „Mój Tato Szczęściarz”	Muzeum Powstania Warszawskiego
119	25.06.2013	Konin	Obchody dwudziestolecia istnienia Szkoły Podstawowej nr 15 im. Polskich Olimpijczyków w Koninie	Szkoła Podstawowa nr 15 im. Polskich Olimpijczyków w Koninie
120	25.06.2013	Polska	Projekt badawczy „Obszary aktywności współczesnych organizacji międzynarodowych”	Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego
121	25.06.2013	Legnica	V Akademia Zdrowego Malucha	portal kobiecanki.pl
122	25.06.2013	Polska	10. Ogólnopolska Konferencja „Pomoc dzieciom – ofiarom przemocy”	Fundacja Dzieci Niczyje
123	25.06.2013	Polska	Kampania społeczna „Aktywna Rodzina”	Stowarzyszenie Sportowe Maluszki
124	2.07.2013	Warszawa	Akcja społeczna „Szczęśliwej Szkoły, Bezpiecznej Drogi”	Radio KOLOR
125	2.07.2013	Cichów k/Krzywina	IX Wielki Integracyjny Piknik „Gwiazdy Dzieciom”	Stowarzyszenie Oliwskie Słoneczko
126	2.07.2013	Nowa Huta	II edycja programu Słoneczka InteGRacja	Zespół Szkół Ogólnokształcących Integracyjnych nr 5 w Nowej Hucie
127	2.07.2013	Katowice	Święto Hufca Katowice Chorągwi Śląskiej Związku Harcerstwa Polskiego	Hufiec Katowice Chorągwi Śląskiej Związku Harcerstwa Polskiego
128	3.07.2013	Tarnów	Akademia Wspomagania Edukacyjnego Super Dziecko	Stowarzyszenie Podaruj Dzieciom Promyk Słońca
129	8.07.2013	Świdnica	I Integracyjny Zjazd Wszystkich Świdniczan	Lokalna Organizacja Turystyczna „Księstwo Świdnicko-Jaworskie”
130	8.07.2013	Mińsk Mazowiecki	Rodzinny piknik kulturalny MLECZNE SKRZATY	Miejski Dom Kultury w Mińsku Mazowieckim

131	8.07.2013	Warszawa	Ogólnopolski Dzień Wychowania Przedszkolnego	Polski Komitet OMEP
132	8.07.2013	Polska	Akcja ekologiczna „Stań po zielonej stronie mocy”	Slam Poland Sp. z o.o.
133	8.07.2013	Rudno	Międzyszkolny Konkurs Literacko-Fotograficzny „Magiczny świat zabawek”	Szkoła Podstawowa w Rudnie
134	22.07.2013	Świętokrzyskie	VI Świętokrzyski Zjazd Rodzin Zastępczych	Stowarzyszenie Rodzinnej Opieki Zastępczej
135	23.07.2013	Polska	„Mali mieszkańcy i dzieci w podróży” – przewodnik po Warszawie	WEB.SEVEN
136	23.07.2013	Polska	„Sklepiki szkolne – Zdrowa reaktywacja”	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
137	29.07.2013	Będzin	Kampania Społeczna „Znamy swoje prawa – nie akceptujemy przemocy”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Będzinie
138	29.07.2013	Świat	Film „Milena, Milena” autorstwa Sharon Lockhart	Centrum Sztuki Współczesnej
139	8.08.2013	Lublin	III Edycja Festynu „Międzynarodowy Dzień Orderu Uśmiechu Czuby – Lublin 2013”	Stowarzyszenie Lubelska Inicjatywa
140	8.08.2013	Warszawa	„EDU Trendy 2013”	Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
141	8.08.2013	Polska	„Klub Pancernika klika w fotelikach”	Fabryka Komunikacji Społecznej
142	8.08.2013	Polska	„Nie ma dzieci – są ludzie”	Caritas Polska
143	30.08.2013	Polska	Kampania społeczna „Kamerki”	Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa
144	30.08.2013	Polska	Program Edukacyjny „Twoje dane – twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli”	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
145	30.08.2013	Polska	„Uśmiech bez barier”	Lubelskie Hospicjum Dla Dzieci im. Małego Księcia
146	30.08.2013	Polska	„Żyj smacznie i zdrowo”	Federacja Polskich Banków Żywności
147	30.08.2013	Powiat Sierpecki	Konferencja „mediujemy = pomagamy”	Powiat Sierpecki

148	30.08.2013	Polska	Portal mlodziezowerady.eu	Młodzieżowa Rada Miasta Szczecin
149	30.08.2013	Bydgoszcz	EKO-MIASTO – zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców	Fundacja Polskich Zasobów Wodnych
150	30.08.2013	Katowice	Koncert Hope Festival – Katowice 2013	Polskie Towarzystwo Kulturalne
151	30.08.2013	Warszawa	V edycja Warszawskiej Linii Edukacyjnej	Tramwaje Warszawskie
152	30.08.2013	Warszawa	SOHO MÓWI HAWK 3	TASHKA
153	30.08.2013	Polska	„Zdrowo jem, więc wiem”	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
154	30.08.2013	Polska	Program edukacyjny odnoszący się do eliminacji czynników ryzyka chorób cywilizacyjnych	Polskie Towarzystwo Programów Zdrowotnych
155	6.09.2013	Polska	Wydanie publikacji pt.: „Wybrane zagadnienia diagnozy psychologicznej dzieci i młodzieży w kontekście wielokulturowości oraz wielojęzyczności”	Uniwersytet Jagielloński
156	6.09.2013	Wejherowo	Konferencja „Niesłyszący pracownik”	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 dla Niesłyszących im. Jana Sierzyńskiego
157	6.09.2013	Polkowice	Konferencja „Uczeń, rodzic, szkoła w obliczu zagrożeń cyberprzestrzeni”	Burmistrz Polkowic
158	12.09.2013	Poznań	Seminarium „Tu mieszka dziecko”	Fundacja Światelko w Tunelu
159	12.09.2013	Polska	Wydanie książki dla dzieci i młodzieży „Kryształowe odkrycie. Opowieść o profesorze Janie Czochralskim”	Anna Czerwińska-Rydel, autorka książki
160	16.09.2013	Warszawa	XVII Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dla Dzieci i Młodzieży KORCZAK	Polski Ośrodek ASSISTEJ
161	16.09.2013	Warszawa	Konkurs edukacyjny pt. „Szkoła dla każdego”	Instytut Inicjatyw Pozarządowych
162	18.09.2013	Szczecin	IV Zachodniopomorskie Forum Samorządowe Profilaktyki i Promocji Zdrowia „Dziecięce leczenie uzdrowiskowe szansą młodego pokolenia”	Zachodniopomorski Urząd Marszałkowski

163	24.09.2013	Polska – Łotwa	Projekt „Z Januszem Korczakiem wśród uczniów Państwowego Gimnazjum w Daugavplis”	Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach
164	4.10.2013	Elbląg	Międzyszkolny Konkurs Literacko-Plastyczny dla uczniów klas I-IV szkół podstawowych	Szkoła Podstawowa nr 12 im. Michała Kajki w Elblągu
165	4.10.2013	Kraków	Anielska Niedziela	Stowarzyszenie Piękne Anioły
166	4.10.2013	Polska	Działalność portalu www.kazdyznas.pl	Fundacja Każdy z nas
167	4.10.2013	Warszawa	Inauguracja II edycji kampanii społecznej „Jedno twoje słowo zmienia życie”	Fundacja Rodzicie Przyszłości
168	4.10.2013	Polska	IV edycja konkursu edukacyjnego „Planeta Energii”	D&M Adventure Sp. z o.o.
169	4.10.2013	Polska	II edycja konkursu „Zwierzak za kierownicą”	Posel na Sejm RP Beata Bublewicz
170	4.10.2013	Polska	Program Edukacyjny pod hasłem „Śniadanie Daje Moc”	Koalicja „Partnerstwo dla zdrowia”
171	4.10.2013	Polska	Otwarty konkurs Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka na projekt edukacyjny pt. „Nie wolno zostawić świata, jakim jest”	Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka
172	4.10.2013	Warszawa	X Warszawski Konkurs Savoir-vivre „Obycie umiła życie”	Dom Kultury „Włochy”
173	4.10.2013	Łódź	Wernisaż Kalendarza Virako	Virako Sp. z o.o.
174	4.10.2013	Polska	Konsultacje Społeczne „Cyfrowa edukacja jako narzędzie rozwoju i aktywizacji społeczeństwa”	Fundacja Innowacyjna Edukacja
175	11.10.2013	Włocławek	Obchody Międzynarodowego Dnia Mediacji 2013	Krajowa Izba Mediatorów i Arbitrów Delegatura we Włocławku
176	11.10.2013	Toruń	Regionalne obchody Międzynarodowego Dnia Mediacji w Toruniu	Fundacja Pracownia Dialogu
177	15.10.2013	Sosnowiec	IV Regionalna Konferencja „Profilaktyka krzywdzenia małych dzieci w perspektywie teorii przywiązania”	Urząd Miejski w Sosnowcu

178	15.10.2013	Wojanowo	VI Gminny Konkurs o Prawach Dziecka	Szkoła Podstawowa im. R. Traugutta w Wojanowie
179	15.10.2013	Łódź	X Łódzki Konkurs „Prawa Dziecka – Prawami Człowieka”	Szkoła Podstawowa nr 44 im. prof. Jana Molla w Łodzi
180	15.10.2013	Ostrów Wielkopolski	Konferencja „Zagrożenia cyberprzestrzeni. Infoholizm – narkotyki XXI wieku”	Stowarzyszenie „Ludzie dla ludzi”
181	22.10.2013	Jelenia Góra	Konferencja „Dziecko w świetle prawa”	KOPD Jelenia Góra
182	22.10.2013	Warszawa	VIII Ogólnopolska Konferencja dla Pedagogów Szkolnych i Pracowników OPS	Miesięcznik „Głos Pedagogiczny”
183	25.10.2013	Wrocław	Bal Niepodległości oraz program stypendialny „Szablą do sukcesu”	Fundacja Wrocław 2030
184	31.10.2013	Lublin	Program „Mediacja rówieśnicza w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży”	Sąd Okręgowy w Lublinie
185	31.10.2013	Polska	Program stypendialny „VIVA! Najpiękniejsi. I Ty możesz sięgnąć gwiazd”	VIVA! oraz Fundacja Przyjaciółki
186	31.10.2013	Szczecinek	Zabawa mikołajkowa „Tabor Świętego Mikołaja”	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczecinku
187	31.10.2013	Polska	Akademia Przyszłości	Stowarzyszenie „Wiosna”
188	31.10.2013	Zwrócona	VII Diecezjalny Konkurs „Plejada Świętych – Wielkie Imieniny 2013”	Parafia Rzymsko-Katolicka w Zwrocławu
189	31.10.2013	Polska	Ogólnopolski Konkurs Literacki „Mam prawo...”	Przedszkole nr 124 w Warszawie
190	31.10.2013	Kraków	Festiwal COOLTura w ramach programu edukacyjnego „Ogród Żyrafy”	Teatr im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
191	31.10.2013	Polska	Kampania społeczna „Zapytaj o gry”	Stowarzyszenie Producentów i Dystrybutorów Oprogramowania Rozrywkowego
192	12.11.2013	Poznań	Seminarium „Nie tylko siniaki – przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci”	TKOPD w Poznaniu

193	12.11.2013	Polska	CEMS Chance V	Stowarzyszenie Samorządu Studentów Szkoły Głównej Handlowej
194	12.11.2013	Kraków	Charytatywny mecz hokejowy „Anioły na lodzie”	Stowarzyszenie Piękne Anioły
195	12.11.2013	Mazowsze	VI Mazowiecki Konkurs Wiedzy o Prawach Dziecka „Niech się wreszcie każdy dowie...”	Szkoła Podstawowa nr 42 z Oddziałami Integracyjnymi im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Warszawie
196	12.11.2013	Polska	Konferencja pt. „Stop zwolnieniom z WF-u”	Posel na Sejm RP Marek Rząsa
197	15.11.2013	Polska	21. Ogólnopolska Akcja Charytatywna Pomóż Dzieciom Przetrwac Zimę	Ewa Dadas, pomysłodawca i pełnomocnik Ogólnopolskiej Akcji Charytatywnej Pomóż Dzieciom Przetrwac Zimę
198	15.11.2013	Polska	XIV Ogólnopolski Festiwal Dzieci i Młodzieży „Tęczowe Piosenki Jana Wojdaka”	Katarzyna Wojdak, koordynator festiwalu
199	15.11.2013	Litwa	Konkurs artystyczny dla uczniów polskich szkół na Litwie „Jak Ty rozumiesz prawa człowieka?”	Europejska Fundacja Praw Człowieka w Wilnie
200	15.11.2013	Warszawa	Konkurs plastyczny „Kartka pełna miłości”	Caritas Archidiecezji Warszawskiej
201	22.11.2013	Polska	Festiwal Naukowe E(x)plory	Fundacja Zaawansowanych Technologii
202	22.11.2013	Toruń	VI Międzyszkolny Konkurs Plastyczny pt.: Dzieci w Europie – Prawa Dziecka	Zespół Szkół nr 28 w Toruniu
203	27.11.2013	Bydgoszcz	Międzyszkolny Konkurs pod hasłem: Znam i korzystam z praw dziecka	Zespół Szkół nr 20 w Bydgoszczy
204	6.12.2013	Warszawa	Kampania Społeczna „Więcej życzliwości dla kobiet w ciąży”	Tramwaje Warszawskie
205	6.12.2013	Warszawa	V edycja „A my do Betlejem” spektakl charytatywny	Fundacja And I AM UP
206	6.12.2013	Polska	III Konferencja pt. „Dzieci z Chorobami Rzadkimi – leczenie, rehabilitacja, edukacja. Wady przewodu pokarmowego i zaburzenia odżywiania”	Fundacja „Potrafię Pomóc”
207	6.12.2013	Świdnica	III Konkurs Kolęd i Pastoralek oraz kiermasz bożonarodzeniowy	Szkoła Podstawowa nr 315 w Świdnicy

208	6.12.2013	Gliwice	II Dziecięca Konferencja Naukowa „Julian Tuwim Dzieciom”	Szkoła Podstawowa nr 36 im. Johna Baidona w Gliwicach
209	6.12.2013	Lubiń	Koncert „Lubińskie Kolędowanie z Gwiazdami”	Stowarzyszenie Oliwskie Słoneczko

Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje i seminaria

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1	8 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego	udział w seminarium podsumowującym program badawczy „Dziecko ma głos”
2	19 stycznia Wałbrzych	Akademia Kobiet Zainspirowanych	udział w III Konferencji Kobiet Zainspirowanych pt.: „Profilaktyka Zdrowia Dzieci – Zdrowy maluch na 6! Profilaktyka zdrowia, a wychowanie dziecka”
3	26 stycznia Warszawa	Wyższa Szkoła Menadżerska w Warszawie	udział w ogólnopolskiej konferencji naukowej „Dziecko jest jutrem – pedagogika Janusza Korczaka”
4	30 stycznia Warszawa	Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania	udział w spotkaniu dotyczącym polityki zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, zorganizowanym przez Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. W spotkaniu wzięli udział również przedstawiciele administracji rządowej, organizacji pozarządowych i środowiska naukowego
5	31 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie ze Społecznymi Doradcami Rzecznika Praw Dziecka poświęcone tematami związanym z szeroko rozumianym bezpieczeństwem dziecka
6	6 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	konferencja prasowa poświęcona przedstawieniu informacji dotyczącej ustaleń z badania przestrzegania praw dziecka w odniesieniu do rodziny z Hipolitowa
7	8 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z Ordynatorami Oddziałów Psychiatrii dotyczące problemów psychiatrii dziecięcej i młodzieżowej
8	21 lutego Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego	tematem pierwszego seminarium z cyklu „O edukacji od początku” było pytanie o cele edukacji: czego chcemy nauczyć nasze dzieci posyłając je do szkoły
9	22 lutego Warszawa	Ośrodek Dokumentacji i Badań KORCZAKIANUM Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy	uroczyste podsumowanie obchodów Roku Janusza Korczaka; odczytanie i podpisanie Deklaracji Warszawskiej
10	26 lutego Zagórze Józefów	Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii	spotkanie z personelem Mazowieckiego Centrum Neuropsychiatrii w Zagórze i jego filii w Józefowie, gdzie leczone są dzieci i młodzież z całej Polski. Omówiono problemy związane z leczeniem chorób z zakresu psychiatrii najmłodszych: brak specjalistów, niską wycenę świadczeń medycznych, brak standardów w leczeniu tych schorzeń
11	27 lutego Warszawa	Prezydent RP Rzecznik Praw Dziecka Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego	udział w III konferencji u Prezydenta dotyczącej małych dzieci – „Polak Mały w żłobku i przedszkolu. Dostępność opieki – jakość edukacji”
12	12 marca Warszawa	Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Fundacja Rozwoju Wolontariatu z Lublina	udział w gali podsumowującej pierwszą edycję projektu „Nowoczesny patriotyzm”
13	12 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Polskie Towarzystwo Pediatriczne	spotkanie ze specjalistami z dziedziny pediatrii, którego celem było wypracowanie jednolitych standardów dotyczących opieki pediatrycznej nad dziećmi
14	14 marca Warszawa	Fundacja Rodzin Adopcyjnych	udział w konferencji prasowej „Akcja Becik” podsumowującej akcję społeczną „Dzieci porzucone” zorganizowaną przez Fundację Rodzin Adopcyjnych – założyciela Interwencyjnego Ośrodka Preadopcyjnego w Otwocku
15	14 marca Warszawa	Polska Akademia Nauk – Komitet Rozwoju Człowieka	udział w posiedzeniu Komitetu Rozwoju Człowieka Polskiej Akademii Nauk poświęconemu prezentacji najnowszych osiągnięć w dziecięcej kardiologii

16	15 marca Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	udział w konferencji podsumowującej realizację w 2012 r. Rządowego Programu Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań pn. „Razem bezpieczniej”, którego autorem i głównym koordynatorem jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
17	20 marca Warszawa	Sejm Rzeczypospolitej Polskiej	udział we wspólnym posiedzeniu sejmowych Komisji: Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Polityki Społecznej i Rodziny, prezentacja wniosków na temat kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami w związku z wynikami przedstawionymi w tym zakresie przez Najwyższą Izbę Kontroli
18	27 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Minister Pracy i Polityki Społecznej	udział w spotkaniu w formule okrągłego stołu – w sprawie „Rządowego Programu Dożywiania Dzieci” łączącego przedstawicieli administracji rządowej, parlamentu, samorządów, organizacji pozarządowych zajmujących się dożywianiem oraz kuratorów i placówek edukacyjnych
19	27 marca Warszawa	Komisja Bezpieczeństwa i Porządku m.st. Warszawy	udział w premierze filmu edukacyjnego „Domówka”, który powstał w ramach Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku dla m.st. Warszawy. Film ten ma stanowić podstawę spotkań z młodzieżą i wraz ze scenariuszem takiego spotkania, trafi do komend policji i szkół w całej Polsce
20	28 marca Warszawa	Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania Rzecznik Praw Dziecka Ministerstwo Sprawiedliwości	udział w spotkaniu dotyczącym polityki przeciwdziałania dyskryminacji ojców w sądach rodzinnych
21	5 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w posiedzeniu Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka. Pracami komisji na tym posiedzeniu objęte było zagadnienie organizacji Rodzinnych Ośrodków Diagnostyczno-Konsultacyjnych oraz ich zadań. Komisja przeprowadziła także dyskusję nad źródłami i skutkami zjawiska zwanego „eurosieroctwem”, a także nad możliwymi rozwiązaniami łagodzącymi jego konsekwencje
22	6 kwietnia Wrocław	Rzecznik Praw Dziecka Polskie Towarzystwo Studentów Stomatologii	udział w międzynarodowej konferencji naukowej „Rola lekarza dentyisty w rozpoznawaniu objawów przemocy wobec dzieci ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania seksualnego” w ramach Kongresu z okazji XV-lecia Polskiego Towarzystwa Studentów Stomatologii
23	9 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego	udział w II Seminarium z cyklu „O edukacji od początku” – tematem było pytanie o władzę symboliczną i demokrację w przedszkolu oraz wpływ instytucjonalizacji na codzienne życie dzieci uczestniczących w procesie edukacyjnym
24	9 kwietnia Warszawa	Trybunał Konstytucyjny	udział w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego, na którym zostały poruszone najważniejsze problemy wynikające z orzecznictwa Trybunału w minionym roku
25	10 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dyrektorami: Specjalnego Ośrodka Edukacyjno-Leczniczko-Rehabilitacyjnego dla Dzieci Niewidomych i Niedowidzących w Rydułtowicach, Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego dla dzieci i młodzieży w Kraszewo-Czubakach, Zakładu Opiekuńczo-Pielęgnacyjnego „Z Ufnością w Trzecie Tysiąclecie” dla dzieci w Częstochowie, w sprawie problemów dotyczących zasad finansowania zakładów opieki długoterminowej dla dzieci, oraz kwestii finansowania zakładów i efektywnej współpracy z jednostkami pomocy społecznej, służącej uregulowaniu sprawy umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Omawiano również zasady rozliczeń z NFZ i zasady żywienia dzieci przebywających w placówkach

26	11 kwietnia Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej Centrum Nauki Kopernik	udział w uroczystym podsumowaniu konkursu Ministra Edukacji Narodowej zatytułowanego „Mam 6 lat. Chcę poznawać świat! Idę do szkoły!”
27	11 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Helsińska Fundacja Praw Człowieka	spotkanie z przedstawicielami władz Kosowa oraz pracownikami Rady Europy. Celem było zwiększenie wiedzy gości na temat standardów przestrzegania praw dziecka - Rząd w Kosowie przygotowuje się do utworzenia samodzielnej instytucji Rzecznika Praw Dziecka
28	18 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w posiedzeniu Zespołu ds. Bezpieczeństwa Dziecka w Cyberprzestrzeni powstałego przy Rzeczniku Praw Dziecka. Na spotkaniu przedstawiono postulat zorganizowania dla nauczycieli specjalistycznych szkoleń nt. korzystania z mediów, wprowadzenia nowego przedmiotu nauczania: „edukacja medialna” oraz poruszono kwestie związane z dostępem młodzieży do pornografii w cyberprzestrzeni
29	22 kwietnia Ciechocinek	Posel na Sejm Domicela Kopaczewska Wojewoda Kujawsko- Pomorski Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy	udział w konferencji „Zaspokajanie specjalnych potrzeb edukacyjnych w szkołach specjalnych i w szkołach funkcjonujących w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego a realizacja praw dzieci i młodzieży”. Spotkanie z uczniami Szkoły przy Szpitalu Uzdrowiskowym
30	23 kwietnia Toruń	PIKE Fundacja PIKSEL	udział w uroczystym finale X Edycji Konkursu dla Telewizji Lokalnych „To Nas Dotyczy”. Rzecznik Praw Dziecka wręczył nagrody w kategorii „Nie ma dzieci – są ludzie”, którą objął swoim honorowym patronatem
31	23 kwietnia Warszawa	Koalicja na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej	udział w konferencji prasowej w związku z powstawaniem Kodeksu Bezpiecznej Opieki w Rodzicielstwie Zastępczym. Kodeks tworzą wspólnie Koalicja na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej, Fundacja Dzieci Niczyje, Fundacja Przyjaciółka oraz Stowarzyszenie Jedno Serce
32	24 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Rzecznik Praw Obywatelskich	spotkanie z przedstawicielami Ombudsmansu Republiki Tureckiej mające na celu uzupełnienie wiedzy tureckich urzędników na temat praw człowieka o zastosowane na gruncie polskim rozwiązania dotyczące ochrony praw dziecka
33	7 maja Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w konferencji prasowej związanej z ogłoszeniem wyników badań „Ogólnopolska diagnoza przemocy wobec dzieci”
34	10 maja Wrocław	Uniwersytet Wrocławski	udział w konferencji „Dziecko wobec mediacji”
35	15 maja Warszawa	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	udział w uroczystej Gali Konkursu „Dobry Klimat dla Rodziny” o Nagrodę Pary Prezydenckiej, który ma na celu promowanie najlepszych praktyk wspierających rodziny, aby mogły stać się wzorcem i inspiracją dla innych samorządów
36	15 maja Warszawa	Prezydent m.st. Warszawy	udział w otwarciu ulicy Ireny Sendlerowej
37	16 maja Warszawa	Wyższa Szkoła Nauk Społecznych Pedagogium	udział w debacie „Trybun młodzieżowy” w placówce resocjalizacyjnej
38	16 maja Warszawa	Otwarcie Targów Książki	udział w uroczystości otwarcia IV Warszawskich Targów Książki na Stadionie Narodowym
39	16 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z przedstawicielami „Akademii Przyszłości” z Poznania, która jest projektem Stowarzyszenia „Wiosna”, w jego ramach pomaga dzieciom w nauce i podnoszeniu samooceny
40	17 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Fundacja Radia ZET	udział w obradach komisji akcji społecznej Fundacji Radia ZET „Lepszy dach nad głową”
41	21 maja Warszawa	Fundacja „Świat Na Tak”	udział w XX Jubileuszowej Gali Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu wspaniałych” PKiN Sala Kongresowa

42	27 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji prasowej inauguracyjnej ogólnopolską kampanię przeciwko przemocy wobec dzieci REAGUJ. MASZ PRAWO
43	28 maja Warszawa	Komenda Stołeczna Policji	udział w konferencji „2 światy” mającej na celu wymianę wiedzy oraz doświadczeń wszystkich praktyków zajmujących się problematyką ochrony młodych ludzi przed uzależnieniami
44	5 czerwca Krosno	Urząd Miasta Krosna Wydział Edukacji	udział w konferencji „Mam swoje prawa – jestem bezpieczny” skierowanej do uczniów klas III gimnazjum oraz I klas szkół ponadgimnazjalnych
45	10 czerwca Puławy	Stowarzyszenie „Rodzina”	udział w konferencji „Umieć być razem”
46	11 czerwca Warszawa	Koalicja na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej	udział w kongresie pieczy zastępczej
47	11 czerwca Warszawa	Naczelny Rabin Polski	udział w spotkaniu i debacie z rodzicami i z dziećmi nt. praw dziecka
48	12 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z delegacją Głównego Zarządu Policji Krajowej Bułgarii
49	19 czerwca Warszawa	Gimnazjum Integracyjne Nr 61 im. Ireny Sendler w Warszawie	wykład „Prawa dziecka a Irena Sendlerowa” w ramach II Międzynarodowego Zjazdu Szkół Sendlerowskich; udział wzięło 25 szkół z całego świata
50	20 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Fundacja Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego	udział w kolejnym seminarium o wartościach w edukacji. Podjęta została dyskusja na temat wizji dziecka w obecnej praktyce pedagogicznej przedszkoli oraz wartości, jakie edukacja przedszkolna ma kształtować w dziecku
51	21 czerwca Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje Prezydent m.st. Warszawy Zakłady Zdrowia Publicznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego	udział i wystąpienie na konferencji „Profilaktyka krzywdzenia małych dzieci”
52	25 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Wojewoda Podlaski	spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych, prowadzącymi 14 placówek dla dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. Uczestnicy spotkania zawiązali Koalicję Świetlic Środowiskowych
53	27 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Koalicja na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej	udział w debacie nad planowanymi zmianami w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
54	9 lipca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Gdańska Fundacja Innowacji Społecznej	spotkanie z Gdańską Fundacją Innowacji Społecznej, która przedstawiła wyniki badań dotyczących sytuacji psychospołecznej i materialnej usamodzielnionych wychowanków placówek opiekuńczych
60	2 września Stalowa Wola	Posel na Sejm RP Renata Butryn Starosta Powiatu Stalowowolskiego Robert Fila	spotkanie w Stalowej Woli ze szkolnymi pielęgniarkami. Poruszane były tematy praw i potrzeb uczniów oraz roli pielęgniarki w środowisku nauczania i wychowania
55	3 września Warszawa	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów Ministerstwo Sportu i Turystyki	udział w konferencji prasowej ws. programów aktywizacyjnych „Ruch to prawo naszych dzieci”, które mają na celu poprawę aktywności i kondycji fizycznej najmłodszych Polaków
56	4 września Warszawa	Centrum Edukacji Obywatelskiej	udział w inauguracji ogólnopolskiego programu „WF z klasą”
57	5 września Warszawa	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	udział w konferencji „Prawa i bariery. Edukacja, informacja, praca, przestrzeń publiczna a problemy osób niepełnosprawnych”

58	10 września Warszawa	Komitet Ochrony Praw Dziecka	udział w Wielkiej Gali Charytatywnej, podczas której wręczone zostały nagrody i wyróżnienia w XI edycji konkursu „Świat przyjazny dziecku”
59	11 września Warszawa	Komisja Polityki Społecznej i Rodziny	udział w posiedzeniu Komisji Polityki Społecznej i Rodziny dotyczącej Programu Polityki Rodzinnej Prezydenta RP – „Dobry klimat dla rodziny”
61	21 września Stare Miasto k. Konina	Starosta Koniński Samorząd Gminy Stare Miasto Dyrekcja Przedszkola Samorządowego	udział w Konferencji Regionalnej „Razem możemy lepiej – tworzymy dobry i przyjazny klimat dla każdej rodziny”; uroczyste otwarcie Innowacyjno-Integracyjnego Ośrodka Edukacji Przedszkolnej w Starym Mieście
62	2 października Puławy	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w MOPS Puławy	debata z dziećmi i młodzieżą w ramach projektu „Rodzina bez przemocy – pragnienie wszystkich dzieci” z okazji Międzynarodowego Dnia Bez Przemocy
63	7-8 października Kołobrzeg Czaplinek Drawsko Pomorskie	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego	udział w Konferencji w ramach IV edycji Zachodniopomorskiego Forum Samorządowego Profilaktyki i Promocji Zdrowia poświęconej promocji lecznictwa uzdrowskiego pt.: „Dziecięce lecznictwo uzdrowskie szansą młodego pokolenia”
64	10 października Warszawa	Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	debata z udziałem Pary Prezydenckiej pt.: „Polityka rodzinna: wydatek czy inwestycja?”
65	14 października Warszawa	Kancelaria Premiera Prezesa Rady Ministrów Ministerstwo Edukacji Narodowej	udział w obchodach Dnia Edukacji Narodowej
66	15 października Warszawa	Senat Rzeczypospolitej Polskiej	uczestnictwo w konferencji naukowej pt.: „Kierunki zmian pozycji ustrojowej i funkcji Senatu RP”, organizowanej przez senackie komisje: Ustawodawczą oraz Regulaminową, Etyki i Spraw Senatorskich
67	16 października Warszawa	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	udział w spotkaniu dotyczącym współpracy i koordynacji działań kuratorów sądowych i pracowników socjalnych w pracy z rodzinami, w których dochodzi do zaniedbań wobec dzieci do lat 5, w tym do przemocy w rodzinie. Omówiono pilotaż takiej współpracy realizowany w Poznaniu w ramach projektu „Taki mały a V.I.P”
68	19 października Warszawa	TWP Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka	wykład inauguracyjny Rzecznika Praw Dziecka pt.: „Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka. Janusz Korczak pierwszym niekonstytucyjnym rzecznikiem praw dziecka”
69	23 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z delegacją brytyjskich pracowników socjalnych, sędziów rodzinnych i adwokatów specjalizujących się w prawie rodzinnym
70	23 października Warszawa	Prezes Rady Ministrów	uczestnictwo w debacie w sprawie polityki prorodzinnej „Forum dla rodziny” organizowanej w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a będącej podsumowaniem rządowej akcji „Rok Rodziny”
71	24 października Warszawa	Senat Rzeczypospolitej Polskiej Senacka Komisja Rodziny i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka Fundacja „Rodzice Przyszłości”	udział w seminaryjnym posiedzeniu Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej pt.: „Przemoc emocjonalna wobec dzieci – diagnoza i dobre praktyki rozwiązywania problemu”. Zaprezentowane zostały założenia i przebieg kampanii Rzecznika Praw Dziecka „Reaguj. Masz prawo”
72	24 października Warszawa	Fundusz Społecznego Notariatu	udział w Gali III edycji konkursu grantowego Fundusz Społecznego Notariatu
73	5 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	Rzecznik Praw Dziecka wręczył rodzicom zastępczym Krzyże Zasługi, nadane postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego osobom szczególnie zasłużonym w działalności na rzecz wychowania i opieki dzieci i młodzieży

74	5 listopada Warszawa	Fundacji Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego	udział w uroczystych obchodach jubileuszu 10-lecia istnienia Fundacji Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego
75	20 listopada Warszawa	Miesięcznik „Gaga”	udział w Gali Finałowej pierwszej edycji ogólnopolskiego plebiscytu „Serca Gagi” – statuetki odebrali twórcy i przedstawiciele instytucji, którzy w szczególności sposób wyróżnili się w roku 2013 osiągnięciami na rzecz dzieci
76	25 listopada Kraków	Instytut Pedagogiki Uniwersytet Jagielloński	udział w debacie pt.: „Debata o prawach dziecka” dotyczącej prawa dzieci do wczesnej edukacji jako o czynniku minimalizującym wykluczenie społeczne oraz spotkanie z dziećmi małopolskich przedszkoli, nauczycielami, studentami i pracownikami Uniwersytetu
77	27 listopada Warszawa	Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejm RP Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji poświęconej uchwalonej 65 lat temu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka „Wolność i odpowiedzialność”, odbywającej się w Sejmie RP. Rzecznik Praw Dziecka wręczył Komitetowi Ochrony Praw Dziecka Odznakę Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka
78	27 listopada Warszawa	Senacka Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	udział w uroczystym ogłoszeniu wyników konkursu „List do Taty” i omówieniu m.in. roli i miejsca ojca we współczesnej rodzinie oraz postawy Polaków wobec ojcostwa
79	5 grudnia Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Komenda Stołeczna Policji PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych	udział w konferencji „Reaguj! Nie toleruj!”, kolejnej odslonie rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej”
80	10 grudnia Warszawa	Tramwaje Warszawskie miesięcznik „M jak mama”	udział w konferencji inauguracyjnej czwartą edycję kampanii społecznej „Więcej życzliwości dla kobiet w ciąży”
81	16 grudnia Lublin	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	udział w kolejnej z cyklu konferencji „Forum dla Rodziny” pod hasłem „Przedszkole i szkoła – nowy rozdział w życiu dziecka”
82	20 grudnia Świdnica	Rzecznik Praw Dziecka Wiceminister Pracy i Polityki Społecznej	debata w Zespole Szkół Specjalnych z pracownikami socjalnymi, nauczycielami, kuratorami i władzami samorządowymi m.in. o sytuacji placówek wsparcia dziennego, a także o pieczy zastępczej, wywiązywaniu się gmin z obowiązku powołania asystentów rodziny oraz planach dopracowania ustawy regulującej stawanie się przez osoby chętne rodziną zastępczą

Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka

L.p.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1	15 stycznia Lublin	Filharmonia im. H. Wieniawskiego Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	spotkanie z dziećmi w ramach obchodów Roku Janusza Korczaka, prezentacja przedstawienia z udziałem dzieci: „Kajtuś Czarodziej” oraz spotkanie ze studentami III roku Pedagogiki Specjalnej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie pt.: „Rok Korczaka w refleksji pedagoga”
2	21 stycznia Warszawa	Fundacja Spełnionych Marzeń	udział w uroczystym otwarciu Centrum Rehabilitacji Społecznej Fundacji Spełnionych Marzeń w Warszawie, kolejnej inicjatywy Fundacji wspierającej rodziny dotknięte chorobą nowotworową ich dzieci
3	22 stycznia Główno	Samorząd Uczniowski Zespołu Szkół Licealno- Gimnazjalnych	spotkanie z młodzieżą, uczniami szkół, Radą Rodziców, debata „Prawa dziecka. Czy dzieci jak ryby głosu nie mają?”
4	24 stycznia Zalesie Górne	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z rodziny zastępczej
5	25 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą z Polski, Rumunii, Estonii, Czech i Słowacji dotyczące praw dziecka i dostępu do edukacji, zorganizowane w ramach programu „Jeden Świat – kluby filmowe”
6	28-29 stycznia Mysłowice Gliwice Żywiec	Gliwicki Ośrodek Metodyczny	spotkania z dziećmi i młodzieżą: ze Szkoły Podstawowej nr 3 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Mysłowicach – udział w uroczystym zakończeniu szkolnych obchodów Roku Janusza Korczaka i inauguracji programu profilaktycznego dotyczącego zagrożeń wynikających z niewłaściwego korzystania z gier komputerowych; z Gimnazjum nr 3 im. Noblistów Polskich w Gliwicach – udział w „Akademii Zdrowia”, organizowanej wspólnie z Wydziałem Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta w Gliwicach, tematem był „Ruch i zdrowie żywienie w szkole”; ze Szkoły Podstawowej im. ks. Jana Twardowskiego w Siennej oraz z przedstawicielami Samorządów Uczniowskich szkół gminy Lipowa. W Gliwickim Domu Aktywnej Młodzieży udział w podsumowaniu Gry Miejskiej związanej z obchodami Międzynarodowego Dnia Ochrony Danych Osobowych, organizowanej w ramach ogólnopolskiego programu edukacyjnego „Twoje dane – Twoja sprawa”
7	2-3 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	2-dniowe warsztaty dla młodzieży na temat technik zastępowania agresji pt.: „Dialog zamiast przemocy”
8	12 lutego Warszawa	Dyrekcja Zespołu Społecznych Szkół Ogólnokształcących „Bednarska” w Warszawie	spotkanie z młodzieżą Społecznego Gimnazjum nr 20 dotyczące konkretnych spraw i praw szkolnych, praw obywatelskich w szkole, potrzebie stosowania zasad demokracji i wzajemnego szacunku pomiędzy uczniami i nauczycielami
9	19 lutego Grudusk	Dyrekcja Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Grudusku	spotkanie z rodzicami i uczniami Szkoły Podstawowej oraz Gimnazjum dotyczące praw dziecka
10	19 lutego Mława	Dyrektorzy mławskich szkół	spotkanie z dziećmi Szkoły Podstawowej nr 7 w Mławie oraz z delegacjami dzieci z mławskich szkół podstawowych i ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Janusza Korczaka
11	25 lutego Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami Szkoły Podstawowej nr 69 w Warszawie na temat praw dziecka
12	12 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	uczennice Gimnazjum nr 119 Warszawa-Wesoła przeprowadziły wywiad z Rzecznikiem Praw Dziecka
13	12 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie dotyczące praw dziecka z 5 i 6-letnimi przedszkolakami z grup „Delfinki” oraz „Tygryski” z Niepublicznego Przedszkola Mikiland w Warszawie

14	18 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami Gimnazjum Nr 123 z Warszawy. Młodzież wzięła udział w warsztatach dotyczących praw dziecka
15	18 marca Warszawa	Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy dla dzieci Słabowidzących Nr 8 im. Zofii Galewskiej z Warszawy	wizyta w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla dzieci Słabowidzących Nr 8 – spotkanie z młodzieżą ze Szkoły Podstawowej, Gimnazjum i Liceum Ośrodka
16	10 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą i nauczycielami Gimnazjum Nr 2 w Białej Podlaskiej
17	15 kwietnia Kutno Gołębiewko	Starosta Kutnowski	spotkania z młodzieżą i nauczycielami w Zespole Szkół w Gołębiewku Nowym oraz z przedstawicielami instytucji działających na rzecz dzieci, m.in. zawodowymi rodzinami zastępczymi; wizyta w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej „Tęcza” w Kutnie; spotkanie z władzami powiatu, miasta i gminy
18	16 kwietnia Dobrodzień	Społeczność i Dyrektor Zespołu Placówek Edukacyjnych	wizyta w Zespole Placówek Edukacyjnych /SOSW i MOS/ w Dobrodzieniu; rozmowa z nauczycielami i wychowawcami z Zespołu Placówek Edukacyjnych, w trakcie której zostały przedstawione problemy uczniów MOS w związku ze zmianami w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich
19	16 kwietnia Pajęczno	Dyrektor Zespołu Szkół im. Henryka Sienkiewicza	spotkanie z młodzieżą i udział w debacie zatytułowanej „Przestrzeganie Praw Dziecka”
20	24 kwietnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 38 w Sosnowcu	telekonferencja z dziećmi ze Szkoły Podstawowej Nr 38 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi. Rozmowa dotyczyła praw dziecka w Polsce i na świecie
21	25 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami Społecznego Gimnazjum nr 20 w Warszawie
22	6 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z Międzynarodowej Szkoły Podstawowej Meridian w Warszawie
23	17 maja Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z Przedszkola nr 250 „Akwarelka”. Dzieci rozmawiały z Rzecznikiem o prawach dziecka, które wcześniej poznały na specjalnie dla nich przygotowanych warsztatach
24	24 maja Kobylnica	Rzecznik Praw Dziecka	udział w IX Ogólnopolskim Zlocie Szkół im. Kawalerów Orderu Uśmiechu; spotkanie z uczniami i społecznością z 9 szkół
25	1 czerwca Warszawa	Sejm – Parlament Dzieci i Młodzieży	udział w XIX Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży, tematem przewodnim był lokalny ekorozwój
26	5 czerwca Rymanów Zdrój	Dyrektor Szkoły Sanatoryjnej	spotkanie z dziećmi w Szkole Sanatoryjnej
27	7 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą ze Społecznego Gimnazjum nr 144 Społecznego Towarzystwa Oświatowego
28	8 czerwca Mysłowice	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 3 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	udział w obchodach 90-lecia Szkoły Podstawowej nr 3 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu, spotkanie ze społecznością szkolną
29	10 czerwca Puławy	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 11	spotkanie z uczniami Szkoły, maluchami ze Żłobka i podopiecznymi Ośrodka Kultury „Dom Chemika”
30	12 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta młodzieży z Publicznego Gimnazjum nr 6 im. Janusza Korczaka w Wałbrzychu
31	17 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta przedszkolaków z Przedszkola „Smerf” w Warszawie

32	17 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	zajęcia o prawach dziecka oraz spotkanie z uczniami ze Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Skorczycach
33	18 czerwca Dęblin	Dyrekcja Zespołu Szkoł Ogólnokształcących	spotkanie z uczniami klas gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
34	27 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami klasy IV z Gródka (woj. podlaskie)
35	2 lipca Warszawa	Fundacja Świat na Tak	udział w Gali wieńczącej IV edycję konkursu „Być Polakiem”
36	3 lipca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z Domu Dziecka w Tarnobrzegu i przedstawicielami rodzin tarnobrzeskich
37	5 lipca Zakopane	ZHP Hufiec Podhalański	udział w Zlocie zuchów i harcerzy na 100-lecie harcerstwa
38	12 lipca Łódź	Wojewoda Łódzki Marszałek Województwa Łódzkiego Prezydent Miasta Łodzi Prorektor Politechniki Łódzkiej Komendant Wojewódzkiej Policji w Łodzi Komendant Miejskiej Policji w Łodzi	udział w Gali Finałowej VIII Ogólnopolskiego Przystanku PaT w Łodzi
39	14 lipca Warszawa	Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza	udział w inauguracji Finału 25. Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży
40	19 lipca Zwardoń	Rzecznik Praw Dziecka Wójt Gminy	wizyta na kolonii letniej u dzieci powodziowych z Marcinowic
41	2 września Stalowa Wola	Podkarpacki Kurator Oświaty	udział w Wojewódzkiej Inauguracji Roku Szkolnego 2013/2014 w Zespole Szkół Specjalnych nr 6 oraz spotkanie z podopiecznymi Domu Dziecka w Stalowej Woli
42	17 września Poznań	Szkoła „Łejery”	udział w otwarciu Sceny Wspólnej Teatru Łejery i Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu
43	20 września Łódź	Dyrektorzy łódzkich przedszkoli miejskich	udział w Ogólnopolskim Dniu Przedszkolaka
44	20 września Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z młodzieżą z klasy dziennikarsko-prawniczej VI LO w Szczecinie
45	24 września Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami sześciu szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z Szubina
46	28 września Ujazd k. Łodzi	Dyrekcja Przedszkoli Samorządowych	udział obchodach Ogólnopolskiego Dnia Przedszkolaka w Niewiadowie i Ujeździe
47	1 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z przedszkolakami z Przedszkola „Smerf” z Warszawy
48	3 października Brzeziny k. Łodzi	Powiatowe Centrum Zdrowia	udział w otwarciu Oddziału Pediatrycznego Neonatologicznego Szpitala Powiatowego
49	4 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami II i III klasy szkoły podstawowej z Zespołu Szkół w Siedlinie w ramach realizacji projektu „Mali obywatele”

50	7-8 października Kołobrzeg	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego	spotkania ze społecznością 7 placówek dla dzieci i młodzieży na terenie województwa zachodniopomorskiego, z prowadzącymi rodziny zastępcze, z władzami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi i służbami odpowiedzialnymi za pomoc dziecku i rodzinie, a także z małymi kuracjuszami szpitala i sanatorium w Kołobrzegu
51	17 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami i dyrektorami Międzynarodowej Szkoły Podstawowej Meridian
52	17 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami IV Liceum Ogólnokształcącego im. Stefanii Sempołowskiej w Lublinie, którzy wraz z nauczycielami cyklicznie organizują konferencje historyczne, a jedną z nich poświęcili prawom człowieka
53	22 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z klasy III ze Szkoły Podstawowej nr 50 im. Królowej Jadwigi w Warszawie
54	25 października Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 143	spotkanie z uczniami ze Szkoły Podstawowej nr 143 im. Stefana Starzyńskiego w Warszawie i udział w uroczystych obchodach Dnia Patrona Szkoły – Stefana Starzyńskiego oraz Finale IV Mazowieckiego Konkursu Wiedzy o Prezydencie Stefanie Starzyńskim
55	29 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z klas IV-VI ze Szkoły Podstawowej Nr 2 z Makowa Mazowieckiego
56	7 listopada Bielsko-Biała	Studio Filmów Rysunkowych	wizyta w miejskim żłobku, Młodzieżowym Domu Kultury im. Wiktorii Kubisz i Domu Dziecka oraz w Studio Filmów Rysunkowych, gdzie obchodzono „50. urodziny Bolka i Lolka”
57	8 listopada Kłodzko Piszkowice Ząbkowice Śl.	Starosta Kłodzki	wizyta w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicy dla Dzieci w Piszkowicach koło Kłodzka, udział w finale VII Diecezjalnej Plejady Świętych – cyklicznej dorocznej imprezie dla dzieci w Ząbkowicach Śląskich, spotkanie z dziećmi i młodzieżą w Europejskim Centrum Przyjaźni Dziecięcej w Świdnicy
58	13-14 listopada Przemyśl Fredropol	Biuro Poselskie Marka Rząsy	wizyta na Podkarpaciu, gdzie Rzecznik m.in. wziął udział w konferencji „Stop zwolnieniom z WF-u”, inaugurującej udział regionu w społecznych kampaniach Ministerstwa Sportu i Turystyki „Szkoła w ruchu”, „WF z Klasą” i „Stop zwolnieniom z WF-u”. Spotkanie z wychowankami Katolickiej Świetlicy Profilaktyczno-Wychowawczej „ORATORIUM”. Rozmowa z przedszkolakami, uczniami szkoły podstawowej i gimnazjalistami o prawach dziecka i misji urzędu RPD. Wizyty w lokalnych ośrodkach dla dzieci i młodzieży, spotkania z wychowankami miejskich przedszkoli, szkół i ośrodków dla dzieci i młodzieży oraz rozmowy z samorządowcami i parlamentarzystami o sprawach dotyczących najmłodszych oraz debata z przedstawicielami poradni psychologiczno-pedagogicznej, nauczycielami, dyrektorami szkół, pedagogami i psychologami o diagnozowaniu przemocy w rodzinie. Spotkania z podopiecznymi i pracownikami Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Przemyślu

59	26 listopada Kraków Sosnowiec Czeladź	Wiceprezydent Sosnowca	udział w IV Regionalnej Konferencji „Profilaktyka krzywdzenia małych dzieci w perspektywie teorii przywiązania”, spotkanie z wychowankami Zespołu Opiekuńczo-Wychowawczego, udział w otwarciu przyjaznego pokoju przesłuchań oraz konferencji, podczas której przedstawiono założenia programu profilaktycznego „Kraina Świetlików”. Spotkania w Czeladzi, gdzie w Kolegium Pracowników Służb Społecznych zainaugurowano zajęcia na Uniwersytecie Powszechnym w ramach Akademii Dobrego Rodzica, a z pracownikami socjalnymi, nauczycielami, policjantami, kuratorami, władzami samorządowymi i rodzicami debatowano o profilaktyce krzywdzenia najmłodszych
60	27 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z klas IV-VI Szkoły Podstawowej nr 66 w Warszawie
61	2 grudnia Białystok	Wojewoda Podlaski	wizyta u podopiecznych Klubu Malucha „Szansuś” prowadzonego przez Stowarzyszenie Szansa, rozmowa z dziećmi o ich prawach; na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku wykład i rozmowa ze studentami. Spotkanie z dziećmi w świetlicy na Dojlidach prowadzonej przez prawosławny Eleos, rozmowa z koordynatorami lokalnych świetlic socjoterapeutycznych dotycząca nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
62	3 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uzdolnionymi muzycznie dziećmi z Fundacji Inicjatyw na Rzecz Niepełnosprawnych Pro Omnibus
63	5 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta uczniów ze Szkoły Podstawowej z Komarna koło Białej Podlaskiej. Młodzi ludzie na specjalnych warsztatach dyskutowali o prawach dziecka
64	20 grudnia Piszkowice Kłodzko	Rzecznik Praw Dziecka Starostwo Powiatowe	wizyta u dzieci w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym w Piszkowicach; debata z pracownikami socjalnymi o sytuacji najmłodszych mieszkańców powiatu, podopiecznych ośrodków opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych oraz proponowanych zmianach w prawie w zakresie polityki społecznej
65	20 grudnia Świdnica	Centrum Przyjaźni Dziecięcej	udział w dorocznym świątecznym spotkaniu z dziećmi podczas wieczery wigilijnej

Załącznik nr 10 – Skład osobowy Społecznej Rady Doradczej Rzecznika Praw Dziecka

1. **Renata Durda** – kierownik Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Instytutu Psychologii Zdrowia w Warszawie;
2. **Anna Dymna** – prezes Fundacji „Mimo wszystko” w Krakowie;
3. **Elżbieta Golińska**, dziennikarka, Członek Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie;
4. **prof. Teresa Jackowska** – ordynator i kierownik Kliniki Pediatrii CMPK Szpitala Bielańskiego w Warszawie;
5. **dr Paweł Jaros** – sędzia, były Rzecznik Praw Dziecka;
6. **prof. dr hab. Ewa Jarosz** – katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego;
7. **Mirosława Kątna** – przewodnicząca Komitetu Ochrony Praw Dziecka w Warszawie;
8. **Barbara Kolago** – muzyk, kompozytor;
9. **Izabella Kolecka** – prezes Fundacji OPOKA w Łodzi;
10. **prof. Marek Konopczyński**, rektor PEDAGOGIUM Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie;
11. **Henryka Krzywonos-Strycharska** – działaczka społeczna na rzecz dzieci;
12. **Anna Lechowska** – prezes Stowarzyszenia dla Dzieci i Młodzieży SZANSA w Głogowie;
13. **Joanna Luberadzka – Gruca** – wiceprezes Fundacji Przyjaciółka, Koalicja na rzecz Rodzicielstwa Zastępczego;
14. **Edward Lutczyn** – artysta plastyk;
15. **prof. Bibiana Mossakowska** – chirurg dziecięcy;
16. **ks. Arkadiusz Nowak** – Krajowe Centrum do spraw AIDS;
17. **Teresa Ogrodzińska** – prezes Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego w Warszawie;
18. **Małgorzata Ohme** – psycholog, Redaktor Naczelny miesięcznika „Gaga”;
19. **prof. Jan Oleszczuk** – kierownik Katedry i Kliniki Położnictwa i Perinatologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie;
20. **Piotr Pawłowski** – prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji w Warszawie;
21. **dr Aleksandra Piotrowska** – psycholog, Uniwersytet Warszawski;
22. **Agnieszka Rękas** – sędzia;
23. **Teresa Romer** – sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku;

24. **prof. dr hab. Barbara Smolińska-Theiss** – kierownik Zakładu Pedagogiki Społecznej Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie;
25. **Anna Sobiesiak** – dyrektor Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w Toruniu;
26. **Henryka Sokółowska** – prezes Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” w Warszawie;
27. **ks. prof. dr hab. Adam Solak** – kierownik Katedry Wychowania do Pracy Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie;
28. **prof. dr hab. Stanisław Leszek Stadniczenko** – prodziekan Wydziału Prawa i Administracji, Kierownik Katedry Teorii Prawa, Filozofii i Praw Człowieka Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie, Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego i Opiekuńczego przy Rzeczniku Praw Dziecka;
29. **prof. Wanda Stojanowska** – kierownik Katedry Prawa Rodzinnego i Prawa Nieletnich Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie;
30. **prof. zw. dr hab. Maciej R. Tanaś** – dziekan i przewodniczący Rady Wydziału Nauk Pedagogicznych, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie;
31. **Anna Maria Wesółowska** – sędzia;
32. **prof. Maciej Wojtyszko** – literat, reżyser;
33. **Dorota Zawadzka** – psycholog rozwojowy i pedagog.

WPROWADZENIE

Ochrona dzieci przed przemocą w Polsce to obowiązek wynikający z przepisów prawa krajowego oraz podpisania przez państwo polskie *Konwencji o Prawach Dziecka*, z międzynarodowych powiązań i zobowiązań Polski jako członka różnych struktur międzynarodowych takich jak: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Rada Europy, Unia Europejska, które obligują nasz kraj do przestrzegania umów, deklaracji czy rekomendacji dotyczących ochrony dzieci, ochrony ich praw oraz zapewniania im właściwych warunków rozwoju. Państwo swoimi regulacjami wewnętrznymi wprowadza warunki realizacji ochrony dzieci przed przemocą, ustanawiając przepisy w odpowiednich ustawach i kodeksach.

Poza aspektami formalnymi, działaniom ochrony dzieci przed przemocą powinny przyświecać pedagogiczne i psychologiczne motywy, akcentujące doświadczanie przemocy przez dzieci, jako sytuacje poważnie zagrażające ich integralnemu, optymalnemu rozwojowi. Pozostawiają one często trudną do zatarcia traumę, powodując rozwój wielu problemów i dysfunkcji, przejawiających się w ciągu całego życia jednostki w różnych sferach: intelektualnej, emocjonalnej, społecznej, zdrowotnej. Urzeczywistnieniu ochrony dzieci przed przemocą powinny też przyświecać społeczne idee upowszechniania demokratyzacji oraz inkluzji i uczestnictwa społecznego. W świetle tych idei, dzieci są obywatelami, którzy mają prawo, do ochrony przed złym traktowaniem, dyskryminacją czy wykorzystywaniem. W perspektywie tych idei ochrona dzieci przed przemocą ma być wdrażana także na gruncie uznania, iż dzieciom należy się szacunek i udział w życiu społecznym oraz poszanowanie pełni ich praw we wszystkich środowiskach wychowawczych – rodzinie, szkole, społeczeństwie.

Ochrona dzieci przed przemocą w Polsce realizowana jest zarówno poprzez działania podejmowane przez podmioty państwowe, samorządowe, jak i organizacje pozarządowe. Działania te przybierają różną postać. Z jednej strony są to działania legislacyjne, których przykładem może być znowelizowanie prawa dotyczącego przemocy domowej, czy działania administracyjne wprowadzające standardy określonych rozwiązań i procedury działań. Z drugiej strony, rozwijane są programy, strategie czy środki, które są wprowadzane w praktykę życia społecznego (np. procedura „Niebieskie Karty”), odnoszące się do poprawy bezpieczeństwa dzieci i ich warunków wychowania w konkretnych środowiskach.

---

⁴³⁸ Wyniki badań opracowała dr hab. Ewa Jarosz, prof. UŚ

W swych założeniach i formule ochrona dzieci przed przemocą powinna być ukierunkowana nie tylko reaktywnie (na przypadki przemocy wobec dzieci), ale przede wszystkim na zasadnicze uwarunkowania tegoż zjawiska, które są dobrze zidentyfikowane przez współczesną naukę. Wśród nich jedną z podstawowych ról odgrywają społeczne przekonania na temat dziecka, stopień uznania jego podmiotowości oraz normy społeczno-obyczajowe odnoszące się do sposobu traktowania i wychowania dzieci. Z tego powodu diagnoza, a następnie oddziaływanie na społeczne postawy w kierunku rozwijania poszanowania dziecka i jego bezprzemocowego wychowywania stanowią niezwykle istotny element systemu ochrony dzieci przed przemocą. Taka diagnoza ukazuje bowiem zakres ryzyka występowania zjawiska przemocy nad dziećmi i jego przypuszczalne rozmiary. Co więcej – systematyczne diagnozowanie (monitorowanie) postaw społecznych wobec przemocy w stosunku do dzieci pozwala także na analizę skuteczność różnych środków wprowadzanych w celu zmniejszania zakresu występowania zjawiska przemocy w stosunku do dzieci, środków o charakterze ogólnospołecznym (nowelizacje prawa, kampanie społeczno-edukacyjne) i lokalnym. Pozwala też na wyciąganie wniosków z różnych wydarzeń i sytuacji społecznych (także ekonomicznych) o stopniu aprobaty społecznej dla przemocy wobec dzieci, częstotliwości występowania problemu, czy ogólniej – uznawania i poszanowania praw dzieci.

Prezentowane w niniejszym raporcie badania ukazują wyniki analizy postaw społecznych w stosunku do przemocy stosowanej wobec dzieci oraz w stosunku do działań na rzecz ochrony dzieci przed przemocą. Badania te stanowią trzecią już edycję monitoringu postaw społecznych w tym zakresie, który realizowany jest przez Rzecznika Praw Dziecka. Pierwsza edycja ogólnopolskich badań przeprowadzona została przez TNS OBOP w 2011 roku w ramach realizacji ustawowego zobowiązania dotyczącego przedstawienia przez Rzecznika Praw Dziecka sprawozdania na temat skutków obowiązywania ustawy nowelizującej prawo o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2010 roku⁴³⁹. Jednym z wniosków z opracowanego wówczas raportu, który w swej treści prezentował także badania na ponad tysiącosobowej próbie Polaków dotyczące akceptacji bicia dzieci i środków ochrony dzieci przed przemocą, była rekomendacja dotycząca prowadzenia monitoringu w zakresie kilku aspektów występowania problemu przemocy domowej nad dziećmi, w tym zalecenie

---

⁴³⁹ Badanie zrealizowane zostało przez TNS OBOP o w dniach 4-12 sierpnia 2011 roku, na reprezentatywnej próbie 1005 dorosłych mieszkańców Polski. Badanie i jego wyniki omawia specjalny raport Rzecznika Praw Dziecka pt. *Dzieci ofiary przemocy w rodzinie. Raport Rzecznika Praw Dziecka: Funkcjonowanie znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2012.

systematycznego diagnozowania opinii społecznej⁴⁴⁰. Druga edycja badań zleconych przez Rzecznika zrealizowana została przez TNS OBOP w 2012 roku na próbie tysiąca osób. Podobnie jak pierwsza, miała na celu zidentyfikowanie poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci oraz wykorzystywania kar cielesnych w celach wychowawczych, a także zebranie opinii na temat skuteczności środków ochrony dzieci przed przemocą. Analogicznie, jak w roku 2011 roku, chodziło też o ustalenie społecznego stosunku do prohibicji kar fizycznych (wprowadzenia zakazu stosowania kar cielesnych przez rodziców) oraz diagnozę postaw społecznych dotyczących ingerencji w rodzinę z problemem przemocy nad dzieckiem. Dążono też do ustalenia społecznych preferencji co do charakteru ingerencji społecznej w sytuacji przemocy nad dzieckiem. Dodatkowo w badaniach w 2012 roku podjęto próbę ustalenia postaw społecznych w zakresie bezpośredniego reagowania na sytuację przemocy wobec dziecka.

Prezentowane badania przeprowadzone zostały w 2013 roku na próbie tysiąca dorosłych osób przez TNS OBOP. Metodologia badań miała spójny charakter pod względem treściowym (zastosowano w większości identyczne pytania, z częściową modyfikacją pytań dotyczących bezpośredniego reagowania w sytuacji zetknięcia się z przemocą wobec dziecka) i proceduralnym – aktualne badania, podobnie jak w poprzednich edycjach, polegały na bezpośrednich wywiadach ankietarskich. Jednakowa też była liczebność zastosowanej grupy badawczej. Analiza charakterystyki badanych osób wykazała dużą zbieżność pod względem płci, wieku, stanu cywilnego, wykształcenia, aktywności zawodowej, posiadania dzieci, miejsca i regionu zamieszkania, z grupą badawczą z roku 2012 i 2011. Dane z 2013 roku poddano zarówno bezpośredniej analizie i opisowi, jak również odniesiono je do wyników poprzednich edycji badań (z lat 2011 i 2012), tworząc zestawienia porównawcze, ukazujące dynamikę wyników w poszczególnych aspektach.

SPOŁECZNA AKCEPTACJA DLA BICIA DZIECI

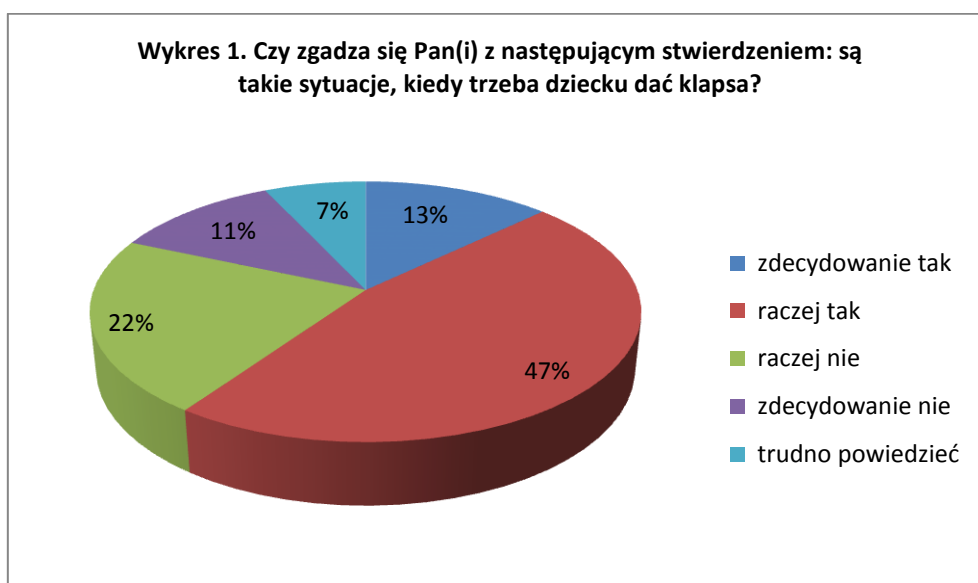
Przeprowadzone w 2013 roku badania opinii publicznej pokazują, iż wśród Polaków nadal utrzymuje się wysoki poziom akceptacji dla przemocy wobec dzieci, ale też jest on zróżnicowany w zależności od formy przemocy. Wyższa akceptacja dotyczy niektórych form przemocy wobec dziecka – np. „klapsów”, a niższa odnosi się do bicia, lania. Analiza porównawcza dotycząca uwzględnianych w diagnozie aspektów reprezentowanych przez

---

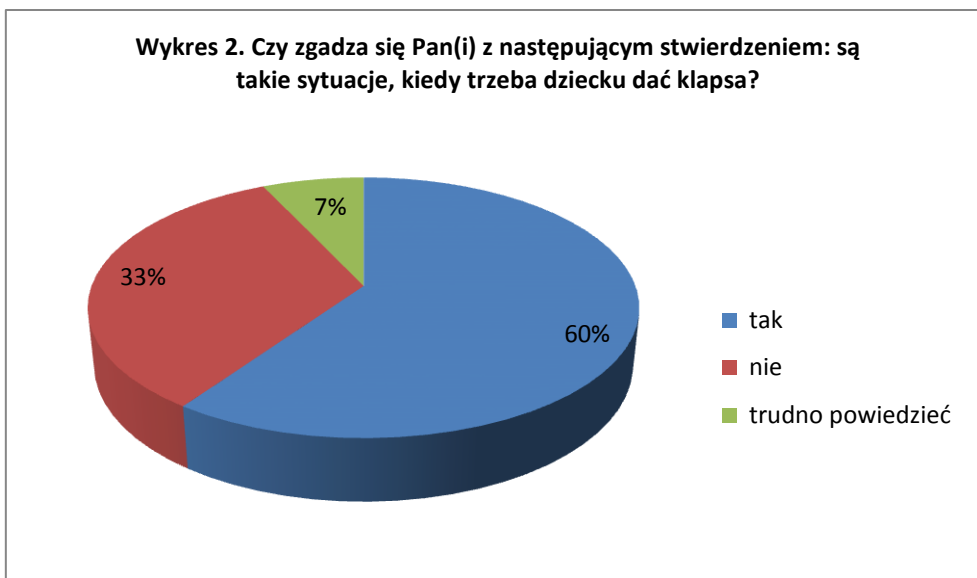
⁴⁴⁰ Ewa Jarosz, Anna Nowak, Dzieci ofiary przemocy w rodzinie. Raport Rzecznika Praw Dziecka. Funkcjonowanie znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2012.

poszczególne pytania kierowane do ankietowanych, pokazała, że w porównaniu z badaniami zrealizowanymi w roku 2012 i 2011 wystąpiły istotne zmiany w poziomie akceptacji dla łagodniejszych postaci przemocy wobec dziecka – tzw. „klapsów”.

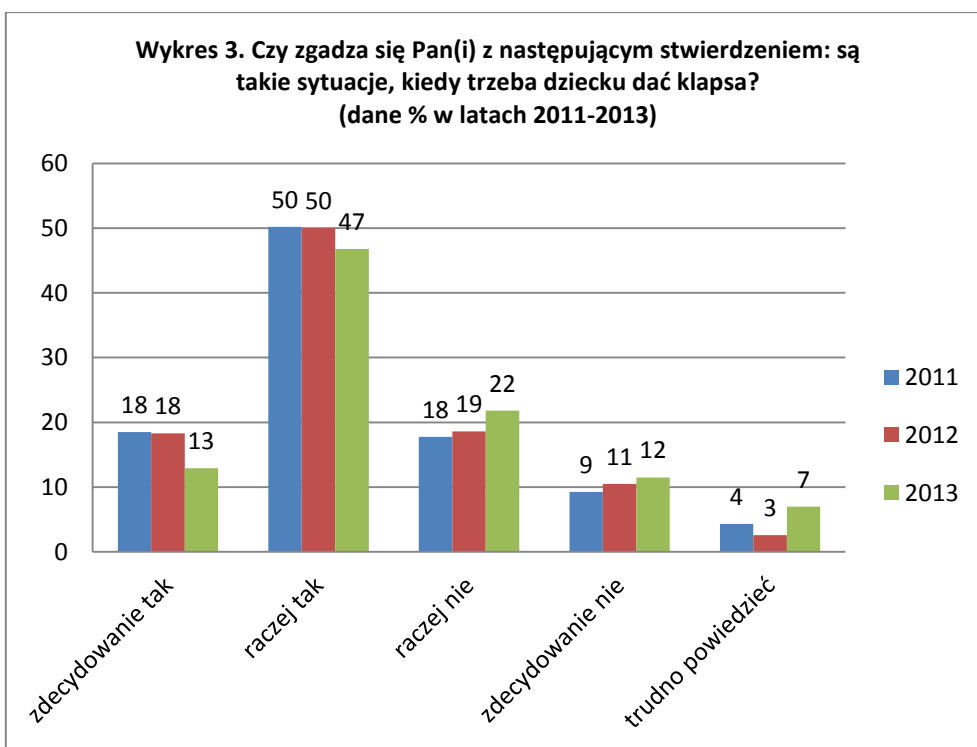
Szczegółowe dane pokazują, iż po pierwsze, jakkolwiek osób zdecydowanie aprobowujących stosowanie wobec dziecka tzw. „klapsów” jest stosunkowo niewiele (13% badanych), to jednak niemal połowa badanych (47%) wyraziła w tym względzie umiarkowaną aprobatę (odpowiedź „raczej tak”) – Wykres 1.

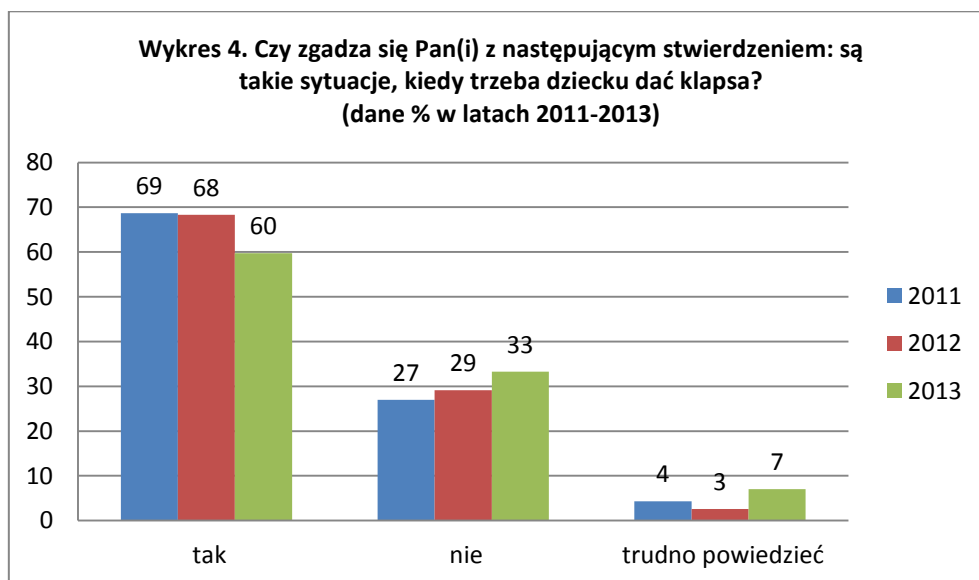
Zestawiając liczbę ankietowanych wyrażających ogólną aprobatę dla tzw. „klapsów” (suma odpowiedzi „tak” i „raczej tak” oraz „nie” i „raczej nie”) można stwierdzić, iż zdecydowana większość Polaków (60%) aprobuje łżejsze postaci przemocy fizycznej (klapsy) w wychowaniu dziecka – wykres 2. Obraz ten należy wyraźnie oceniać jako niekorzystny.

Jeśli jednak spojrzeć na uzyskane w aktualnych badaniach dane w perspektywie porównawczej do poprzednich edycji badań z lat 2011 i 2012, to można zauważyć pewne niewielkie, acz korzystne zmiany, polegające na wystąpieniu kilkupunktowego spadku w zakresie zdecydowanej aprobaty dla „klapsów” (o 5 punktów) i umiarkowanej aprobaty (o 3 punkty) – wykres 3.

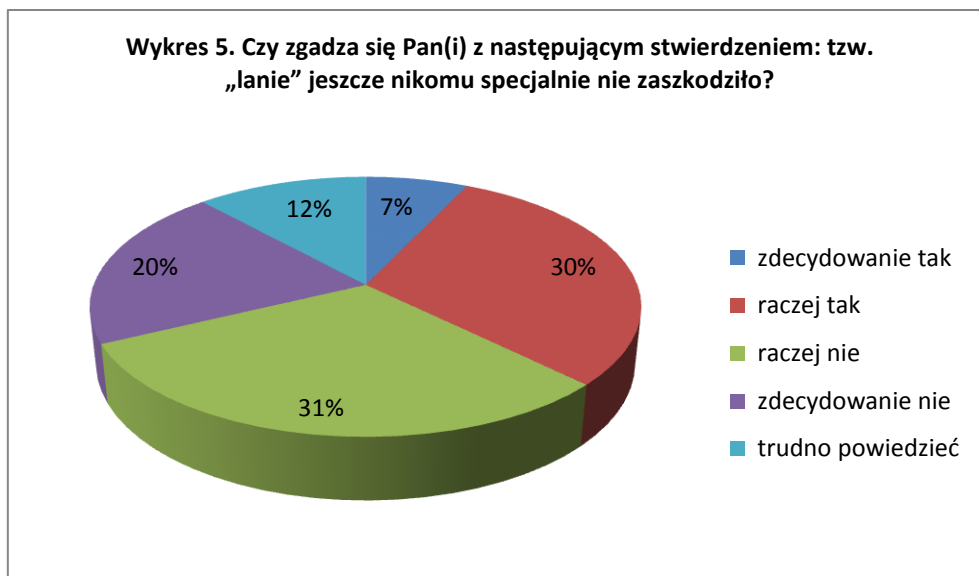
Wyraźniej owa korzystna zmiana widoczna jest w obrazie ogólnym (zsumowanych odpowiedzi twierdzących i przeczących), ukazującym dynamikę aprobaty vs. dezaprobaty dla tzw. „klapsów”, który uwidacznia 8 punktowy spadek społecznej aprobaty – wykres 4. Taki spadek należy uznać za znaczący i korzystny w świetle odnotowanego kilkupunktowego wzrostu dezaprobaty dla takich zachowań.

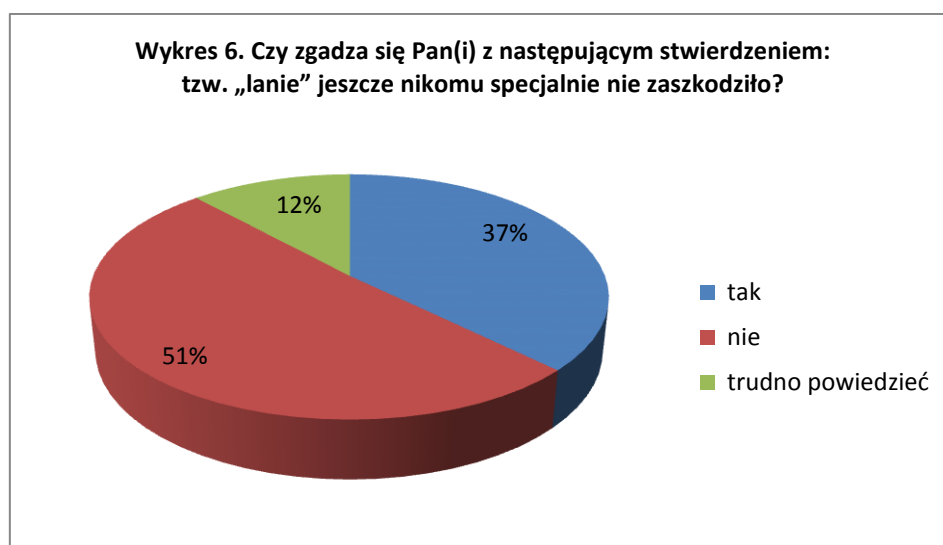
Różnica ta wydaje się tym bardziej interesująca, iż wcześniejsze dwie edycje badań (2011 i 2012) pokazywały poziom aprobaty dla łagodniejszych postaci przemocy wobec dzieci na podobnym poziomie (69% i 68%).

Rozpatrując wyniki aktualnych badań dotyczące aprobaty społecznej dla poważniejszych postaci przemocy wobec dziecka, jaką jest tzw. „lanie”, zauważa się wyraźnie, że mają one nadal niekorzystnie wysokie parametry. Połowa badanych nie aprobuje poważniejszej przemocy w stosunku do dziecka, nie zgadzając się z potocznym powiedzeniem, że „lanie jeszcze nikomu nie zaszkodziło”, to postawy zdecydowane w tym względzie prezentuje jedynie co 5 badany (20%) – wykres 5.

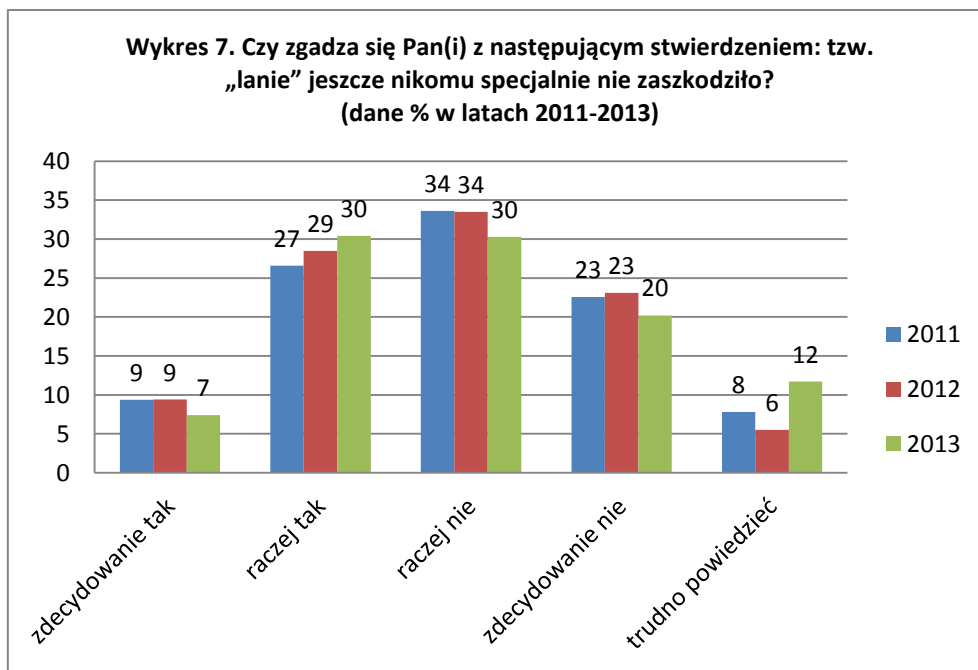

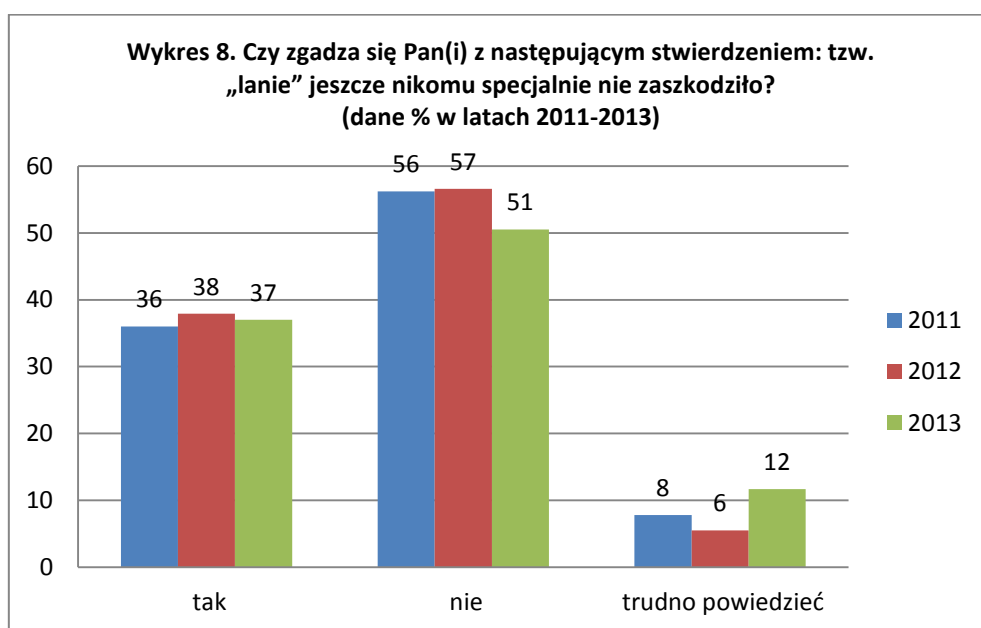
Z kolei należy zauważyć, że niekorzystnym jest fakt, iż dużo ponad jedna trzecia badanych (37%) nie uważa, aby tzw. „lanie” było zachowaniem szkodliwym dla dziecka, a zdecydowaną aprobatę dla takiej metody wychowawczej przedstawiło 7% badanych – wykres 5 i 6.

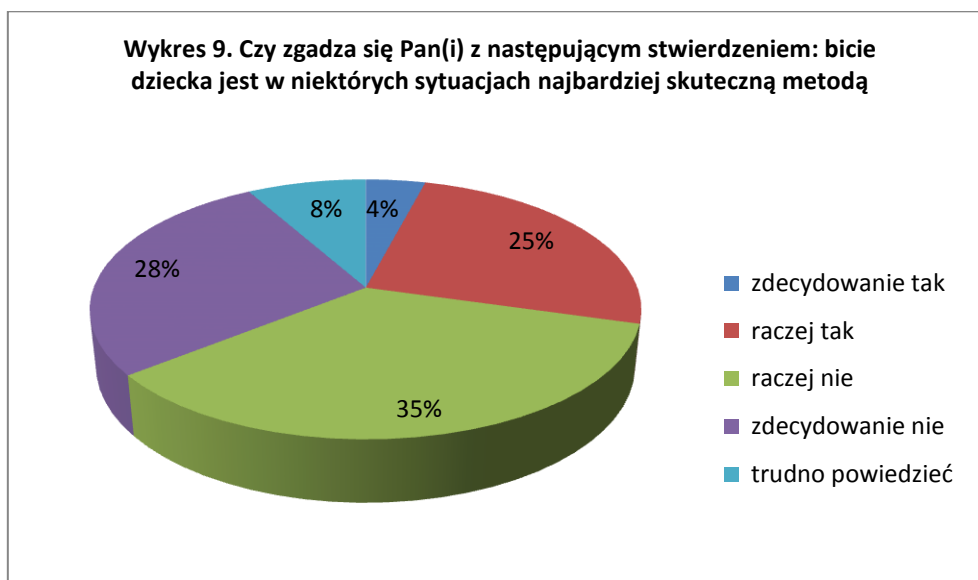
Odnosząc uzyskane dane do wyników badań z roku 2011 i 2012, okazuje się, że w zasadzie wyniki dotyczące społecznej aprobaty dla poważniejszej przemocy wobec dzieci (lanie) na przestrzeni trzech lat utrzymują się na podobnym poziomie – wykres 7.

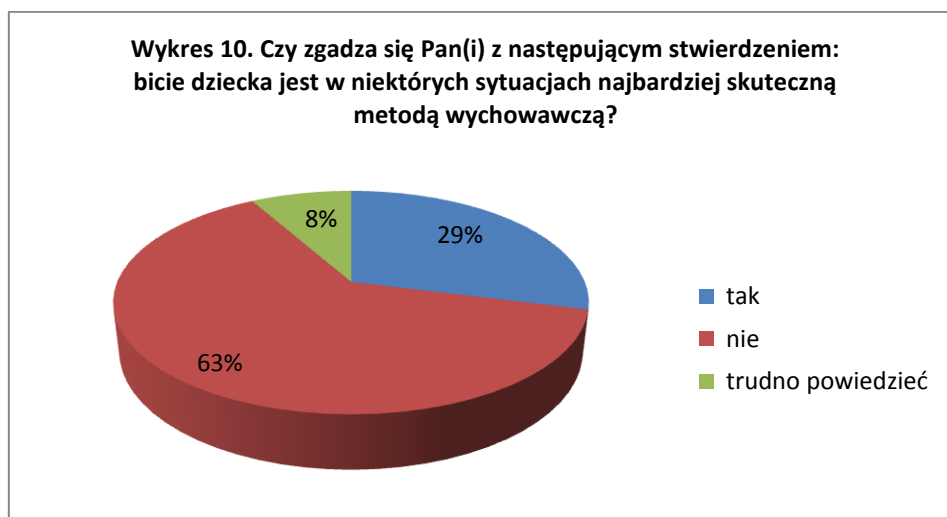
Drobne różnice procentowe, które wystąpiły w poszczególnych kategoriach, mieszczą się w zasadzie w obszarze błędu pomiarowego (3-4 punkty). Zastanawia natomiast rozkład uzyskany przez zestawienie danych w kategorii ogólniejszej (Tak vs. Nie), który pokazuje niewielki (6 punktowy), acz widoczny, spadek liczby osób, które dezaprobuje takie zachowanie wobec dziecka – wykres 8. Powyższą prawidłowość widać też w grupie osób, które nie potrafiły przedstawić jednoznacznej opinii na ten temat (z 8 i 6 % do 12% w roku 2013). Nie nastąpił bowiem wzrost zwolenników takiego postępowania z dzieckiem.

Spoleczne postawy dotyczące przemocy wobec dzieci starano się także określić poprzez pomiar opinii społecznej na temat wykorzystywania bicia jako skutecznej metody wychowawczej. Uzyskane w tym względzie dane pokazują, iż jakkolwiek 63% badanych nie uważa bicia za skuteczną metodę wychowawczą, a w tym niemal jedna trzecia badanych (28%) prezentuje zdecydowanie negatywne zdanie na ten temat – wykres 9,

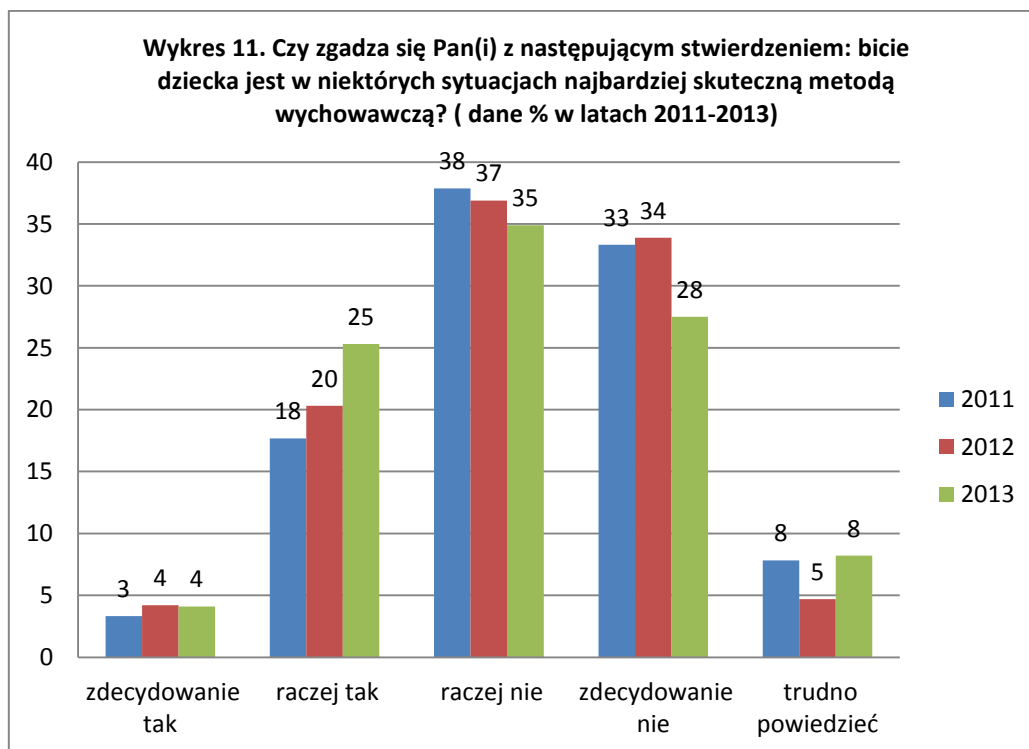

to jednak trzeba zauważyć, że łącznie niemal co trzeci badany (29%) wyraził aprobatę dla stosowania przemocy (bicia dzieci) w celach wychowawczych – wykres 10.

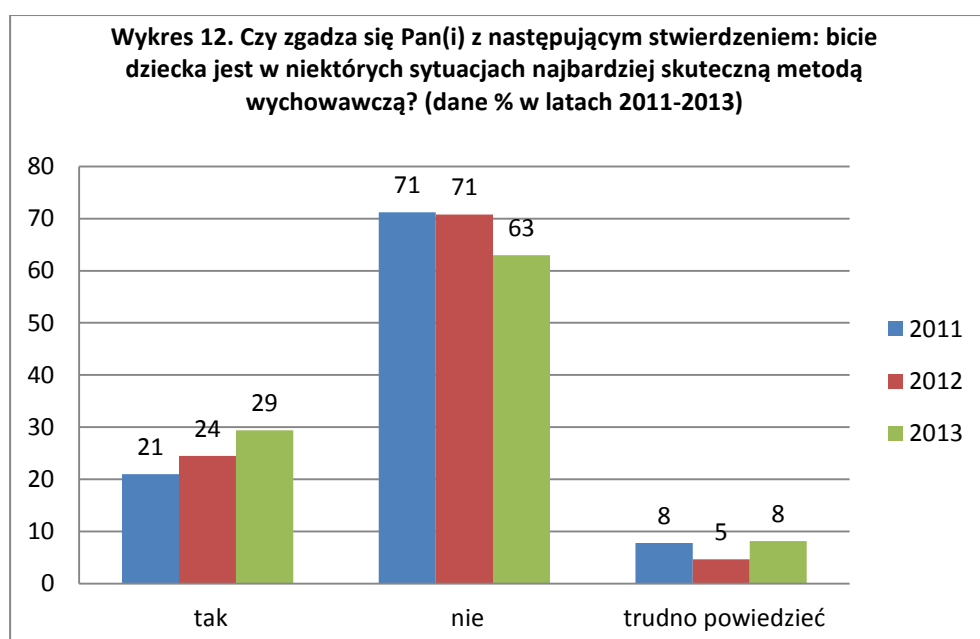

Analiza porównawcza tego aspektu z wynikami badań zrealizowanych w 2011 i 2012 roku, pokazuje, że ogólne proporcje w treści szczegółowych odpowiedzi pozostają zbliżone –

wykres 11. Należy przy tym dostrzec niekorzystny spadek w grupie zdecydowanych przeciwników uznawania bicia za metodę wychowawczą (o 6%) i niewielki wzrost umiarkowanych zwolenników takiego stanowiska (o 5%).

W konsekwencji – w obrazie ogólniejszym (zsumowanych odpowiedzi kategorii Tak i Nie) także uwidocznił się wzrost społecznej aprobaty dla bicia jako metody wychowawczej (o 5 punktów) oraz spadek o 8 punktów dezaprobaty w tym względzie – wykres 12.

Obraz ten należy interpretować jako pojawienie się niekorzystnej różnicy oznaczającej niewielki wzrost akceptacji społecznej dla wykorzystywania bicia jako metody wychowawczej.

Podsumowując, w świetle danych dotyczących trzech wyznaczonych w badaniach wskaźników opinii na temat bicia dzieci, obraz aprobaty społecznej dla przemocy wykorzystywanej w wychowaniu dziecka wydaje się być nadal mało korzystny. Stale utrzymuje się stosunkowo wysoka społeczna akceptacja dla tego typu zachowań wobec dzieci: ponad połowa badanych (60%) akceptuje klapsy, zdecydowanie ponad jedna trzecia Polaków (38%) akceptuje tzw. „łanie”, a niemal jedna trzecia (29%) uznaje bicie za skuteczną metodę wychowawczą. Wyniki te ocenić należy jako zdecydowanie niekorzystne i niepokojące w świetle niskiej efektywności dotychczasowych działań podejmowanych wobec postaw społecznych dotyczących wykorzystywania przemocy w wychowaniu dzieci. Wskazują one na pilną potrzebę zdecydowanie bardziej intensywnej i zintegrowanej a wręcz systemowej społecznej edukacji w zakresie szkodliwości wykorzystywania bicia, w tym pozornie nieszkodliwych „klapsów” w wychowaniu dziecka oraz w kwestii kształtowania pozytywnych postaw i umiejętności rodziców (opiekunów) w zakresie bezprzemocowego dyscyplinowania dziecka. Jednocześnie należy podkreślić, iż w analizie komparatystycznej (dynamiki) danych w ciągu kilku lat, uwidocznił się spadek osób akceptujących łżejsze postaci przemocy („klapsy”) – z 68% do 60%. Powyższą tendencję należy ocenić jako korzystną zmianę. Natomiast jako niekorzystny fakt należy interpretować spadek dezaprobaty społecznej dla stosowania przemocy (bicia) w wychowaniu dzieci.

SPOŁECZNE POSTAWY DOTYCZĄCE PRAWA ZAKAZUJĄCEGO BICIA DZIECI

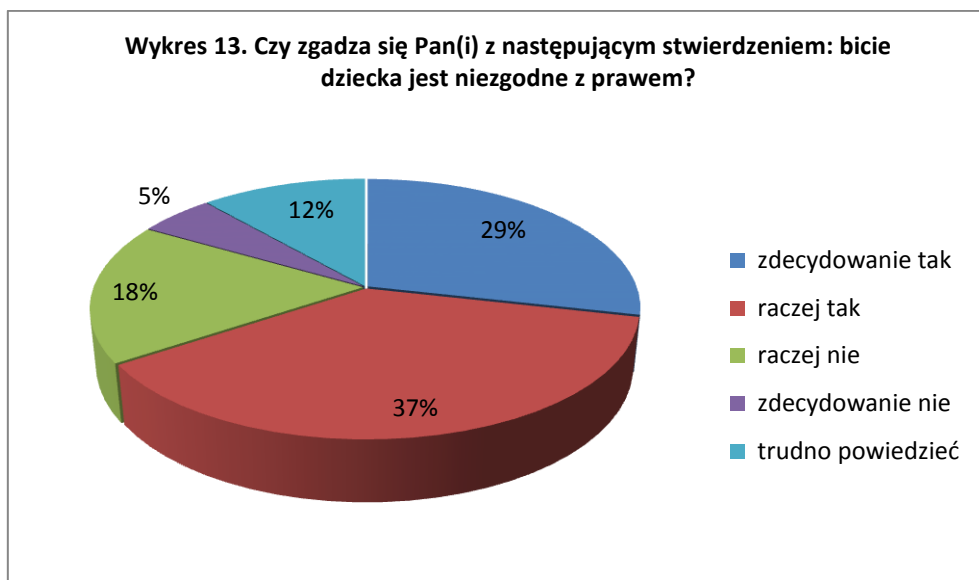
W celu zdiagnozowania stosunku polskiego społeczeństwa do wprowadzonego w 2010 roku prawnego zakazu wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu dzieci⁴⁴¹, analizie poddano zarówno społeczną wiedzę na temat istnienia tegoż zakazu, jak i ocenę jego skuteczności w zakresie ochrony dziecka.

Uzyskane wyniki pokazują, iż jedynie jedna trzecia badanych (29%) ma pewną wiedzę o istnieniu prawa zakazującego bicia dzieci. Ponad jedna trzecia (37%) badanych w ostrożniejszy sposób wypowiedziała się na temat jego istnienia. Fakt ten należy

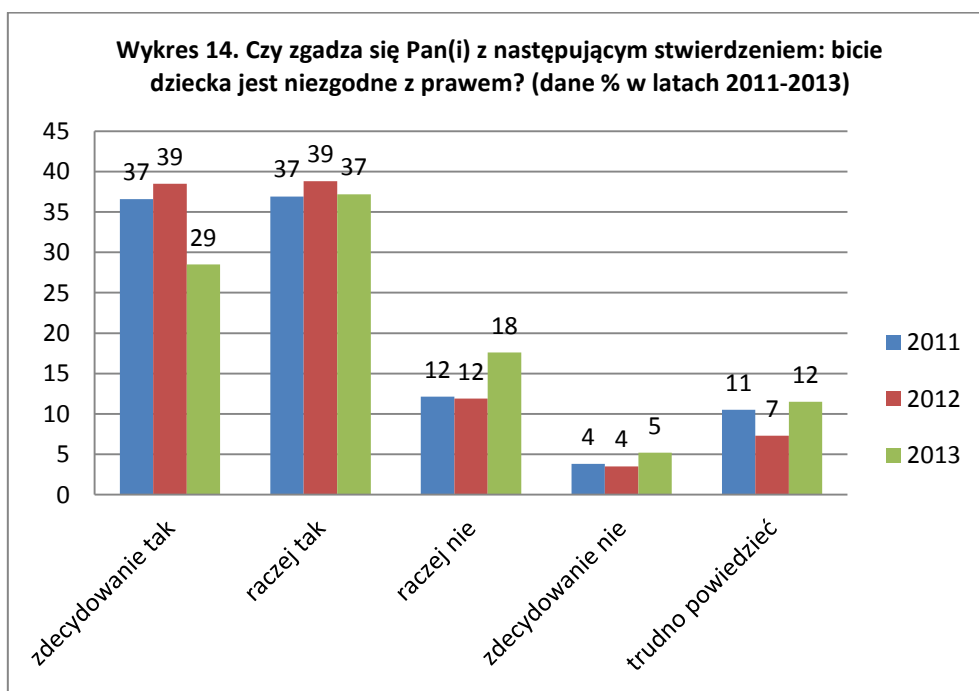
---

⁴⁴¹ Ustawa o nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 125 Poz.842)

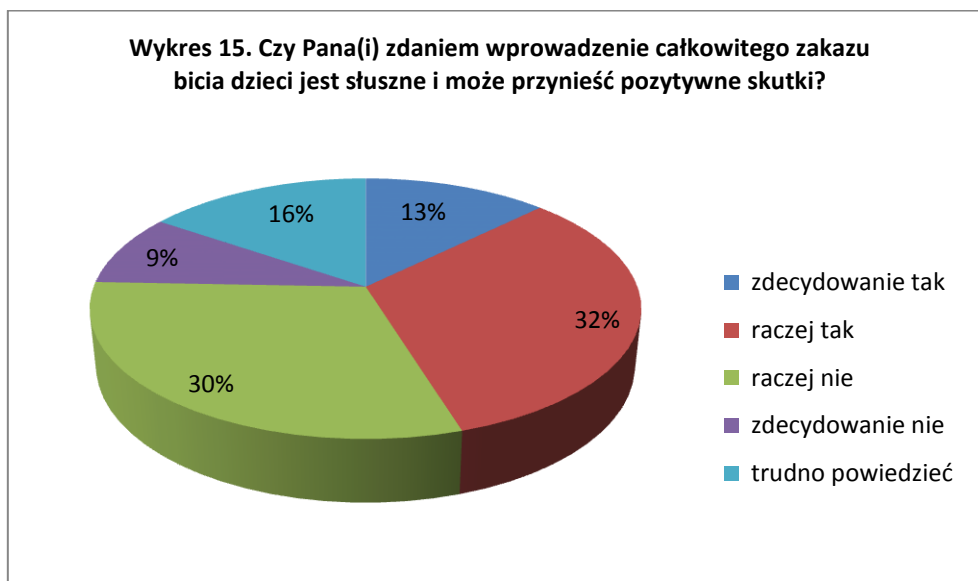
interpretować niekorzystnie, biorąc też pod uwagę badanych przeczących istnieniu takiego prawa – ponad jedna trzecia (35%) nie ma wiedzy, że bicie dzieci jest niezgodne z prawem – wykres 13.

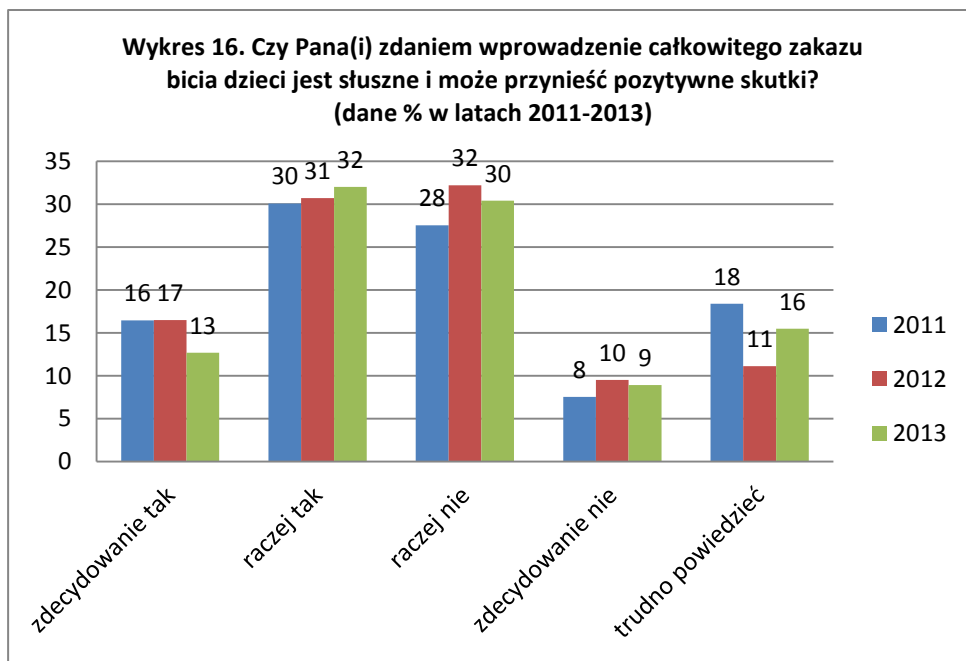
Analizując dynamikę wiedzy Polaków na temat prohibicji bicia dzieci w prawie polskim, należy zwrócić uwagę na znaczący spadek poziomu tej wiedzy w stosunku do lat wcześniejszych 2011 i 2012, zwłaszcza w kategorii posiadania informacji o istnieniu takiego prawa (8-10 punktowy w stosunku do lat wcześniejszych) – wykres 14.

W wymiarze społecznej oceny dotyczącej funkcjonowania prawa (przepisu) zakazującego bicia dzieci, aktualne badania uwidocznily stosunkowo dużą jego aprobatę – blisko połowa badanych (45%) uznaje, że wprowadzenie zakazu bicia dzieci jest słuszne i może przynieść pozytywne skutki (suma „tak” i „raczej tak”), ale jednocześnie należy zauważyć, iż podobna, choć nieco mniejsza, część badanych (39%) ma w tej mierze negatywną opinię – wykres 15.

Odnosząc tegoroczne wyniki do wcześniejszych (z lat 2011-2012) można spostrzec, iż w zasadzie poziom pozytywnej, jak i negatywnej oceny na temat funkcjonowania zakazu bicia dzieci jest podobny (kilkupunktowe wahania mieszczą się w granicach błędu pomiarowego) – wykres 16.

Podsumowując, analiza społecznej wiedzy na temat regulacji prawnych dotyczących zakazu bicia dzieci wykazała stosunkowo niską świadomość społeczną w zakresie obowiązującego w Polsce prawa zakazującego bicia dzieci. Co gorsza – wiedza ta uległa obniżeniu na przestrzeni kilku lat. Z pewnością związane jest to z faktem, iż w czasie pierwszej edycji badań w 2011 w świadomości publicznej świeże jeszcze były echa burzliwej dyskusji publicznej, jaka towarzyszyła nowelizacji prawa w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Szczególnie gorąco dyskutowano wtedy nad problemem ingerencji w życie rodzinne i „wtrącania” się w sprawy wychowywania dzieci poprzez ustanowienie całkowitego zakazu bicia dzieci. W ciągu ostatnich dwóch lat temat ten uległ jednak wyciszeniu i nie jest eksponowany w publicznym dyskursie. Biorąc pod uwagę główny cel wprowadzenia przepisu prawnego zakazującego bicia dzieci – jego normotwórcze znaczenie, wydaje się, że obraz wyników badań może być podstawą rekomendacji o potrzebie intensywniejszego eksponowania publicznego powyższych regulacji prawnych. Jeśli zaś chodzi o ich efektywność, badania pokazały, iż opinia społeczna w tej mierze jest spolaryzowana – niemal tyle samo osób ocenia ją pozytywnie, co negatywnie. Taka postawa społeczna w ciągu ostatnich lat nie uległa zmianie. Ten wynik sugeruje zatem potrzebę intensywniejszego podejmowania w dyskursie publicznym i społecznej edukacji tematu prawnego zakazu bicia dzieci i jego funkcji.

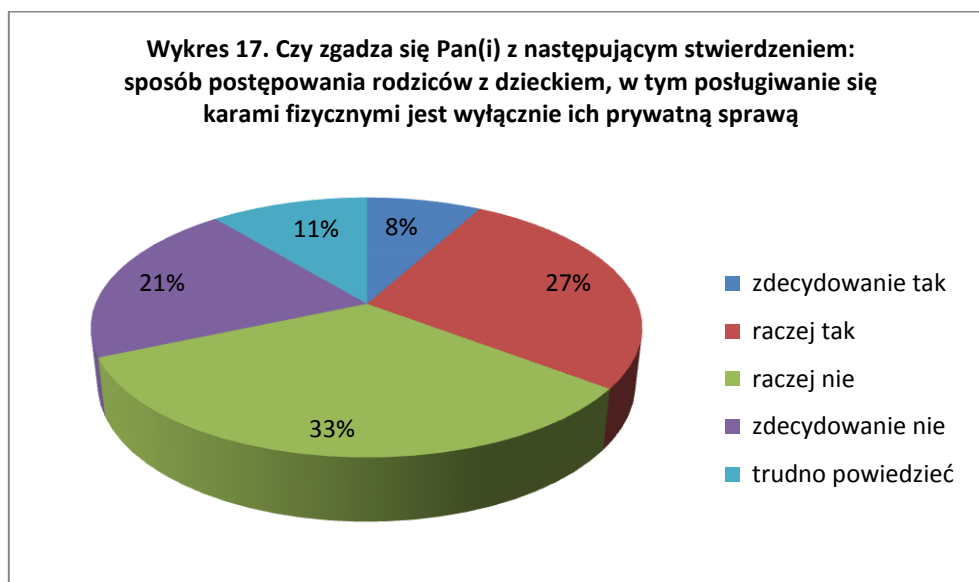

POSTAWY POLAKÓW WOBEC SPOŁECZej INTERWENCJI W SYTUACJE PRZEMOCY NAD DZIECKIEM

Postawy dotyczące społecznej interwencji w sytuacjach występowania przemocy wobec dziecka poddano analizie w dwóch wymiarach:

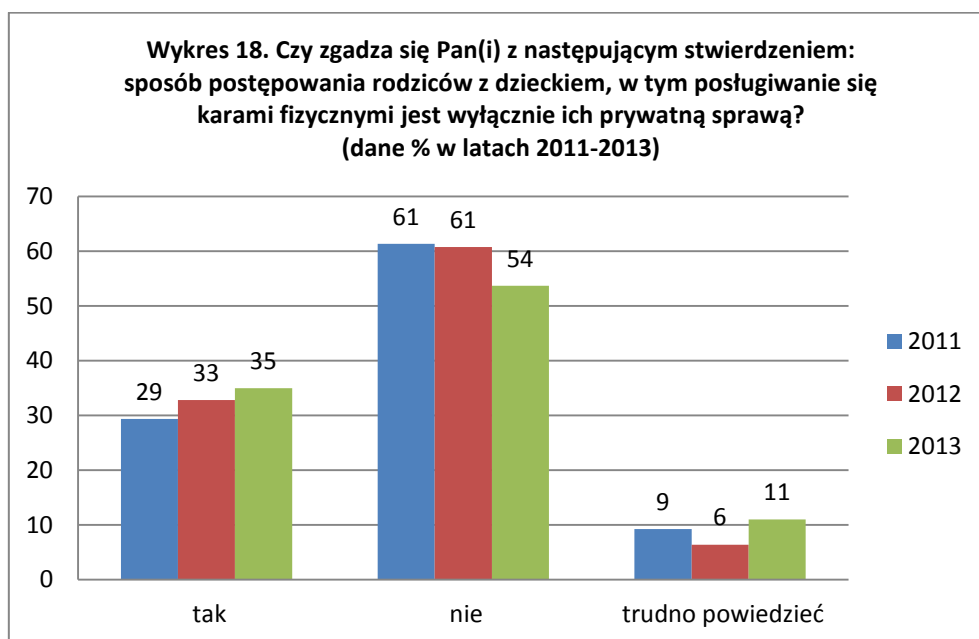
- społecznego przyzwolenia na ingerowanie w rodzinę w sytuacjach przemocy nad dzieckiem oraz opinii na temat charakteru działań, jakie powinny być wówczas podejmowane;
- oceny środków prawnych dotyczących działań w sytuacjach przemocy domowej, określanych ustawowo, tj. odebrania dziecka, nakazu opuszczenia mieszkania, oraz zakazu zbliżania się sprawcy.

Podstawowym wskaźnikiem społecznych postaw w zakresie ochrony dzieci przed przemocą jest przyzwolenie na ingerowanie w sprawy wychowania dziecka. W badaniach ustalano więc przede wszystkim, czy w sensie ogólnym badani dopuszczają możliwość „wtrącania się” w sposób wychowywania dziecka przez rodziców. Uzyskane dane pokazują, iż jakkolwiek zdecydowanych zwolenników stanowiska, iż wychowanie jest wyłącznie prywatną sprawą rodziców nie jest wielu (8%), to jednak wraz z osobami skłaniającymi się ku temu stanowisku (suma *zdecydowanie tak* i *raczej tak*), grupa ta jest już znacząca (35%) – wykres 17.

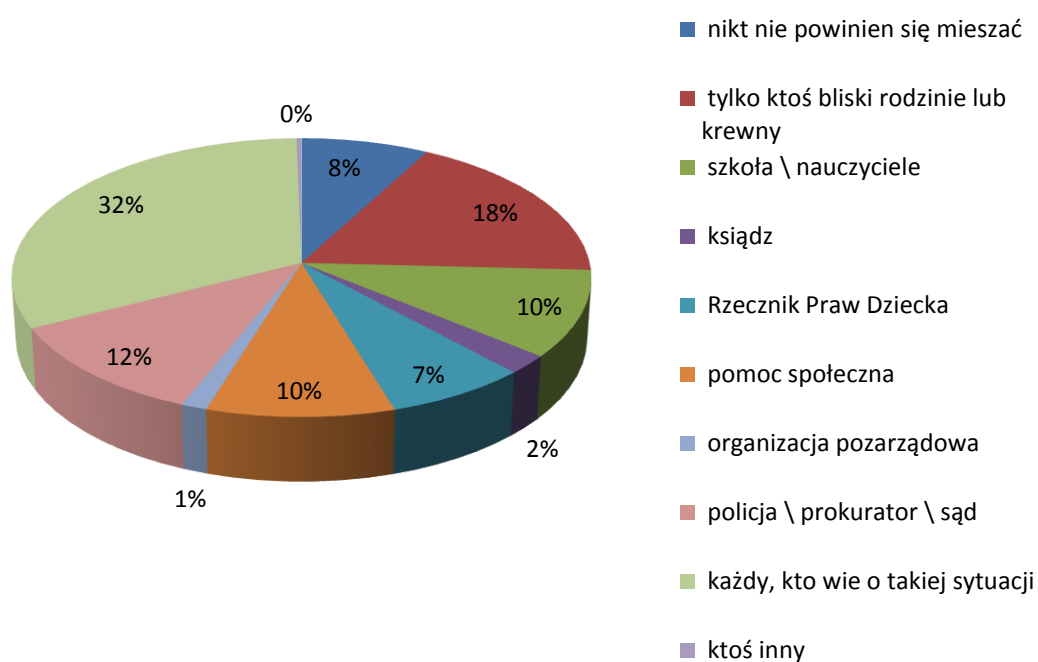
Analizując wyniki badań w ciągu ostatnich lat należy podkreślić, iż liczba przeciwników uznawania sposobu wychowywania dzieci za wyłącznie prywatną sprawę rodziców (a w domyśle – osób aprobujących ingerowanie w tę sferę) nieco zmalała (na

korzyść osób niezdecydowanych niż zwolenników całkowitej prywatności rodziców w wychowaniu dziecka) – wykres 18.

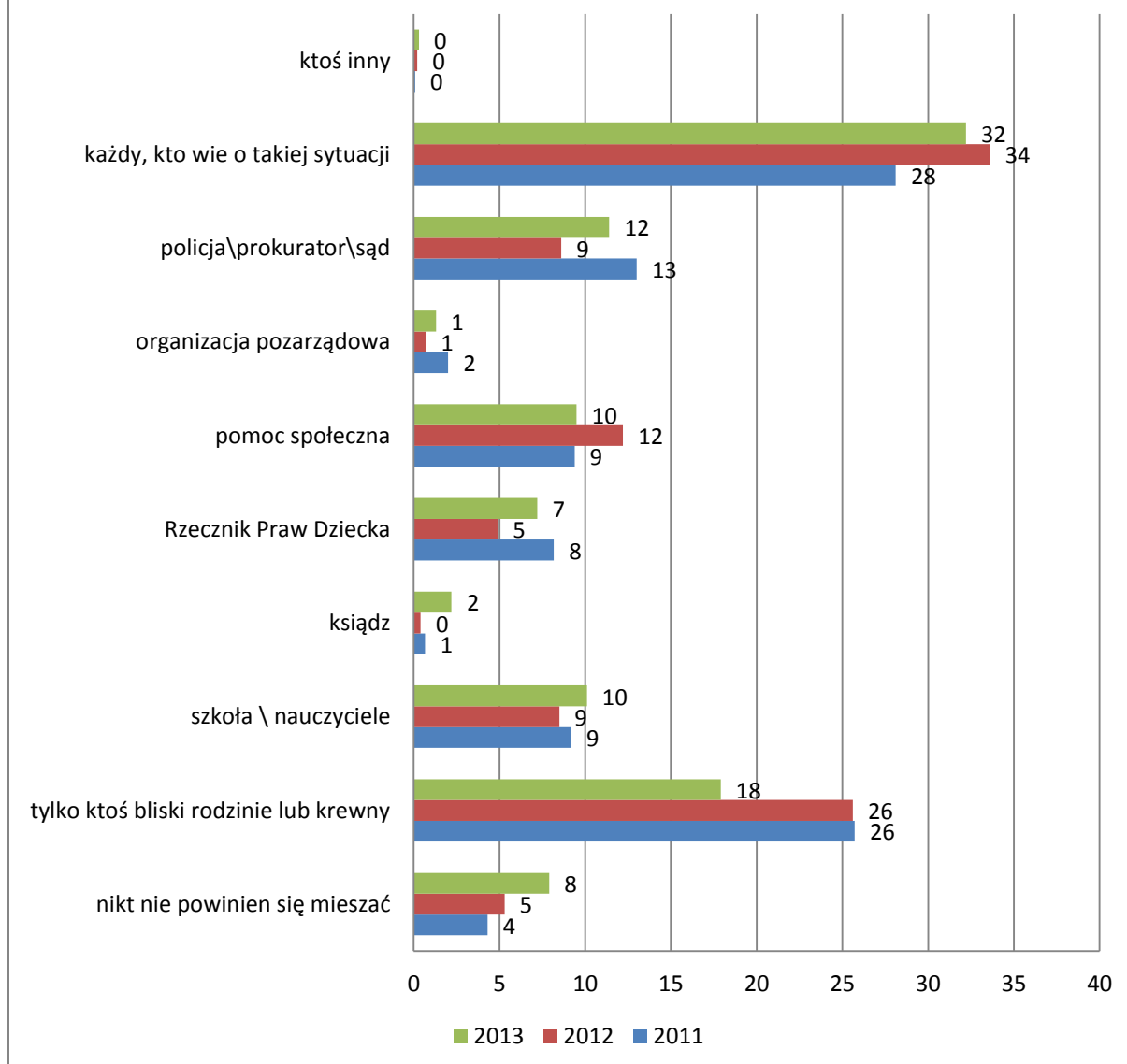
Poziom aprobaty społecznej dla ingerowania w rodzinę, jeśli dziecko jest w niej źle traktowane, ukazują także odpowiedzi na pytanie, w którym wskazano na preferencje co do podmiotów (osób, instytucji), które powinny podejmować działania wobec rodziny w sytuacji, gdy dziecko jest źle traktowane (wykres 19). Warto zwrócić uwagę na sumę odpowiedzi w dwóch kategoriach *nikt nie powinien się mieszać* oraz *tylko ktoś bliski rodzinie lub krewny*, które wyrażają w gruncie rzeczy dezaprobatę dla ingerowania w rodzinę przez podmioty społeczne. Okazuje się, iż takie stanowisko zaprezentowała blisko jedna trzecia badanych (26%). Przy okazji można zwrócić uwagę, iż 8% badanych wybrało odpowiedź *nikt*, co koresponduje z wynikami w kategorii *zdecydowanie tak* w ocenie uznawania sposobu wychowania za całkowicie prywatną sprawę rodziców. Taki obraz (gdy co trzeci badany nie akceptuje ingerencji w rodzinę, by chronić dobro dziecka) należy ocenić jako mało korzystny, nawet jeśli cała pozostała część badanych (74%) aprobuje ingerencję różnych podmiotów społecznych – wykres 19. Wśród podmiotów obdarzonych mandatem ingerencji w sprawy traktowania dziecka w rodzinie najwyższą popularność uzyskała Policja (12%), pomoc społeczna (10%) oraz szkoła (10%).

Wykres 19. Kto Pana(i) zdaniem przede wszystkim powinien podejmować działania wobec rodziny, jeśli dziecko jest w niej źle traktowane?

W omawianych danych zwraca też uwagę kategoria *każdy kto wie o takiej sytuacji*, które to stanowisko zaprezentowała spora część badanych, bo aż ponad jedna trzecia (32%). Jednocześnie analizując dynamikę odpowiedzi w tej kategorii na przestrzeni trzech lat widać, że utrzymuje się ona na podobnym poziomie – wykres 20.

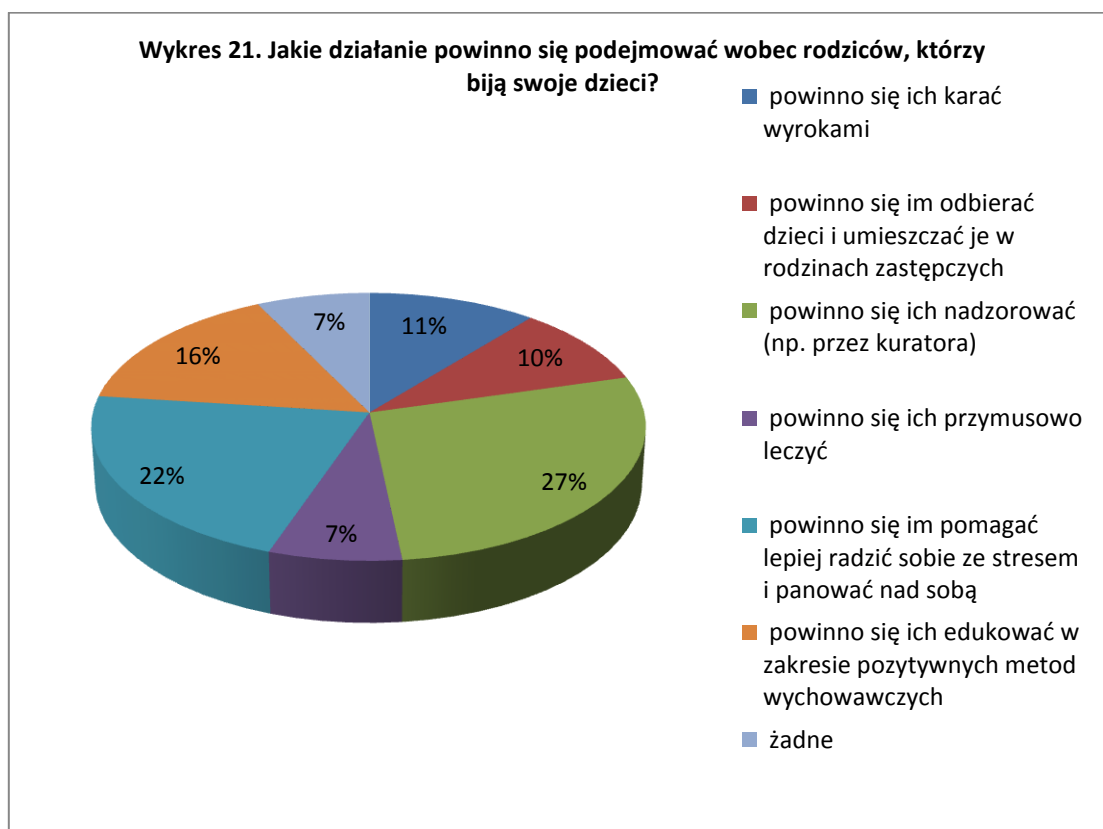
Wykres 20. Kto Pana(i) zdaniem przede wszystkim powinien podejmować działania wobec rodziny, jeśli dziecko jest w niej źle traktowane? (dane % w latach 2011-2013)

Podobnie zresztą przedstawia się dynamika pozostałych rodzajów odpowiedzi, w których wahania mieszczą się w granicach błędu pomiarowego, a uzyskiwane wartości są w zasadzie bardzo zbliżone. Wyjątek stanowi kategoria *tylko ktoś bliski rodzinie lub krewny*, w ramach której nastąpił widoczny spadek (z 26% do 18%) w stosunku do poprzednich lat. Podobnie wygląda zestawienie wartości dotyczących obu kategorii oznaczających brak przyzwolenia dla społecznego ingerowania w sprawy traktowania dziecka w rodzinie (*nikt nie powinien się wtrącać* i *tylko ktoś bliski rodzinie lub krewny*) - tu również widać niewielki spadek danych (z 31% do 26%).

Kolejną kwestią istotną dla obrazu społecznych postaw w zakresie interwencji w rodzinę, w której występuje problem przemocy nad dzieckiem, są preferencje co do rodzaju

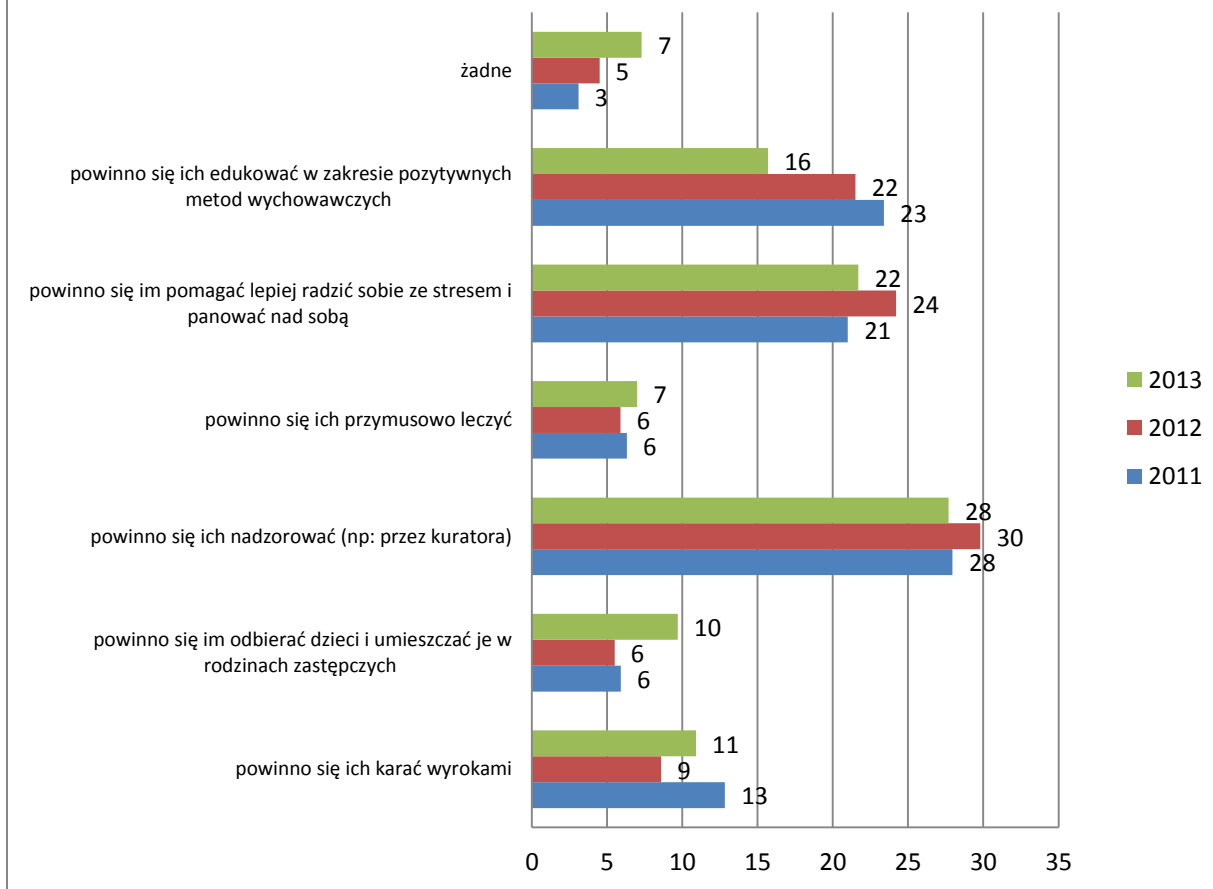
działań, jakie powinny być podejmowane w stosunku do rodziców bijących dzieci – wykres 21.

Uzyskany rozkład danych uwidacznia, iż wobec rodziców stosujących przemoc nad dziećmi, społecznie preferowane są przede wszystkim działania nadzorcze, na które wskazała aż niemal jedna trzecia badanych (28%) oraz działania pomocowe w sferze psychicznej dla rodziców (radzenia sobie ze stresem i emocjami), na które wskazał co piąty badany (22%). Nieco mniejszą popularnością odznaczały się działania edukacyjne w zakresie pozytywnych metod wychowawczych (16%). Najmniej akceptowane społecznie okazały się działania o restrykcyjno-punitive charakterze, tj. karanie rodziców wyrokami (11%), odbieranie dzieci (9%) oraz przymusowa terapia dla rodziców (7%).

Okazuje się więc, iż podobnie jak w poprzednich edycjach badań (2011 i 2012), w stosunku do rodziców stosujących przemoc wobec dzieci, Polacy preferują działania nadzorcze oraz tzw. „miękkie” (edukacyjne i pomocowe), a nie kary i restrykcje – wykres 22.

Wykres 22. Jakie działanie powinno się podejmować wobec rodziców, którzy biją swoje dzieci? (dane % w latach 2011-2013)

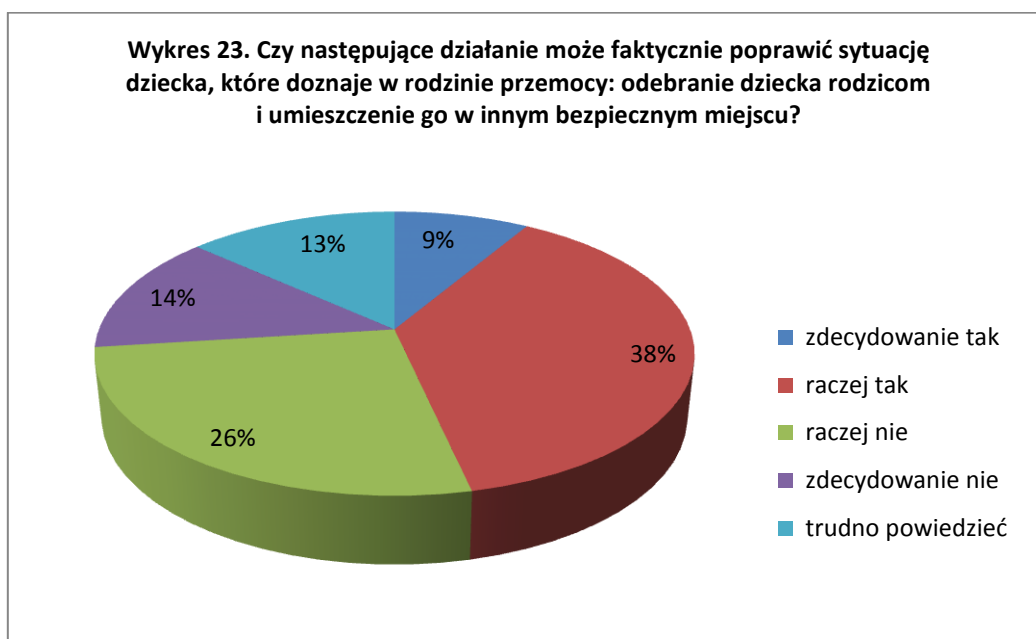

Jednocześnie, analizując dynamikę danych w ciągu trzech lat, dostrzec można (wykres 22), że w obrębie poszczególnych kategorii – typów działań, w preferencjach społecznych Polaków nastąpiły jednak pewne niewielkie zmiany: wzrosły postawy punitywne (odbieranie dzieci, karanie rodziców wyrokami) łącznie o 8 punktów procentowych, a obniżyły się preferencje edukacyjne i pomocowe (łącznie o 8 punktów). Oznacza to, że nieco częściej Polacy chcieliby karać rodziców bijących dzieci, niż im pomagać.

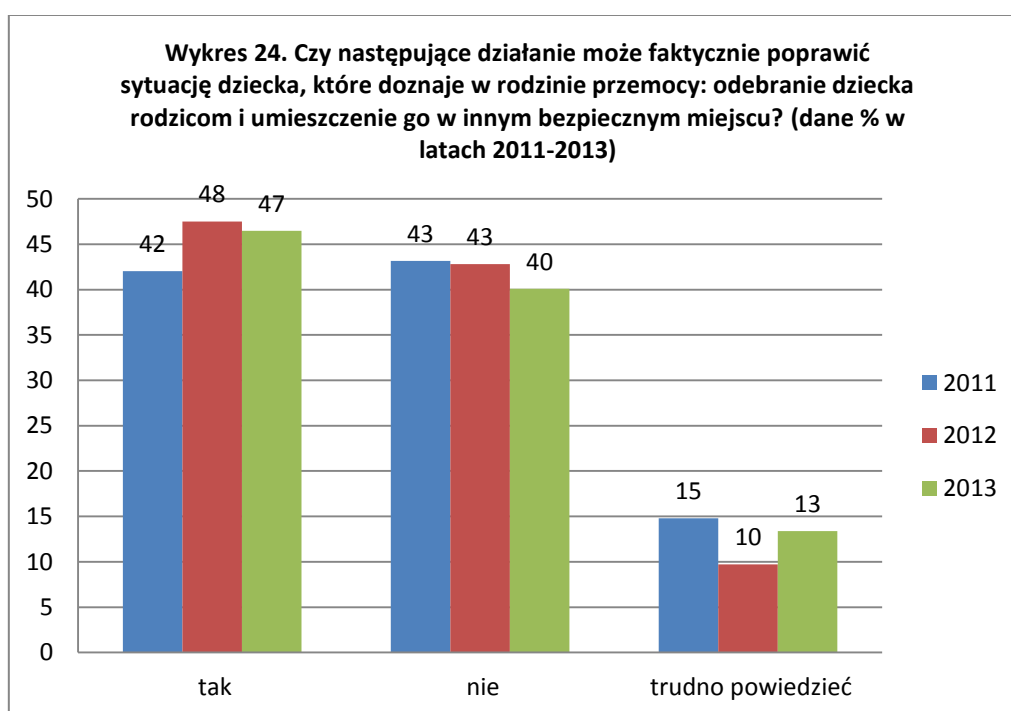
W zakresie diagnozowania postaw wobec społecznej interwencji w sytuacje przemocy nad dzieckiem w rodzinie starano się ustalić poziom oceny społeczeństwa na temat ustawowych środków ochrony ofiar przemocy w rodzinie, w perspektywie dziecka, jako ofiary przemocy, tj. na temat odebrania dziecka, nakazu opuszczenia mieszkania przez sprawcę oraz zakazu zbliżania się do ofiary.

Dane dotyczące opinii społecznej na temat odbierania dziecka rodzicom w sytuacjach przemocowych pokazują, iż proporcje osób oceniających takie działanie pozytywnie i negatywnie niemal się równoważą – prawie połowa badanych wyraża ocenę pozytywną

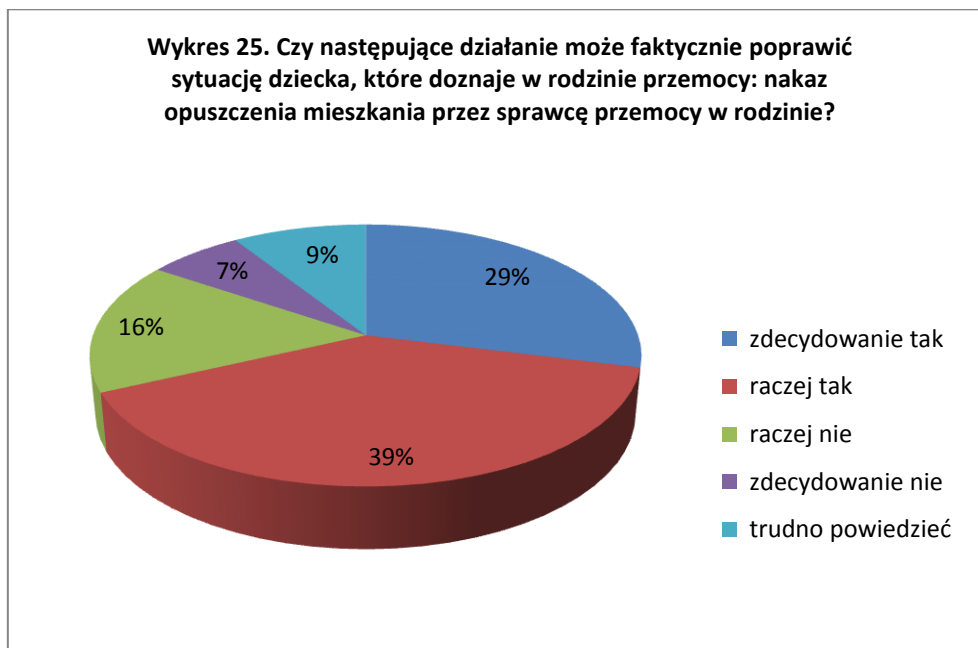
(47% – suma zdecydowanie tak i raczej tak), a nieco mniej - negatywną (40% – suma raczej nie i zdecydowanie nie) – wykres 23.

Jeśli porównać dane z kilku lat zauważa się brak istotnych wahań w tej ocenie, gdyż wartości poszczególnych danych są do siebie bardzo zbliżone. Uwagę zwraca pewien nieduży wzrost w roku 2012 i 2013 w stosunku do roku 2011 w grupie osób pozytywnie oceniających odbieranie dziecka rodzicom jako sposób poprawy jego sytuacji – wykres 24.

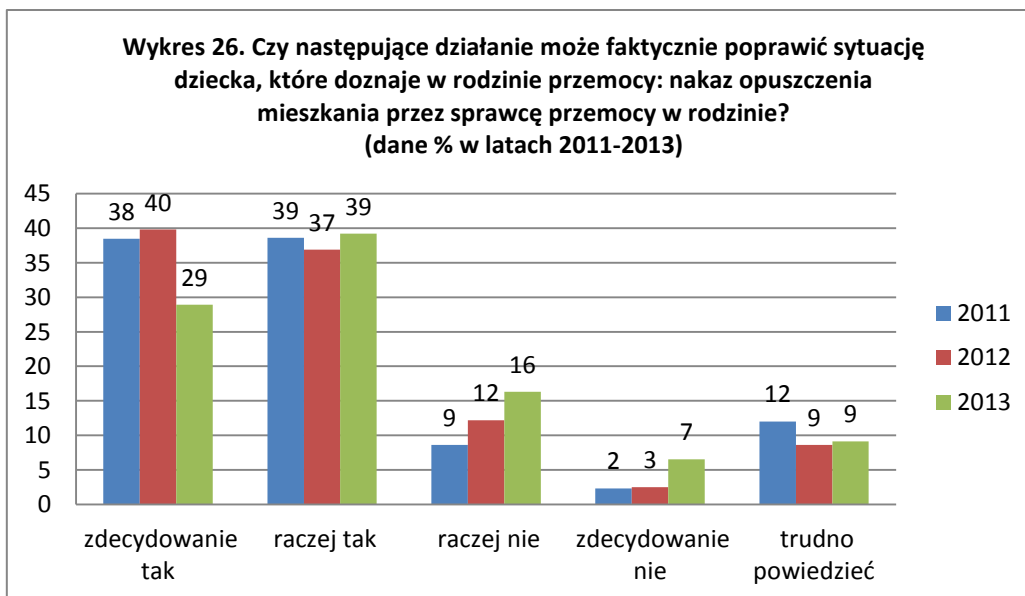

Inny ustawowy środek ochrony ofiar przemocy domowej, jakim jest nakaz opuszczenia przez sprawcę przemocy mieszkania, uzyskał w perspektywie ochrony dziecka pozytywną ocenę zdecydowanej większości badanych, 68% z nich uważa bowiem, że takie działanie może poprawić sytuację dziecka, a jedynie co piąty badany (23%) ocenia to rozwiązanie negatywnie – wykres 25.

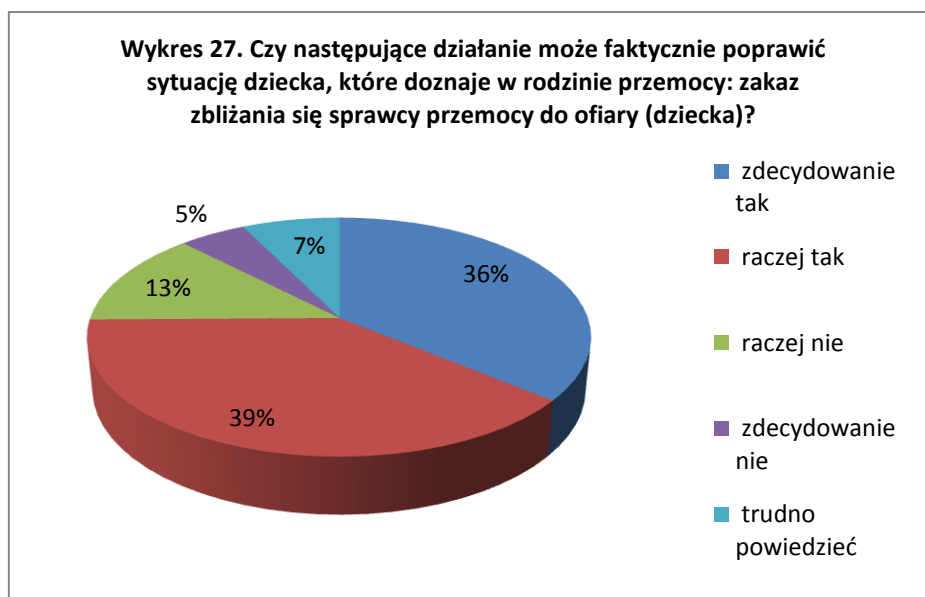

Co interesujące, w stosunku do lat poprzednich pozytywna ocena nakazu opuszczenia mieszkania, jako środka ochrony dziecka przed przemocą w rodzinie, istotnie osłabła (z 40% do 29%), a jednocześnie przybyło osób oceniających funkcjonalność tego środka negatywnie (łącznie o 8%) – wykres 26.

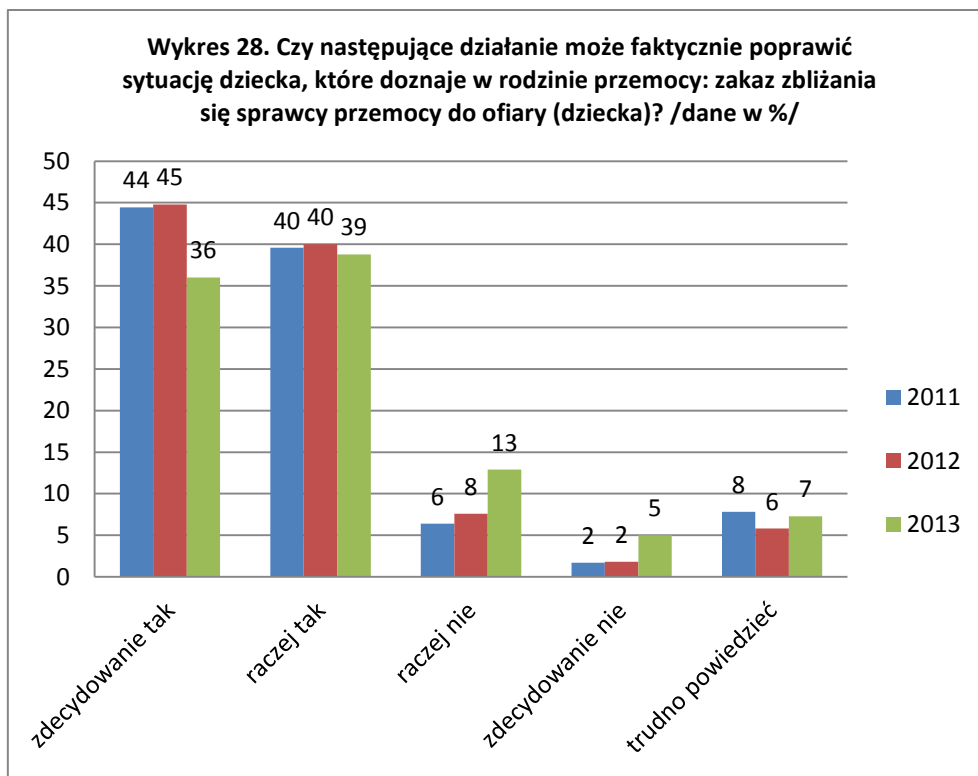

Na temat trzeciego z ustawowych środków ochrony ofiar przemocy w rodzinie, jakim jest zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do ofiary, pozytywna ocena społeczna w perspektywie poprawy sytuacji dziecka również okazała się wysoka. Aż dwie trzecie badanych (75%) wyraziło aprobatę, a jedynie 18% ocenę negatywną – wykres 27.

Także w tym przypadku, w analizie porównawczej trzech edycji badań (2011-2013), zauważa się istotny spadek w grupie osób oceniających pozytywnie to działanie w perspektywie zabezpieczenia dziecka (łącznie o 10 punktów procentowych,) przy jednoczesnym wzroście ocen negatywnych, łącznie o 9% – wykres 28.

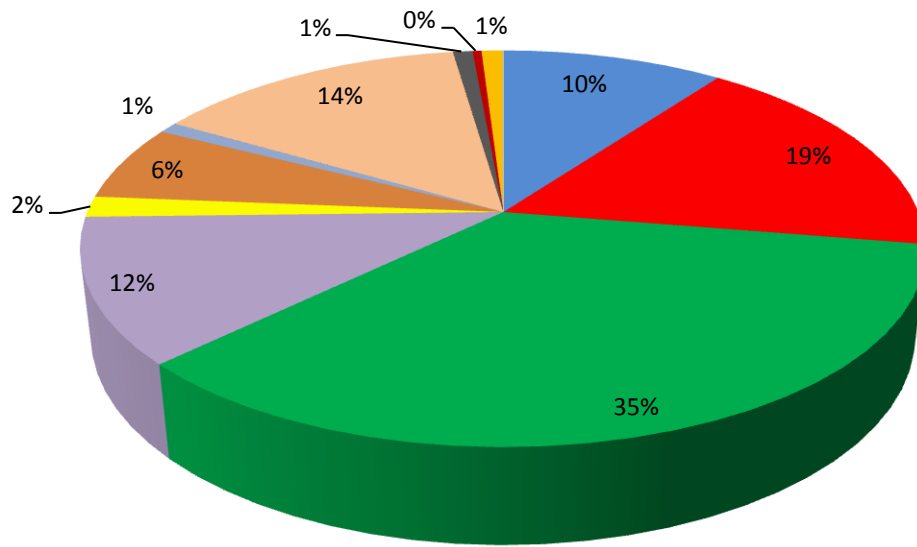
Nadal duża część Polaków (około jedna trzecia) uważa, iż sposób traktowania i wychowywania dziecka jest prywatną sprawą rodziców, w którą to sferę nie powinno się ingerować. Jednocześnie pewnemu osłabieniu uległy postawy, iż jedynie to ktoś bliski rodzinie może „mieszać się” w to, jak rodzice postępują z dzieckiem. W działaniach wobec rodzin z problemem przemocy nad dzieckiem aprobowane są przede wszystkim działania nadzorcze oraz pomocowe (w radzeniu sobie przez rodziców z problemami psychicznymi i stresem). Metody restrykcyjne (wyroki, przymus, odbieranie dzieci) nadal mają zdecydowanie niższą aprobatę społeczną niż nadzorcze i pomocowe, choć w ciągu kilku lat poziom ich wskazań wzrósł. Zwraca też uwagę utrzymujący się niski poziom aprobaty dla edukowania rodziców w zakresie pozytywnych metod wychowawczych jako sposobu ochrony dzieci przed przemocą. Obraz preferencji społecznych co do działań wobec problemu przemocy nad dzieckiem w rodzinie potwierdza też stosunek do istniejących środków prawnych w tym względzie. Wśród nich nadal odbieranie dziecka rodzicom cieszy się najmniejszą akceptacją, ale też pozostałe środki przymusu (nakaz opuszczenia mieszkania, zakaz zbliżania się) są coraz słabiej aprobowane.

REAGOWANIE NA SYTUACJE PRZEMOCY WOBEC DZIECKA

Istotnym celem badań było też określenie gotowości oraz preferencji Polaków co do rodzaju zachowań w zakresie ich osobistego reagowania w sytuacjach bezpośredniego stykania się z przemocą wobec dziecka. Z tą intencją osobom badanym przedstawiono sytuację zetknięcia się z przemocą wobec dziecka w miejscu zamieszkania (przemoc u sąsiadów) oraz w miejscu publicznym (przemoc w sklepie), z zapytaniem o własne najbardziej prawdopodobne zachowanie (zareagowanie) poprzez wybór jednej z zaproponowanych odpowiedzi. Kierowano się założeniem, iż poziom i charakter deklarowanych reakcji może się różnić ze względu na kontekst sytuacji przemocy wobec dziecka.

Uzyskane dane pokazują, iż w sytuacji zetknięcia się z przemocą wobec dziecka w miejscu zamieszkania (we własnym otoczeniu), badani wybierali przede wszystkim zachowania polegające na sygnalizowaniu swojej obecności (bycia świadkiem zdarzenia), czy też oferowania pomocy rodzicom. Najbardziej preferowanym typem odpowiedzi okazało się *pójście do sąsiadów i zapytanie co się dzieje*, które to zachowanie wybrał częściej niż co trzeci badany (35%) – wykres 29.

Wykres 29. Proszę sobie wyobrazić, że w mieszkaniu obok słychać krzyki, rozpaczliwy płacz dziecka oraz jego wołanie „nie bij, nie bij”. Co zrobiłaby/zrobiłby Pani/Pan w takiej sytuacji?"

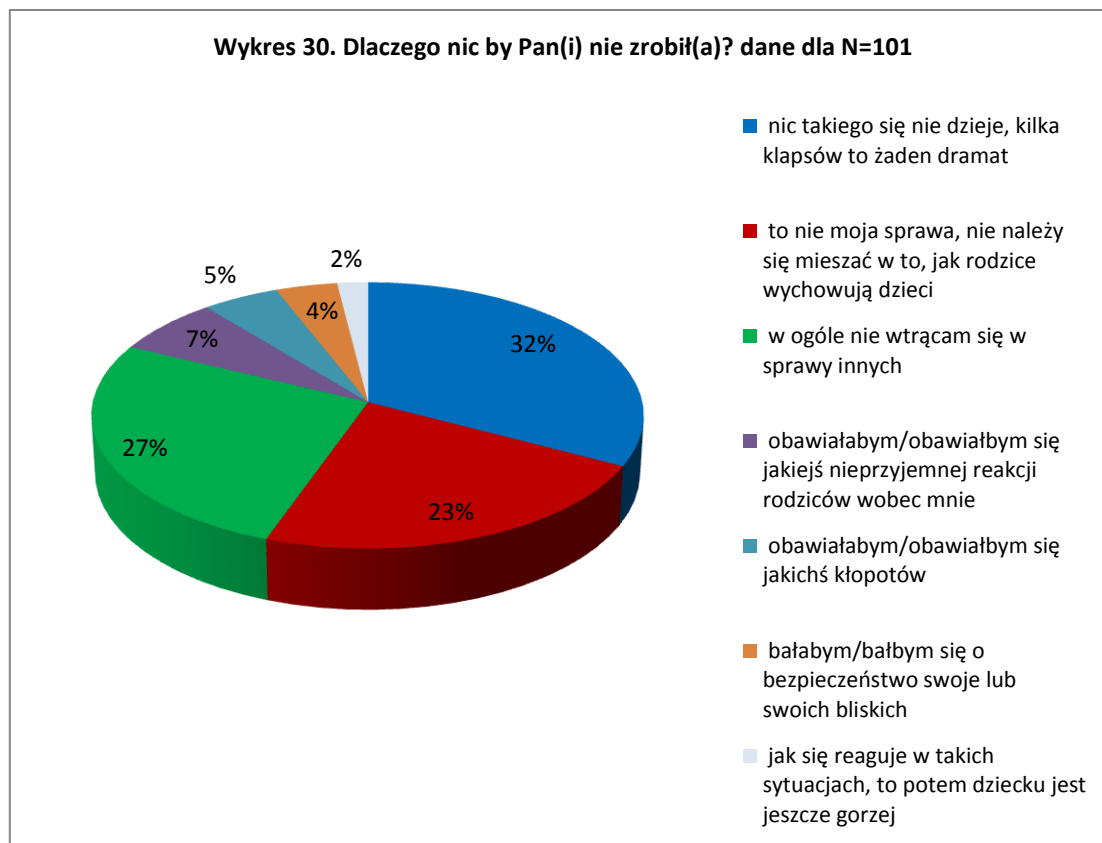
- Nic
- Zapukałabym/zapukałbym do drzwi albo w ścianę, żeby tamci wiedzieli, że ktoś to słyszy
- Poszłabym/poszedłbym zapytać co się dzieje, dlaczego dziecko tak płacze
- Poszłabym/poszedłbym zapytać czy mogę jakoś pomóc
- Poleciałabym/poleciałbym rodzicom jakąś książkę, ulotkę albo stronę www z informacjami jak radzić sobie z dzieckiem
- Poszłabym/poszedłbym zwrócić uwagę, że nie wolno bić dzieci, że to im tylko szkodzi
- Inna odpowiedź
- Zadzwoiłabym na policję
- Zgłosiłabym do pomocy / opieki społecznej
- Zgłosiłabym to do szkoły
- Nie wiem / brak odpowiedzi

Drugim w kolejności preferowanym zachowaniem, wybranym przez niemal jedną piątą badanych (19%) okazało się *zapukanie w drzwi lub ścianę, aby wskazać, że się jest świadkiem takich zachowań*. Podobne zachowanie, tj. *pójście i zaoferowanie pomocy* wskazane zostało przez 12% badanych. Sumując wymienione reakcje, można stwierdzić, iż

łącznie dwie trzecie badanych (66%) zadeklarowało, iż zareagowałoby na sytuację przemocy upewniając się lub sygnalizując swoją obecność. Te typ reakcji należy określić jako **ostrożną ingerencję w sytuację przemocy nad dzieckiem**. Niewielka część badanych (6%) zadeklarowała, iż zwróciłaby uwagę rodzicom, że takie postępowanie z dzieckiem jest szkodliwe dla niego. Ten rodzaj reakcji można by określić jako **bardziej zdecydowaną ingerencję w sytuację przemocy**, poprzez wyrażenie negatywnej oceny co do sposobu postępowania rodzica z dzieckiem. W wynikach zwraca uwagę to, iż na poinformowanie jakiejś instytucji (policji, pomocy społecznej, szkoły) zdecydowałaby się dużo mniejsza grupa badanych (łącznie 15%), w tym niemal całkowicie wskazania te dotyczyły policji (14%), a tylko 1% pomocy społecznej. Należy też zaakcentować, iż żadne wskazanie nie dotyczyło szkoły. Trzeba przy tym zauważyć, iż w roku 2012 (w których zastosowano podobne pytanie lecz o otwartej formule odpowiedzi) zdecydowanie więcej badanych zadeklarowało **zgłoszenie do odpowiednich instytucji** (razem 51%), w tym najwięcej deklarowało zgłoszenie na Policję lub telefon alarmowy 112 (42%). Wówczas był to najbardziej preferowany typ reakcji. Z kolei reakcję określoną tu jako ostrożną interwencję w sytuację przemocy, w poprzedniej edycji badań wybrało 40% badanych. Oznacza to, że nastąpiła wyraźna zmiana społecznych preferencji co do bezpośredniego reagowania na przemoc wobec dziecka występującą w otoczeniu badanych.

W wynikach aktualnych badań zwraca też uwagę, iż 10% badanych wprost zadeklarowało **brak reakcji** na opisaną sytuację. Porównując tę wartość do wyników badań z 2012 roku, widać, iż są one podobne (w 2012 roku 8% badanych zadeklarowało, że nie zareagowałoby w sytuacji kiedy w mieszkaniu obok słyhać płacz i krzyki dziecka). Osoby deklarujące brak reakcji zapytano o powód takiej decyzji. Uzyskane w tym względzie dane (wykres 30) wskazują, iż co trzeci badany (32%) w tej grupie uważa, iż **sytuacja nie wymaga żadnej interwencji, iż nic złego się nie dzieje**.

Wykres 30. Dlaczego nic by Pan(i) nie zrobił(a)? dane dla N=101

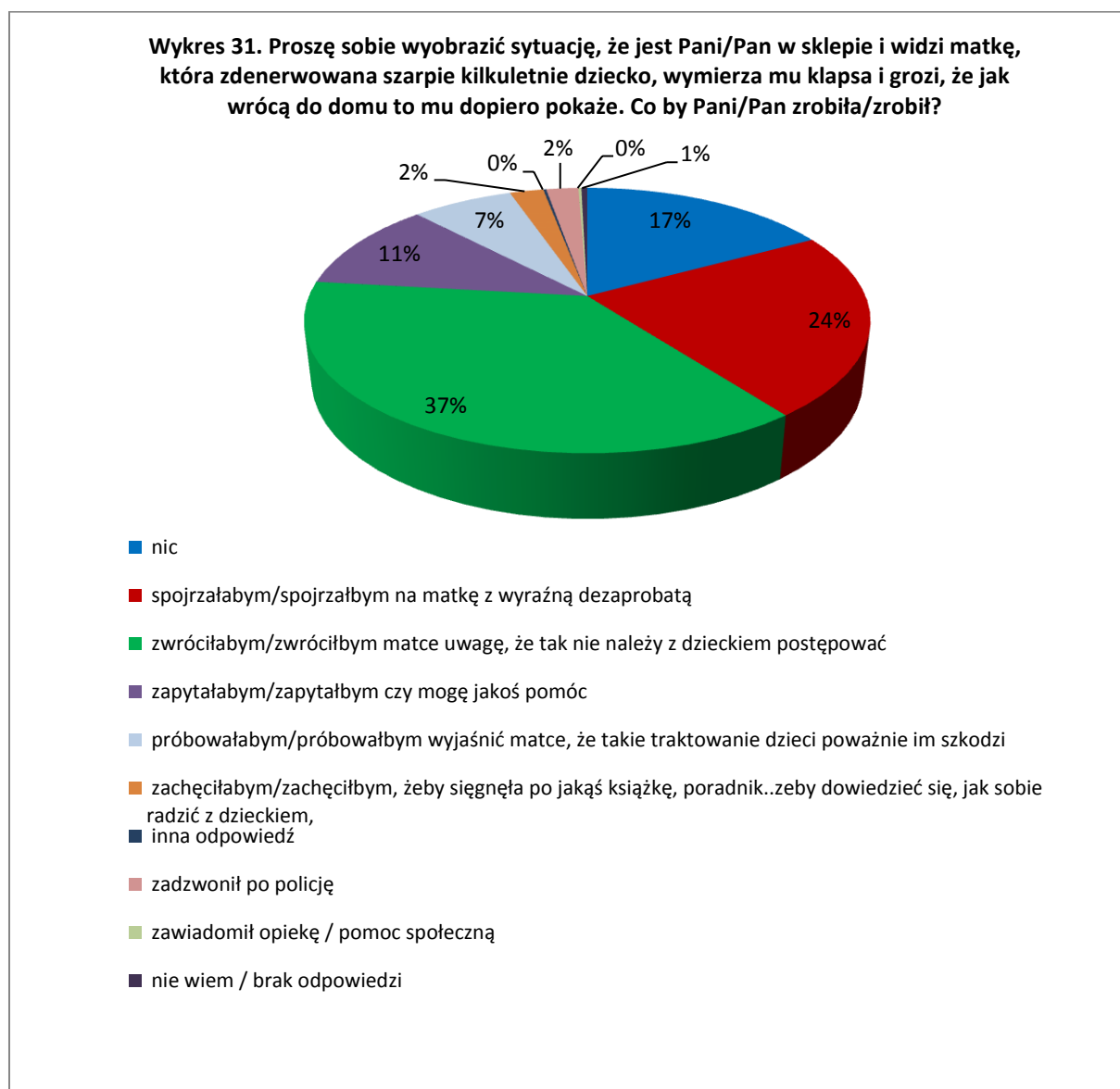

Niemal co czwarty badany (23%) uznaje, iż reagowanie na takie sytuacje nie jest jego sprawą, iż **nie należy mieszać się w sprawy wychowywania dzieci**. Częściej niż co czwarty badany (27%) uważa, iż w ogóle **nie należy wtrącać się w sprawy innych**. Razem więc połowa badanych (50%), spośród tych którzy nie zareagowaliby na przemoc wobec dziecka, jako powód wskazała niechęć do mieszania w sytuacje rodzinne i postępowanie z dzieckiem wynikające z przekonania, iż nie należy tego robić. Porównawczo, w roku 2012 ten typ odpowiedzi (świadomą postawę niemieszania się w sprawy rodzinne) również wskazała niemal połowa badanych w grupie (47%). Niewielu badanych jako powód braku własnej reakcji na sytuację przemocy wobec dziecka w sąsiedztwie wskazało obawę przed nieprzyjemną reakcją rodziców (7%), przed jakimiś kłopotami (5%), czy obawę o swoje lub bliskich bezpieczeństwo (4%). Łącznie w tym typie odpowiedzi widać 16% badanych w tej grupie. W badaniach z 2012 roku było ich nieco więcej – 23%.

Inny kontekst do reagowania na przemoc wobec dziecka mają sytuacje kiedy zachowania rodziców (opiekunów) mają charakter publiczny, odbywają się np. na ulicy w sklepie, w tramwaju, itp. W badaniach zamierzano więc uchwycić profil preferencji badanych także w takim przypadku, oczywiście zdając sobie sprawę, iż faktyczny obraz sposobu reagowania jest w gruncie rzeczy bardzo złożony, determinowany wieloma

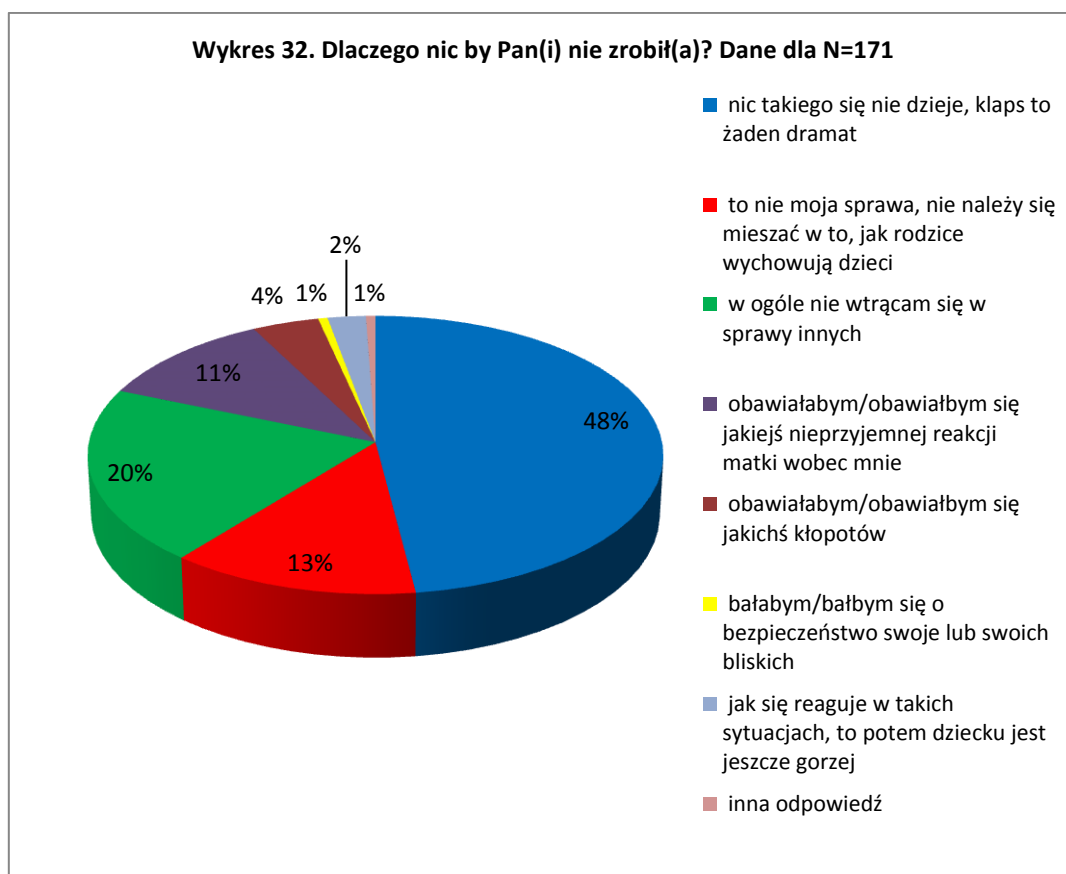
czynnikami, w tym znacząco charakterem zachowania, które rodzic (opiekun) prezentuje wobec dziecka.

Zebrane dane (wykres 31) pokazują, że najbardziej preferowaną przez badanych reakcją było *zwrócenie rodzicowi uwagi, że tak nie należy z dzieckiem postępować*. Na ten rodzaj zachowania wskazał częściej niż co trzeci badany (37%). Niewielu – 7% badanych *zwróciłoby uwagę, że takie postępowanie szkodzi dziecku*. Traktując jednak obie odpowiedzi łącznie, okazuje się, iż blisko połowa badanych (44%) wybrałaby sposób zareagowania polegający na zwróceniu uwagi rodzicowi co do niewłaściwości postępowania z dzieckiem. Zauważyć tu należy, iż podobna kategoria odpowiedzi określona tu jako **bardziej zdecydowana ingerencja w sytuację przemocy**, została wskazana znacząco rzadziej wówczas, kiedy chodziło o przemoc wobec dziecka w sąsiedztwie (6%).

Drugim w kolejności typem reakcji badanych w sytuacji przemocy nad dzieckiem w miejscu publicznym było **pozawerbalne wyrażenie dezaprobaty** („spojrzeniem”) dla takiego zachowania – 24%. Jedyne co dziesiąty badany (11%) „**wtrąciłby się w sytuację**” pytając rodzica o to, czy może jakoś pomóc. W tej kategorii zauważyć można podobną wartość, jak w sytuacji reagowania na przemoc wobec dziecka w sąsiedztwie. Rzadziej zdecydowanie niż we wcześniejszym przypadku, w sytuacji publicznego zetknięcia się z przemocą, pojawiły się wskazania na zawiadomienie jakiejś instytucji (Policja 2%, pomoc społeczna 0%), co wydaje się zrozumiałe ze względu na kontekst zetknięcia się z przemocą (chwilowy kontakt z sytuacją oraz brak danych do zlokalizowania przypadku i jego ewentualnego „przejęcia” przez służby). Zastanawia z kolei, iż w sytuacji publicznego zetknięcia z przemocą wobec dziecka więcej osób niż w przypadku gdy występuje ona w miejscu zamieszkania, zadeklarowało **brak reakcji** – 17%, podczas gdy spodziewać można by się raczej odwrotnego układu danych.

Skupiając się ponownie na grupie badanych, którzy zadeklarowali brak reakcji, starano się ustalić powody takiego wyboru. Zebrane dane pokazują (wykres 32), iż największa część badanych, bo niemal połowa (48%), zbagatelizowałaby sytuację, uznając, iż **nie wymaga ona ingerencji**.

Drugim w częstotliwości wyborów podawanym powodem braku reakcji była świadoma postawa, iż **nie należy się mieszać w sprawy innych i sposób traktowania dziecka przez rodziców**, którą przedstawił co trzeci badany (33%). Niewiele, bo 11% badanych w tej grupie obawiałoby się nieprzyjemnej reakcji rodzica.

Podsumowując, preferencje społeczne Polaków w zakresie reagowania w sytuacji bezpośredniej styczności z sytuacjami przemocy wobec dziecka są różne w zależności od kontekstu występowania sytuacji. Inne są one, gdy ma ona miejsce w otoczeniu, w którym żyjemy i znamy osoby prezentujące zachowania przemocy, a inne, gdy zachowanie rodzice odbywa się w miejscu publicznym a sam rodzic jest osobą nam obcą, przypadkowo spotkaną. W pierwszym przypadku, gdy przemoc ma miejsce we własnym otoczeniu, Polacy zdecydowanie preferują ostrożną ingerencję w sytuacje przemocy nad dzieckiem, poprzez zakłócenie jej przebiegu, czy zaznaczenie swojej obecności. Niewielu spośród nas zdecydowałoby się w takich okolicznościach na bardziej zdecydowaną reakcję poprzez wyrażenie uwag dezaprobaty co do niestosowności, czy szkodliwości zachowania rodzica wobec dziecka. Niewiele też osób zdecydowałoby się na zawiadomienie o sytuacji przemocy instytucji, które są przecież ustawowo zobowiązane do reagowania na sytuacje i podejrzenia występowania przemocy nad dzieckiem w rodzinie (Policja, pomoc społeczna). Zastanawia przy tym brak wskazania szkoły w gronie tych instytucji, choć wydawałoby się, że psychologicznie jest to „najbezpieczniejszy” wybór. Interesująca jest ponadto wyraźna zmiana społecznych preferencji co do bezpośredniego reagowania na przemoc wobec dziecka występującą w otoczeniu badanych, w stosunku do poprzedniej edycji badań (z 2012 roku), gdzie to właśnie zgłoszenie do instytucji było najczęściej wskazywanym typem prawdopodobnego zachowania w podobnych okolicznościach, a znacznie rzadziej wybierano „osobiste wtrącenie się” w przebieg sytuacji. Co dziesiąty Polak zadeklarował wyraźny brak reakcji, a wśród powodów takiego stanowiska zdecydowanie dominowało świadome uznanie, iż w sytuacji rodzinne, w sposób traktowania dziecka przez rodziców, nie należy się mieszać, jak też stanowisko, iż sytuacja nie wymaga interwencji, nie jest szkodliwa, czy zagrażająca dziecku.

Jeśli natomiast rozważać reakcje Polaków na przemoc wobec dziecka dokonującą się w miejscu publicznym, wówczas okazuje się, iż stać nas częściej na nieco odważniejsze zachowanie niż gdy przemoc występuje w naszym codziennym otoczeniu. Najczęstszym typem reakcji w tych okolicznościach okazało się bowiem wyrażenie słowne dezaprobaty dla postępowania rodzica z dzieckiem (zwrócenie uwagi) lub pozawerbalne okazanie dezaprobaty rodzicowi dla jego zachowania (spojrzeniem). Wśród osób deklarujących brak reakcji – co

szósty Polak – dominowało uznanie, że sytuacja nie wymaga interwencji (nic takiego się nie dzieje) oraz, podobnie jak wcześniej, świadome stanowisko, iż nie należy się mieszać w to, jak rodzice postępują z dzieckiem.

Przedstawiony obraz gotowości i charakteru reagowania Polaków na sytuacje przemocy nad dzieckiem skłania do wyrażenia potrzeby intensywnego oddziaływania na postawy społeczne zarówno w kierunku podniesienia samej gotowości do reagowania bardziej zdecydowanego, jak i edukacji w zakresie rodzaju zachowań jakie są wskazane w różnych sytuacjach występowania przemocy nad dzieckiem a jednocześnie możliwe do bezpiecznego zaprezentowania. Wydaje się więc, iż kontynuowanie a wręcz rozbudowywanie form takiego oddziaływania (np. przez długotrwałe i kilkietapowe kampanie społeczne, ale też programy dla rodziców realizowane w ramach instytucji, które mają z nimi styczność, a także włączenie problematyki ochrony dzieci przed przemocą w kształcenie nauczycieli i pedagogów, aby i oni mogli oddziaływać na kształtowanie właściwych postaw reagowania na przemoc wobec innych) jest najbardziej bezpośrednim wnioskiem praktycznym tych badań.

KONKLUZJA KOŃCOWA

Spółeczna świadomość i postawy Polaków w zakresie ochrony dzieci przed przemocą nadal przedstawiają mało korzystny obraz. Zbyt często przemoc wobec dzieci jest akceptowana, uznawana za sposób efektywnego oddziaływania wychowawczego i za prywatną sprawę rodziców (rodziny). Choć zauważa się pewne pozytywne zmiany w niektórych aspektach stosunku społecznego do problemu przemocy nad dziećmi, nie mają jednak one wymiaru spójnego (nie występują we wszystkich wymiarach) i konsekwentnego. Takie zresztą zmiany mogą być odnotowywane po dłuższym czasie, nie zachodzą w obrębie kilku tylko lat. Jednocześnie ogólnie ich zaistnienie i tempo ich dokonywania się jest wyraźnie sprzęgnięte z intensywnością racjonalnego i systematycznego oddziaływania na postawy społeczne, na kształtowanie wiedzy, woli i zachowań ukierunkowanych na przyjęcie wspólnej odpowiedzialności za ochronę dzieci, tak by każdy obywatel miał świadomość swojego udziału w tym obszarze.

Załącznik nr 12 – Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka

**ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

z dnia 15 lutego 2013 r.

**w sprawie ustanowienia
Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka,
ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz noszenia**

Na podstawie art. 4 ust. 1 i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. Nr 31, poz. 130, z późn. zm.¹⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1

Ustanawia się Odznakę Honorową za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka, zwaną dalej "odznaką".

§ 2

1. Odznaka jest zaszczytnym honorowym wyróżnieniem i może być nadawana obywatelom Rzeczypospolitej Polskiej, obywatelom państw obcych, organizacjom lub instytucjom mającym siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub za granicą, za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony praw dziecka.
2. Odznaka może być nadana tylko raz.

§ 3

Odznakę nadaje Rzecznik Praw Dziecka z własnej inicjatywy lub na wniosek:

- 1) ministra lub kierownika urzędu centralnego;
- 2) terenowego organu administracji rządowej lub organu jednostki samorządu terytorialnego;

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1126, z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 123, poz. 1353 oraz z 2009 r. Nr 92, poz. 753.

- 3) rektora uniwersytetu lub innej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie ochrony praw dziecka;
- 4) organizacji pozarządowej, której statutową działalnością jest ochrona praw dziecka;
- 5) kierownika przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4

1. Wniosek o nadanie odznaki osobie fizycznej zawiera dane osobowe oraz informacje o osiągnięciach uzasadniających nadanie odznaki.
Wzór wniosku o nadanie odznaki osobie fizycznej stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia.
2. Wniosek o nadanie odznaki organizacji lub instytucji zawiera nazwę, adres i siedzibę oraz informacje o osiągnięciach uzasadniających nadanie odznaki.
Wzór wniosku o nadanie odznaki organizacji lub instytucji stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.
3. Wniosek o nadanie odznaki przedstawia się Rzecznikowi Praw Dziecka nie później niż na dwa miesiące przed przewidywanym przez wnioskodawcę terminem jej wręczenia.

§ 5

1. Odznakę stanowi wykonany w metalu srebrzony i oksydowany medal o średnicy 32 mm, z zaznaczoną obustronnie krawędzią, z uszkiem i kółkiem do zawieszenia. Na stronie licowej widnieje ujęte na wprost przedstawienie portretowe Janusza Korczaka okolone wypukłym przerwanym u dołu napisem majuskułowym w języku łacińskim „INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI”. Na stronie odwrotnej, okolonej wypukłym majuskułowym napisem „RZECZNIK PRAW DZIECKA” przerwanym u dołu wypukłym

monogramem z liter "RP" symbolizującym Rzeczpospolitą Polską, widniejąco w środku stylizowany wizerunek drzewa, z młodym pędem u dołu.

Medal zawieszony jest na wstążce z rysu jedwabnego szerokości 36 mm w kolorze lapis-lazuli, z dwoma karmazynowymi prążkami szerokości 3 mm w odległości 10 mm od krawędzi oraz paskiem koloru białego o szerokości 10 mm w środku.

2. Wzór odznaki stanowi załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 6

1. Odznakę wręcza Rzecznik Praw Dziecka lub osoba przez niego upoważniona.
2. Osoba fizyczna wyróżniona odznaką otrzymuje nieodpłatnie nadaną jej odznakę wraz z dyplomem, którego wzór stanowi załącznik nr 4 do rozporządzenia, oraz legitymacją, której wzór stanowi załącznik nr 5 do rozporządzenia.
3. Odznakę nosi się po orderach i odznaczeniach państwowych na lewej stronie piersi.
4. Organizacja lub instytucja wyróżniona odznaką otrzymuje nieodpłatnie nadaną jej odznakę wraz z dyplomem, według wzoru dyplomu, o którym mowa w ust. 2.
5. W razie zgubienia albo zniszczenia odznaki, dyplomu lub legitymacji stwierdzających jej nadanie, wydaje się odpłatnie wtórny egzemplarz.

§ 7

Koszty związane z nadawaniem odznaki są pokrywane z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Rzecznik Praw Dziecka.

4

§ 8

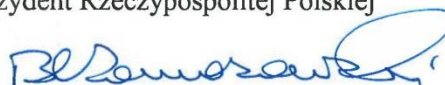
Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów

Donald Tusk

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Bronisław Komorowski

UZASADNIENIE

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka, ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz noszenia zostało podjęte na wniosek Rzecznika Praw Dziecka Pana Marka Michalaka.

Odznaki honorowe ustanawiane są na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. Nr 31, poz. 130, z późn. zm.). Art. 4 ust. 1 upoważnia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do ustanawiania, w drodze rozporządzenia, odznak honorowych za zasługi w działalności państwowej lub społecznej, stanowiącej istotny wkład w rozwój kraju. Na mocy art. 6 ust. 1 ustawy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej ustala wzór tej odznaki oraz zasady i tryb jej nadawania oraz noszenia.

Celem projektowanego rozporządzenia jest ustanowienie odznaki honorowej dla osób fizycznych, organizacji i instytucji w kraju i za granicą, nadawanej przez Rzecznika Praw Dziecka za szczególne osiągnięcia w dziedzinie ochrony praw dziecka.

Planowana odznaka ma służyć uhonorowaniu działalności na rzecz dzieci i ochrony ich praw, którą można zakwalifikować jako działalność społeczną, bowiem służy ona dobru młodego pokolenia – najmłodszym członkom społeczeństwa. Odznaka będzie nadawana podmiotom, których działalność przyniosła istotny wkład w rozwój dzieci. Rozwój ten – w kontekście praw dziecka – może przejawiać się w rozwoju ekonomicznym (polepszenie bytu dzieci, świadczenie dzieciom pomocy materialnej), zdrowotnym (działania w obszarze poprawy zdrowia małych dzieci), naukowym (wspieranie edukacji i szkolnictwa) oraz rozwoju kultury prawnej (upowszechnianie praw dziecka).

Od 31 stycznia 2000 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. nr 6, poz. 69, z późn. zm.), kolejni powoływani Rzecznicy Praw Dziecka uczestniczyli bądź organizowali przedsięwzięcia, w czasie których otrzymywali informacje o osiągnięciach różnych osób i organizacji w dziedzinie ochrony praw dziecka, godnych

docenienia i wyróżnienia. Pomimo upływu 13 lat od stworzenia instytucji dziecięcego ombudsmana w Polsce, Rzecznik Praw Dziecka nie dysponuje kompetencją do nadawania odznaczenia państwowego, którym mógłby wyróżnić osoby bądź inne podmioty szczególnie zasłużone w dziedzinie ochrony praw dziecka. Projektowane rozporządzenie uzupełnia tę lukę i nadaje Rzecznikowi kompetencję, poszerzając przez to posłannictwo Rzecznika w zakresie upowszechniania praw dziecka.

Odznakę wręcza Rzecznik Praw Dziecka lub osoba przez niego upoważniona.

Odznakę stanowi okrągły medal, wykonany z metalu z napisem na stronie licowej w języku łacińskim „INFANTIS DIGNITATIS DEFENSORI” oraz z przedstawieniem portretowym Janusza Korczaka, na stronie odwrotnej z napisem „RZECZNIK PRAW DZIECKA”.

Wzór graficzny odznaki honorowej oraz wzory odpowiednich dokumentów (wnioski, dyplom, legitymacja) stanowią załączniki do rozporządzenia.

Projekt rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka, ustalenia jej wzoru, zasad i trybu nadawania oraz noszenia został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Heraldyczną w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji.

Koszty związane z nadawaniem odznaki będą pokrywane z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Rzecznik Praw Dziecka.

Zgodnie z art. 144 ust. 2 Konstytucji rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ustanowienia Odznaki Honorowej za Zasługi dla Ochrony Praw Dziecka wymaga dla swej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów.

WZÓR ODZNAKI HONOROWEJ ZA ZASŁUGI DLA OCHRONY PRAW DZIECKA

